GÜNÜMÜZ

DİN VE FİKİR HAREKETLERİ

ANSİKLOPEDİSİ

RİSALE

RİSALE YAYINLARI
Büyük Eserler Dizisi: 8

Orijinal Adı : El Mevsuat-ı El Müyessere
Redakte : Adem Kandemir
Dizgi : Risale Dizgi Merkezi
Baskı : Tın Matbaası
Kasım/1990-İSTANBUL

GÜNÜMÜZ
DİN VE FİKİR HAREKETLERİ ANSİKLOPEDİSİ

WAMY

Milletlerarası İslam Gençlik Konseyi

Çeviri
Kemal HOCA

Fevzipaşa Cad. Ocaklı Sok. No: 15
Fatih-İstanbul
Tel: 531 56 29 - 521 80 20 - 521 62 60

SUNUŞ

İçinde yaşadığımız olaylar yeni yepyeni bir yaşamın başlangıcını bizlere muştulamakta. Değişmez, eskimez doğrular olan vahiy ile belirlenmiş bir yaşamı kendilerine örnek kabul eden müslümanlar, düşünce ve fikirlerine karşı sürdürülen sömürüye karşı bilinçli başkaldırılarını sürdürüyorlar.

Kuskusuz ki; neticeye varmada önemli bir aşamaya gelmiş bulunan İslami Hareket taraftarları için şahid olunan olaylar, olumsuzluktan olumluluğa doğru her geçen gün biraz daha iyi yönde seyretmesine rağmen İslamcı kesim özellikle fikrî alanda anlaşılması ve tartışılması gereken pek çok konuyu çözüme kavuşturmak zorundadırlar.

Yeryüzünde bir asra yakın bir zaman süresince kan ve zulümden öte gerisinde bir şey bırakmadan tarihin derinliklerine gömülen Marksist felsefe sonrasında kapitalizm tehlikesine de dikkat çeken İslami uyanış bugün geçmişten daha büyük bir sorumluluk ile karşı karşıyadır.

İslam Dünyasında doğu ve batıda meydana gelen bütün ideolojilerin devlet yönetimlerinde geçerlilikleri vardır. Buna rağmen bugün yeryüzünde İslam dininin tam anlamıyla uygulandığı bir ülke olmamasından dolayı İslam ümmetinin ittifakı ve vahdeti mümkün olmamaktadır.

İkinci Dünya savaşından sonraki zaman içinde askeri işgalden kurtulan islam toprakları son islamî devlet ardından büyük bir fikir emperyalizmi ile karşı karşıya kalmıştır. Bugün İslam topraklarında yaşıyan uluslar siyasetten sanata, iktisattan teknolojiye dek batının kontrolü ve tesiri altındadırlar.

Yeryüzünde yaşıyan 4,5 milyar insanın yüzde yirmisini yani bir milyarını müslümanlar oluşturur. Fikir emperyalizminin tesiri altındaki % 87 si (669 milyonu) İslam ülkelerinde yaşamaktadır. Geriye kalanların yaşadığı bölgeler için ise fikir sömürüsünden de öte bilfiil işgaline şahid olmaktayız.

İslam topraklarının zaman zaman geçirdiği işgal dönemleri sırasında kafir güçler müslümanlara ait bütün eğitim kurumlarını kapatmışlar, halkın yaşamından islami söküp alıcı tedbirlere başvurmuşlardır. Bundan sonra insanlar pek çok yanlışları doğru olarak kabul etmeye başlamış hakikatler unutulmuş, insanlar cahil toplumlar oluşturarak sorumluluklarından çok uzak bir yaşam içinde hayatlarını sürmeye başlamışlardır.

İslam dünyasının merkezi, Jeopolik özellikleri olan ve eski dünya olarak bilinen Asya-Afrika-Avrupa kıtalarının ortasında bulunur. Bunun için tarih boyunca pek çok tarihi olayla müslümanlar karşı karşıya gelmiştir. Fakat akidelerinin sağlam esaslara dayalı olması hayatlarında iman ettikleri gerçekleri pratiğe geçirmiş olmaları dolayısı ile bu saldırılara karşı durabilmişlerdir.

İslam ülkelerinde yaşıyanların % 88'i müslümandır. Bu ülkelerde ayrıca % 6,5 Hristiyan % 1,5 Putperest, % 0,4 Yahudi ve diğerleri yaşamaktadır. Bu sayılar bile en azından bu ülkelerde yaşıyanlar arasında belli bir oranda tevhidin teessüsü için şartların ne denli mümkün olduğunu göstermektedir.

Elinizdeki bu kitap İslam Dünyasının problemlerini yakından takip eden Uluslararası İslam Gençlik Asemblesi (WAMY) nin konu çerçevesinde çok mühim bir çalışmasıdır.

Çoğuna İslam Dünyasında rastlıyabileceğimiz fikir ve düşüncelerin yanı sıra çeşitli iletişim vasıtaları ile fikirlerimize sızan görüş ve grublarında kısa bir tanımlaması islami çalışmalarda bulunanlar için mühim bir ihtiyaçtır.

Her biri için onlarca çalışma ve yüzlerce sayfanın yazıldığı konular çerçevesinde uzun, uzadıya araştırmalar yapıp, pek çok araştırmayı okumaya bir çoğumuzun ne vakti ne de imkanı vardır. Bundan dolayı bu kitap elinizde bir başvuru kitabı olarak pek çok işlevi birden görecektir.

Kitapta İslami Hareketin temel esaslarını çalışma sahası kabul eden hareketler ile İslami esaslardan prensip ve kuralları ile aykırı düşen organizeler ve İslama düşman düşünce ideoloji ve dinlerin kısa tanımlamalarla tek bir uslupla ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

İslam Dünyasında bu konu çerçevesinde yazılmış tek kitap olma özelliğindeki bu çalışma belli bir kişinin kaleminden çıkmış değildir. Uzun yıllar sonucu toplanan bilgilerin uzman kişilerin birikimleri doğrultusunda kaleme alınmıştır.

Kuşkusuz ki elinizdeki eseri her noktası ile tamam ve kusursuz bir çalışma olarak nitelendirmek istemiyoruz. Yalnız şunuda ilave etmekte fayda var, doğruların anlatımında doğrulara ulaşabilmede bu kitabtan İslami Hareket içindekilerin istifade edeceği bir gerçektir.

Çalışmada İslam maddesi ayrı olarak yazılmamıştır. Çünkü İslam dini bünyesinde oluşan pek çok hareketin temel dinamikleri içinde Allahın katında tek din olan İslamın bütün özelliklerini bulmak mümkündür.

Bir yaşam dini, hayat şekli ve kurtuluş neticesi olan islamın kuşatıcılığı, eşsizliği ve yüceliğinin kısa bir özetle de tarifi de mümkün değildir.

Kimi islami hareketlerin tanımlamalarında -mesela Hizbü't-Tahrir'deki sert eleştiriye veya Tasavvuf maddesindeki- bazı keskin görüşlerin tamamına katılmak oldukça güçtür. Her birinin özellikle müslümanların oluşturduğu hareketlerin tartışmaya açık olduğunu bundan da öte doğru ve yanlışları ile, iyi niyyet ile donandığı sürece İslami uyanışın bir parçası oldukları muhakkaktır.

Risale Basın Yayın olarak ise böyle bir çalışmayı Türkçeye kazandırırken konu ile ilgili uzman arkadaşlarımızca Ansiklopedinin tercümesini okutturup redakteye tabi tutulmasına çalıştık.Elinizde bulunan bu çalışma iyiye sevgiye doğruya güzele tutkunun simgesi haline gelen RİSALE'nin hizmetlerine yeni güçlü bir halka ilave ederken sizlere bu çalışmayı ulaştırmaktan kıvanç duyduğumuzu bir kez daha belirtmek isteriz.

Çalışmak bizden Tevfik Allahtandır.

RİSALE

ÖNSÖZ

Alemlerin Rabbına hamd, Peygamberlerin ve insanların efendisi Muhammed'e salatu selam olsun.

Konusunda yeni bilgiler ilave edeceğini ümid ettiğimiz bu ansiklopedik kitabı muhterem okuyucularımıza sunarken fikri ve siyasi akımlarla partiler, dinler, mezhepler ve fırkalar hakkında ilmi gerçekleri de takdim etmekten kıvanç duyuyoruz.

İçinde yaşadığımız bu çağ, insanlararası ilişkilerde, fikir ve bilgi naklinde zaman ve mekanı kısaltma açısından insanlık tarihinin en büyük atılımlarına şahit olmuştur. Dünya artık bir küçük köy halini almıştır.

Diğer taraftan gelişen, çoğalan ve korkunç bir şekilde yığılan bilgi patlaması devrini yaşıyoruz. Bu durum bizden önceki nesillerin karşılaşmadığı bir sürü probleme yol açmıştır. En başta fertler veya milletler tek başlarına istedikleri gibi hareket etme imkanını kaybetmişlerdir. Diğer insanlardan ve devletlerden uzak ve tam anlamıyla bağımsız yaşamak mümkün değil. Bu durum aynı zamanda insanın doğru--yanlış bir yığın bilgiyle karşılaşmasına yol açıyor. Çağdaş iletişim ağı sayesinde birbiriyle çelişik pek çok fikir, inanç ve felsefe ile karşılaşan günümüz insanı bunlar arasında doğru olanı seçmekte güçsüz kalıyor.

Elimizdeki ansiklopedik eser, okuyucuya bu konuda bir nebze olsun yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Her biri farklı bir tez ve metodla ortaya çıkan onlarca dinî grup, parti, akım veya örgüt hakkında kısa, öz ve doğru bilgi vermeye çalıştık. Katılsak da, katılmasak da onların belli başla tezlerini, belli başlı ilkelerini ve yöneltilen eleştirileri verdik.

Bunun dışında eseri hazırlarken sadece günümüzde faaliyet gösteren hareket ve mezhepleri dikkate aldık. Artık eskimiş ve tarihin hafızasından silinmiş hareket ve akımları araştırmamızın dışında bıraktık. Bu tarihî hareketleri konu etmememizin onları değersiz görmekle bir ilgisi olmadığı gibi, çağdaş mezhepleri araştırmamıza konu etmemiz de onlara büyük değer verdiğimiz manasına gelmemelidir. Amacımız, bu neslin yaşadığı çağın özelliklerini öğrenip bunlar hakkında karar verebilmesi için güvenilir kültür ve fikir ağını temin etmektir.

Ele aldığımız fırka, parti, din veya akım vb. hakkında incelemeyi şu ölçüye göre yaptık:

1- Tanım: Bölümün tamamını özetleyebilecek nitelikte, kısa ve genel bir tanımlamadır.

2- Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri: İncelenmekte olan fırka veya akımın kurucusunun kısa bir biyografisi ile düşünce tarzı ve kuruluş şartlarının incelenmesinden sonra, söz konusu akımın gelişmesinde önemli rol oynayan bariz şahsiyetlerin tanıtımıdır.

3- Temel düşünce ve inançları: Hareketin en önemli vasıfları, mensuplarının ahlâk ve düşünce tarzı, prensiplerinin açıklanmasıdır. Bu konuda her hareket ve mezhep geniş bir şekilde ele alınmıştır.

4- Menşei: Hareketin yararlanmış olduğu kaynaklar, prensipler ve ideolojiler incelenmiştir.

5- Etkili olduğu bölgeler: Bu kısımda hareketin fikir ve prensiplerinin hakim olduğu, güç kaynağı veya destek aldığı bölge ya da ülkeler ele alınmıştır.

6- Kaynakça: Konu üzerinde daha fazla bilgi edinmek isteyenlere, müracaat edebilecekleri en önemli kaynaklar verilmiştir.

Bu şablona rağmen araştırmaların çeşitliliği, mezheplerin muhtelif dallara ayrılışı, bazı hareketlerdeki gizlilik ve kaynakların az oluşu gibi birçok sebepten dolayı özellikle bazı bölümlerde zorluk çektik. Bu engellerin sonucu ortaya çıkan bazı eksikliklerden dolayı okuyucudan özür dileriz. Ancak bizi teselli eden husus bütün eksikliklere rağmen, hedeflediğimiz güvenilir bir bilgi kaynağı olmak konusundaki ümidimizdir.

Bu kitaba yeni bilgiler eklemek veya olası yanlışları düzeltmek için özellikle ilmi araştırma sahasında çalışan okurlarımızın dikkatle değerlendireceğimiz görüş ve mülahazalarını da beklediğimizi eklemeliyiz. Başarı Allah'tandır.

Milletlerarası İslâm Genclik Assamblesi

ARAP KAVMİYETÇİLİĞİ

Tanım

Siyasî, fikrî fanatik bir harekettir. "Arapların Üstünlüğü" davasını güder. Din bağı yerine kan, dil ve tarih bağlarını öne çıkarır ve bu esasa göre tek bir Arap devleti kurmayı amaç edinir. Avrupa'da meydana gelen kavmiyetçi düşüncenin bir uzantısıdır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Araplar arasında kavmiyetçi düşünce 19. asrın sonları ile 20. asrın başlarında Osmanlı hilafet merkezi içinde cemiyetler ve hücreler şeklinde gizli bir hareket olarak başladı. Sonra merkezleri Şam ve Beyrut'ta olan Edebî Cemiyetler olarak belirdi. 1912'de Paris'te yapılan Birinci Arap Konferansı'ndan sonra da belli esasları olan siyasî bir hareket şeklinde ortaya çıktı.

Tarihî sıralamaya göre kavmiyetçi yönelişi olan en önemli cemiyetler şunlardır:

- Suriye Cemiyeti: 1847'de Butrus el-Bustani ve Nasif el-Yazıcı gibi Hristiyanlar tarafından Şam'da kuruldu.
- Suriye Cemiyeti: 1868 yılında Selim el-Bustanî ve Münif Khurî gibi Hıristiyanlar tarafından Beyrut'ta kuruldu.
- Gizli Arap Cemiyeti: 1875 tarihinde başladı; Şam, Trablus ve Sayda'da şubeler açtı.
- Arap Milleti Hakları Cemiyeti: 1881 yılında kuruldu ve pek çok yerde şubeler açtı. Müslümanlarla Hıristiyanların birliğini savundu.
- Arap Dünyası Derneği: 1904 yılında Necib Azurî adında bir Hristiyan tarafından Paris'te kuruldu. Azurî *Arapların Uyanışı* adlı eserin sahibidir.
- Arap Diyarı Cemiyeti: 1905 yılında H. Hayrullah tarafından Paris'te kuruldu. Aynı yıl *Arap Millî Hareketi* isimli Arap âleminin ilk kavmiyetçi kitabını yayınladı.

• Kahtanîler Cemiyeti: 1909 yılında ortaya çıkan ve Mısırlı Halil Hamada tarafından kurulan gizli bir cemiyettir.

• Jön Arap Cemiyeti: 1911'de Muhammed Baalbeki gibi Arap talebeler tarafından kuruldu.

• Arap Parlamenterler Grubu: 1911'de kuruldu.

• Ademi Merkeziyet Partisi: 1912'de kuruldu.

• Islahatçı Cemiyetler: 1912 sonlarına doğru Beyrut, Şam, Halep, Bağdad, Basra ve Musul'da bazı Müslüman ve Hıristiyan Araplar tarafından kuruldu.

• Paris Arap Kongresi: 1912'de Arap talebeler tarafından kuruldu.

• Ahd Partisi: 1912'de Osmanlı ordusundaki Arap subaylar tarafından kurulan gizli bir partidir.

• Yeşil Bayrak Cemiyeti: 1913'de kuruldu. Dr. Faik Şakir kurucularındandır.

• Bayrak Cemiyeti: 1914'de Musul'da kuruldu.

• Sati el-Husri (1880-1968): Arap kavmiyetçiliğinin öncüsü, en önemli düşünürü ve en tanınmış davetçisidir. Arap kavmiyetçiliği düşüncesinin temellerini atan birçok eseri vardır. Kendisinden sonra bu akımın en önemli temsilcisi olarak *Mirel Aflah* gelir.

Arap Kavmiyetçiliği'ne davet gayrimüslim azınlıklara münhasır olarak kaldı. Bu fikirden etkilenen Müslümanların sayısı gayet azdır. Mısır'ın eski Devlet Başkanı Cemal Abdunnasır'ın, devletin tüm imkânlarını ve tanıtım organlarını kullanarak Arap kavmiyetçiliğini yaymaya çalışmasıyla kavmiyetçilik umumî bir akım halini de aldı. Ancak şu günlerde geri çekilme ve en azından yerinde sayma merhalesinde olduğunu söylemek mümkün.

Temel düşünce ve inançları

• Kavmiyetçi görüş, dinî bağları hesaba katmayıp yakınlık dil ve kan bağına değer vermektedir. Arap kavmiyetçiliğinin bazı yazarları, din konusunda suskun kalmaktaysalar da, bir çoğu gayrimüslimlerin bulunması nedeniyle din faktörünün milleti parçalayacağını ileri sürerek milleti meydana getiren diğer faktörlerden tamamen uzaklaşmışlardır.

• Açıkça Avrupa'da zuhur eden kavmiyetçi akımların bir uzantısıdır. Kavmiyetçi akım konusunda Şeyh Abdülaziz bin Baz şöyle diyor: ''İslâm'la mücadeleyi, hüküm ve emirlerini bertaraf etmeyi amaçlayan cahil, ateist bir akımdır.'' ''İslâm'la mücadele edip onu ortadan kaldırmak amacıyla batılı Hıristiyanlar tarafından süslenerek İslâm dünyasına sunulunca, birçok İslâm düşmanı tarafından benimsenmiş; bazı hiçler ve cahil taklidçiler de bunlara aldanınca, İslâm düşmanlarının ekmeğine yağ sürülmüştür.'' ''Batıl bir akım, büyük bir hata, açık bir oyun, münker bir cahiliyet; İslâm'a ve Müslümanlara karşı açık bir tuzaktır.''

• Kavmiyetçi akım davetçileri -aralarındaki sıralama ihtilafı bir yana bırakılırsa- Arap kavmiyetçiliğinin en önemli faktörlerini şöyle belirtirler: Dil, kan, tarih, toprak, ortak acılar ve ortak hedefler.

• Bunlara göre Araplar, millet esasları olan tek millettir. Körfez'den Okyanus'a kadar uzanan ortak bir yurtta; Arap yurdunda yaşamaktadırlar.

• Yine bunlara göre, bu yurdun içindeki sınırlar geçicidir; bunlar kalkmalı; Araplar bir devlet, bir hükümet olmalı ve sekülarist esasları benimsemelidiler.

• Kavmiyetçi görüş Arap insanını hurafelerden (ki din hurafedir onlara göre), metafizik düşüncelerden ve dinlerden kurtarmaya çalışır.

• "Din Allah'ın, vatan herkesin" şeklindeki sloganlarındaki esas maksad, bir yandan İslâm'ın etkin varlığını ortadan kaldırmak, diğer yandan da vatan kardeşliğini din kardeşliğinden önde tutmaktır.

• Kavmiyetçi görüşe göre, dinler, gelenekler ve bölgecilikler, milletin geleceğini garantiye almak için ortadan kaldırılması gereken engellerdir.

• Bu görüşün bazı öncüleri şöyle diyorlar: *"Biz, İsa'dan, Musa'dan ve Muhammed'den önce Arabız."*

• Yine bu kavmiyetçi görüşe göre Arap birliği bir gerçek, İslâm birliği ise hayâldir.

• İddialarına göre Arap kavmiyetçilik akımı sosyal tabiatın derinliklerinden kaynaklanan doğal akımlardandır. Diğer görüşler ise, fertlerin uydurduğu sunî görüşlerdir.

• Kavmiyetçi düşünce davetçileri, Hristiyan bir şair olan Reşid Selim el--Khuri (Köylü Şair)'in şu beytlerini sürekli tekrarlarlar: *Beni Araplar bir millet yapacak sembol kabul edip,/Cesedimi Brahma dinine göre götürün,/Bizi birleştiren küfür de olsa ona selam,/Sonra cehennem de gelse hoşgeldi sefa geldi."*

• Kavmiyetçiliği savunanlara göre, Arap dehası kendini çeşitli şekillerde görsetmiştir. Bir defa Hammurabi şeriatiyla, bir kez cahilî şiirle, bir defa da İslâm'la...

• Bunların meşhur bir sözleri de şöyledir: *"Muhammed Arapların hepsidir, Arapların hepsi de Muhammed olsun"* (!) şeklindedir.

• Kavmiyetçi görüş davetçilerine göre Arabın kavmiyetinden vazgeçip cihanşümul veya enternasyonal bir görüşe iman etmesi cinayettir.

• Arap kavmiyetçiliğinin bazı düşünürlerine göre, her asrın mukaddes bir nübuvveti varsa bu asrın nübuvveti de Arap kavmiyetçiliğidir.

• Yine bunlara göre Araplık, Müslüman ve Hristiyan da olsak biz mü'min ve soylu Arapların dinidir. Çünkü o, hem İslâm'dan önce, hem de Hıristiyanlık'tan önce vardı. Müslümanların Muhammed'in Kur'an'ını, Hıristiyanların da İsa'nın İncil'ini koruduğu gibi, biz de Araplığımızı korumalıyız.

• Bazı kavmiyetçilere göre de milletin kavmiyetçilik merhalesi kaçınılmaz olup gelişmenin son merhalesi ve insanî düşüncenin en yükseğidir.

Menşei

Avrupa'da başgösteren kavmiyetçilik akımı önce Avrupa'da kavmî özellikleri dikkate alan İtalya ve Almanya gibi devletlerin kurulmasına yol açtı.

Emperyalizm kavmiyetçilik akımını teşvik ederek Müslümanların arasında da yaymaya çalıştı. Amaç kavmiyetçilik düşüncesini dinin yerine hâkim kılmak, dinî akidelerinin yok olmasını sağlamak ve böylece çeşitli milletler arasına düşmanlık tohumu saçıp siyasî parçalamayı gerçekleştirmek, onları kolayca sömürebilmektir.

Şam diyarının ve özellikle Lübnan Hıristiyanlarının Osmanlı devrinde kavmiyetçi görüş faaliyetlerini hızlandırmaları çok mana taşımaktadır. Bu görüş bir yandan sevmedikleri Müslüman Osmanlı devletiyle aralarının açılmasına, diğer yandan bünyelerinde dinî olmayan özellikleri artırarak Osmanlılarla olan ilişkilerinin tamamen kesilmesine yol açar.

Bazı yönleriyle Arap kavmiyetçiliğinin meydana gelişi de Türk Turancılığına çok benzemektedir.

Etkili olduğu bölgeler

Bu görüşü tanıyan çok sayıda Arap genci ve düşünürü vardır. Bu esasa göre Arap ülkelerinde çeşitli kavmiyetçi partiler de kurulmuştur. Tunus'ta Halk Birliği Hareketi, Irak ve Suriye'deki kanatlarıyla Baas Partisi, Mısır ve Şam diyarında Nasırcı kalıntıları vs. Birçok Arap Devlet Başkanları da kavmiyetçilik iddiasında adeta yarışmaktadırlar. Bunlardan herbiri Arap Kavmiyetçiliği'nin lideri olduğunu ileri sürmektedir.

Dikkat edilirse kavmiyetçilik görüşünün içinde olduğumuz şu günlerde gerilediği ve bunun yerine İslâmî direniş hareketinin geçtiği görülecektir.

Kaynakça

1- *Arap Kavmiyetçiliği, Tarihi ve Esasları* — Mustafa eş-Şihabî
2- *Dil ve Edebiyatın Kavmiyetçilikle İlişkileri* — Sati el-Husrî
3- *Önce Araplık* — Sati el-Husrî
4- *Bölgecilik, Kökleri ve Tohumları* — Sati el-Husrî
5- *Arapların Davası* — Ali Nasır
6- *Arap Kavmiyetçiliği* — Dr.Abdulfütuh Rıdvan
7- *Araplık Toprağı* — A.Hasan el-İmranî
8- *Kavmiyetçilik Davası ve İslami Rabıta* — Mevdûdî
9- *Araplardan Kavmiyetçilik Kavramının aşamaları* — Enis Saiğ
10- *Arap Kavmiyetçiliğinin İçyüzü* — Muhammed el-Gazzâlî
11- *Arapların asıl ve insancıl medeniyeti hakkında tarihi araştırmalar* — Dr.M. Maruf Devalibi
12- *Yeni Şuubîlik* — M.Mustafa Ramadan
13- *Arap Kavmiyetçiliğinin Çilesi* — Erkan Abadî
14- *Arap Kavmiyetçiliğinin Manası* — Jeorj Hanna
15- *Arap Kavmiyetçiliğinin Gelişimi* — Zeyn Nureddin Zeyn
16- *Arapların Uyanışı* — Terc. Nasıruddin Esed ve Dr. İhsan Abbas
17- *İslâm Işığında Arap Kavmiyetçilik Görüşü* — S.Abdullah Abdud
18- *Arap Kavmiyetçiliğinin Kritiği* — Abdülaziz bin Baz
19- *Çağdaş Arap Hareketinin Doğuşu* — M.İzzet Derveze
20- *Arap Kavmiyetçiliği Hakkında* — Abdülmecid Abdürrahim

ARAP SOSYALİST BAAS PARTİSİ

Tanım

Baas Partisi, Arapların kavram ve değerlerinde şümullü bir devrim meydana getirmeyi amaçlayan, sosyalizmle kaynaşmış bir kavmiyetçilik ideolojisini savunan lâik bir partidir. En önemli sloganı, ''Ebedî görevi olan bir tek Arap Milleti''dir. Bunu gerçekleştirme görevi de partinindir. Hedefleri ise birlik, bağımsızlık ve sosyalizmdir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

1932 yılında Paris'te yüksek tahsillerini tamamlayan Mişel Aflak (Doğu Kilesesi'ne mensup bir Hıristiyan) ve Salah el-Bitar (Sünnî Müslüman), kafaları kavmiyetçi düşünce ve yabancı kültür birimleriyle iyice doldurulmuş bir şekilde Şam'a dönerler.

Aflak ve Bitar, çeşitli eğitim kurumlarında görev alarak fikirlerini arkadaşları, öğrencileri ve gençlik arasında yaymaya çalıştı.

Aflak ve Bitar'ın meydana getirdikleri grup 1934 yılında marksistlerle işbirliği yaparak *Ettali'* a dergisini çıkardılar. Bunlar o zaman kendilerine Arap İhya Grubu adını veriyorlardı.

Nisan 1947'de Arap Baas Partisi adında bir parti kurulur. Mişel Aflak, Salah el-Bitar, Celal es-Seyyid, Zeki Arsuzi bu partinin önde gelen kurucuları arasında yer alır. Aynı zamanda *el-Baas* adında bir dergi yayınlamaya da başladılar.

Suriye'de 1946 yılında başlayan istiklâl döneminde kurulan hükümetlerde etkin rol oynadıktan sonra, 1963 tarihinden itibaren Suriye idaresini tamamen ele geçirdiler. Bu süre içinde kurulan Baasçı hükümetler şunlardır:

1- Devrim Komutanlığı Hükümeti: Bu 1963 Hükümeti'nde Başbakanlık Salah el-Bitar'a verildi.

2- Emin el-Hafiz Hükümeti: 1963'den 1966'ya kadar devam etti.

3- Nureddin el-Atasi Hükümeti: 1966-1970 döneminde partinin bölgesel komutanlığı iktidarda etkin bir rol oynadı. Bu arada sivrilen en önemli isimler, Bölgesel Komutanlık Genel Sekreteri Salah Celid ve Savunma Bakanı Hafız Esad'dı.

4- Hafız Esad Hükümeti: 1970 yılında iktidarı ele geçirerek, günümüze kadar sürdürmüştür.

Parti tarihinde önde gelen şahsiyetler:

- Sami el-Cündî: 1963 ihtilâlinden sonra Tanıtma Bakanlığı yapmıştır.
- Hammud eş-Şufî: Bölge Komutanlık Genel Sekreterliği yaptı. Ancak 1964 yılında bir grupla birlikte partiden ayrıldı. Halen Irak'ta yaşıyor.
- Münif el-Rezzaz: Ürdünlü bir Sünnîdir. 1965 Şubat 1966 tarihleri arasında Parti Millî Komutanlık Genel Sekreterliği gönevinde bulundu.
- Mustafa Tlass: Sünnî olan Tlass, 1932'de doğmuş ve Humus Askeri Harb Akademisi'ni bitirdikten sonra, 1947'de partiye girmişti. 1963 yılında Orta Bölge Millî Güvenlik Kurmay Başkanı, 1968 Şubat ayında Genel Kurbay Başkanı, 1968 1972 Savunma Bakan Yardımcılığı yapmıştır. Mart 1973'de Savunma Bakanı olan bu zat halen bu görevine devam etmektedir.
- General Yusuf Şekkur: Humus bölgesindendir. Mustafa Tlass'dan sonra Genel Kurmay Başkanı oldu.
- General Naci Cemil: Derzor bölgesinden, 1970 - 1978 yılları arasında Hava Kuvvetleri Komutanlığı yaptı.
- Selim Hatun: 1966 yılında ihtilâl teşebbüsünde bulundu, ancak başaramadı ve 1967'de idam edildi.
- Zeki Arsuzî: Hatay doğumlu olan Arsuzî, partinin kurucuları arasında yer alır.
- Şibli el-Aysemî: 1930 doğumludur. Tarım Reformu ve Maarif Bakanlıkları yaptıktan sonra 1963 - 1964 yıllarında Kültür ve Millî Enformasyon Bakanı olarak görev yaptı. 1965'de de Baas Partisi Genel Sekreter Yardımcılığı'na getirildi.
- Abdülkerim el-Cündî: Salah Cedid grubundandır. 1969'da intihar etti.
- Süleyman el-İsa: Hatay'lıdır. Partinin danışmanı, düşünür ve şairidir.
- Ahmed el-Hatib: Nureddin Atasi Hükümeti'yle, Hafız Esad Hükümeti arasındaki geçici dönemde Devlet Başkanlığı yaptı (Kasım 1970 - Şubat 1971). 1965 yılında genişletilen Bölgesel Komutanlık üyeliği, kısa bir süre de Halk Meclis Başkanlığı görevlerinde bulundu.
- Dr. Yusuf Zuayyin: 1931 Albukemal doğumludur. 1963-1964 yılları arasında Tarım Reformu Bakanlığı yaptı, sonra Londra Büyükelçiliği'ne atandı. 1965'de Bölge Komutanlık üyesi oldu. 1966'dan 1970 yılına kadar başbakanlık yaptı.
- Celal es-Seyyid: Baas Partisi'nin kurucu üyelerindendir. Derzor şehrinde doğdu. Partiden ayrıldı. Ancak siyasi faaliyete devam etti.

• Abdülhalim Haddam: 1932'de Banyas'ta doğdu, Şam Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu, 1964'den itibaren Hama, Kuneytıra ve Şam Valiliği yaptı. 1969'da Ekonomi Bakanı, 1970'de Dışişleri Bakanı oldu. 1969 yılında Bölgesel Komutanlık üyesi oldu. 1984 yılında Cumhurbaşkanı Siyasî İşler Yardımcılığı'na getirildi.

• Hafız Esad: 1930 yılında Lazkiye'nin bir köyü olan Kırdaha'da doğdu. 1955 yılında Humus Askerî Harb Akademisi'nden mezun oldu. 1963'de Dumayr Hava Üssü Komutan Konseyi üyesi oldu. 1966'da meydana gelen askeri ihtilâlde Salah Cedid taraftarı olarak 1966-1970 yılları arasında Savunma Bakanlığı görevinde bulundu. 1970 yılında giriştiği askeri hareketten sonra iktidara gelerek Devlet Başkanı oldu.

• Züheyr Maşarka: Halep doğumludur. Parti işiyle ilgilenmekte, Cumhurbaşkanı Yardımcılığı yapmaktadır.

Temel düşünce ve inançları

• Arap Sosyalist Baas Partisi ihtilâlci, lâik ve kavmiyetçi bir partidir. İkna edici olması şöyle dursun, telifi mümkün olmayan çeşitli görüşleri var. Parti hakkında çok yazıldı, çizildi; liderleri pek çok şey konuştu, ancak iktidardan önceki söz ve hareketleriyle iktidardan sonraki uygulama ve sözleri arasında büyük bir fark bulunduğu gözden hiç kaçmadı.

• Baasçılara göre, vatandaşları arasında uyum sağlayan, bir potada eritip, mezhebî ve bölgesel her türlü taassuba karşı mücadele eden Arap Devleti'nde yegane bağ, kavmiyet bağıdır.

• Partinin eğitim politikası ise, milletinin birliğine ve görevinin ebedîliğine inanan, ilmî düşünceyi metod edinen yeni bir Arap nesli yaratmaktır. Yaratılacak bu nesil hurafeler, gelenek ve gericilik sınırlamalarından kurtularak, şümullü Arap devriminin ve insanlığın ilerlemesinin gerçekleşmesi yolunda vatandaşlarıyla dayanışma ruhuna sahip iyimser ve mücadeleci insanlar olacaktır.

• Sosyalizm, vatandaşı eski ve geleneksel sosyal âdet çerçevelerinden kurtarıp ilmî düşünceli, geniş ufuklu, yeni sosyalist ahlâka sahip, toplumsal değerlere inanan yeni bir Arap insanı yaratabilmek için bilimsel sosyalist eğitime tâbi tutmak demektir.

• Dördüncü Milli Kongre'nin kararları ve genel tavsiyelerinden bazıları şöyledir:

4. tavsiye: "Dinî gericilik, bu dönemde ilerici atılımı tehdid eden ana tehlikelerden biridir. Bu itibarla Millî komutanlık, özellikle mezhepçiliğin siyasî faaliyeti çirkinleştirdiği bölgelerde, kültürel faaliyet üzerinde durulmasını ve partinin sekülarist olmasına çalışılmasını tavsiye eder."

9. tavsiye: "Kavmiyetçi düşüncemizi izahın en iyi yolu, ilerici sekülarist (dinsiz) mefhumunu şerh edip önde tutarak romantik klasik metoddan kaçınmaktır. Bu itibarla bu dönemdeki mücadelemiz, hareketimizin sekülaristliği ve

sosyalist muhtevası üzerinde yoğunlaşarak halkın her tabakasından mezhepsiz bir halk kaidesi toplamaya çalışmaktır."

• Baasçılar, birlik hakkında da şöyle diyorlar: Arap Birliği, Arap dünyasının parçalarını birbirine yapıştırmaktan ziyade bu parçaları birbiriyle kaynaştırmaktır. Bu nedenle birlik, tüm boyut, mana ve seviyeleriyle devrimdir. Devrimdir, çünkü asırlar boyunca yaşamış, genişlemiş ve teressüp etmiş bölgesel çıkarları ortadan kaldırmak ancak bu yolla olur. Devrimdir, çünkü birliğe karşı mücadele veren tabakaların ve çıkarlarına karşı koymanın tek yöntemi budur. (Altıncı Milli Kongre'nin teorik esasları).

• Parti, Arap Milleti'ne edebî bir görevi olduğunu ve bu görevini tarihin çeşitli merhalelerinde yeni ve bütünleşmiş şekilde belirlemesi gerektiğini kavratmayı, insanî değerleri yenilemeyi, insanlığın ilerlemesine destek olmayı, milletlerarası uyum ve işbirliğini geliştirmeyi amaçlar.

• Dikkati çeken bazı noktaları da şöyle sıralamak mümkündür:

a) Din kelimesi Anayasa metninde yer almamıştır.

b) Genel olarak Allah'a iman kelimesi de anayasada yer almamıştır ki, bu da dinsizlik yönelişini bir kere daha teyid eder.

c) Aile yapısında zinanın yasaklığına ve menfi etkilerine işaret edilmemiştir.

d) Dış politikada İslâm dünyasıyla alâkalı hiçbir ilişkiye değinilmemiştir.

e) Arap milletine, diğer milletler arasında değer kazandıran İslâm Tarihi'nden söz edilmemektedir.

Menşei

Parti Kavmiyetçi düşünceye dayanmaktadır. Bu düşünce Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra, Avrupa'daki düşüncenin bir sedası olarak Arap âleminde duyulmaya başlanmıştır. İlk olarak bunu Arap kavmiyetçisi ve önderi Sati Husrî ortaya atmıştır.

Parti Sekülarist düşünceyi esas alarak dinî akide meselesine yer vermez. Parti düşüncesinde, partiye girme konusunda hatta pratik uygulamada hiçbir dinî değer bulunmaz.

Parti sosyalist düşünceden ilham alarak marksist yolda yürür; aradaki fark ise marksizmin enternasyonalist, Baas'ın ise kavmiyetçi oluşudur. Bunun dışında marksizm, parti düşüncesi ve ideolojisinin bel kemiğini teşkil eder.

Parti, tüm mezhepçi grupların arkasında gizlendiği bir maske olarak kullanılmaktadır (Dürzî, Nusayrî, İsmâîlî, Hıristiyan). Bunlar parti içinde devrim, birlik, hürriyet, sosyalizm ve ilericilik sloganlarıyla Bâtınî hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Nusayrîler, partiyi kendi amaçlarında kullanıp varlığını kökleştiren en usta ve en güçlü gruptur.

Etkili olduğu bölgeler

Partinin birçok Arap ülkesinde üyeleri vardır. Bazıları açık, bazıları gizli çalışır. Varlıkları ve etkileri ülkenin tabiatına ve iktidarın şekline göre değişir.

Baas Partisi, halen Suriye ve Irak gibi iki Arap ülkesini yönetiyor.

Tüm Arap dünyasında iktidarı ele almak da, onların uzun vadeli plânlarının bölünmez bir parçasıdır.

Kaynakça

1- *Baas'ın Mücadelesi*	Beşir Eddauk, *Beyrut.*
2- *Sosyalist Baas Partisi* (1940-1949) yılları arası	Şibli el-Aysemi, *Beyrut.*
3- *Acı Tecrübe*	Münif er-Rezzaz, *Beyrut.*
4- *Baas*	Sami el-Cündi
5- *İhtilâlle Olan Tecrübelerim*	Muhammed İmran.
6- *Baas Partisi*	Muta Safedi.
7- *Suriye İçin Mücadele*	Patrick Siel, *Londra.*
8- *Şam Fırtınaları*	Fazlullah Ebu Mansur, *Beyrut.*
9- *Ayrılık Hakkında Hatıratım*	Abdülkerim Zehruddin.
10- *Dürzîler*	Fuad el-Atraş
11- *İslâm Nazarında Çağdaş Millî Hareketler*	Muhammed Münir Necip
12- *Beyrut'un el-Hayat Gazetesi*	10/2/1965, 15/2/1996 ve 8/9/1966 tarihli sayıları.
13- *Beyrut'un en-Nahar Gazetesi*	15/12/1964 tarihli sayısı.
14- *Beyrut'un el-Muharrir Gazetesi*	13/9/1966 tarihli sayısı.
15- *Kuveyt'in el-Müctema Dergisi*	231 sayısı.
16- *Mısır'ın ed-Dava Dergisi*	70, 71, 72, 73, 74, 75 sayıları.

BÂBÎLİK - BAHÂÎLİK

Tanım

Bâbîlik-Bahâîlik, İslâm akidesini bozmak, Müslümanların birliğini parçalamak, Rus ve İngiliz emperyalizmleri ile beynelmilel Yahudilik'in ortak çıkarlarını korumak maksadıyla 1260/1844'de geliştirilip sistemleştirilen batıl bir cereyandır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Bu cereyan Mirza Muhammed Ali Şirazi (1235 - 1265/1819 - 1849) tarafından kurulmuştur. Mirza Muhammed 1260/1844 yılında kendisini Bab (kapı) ilan etmiştir. Yani, bilgi ve hakikate açılan kapı olarak göstermiştir kendini. O ölünce yerine Bahâ lakabıyla tanınan harekete de *Bahâîlik* adını verdiren *Mirza Hüseyin Ali* geçmiştir. *el-Akdes* adlı bir kitabı vardır. Bahâ 1892 yılında ölmüştür.

Bunlardan sonra gelen önemli temsilciler şunlardır:

- Kurratül-Ayn (H. 1230 - 1269): Sapık bir kadındır. Eşini terk edip kaçmış ve keyf aramaya başlamış, H. 1269 yılındaki Bedeşt konferansında da İslâm şeriatını iptal ettiğini açıklamıştır. Aynı yıl Şah tarafından idam edilmiştir.
- Yahya: Bahâ'nın kardeşi olup el-Ezel lakabıyla tanınmıştır. Bâb'ın halifesi olmak için kardeşine muhalefet etmiş ve onunla çekişmiştir. *el-Elvah* adında bir eseri vardır. Kendisi ve taraftarları bir hile ile kardeşi tarafından öldürülmüştür.

Temel düşünce ve inançları

- Bahâîler, Bâb'ın her şeyi sözü ile yarattığına ve her şeyin başlangıcı olduğuna inanırlar.
- Hulûl ve birleşmeye inanırlar.
- Tenasüh ve varlıkların edebiliğine; sevap ve cezanın hayale benzer bir şekilde sadece ruhlara karşı uygulanacağına inanırlar.
- Ondokuz sayısını takdis ederler; bunlara göre bir ayda ondokuz gün vardır.
- Buda'nın, Konfiçyüs'ün, Zerdüşt'ün, Brahma'nın ayrıca Hindistan'lı,

Çin'li ve İran'lı hükemanın da peygamber olduklarına inanırlar.

- Yahudilerle Hıristiyanların İsa'nın çarmıha gerildiği iddialarını doğrularlar.
- Kur'ân'ı mezheplerinin inançlarına uydurmak için bâtınî tefsirlerle yorumlarlar.
- Peygamberlerin mucizelerini, meleklerin ve cinlerin gerçekliğini, cennet ve ateşi inkâr ederler.
- Kadının örtünmesini yasaklarlar; müt'ayı, kadın ve maldan ortaklaşa yararlanmayı caiz görürler.
- Bâb'ın dininin, Muhammed (s.a.v.)'in şeriatını geçersiz kıldığını iddia ederler.
- Kıyamet'i Bahâ'nın zuhuru şeklinde tevil ederler. Kıbleleri ise Bâb'ın Şiraz'da doğduğu evdir.
- Muhammed (s.a.v.)'in son peygamber olduğunu kabul etmemişler; vahyin devam ettiğini ileri sürüp Kur'an'ı taklit ederek bir kitap yazmışlardır.

Menşei

Bu hareketin akidelerine dikkat edilirse, şu kaynaklardan alınmış olduğu görülür:

Buddhizm, Brahmanizm, Zerdüştlük, Maniizm, Mazdek ve çeşitli bâtınî fırkalar; Yahudilik, Hıristiyanlık ve Dehriyye; Şîîlik ve İslâm'dan önceki İran gelenekleri.

Etkili olduğu bölgeler

Bahâîlerin büyük bölümü İran'da, az bir kısmı da Irak, Suriye, Lübnan ve işgal altındaki Filistin'nde yaşıyorlar.

Kaynakça

1- *Çağdaş Mezhepler*	Dr. Abdurrahman Umeyra
2- *Bahâîlik, Işıklar ve Gerçekler*	İhsan İlahi Zahir
3- *Bahâîlik Budur*	Rabıta Yayınları
4- *Bâbîler, Bahâîler, Geçmişleri, Bugünleri*	Abdurrazzak Hüseyin
5- *Bâbîlik ve Bahâîlik*	Mahmud el-Mellah
6- *Bahâîlik, Tarihi, Akidesi*	Abdurrahman el-Vekil
7- *Bahâîlik Tartışması*	M.el-Kazımi el-Kazvinî
8- *Şeriat ve Kanun Nazarında Bahâîlik*	Ali Mansur
9- *Bahâîlik*	Muhibbuddun el-Hatib
10- *Bahâîler ve Kâdıyânîler*	Dr. Muhammed H. el-Azamî
11- *Bildiriler*	A. el-Mevdudî
12- *Gizli Cemiyetler ve Yıkıcı Hareketler Tarihi*	M.A. Anan
13- *Bâbîlik ve Bahâîliğin Gerçek Yüzü*	Dr. Muhsin Abdülhamid

BARİLAVİZM

Tanım

Barilavizm (Bareilawism), İngiliz sümürgeciliği zamanında Hindistan'da kurulan bir Sûfî fırkadır. Azaları, genel olarak peygamberleri ve velileri, özel olarak da Resulullah'ı sevmişler; takdiste de aşırı gidip onlara beşerî sıfatların üstünde vasıflar yüklemişlerdir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bu fırkanın kurucusu 1272 - 1340/1865 - 1921 tarihleri arasında yaşayan Ahmet Rıza Han b. Tki Ali Han'dır. Kendisine Abdülmustafa (Mustafa'nın Kulu) adını vermiştir. Otarbradeş vilayetinin Breili kasabasında doğmuş ve Kâdıyânî Mirza Gulam Ahmed'in büyük kardeşi Ali Mirza Gulam Kadir Bey'den ilim tahsil etmiştir. Mekke'ye gelmiş (1295) ve bazı hocalardan ders almıştır. Vücudu zayıf çok sinirli, müzmin hastalıklı, hemen her şeye kızan ve ağzını her zaman bozan bir kimse olduğu söylenir. Belli başlı eserleri arasında *Anbaül-Mustafa, Halisul İtikad, Devamülayş el-Emn ve Ula Linaiti el-Mustafa, Merciu' l-Gayb, Malfuzat* ve bir şiir divanı olan *Bahşiş Bahçeleri* yer alır.

• ''Yakınlar fatiha ile haftada iki veya üç defa şunları gönderebilirlerse göndersinler: Kuru süt (toz) Reyyani, Şam kebabı, yağlı ekmek, kaymak, feyrini, zencefilli mercimek ve pirinç pilavı, elma suyu, nar suyu ve dondurma'' şeklindeki vasiyeti mensuplarınca hâlâ uygulanmaktadır. Önemli temsilcileri şunlardır:

• Didar Ali: H. 1270 yılında Alur vilayetinin Nuvabpur şehrinde doğmuş ve M. 1935 yılının ekim ayında ölmüştür. *Tefsir Mizan' ül-Edyan* ve *Alamat' ül-Vahhabiyye* adlı eserlerin sahibidir.

• Naimuddin Muradabadi: 1300 - 1367/1883 - 1984 tarihleri arasında yaşamış; Naimiye Üniversitesi adını verdiği medresenin sahibi de olan bu zat, Sadrul Afadıl lakabıyla tanınmıştır. *el-Kelimetül Ulya* ve *İlm-i Gayb Akidesi* adlı eserlerin yazarıdır.

• Emced Ali Cemaluddin Hudabahş: Khusi'de doğmuş. 1320 yılında Cuanpur Hanefî medresesinden mezun olmuştur. 1367/1948'de ölen Hudabahş'ın *Bahar-ı Şeriat* adlı bir eseri vardır.

• Haşmet Ali Han: Lekno'da doğmuş. 1340 yılında tahsilini bitirmiştir. Kendisine Ahmed Rıza Han'ın Köpeği adını vererek bu adla övünmüştür. *Tecanüp Ehl-i Sünnet* adlı bir eseri vardır. Münafıkları kızdıran lakabıyla ün yapmış, 1380'de ölmüştür.

• Ahmed Yar Han (1906 - 1971): Fırkasına aşırı bağlı olan bu zatın *Hak Geldi Batıl Zail Oldu* ve *Saltanat-ı Mustafa* adlı eserleri bulunmaktadır.

Temel düşünce ve inançları

• Bu fırkanın mensuplarına göre Resulullah (s.a.v.), varlığı istediği şekilde yönetecek güce sahiptir. Emced Ali şöyle diyor: "Peygamber (s.a.v.) Cenab-ı Hakk'ın mutlak vekilîdir, tüm dünya onun emrindedir. İstediğini yapar, istediğine istediğini verir, istediğini alır; dünya ve ahirette hükmünü bozacak kimse yoktur. İnsanların efendisini her şeyin sahibi olarak kabul etmeyen sünnetin tadından mahrum kalır."

• Muhammed (s.a.v.) ve kendisinden sonra gelen veliler varlığı idare etme gücüne sahiptirler, Ahmed Rıza Han şöyle diyor: "Ya Gavs (Abdülkadir Ceylanî), "Ol" kudreti Rabb'ından Muhammed'e, Muhammed'den de sana verilmiştir, senden gördüğümüz her şey yönetmeye kadir olduğunun ispatıdır. Hicab arkasında gerçek fail sensin."

• Resulullah'a bakışlarında çok aşırıdırlar. Kendisini ulûhiyyet derecesine vardırırdılar. Ahmed Rıza Han, *Bahşiş Bahçeleri* adlı eserinde (104/2) şöyle diyor: "Ey Muhammed, sana Allah diyemem, aranızda fark da edemem, seni Allah'a bırakıyorum o senin gerçeğini daha iyi bilir."

• Resulullah'a hakikat dışı vasıflar vererek gaybı bilen demişlerdir. Ahmed Rıza Han, *Halisul İtikad* (s.33) adlı eserinde şöyle diyor: "Allah (c.c.) Kur'ân'ın sahibi efendimiz Muhammed (s.a.v)'e el-Levhu'l Mahfûz'da ne varsa vermiştir"

• Peygamber ve evliyaların, Allah'a mahsus ilimleri bildiklerini iddia ederler. Ahmed Rıza Han, *Halisul İtikad* (s. 53-54) da şöyle diyor: "Peygamber (s.a.v.), âyette belirlenen beş mugayyabatı iyi bilir. Gavs'tan aşağı olan yedi kutup bilir de o bilmez mi? O geçmişlerin ve geleceklerin efendisidir, her şeyin sebebi odur, her şey ondandır."

• Onların *Şahidler İtikadı* olarak adlandırdıkları inanca göre Peygamber (s.a.v.) halkın fiillerine şimdi ve her zaman hazır ve nazırdır. Ahmed Yar Han, *Hak Geldi* adlı kitabının bir sayfasında şöyle diyor: "Hazır ve Nazır'ın Şer'î manası, kudsî güce sahip olan, bulunduğu yerden dünyayı elinin içi gibi bilen, yakından ve uzaktan sesleri duyan, bir lahzada dünyayı dolaşıp muhtaçlara yardım eden, dualara icabet eden demektir."

• *Teskinnulhavatır* adlı eserin sahibi Ahmed Said de şöyle der: "Hiçbir yer ve hiçbir zaman yok ki, Resulullah mevcud olmasın."

• Hazır ve nazır vasıflarını Ahmed Rıza Han gibi başka şahıslara da veriyorlar. Ahmed Rıza Han *Envar Rıza* adlı kitabının bir sayfasında: "Brilavi Ahmed yaşıyor; aramızdadır ve bize yardım ediyor, imdadımıza koşuyor" demektedir.

• Peygamberin beşer olduğunu inkâr edip onun Allah'ın nurundan bir nur olduğunu iddia ediyorlar. Ahmed Yar Han *Mavaız Naimiye* de şöyle diyor: "Resulullah (s.a.v.) Allah'ın nurundan bir nurdur. Tüm yaratıklar da onun nurundandır." Ahmed Rıza Han ise bir şiirinde şunu söylüyor: "İlahi nur beşer şekline dönüşmemişse bu çamur ve suyun ne değeri var ki?"

• Mensuplarını peygamberlerden ve evliyadan meded istemeye teşvik ederler. Bunu kabul etmeyen onlara göre dinsizdir. Emced Ali, *Bahar-ı Şeriat* de "Peygamberlerden, evliyadan ve kabirlerinden meded almaya karşı olanlar mulhiddirler" demektedir.

• Mezarlar inşa eder, yükseltir ve sıva yaparlar, mum ve kandil yakarlar, adak adarlar, kabirlerle teberrük eder ve tören düzenlerler, çelenk ve örtü koyarlar. Mensuplarının teberrüken mezar etrafında tavaf etmelerini isterler.

• Abdülkadir Ceylani'nin şahsını takdisde çok aşırı giderler. Sûfî imamlarından evliyaları tazim ederler ve onların harikulâde işler gerçekleştirdiklerine inanır ve hurafeler rivayet ederler.

• Değersiz inançlarından biri de Ahmed Rıza Han'ın *Melfuzat* şu sözüdür: "Peygamberler her gecelerini kendi eşleriyle geçirirler."

• İbadetin iskat edileceğine inanırlar ve ölü adına, terk ettiği namaz ve oruç miktarınca sadaka verirler. Ölünün, sağlığında terk etmiş olduğu her namaz ve her oruç için bilinen fitre miktarında sadaka verirler; bazen hileye başvurarak bir yıllık namaz ve oruç miktarınca para veya altın dağıtır, geri alır, tekrar hibe ederler. Ayrıca hac farizasını da iskat etmişlerdir.

• En mukaddes bayramları, Peygamberimizin doğum günüdür. Onlara göre çok mukaddes olan bugünde, muazzam para harcarlar; hurafî hikâyelerle Resulullah'a kasideler söylerler. Ve mevlidde, Ahmet Rıza Han'ın telif ettiği hayal ve hurafelerle dolu *Süruru'l-Kulub Zikri'l-Mevlidi'l-Mahbub* kitabını okurlar.

• Düğünler, kabirleri ziyaret edip etrafında toplanmak şeklinde yapılır. Diyva kasabasında Şeyh Şah Varis düğünü ve Havaca Muinuddin Ceşti'nin düğünü gibi düğünlerde şeyhe milyonlar hibe edilir. Kadın erkek bir arada eğlenir ve Islâm'ın yasakladığı fiiller gerçekleşir.

• Oruç ve namazı terk edenin durumuna çare bulunacağını iddia ederler; fakat mevlid, Fatiha veya düğüne gelmeyenin vay haline(!). Brilavi olmayan her Müslümana en basit sebeplerle hemen küfür damgasını vururlar. Öyle ki, küfür damgası vurmadıkları İslâmî grup veya şahsiyet kalmamıştır. Bir şahsa küfür damgası vurduktan sonra, "Buna kâfir demeyen de kâfirdir" derler. Diubendlîler, Nedvîler, eğitim ve reform liderleri ve Hindistan'ı İngilizler'den kurtarmak isteyenler bunlara göre hep kâfirdir. Şeyh İsmail Dehlevî ve hurafelere karşı mü-

cadele eden diğer Hindistan âlimleri, Muhammed İkbal, Ziya'ül-Hak bunlara göre kâfirdir.

• Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiyye'nin talebesi İbn'ül-Kayyim'in kâfir ve aklının bozuk olduğunu iddia ederler.

• Dünyada en nefret ettikleri, kişi Şeyh Muhammed b. Abdilvahab'dır. Hurafelerin önüne geçip, halis tevhidi diritmeye çalışmasından ötürü, küfür gibi en çirkin vasıfları ona yüklemişlerdir.

• Müslümanların birliğini bozmak, güçlerini yıpratmak ve onları saçma--sapan tartışmalara sürüklemek için her zaman çalışırlar. Onlara göre Ezan vakti iki başparmağı öpüp gözlere sürmek şarttır. Yine onlara göre, ancak Resulullah'a düşman olanlar yapmaz ve bunu yapanların gözleri hiç ağrımaz.

Menşei

Bu fırka bazı kimseler tarafından aslında Hanefî mezhebine bağlı ehl-i sünnet grubu içinde sayılır. Ancak akidelerine Hıristiyanlıktan bazı değerler karışmıştır. Hıristiyanların miladî yılbaşını kutlamaları gibi onlar da nebevi mevlid gününü kutlarlar. Peygamberin şahsını yücelterek İsa Aleyhisselam'ın şahsına nisbet edilen hurafeler seviyesine getirmek isterler.

Pek çok dine sahip olan Hint Kıtası'nda yaşadıklarından, bunların İslâmî akidelerine Hindû ve Budist inançları karışmıştır.

Peygamber (s.a.v.)'e ve evliyalara, Şîîlerin masum dedikleri imamlarına verdikleri vasıflara sıfata benzer vasıflar verirler.

Aşırı Sûfîlerin ve Kebircilerin şirk, hülûl ve birleşme konularındaki teorileri bunlara da intikâl ederek akidelerinin bir parçası haline gelmiştir.

Etkili olduğu bölgeler

Bu fırka Hindistan'ın Otarbradeş eyaletinin Braili kasabasında başlamış ve Hind yarımadasının tamamına yayılmıştır (Hindistan ve Pakistan).

Bu fırka İngiltere'de de varlığını göstermektedir. Bunlar İngiltere'de *Ehli Sünnet Cemiyeti* ve *Tebliğu'l-İslâm Cemiyeti* adı altında çalışırlar. Buradaki faaliyetleri, diğer Müslümanların işini bozmak ve karışıklıklar çıkarmaktan ibarettir. Bundan dolayı 1980 yılında Müslümanlar arasında kanlı olaylar meydana gelmiştir.

Kaynakça

1- *Barilavizm, Akide ve Tarih*	İhsan İlahi Zahir
2- *Barilavizm*	Riyad İmam Bin Suud İslâm Üniversitesi'ne sunulan mastır tezi.
3- *el-Emn ve Ula Licamatil Mustafa*	Ahmed Rıza Han
4- *Enbaul Mustafa*	Ahmed Rıza Han
5- *Envar Rıza*	Bir Grup müellif
6- *Bahar-ı Şeriat*	Emced Ali Azami
7- *Tecanüp Ehli Sünnet*	Haşmet Ali Han
8- *Hak Geldi Batıl Zail Oldu*	Ahmed Yar Han Naimi

9- *Bahşiş Bahçeleri*	Ahmed Rıza Han
10- *Halisul İtikad*	Ahmed Rıza Han
11- *Saltanat-ı Mustafa*	Ahmed Yar Han
12- *Sırat Müstekiym Dergisi*	Mahmud Ahmed Mirfuri
13- *Melfuzat*	Ahmed Rıza Han
14- *el-Kevkebeşşihabiyyle fi Küfriyat Ebilvahabiyye*	Ahmed Rıza Han
15- *Teskinülhavatır fi Mes'elet el-Hazır Vennazır*	Ahmed Said
16- *Guardiyan Gazetesi*	Ağustos 1980 sayısı

BATILILAŞMA

Tanım

Batı medeniyetini veya batılı milletleri taklit etme, onlara benzeme hareketidir. Bu hareket aynı zamanda bir saldırı hareketidir. Ülkeleri sömürmenin, hakimiyet altına almanın, yayılmanın, kısacası emperyalizmin vurucu gücüdür. Bu yüzden dünya milletlerinin, özellikle de Müslümanların müstakil kimliklerini ve aslî değerlerini yok etmek, onları Batı medeniyetinin uydusu haline getirmek Batılılaşma Hareketi'nin temel amacıdır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Avrupa'da kalkınma devrinin başlaması, Batılıların emperyalist arzularını gerçekleştirmeye hazırlık yaptıklarının köklü bir şekilde anlaşılmaya başlaması üzerine, 18. asrın sonları ve 19. asrın başlarında İslâm dünyasındaki doğulular bir tedbir olarak ordularını modernleştirme ve güçlendirme telaşına düşüp Avrupa ülkelerine heyetler gönderdiler. Bunlarla da yetinmeyip modern kalkınma planları hazırlamak ve elemanları eğitmek için batılı uzmanlar da getirttiler.

- Sultan İkinci Mahmut, 1826 yılında Osmanlı yeniçerilerini dağıttı, askerlere ve sivillere Avrupa kıyafeti mecburiyeti getirdi.
- Osmanlı Sultanı Abdülmecid, 1839 yılında yayınladığı bir fermanla gayri müslimlerin orduya katılımlarına izin verdi.
- Sultan Üçüncü Selim Bahriye ve Harbiye mektepleri inşası için İsveç, Fransa, Macaristan ve İngiltere'den mühendisler getirtti.
- 1805 yılında Mısır'a vali olan Mehmet Ali Paşa, Avrupa usulüne göre bir ordu kurdu ve ihtisas yapmaları için Ezher'li öğrencileri Avrupa'ya gönderdi.
- Tunus Bayı Ahmet Paşa, düzenli bir ordu kurdu. Açmış olduğu harp akademisine Fransız, İtalyan ve İngiliz subaylarıyla hocalarını getirtti.
- İran'ı yöneten Kaçar hanedanı 1852 yılında batılı sistemle eğitim gören bir Fen ve Güzel Sanatlar Akademisi açtı.

• 1860 yılından itibaren Batılılaşma hareketi misyonerler yoluyla Lübnan'da çalışmalarına başladı. Buradan da Hidiv İsmail'in Mısır'ına uzandı. Bu hükümdar Mısır'ı Avrupa'nın bir parçası haline getirme çabasın içindeydi.

• Fransa'nın Genel Fuarı'nda hazır bulunmak üzere, İmparator Üçüncü Napolyon'un davetlisi olan Hidiv İsmail, 1867 yılında Sultan Abdülaziz ile Paris'te biraraya geldi. İkisi de Batı medeniyetinin iyice etkisi altındaydı.

• Rifaa et-Tahtavi 1826 - 1831 tarihleri arasında beş yıl, Hayreddin Tunusî de (1852 - 1856) yılları arasında dört yıl Paris'te eğitim gördü. Dönerken beraberlerinde toplumu sekülarist (dinsiz) ve akılcı esasa göre düzenlemeyi öngören düşünceler de getirmişlerdi. 1830 yılından itibaren Avrupa'da tahsil görenler Volaire, Rousseau ve Montesquieu'ın kitaplarını tercümeye başlayarak 18. asırda zuhur eden ve dine karşı ayaklanan Avrupa düşüncesini yaymak istediler.

• Kromer, İskenderiye'de Viktorya Koleji'ni kurarken, hakümdar ve ileri gelenlerin çocuklarını İngiliz eğitimiyle yetiştirip Batı medeniyetinin yayılmasında vasıta olmalarını amaçlıyordu.

• Mısır'daki İngiliz Temsilcisi Lord Loyd 1936 yılında bu koleji açarken yaptığı konuşmada; *"Öğretmenlerle öğrenciler arasındaki sıkı münasebetten dolayı çok geçmeden bunların hepsi İngiliz görüşünü benimseyeceklerdir"* demiştir.

• Bölge halkı arasında misyonerlerle temas kuran ilk topluluk Hıristiyanlar'dır. İngiliz ve Fransız kültürünü almış olan bu insanlar zaten Osmanlı Devleti'ne bağlılık duyguları da olmadığından liberal sekülarizmi desteklediler. Kurdukları gazete ve dergilerden de anlaşılacağı üzere her münasebette Batı hayranlığını dile getirdiler ve Batıya uyulması gerektiğini savundular.

• Nasif Elyazıcı (1800 - 1871) ve oğlu İbrahim Elyazıcı (1847 - 1906) Amerikan İncil Heyetiyle sıkı münasebet kurmuşlardı.

• Butrus el-Büstanî (1819 - 18883) ise 1863 yılında Arap dilini ve modern ilimleri öğretmek maksadıyla açtığı okulunda Arap milliyetçiliğini yaymaya çalıştı. Bu Hıristiyan okulunun parolası "Vatanı sevmek imandandır" sözü idi. Elbüstanî'nin 1870 yılında kurduğu *el-Cinan* gazetesi tam onaltı yıl devam etmişti. Amerika'nın Beyrut konsolosluğundaki tercümanlık görevi sırasında Amerikalı Smit ve Vandik ile birlikte Tevrat'ın protestan bir yorumunu tercüme etti.

• Corci Zeydan (1861 - 1914) 1892 yılında Mısır'da *el-Hilâl* dergisini çıkarmışdı. Amerika'lı temsilcilerle sıkı ilişkileri vardı. İslâm ve Müslümanlar hakkında iftiralarla dolu bir tarihî hikâyeler dizisi de yazdı.

• Amerikalı Misyoner Vandik'in kurduğu Lübnan Abya Okulu'nda öğrenim yapan Selim Takla ise, Mısır'da *el-Ehram* gazetesini yayınlamıştır.

• Selim Nakkaş, Lübnan'da sekiz yıl süre ile *el-Muktataf* gazetesini çıkardı ve 1884 yılında gazeteyi Mısır'a taşıdı.

• Cemaleddin Afganî (1838 - 1897): Tuhaf tavırları olan bir zattı. Hayatının pek çok gizli yönü vardır. Bütün İslâm dünyasını dolaşan Afganî, aynı zamanda

Mısır'a çağdaş gizli cemiyetler sistemini sokan kişi olarak da bilinir. Mason localarına katıldı ve İngiliz Mister Blint'le sıkı ilişkiler kurdu. Reşid Rıza'ya göre Afganî vahdeti vücud fikrine meyyaldı. Öte yandan evrim ve mutasyon konusundaki görüşleri de Darvin'in teorisine çok benzer.

• Muhammed Abduh (1849 - 1905): Afganî'nin en tanınmış talebesi ve *el-Urvatü'l-Vuska* dergisinin kurucularındandır. Lord Kromer ve Mister Blint ile dostlukları vardır. Reşid Rıza'nın da mensup olduğu Abduh ekolü, âdet ve geleneklere karşı çıkar ve İslâm teşriinin gözden geçirilmesini savunurdu. İslâm'la Batı medeniyeti arasında bir uyuşma noktası bulmak amacıyla nassların en uzak tevilini bile esas sayan fetvalar yayınlandı. Muhammed Abduh, çağdaş ilimin Ezher'de uygulanmasını ve bu İslâmî müessesenin modernize edilmesini de istedi.

• Mister Blint: Müsteşrik olan Blint, eşiyle birlikte dolaşırken sürekli Arap elbisesi giyerdi. İslâm milletleri arasındaki bağı koparmak için Arap kavmiyetçiliğini ve hilafetin Araplara ait bir müessese olduğunu savundu.

• Kasım Emin (1865 - 1908): Muhammed Abduh'un talebesidir. Kadınların serbestliğini ve genel vazifelerde çalıştırılmasını isteyen fikirlere öncülük etmişti. *Kadın Hürriyeti* (1899) ve *Yeni Kadın* (1900) adlı eserlerin yazarıdır.

• Saad Zağlul: Muhammed Abduh'un görüşlerinden çok etkilendi. 1906 yılında Maarif bakanı oldu. Kromer'in eski bir arzusu olan Ezher'le rekabet etmesi için Şer'î Kadılık Medresesi'ni kurdu.

• Ahmed Lütfi es-Seyyid (1872 - 1963): Saad Zağlul'dan siyasi yönden ayrılarak Demokrat Liberaller Partisi'ni kuranların öncüsüdür. Bölgecilik taraftarıydı. 1907 yılında söylediği: *''Mısır Mısırlılarındır''* sözüyle meşhur olmuştur. 1916 yılından itibaren devlete devredilen Mısır Üniversitesi'nin başına geçerek 1941 yılına kadar bu görevde kalmıştır.

• Taha Hüseyn: İslâm dünyasında Batılılaşma davası güdenlerin başında gelir. Müsteşrik Durkheim'in talebesidir. En tehlikeli görüşlerini *Cahilî Şiir ve Mısır'da Kültürün Geleceği* adlı iki kitapta yayınladı. *Cahili Şiir* kitabında şöyle demektedir: ''Tevrat, İbrahim ve İsmail'den söz edebilir, Kur'an da söz edebilir. Fakat bu iki adın Tevrat ve Kur'ân da zikredilmesi tarihî varlıklarını isbata kâfi değildir.'' Aynı kitapta: ''Kureyş yedinci asırda bu uydurmayı kabul etmek için tam hazır durumdaydı'' şeklinde görüşler de ileri süren Hüseyn, ayrıca Resulullah'ın Kureyş'e mensub olmadığını da iddia etti. Bir konferansına Allah'a hamd, Resulüne selatüsselamla başlayan Taha Hüseyn: ''Burada bulunanlardan bazıları böyle başlamama gülecekler. Çünkü çağımızın icaplarına aykırıdır'' (*Hilal Dergisi,* 1911 Ekim ve Kasım sayısı) şeklindeki tuhaf sözleriyle de hatırlarda yer etti.

• Batılılaşma hareketi, İttihatçıların 1908 yılında iktidarı ele geçirmeleriyle ve Sultan Abdülhamid'in de düşürülmesiyle önemli bir dönüm noktasına ulaştı.

• 1924 yılında Mustafa Kemal Hükümeti Hilafeti kaldırdı ve yaptığı devrimlerle Türkiye'nin çağdaş sekülaristlerle aynı yolda yürümesine zemin hazır-

layıp Batılılaşmayı son noktasına ulaştırmaya çalıştı.

• Ali Abdürrezzak: 1925 yılında yayınlanan daha sonra İngilizce ve Urduca'ya çevrilen *İslâm ve İktidar Usûlü* adlı kitabında okuyucuyu İslâm'ın devletle ilgisi olmayan bir dinden ibaret olduğuna inandırmaya çalıştı. Müsteşrik Smith, sekularizm ve internasyonalizmin ancak İslâmî bir ifade tarzıyla sunulursa İslâm âleminde kabul göreceğini savunurken bu kitabı örnek gösteriyordu. Kitap ve yazarı Ezher Büyük Ulema Heyetince muhakeme edildi ve 12/8/1925 tarihinde alınan bir kararla suçlu görülerek ulema heyetinden çıkarıldı. *Doğu Derneği* dergisinin de müdürlüğünü yapan Ali Abdürrezzak, Araplara ve Müslümanlara saldırmak için her fırsatı değerlendiren meşhur İslâm düşmanı Fransız Ernest Renan'ın ölümünün 100. yıldönümü münasebetiyle Mısır Üniversitesi'nde bir anma töreni düzenlemeyi de ihmâl etmedi.

• Mahmut Azmi: Mısır'da batıcılığın en önemli temsilcilerindendir. Öğrencisi olduğu Durkheim'in, "İktisaddan bahsedeceksen Şeriatı dile getirme, Şeriat'tan bahsedeceksen iktisadı dile getirme" şeklindeki nasihatini kendisi için en mühim ölçü kabul etmişti.

• Mansur Fehmi (1886 - 1959): Levi Bril tarafından yetiştirilen Fehmi, doktora tezinde İslâm'daki evlenme sistemini eleştirmişti. *İslâmî Geleneklerde Kadının Durumu* konulu tezinde: "Muhammed, insanlar için kanun koyuyor ve kendini bunun dışında tutuyor, evlenirken başlık ve şahidlere ihtiyaç duymuyor" demişti. Ancak 1915 yılında bu fikirlerinden dönerek batılılaşma hareketini eleştirmiş, Taha Hüseyn ve ekolünün hatalarını açığa vurmuştur.

• İsmail Mazhar: Batılılaşma ekolünün ileri gelenlerinden olan Mazhar, hayatının sonraki döneminde bu fikrinden vazgeçmiştir.

• Zeki Mübarek: Taha Hüseyn'in talebelerinin önde gelenlerindendir. Müsteşriklerden ders görmüş, Gazali ve Me'mun hakkında hazırladığı doktora tezinde Gazali'yi şiddetle eleştirmiştir. Ancak daha sonra bu fikrinden vazgeçerek *"Ey Gazali, senden özür diliyorum"* başlıklı makalesini yayınlamıştır.

• Muhammed Hüseyn Heykel (1888 - 1956): *es-Siyase* gazetesinin başyazarı olan Heykel de Mısır'da batıcıların önde gelenlerindendi. *Hayat-ı Muhammed* adlı kitabında akılcılığı esas alarak İsra'nın Cesed ve Ruhla gerçekleştiğini kabul etmişti. Ancak daha sonra o da çok değişerek *Fi Menzil el-Vahy* adlı kitabında yeni yönelişini açıkladı.

• Emin el-Khulî: Mısır Üniversitesi'nde tefsir ve belağat hocasıydı. Taha Hüseyn'in, "Kur'ân'ı dinî vasfının dışında, bir edebî metin olarak etüd edilmeli" düşüncesini benimsemiştir.

• Şibli Şmeyyil (1860 - 1917): Sekularistlerin öncülüğünü yaparak dinî ve ahlakî değerlere karşı olduğunu açıklamıştı.

Temel düşünce ve inançları

• Lawrence Brown'un *"Gerçek tehlike İslâm nizamında ve bu nizamın genişleme, hükmetme gücünde ve canlılığındadır. Batı emperyalizmi karşısında*

yegane duvar budur" düşüncesini batılılaşma hareketinde temel almak.

• İslâm dünyasının batının medeniyetiyle şekillenmesi gerektiği düşüncesini bu ülkelerde yaşayan insanların zihnine yerleştirmek.

• İslâmî şahsiyetin bariz vasıflarını silip batılı modelleri öne çıkarabilmek, bunun için uygun zemin hazırlamak, daima kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde batıyla İslâm dünyası arasında sürekli ilişkiler kurmak.

• Milletin gelişmesi ve kalkınması için esas olarak vatanperverliği öne sürmek, eski tarihi araştırmak ve hürriyete yönelmek gerektiğini sık sık vurgulayarak batının ekonomi nizamından hayranlıkla bahsetmek ve bunu benimsetmek. İslâm'da birden fazla evlenmenin, boşanmayı sınırlandırmanın ve kadın-erkeğin bir arada olmasını yasak kabul etmenin geri kalmışlığın belirtileri olduğunu her münasebette tekrarlamak.

• Dünyada barışı sağlamanın yegane yolunun ortak bir din, dil ve kültür oluşturmaktan geçtiğini ileri sürerek, Hümanizm fikrini yaymak ve İslâmî değerleri beynelmilelcilik potasında eritmek.

• Kavmiyetçilik fikrini Müslümanlara aktarmak. Bu fikir ile Arapları, İranlıları, Türkleri, İndonezyalıları ve pek çok Müslüman milleti küçük parçacıklar haline getirerek çöküşlerini hızlandırmak.

• Eski medeniyetlerin canlanmasına verilen önemi arttırmak. Bu konuda müsteşrik Gibb şöyle diyor: "İslâm dünyasında batılılaştırma politikasının bariz vasıflarından biri de Müslümanların işgal etmiş oldukları yerlerde gelişmiş eski medeniyetleri diriltmeye önem vermektir. Bunun Avrupa'ya karşı düşmanlığı arttırabileceği düşünülebilir, ancak bu durumun gelecekte yerli kavmiyetçiliğin güçlenmesinde ve kökleşmesinde önemli rolü de olabilir."

• İslâm tarihinde garip tavırları olan bazı şahsiyetlere dikkat çekip, onlar hakkındaki araştırmalara önem vermek suretiyle geçmiş İslâm büyükleri hakkında şüpheler uyandırmak. Sühreverdi, Ravendi, Ebu Nuvas gibi vs. Müslümanlar bu çalışmalara en başta konu olanlardır. Yine bu cümleden olmak üzere Müsteşrik Louis Masignon 1912 yılında Hallac hakkında bir araştırma yayınladı *(İslâm' da Sûfî Şehid Hallac)*. Ayrıca Hallac'ın *Tavasin* kitabının tahkikini yaptı, divanını neşretti.

• Hakkında fazla bilgi olmayan olay veya hareketlere önem vermek ve desteklemek. Amaçlarını gerçekleştirmek için Kâdıyânîlik, Bahâîlik, Şuubîlik, Firavnîlik, Finîkîlik, Barbarîlik, Karâmita vb. hareketleri çoğu zaman İslâm tarihinin kurtuluş hareketleri olarak gösterip toplumu yanıltmak; bu olaylarda sivrilen bazı insanlara da gereğinden fazla önem vererek onları yüceltmek, gerçek kimlikleri gizlemek. (Seyyid Ahmed Han (1817 - 1898), Emir Ali (1849 - 1928), Namık Kemal (1840 - 1888), Abdülhak Hamid (1851 - 1937), Tevfik Fikret (1870 - 1915), Sengulaji (1890 - 1943) bunlardan sadece birkaçıdır.)

• İslâm âlemini kuşatıp kendi istedikleri şekilde hareket ettirebilmek için emperyalizm, istişrak, komünizm, masonluk ve siyonizm teşkilâtları batılılaştırma hareketinde işbirliği yapmak.

- Freudizm, Darwinizm ve Marksizm gibi yıkıcı fikirlerin propagandasını yapmak; ahlâkın gelişmesini engellemek, Levi Brill ve Durkheim gibi düşünürlerin görüşlerini savunmak, bu türden batı kaynaklı pek çok düşüncenin Müslüman toplumlarda yaygınlaşmasını sağlamak, İslâmî tasavvuf hakkında etüdler yapmak; kavmiyetçilik, bölgecilik fikirlerini benimsetmeye çalışmak; dini toplum hayatından ayırarak küçültme hamlelerine girişmek; Kur'ân'a, Peygamberliğe, Vahye ve İslâm tarihine saldırmak; İslâmî değerler hakkında şüpheler uyandırmak, Müslümanları cihad fikrinden vazgeçirmek için ölümle ve yoksullukla korkutmak; açık açık veya ima yoluyla Müslümanların gerileme sebebinin İslâm olduğunu ifade etmek.
- Müslümanları ve ezilmekte olan üçüncü dünya insanlarını daha fazla ve daha kolay sömürebilmek için onlara tek ilerleme yolunun Avrupalılar gibi olmaktan geçtiğini söyleyerek onları uyutmak. Kur'ân'ı içgüdünün bir feyzi şeklinde gösterip Hz. Muhammed'in süpermenliğini(!), zekî olduğunu veya bir dahî olduğunu iddia ederek, Peygamberlik sıfatını ondan kaldırmaya çalışmak.

Kitapları

a) Yeni Asırda İslâm: Müellifi Welfred Kantol Smith, Kanada Macgil Üniversitesi İslâmî Araştırmaları Müdürü ve karşılaştırmalı dinler profesörüdür. Doktorasını 1948 yılında Briston Üniversitesi'nde müsteşrik H.A.R. Gibb'in yanında yaptı. Bu kitap liberalizm ve sekularizm temel düşüncelerinden hareketle dini devletten ayırmayı savunuyor.

b) İslâm Nereye Gidiyor: H.A.R. Gibb'in bir grup müsteşriklerle birlikte telif ettiği bu kitap 1932 yılında Lübnan'da yayınlandı. Kitapta İslâm dünyasında batılılaşmaya ameliyesinin duraklama sebepleri belirtilerek ilerleme ve gelişme çareleri sıralanıyor.

c) Siyon Hükema Protokolleri: 1902 yılında yayınlanan bu eser İsrail'in Arap ve İslâm milletinin göbeğinde yerleşmesinden sonraya, 1952 yılına kadar Ortadoğu'ya ve İslâm dünyasına sokulmadı. Bu kitabın buralara gelmemesi siyonizmin asıl maksatlarını açığa çıkmaması açısından genel olarak batılılaştırma hareketine hizmet etmiştir.

d) Bunların dışında pek çok kitapta bazı İslâmî şahsiyetler sapık ve şehvet düşkünü olarak tanıtılmıştır. Binbir Gece, Harun Reşid, Carci Zeydan'ın kitapları, İslâm tarihine eski martavalları katan Taha Hüseyn'in *Ala Hamiş es-Siyre* ve Şarkavi'nin Nübüvvet ve vahyi inkar eden *Hürriyet Elçisi Muhammed* adlı kitapları bunlardan sadece bir kaçıdır.

Konferansları

1942 yılında Boltimur'da yapılan bir konferansta İslâm'da gizli hareketlerin incelenmesi ve körüklenmesi tavsiye edildi.

1947 yılında Amerika'nın Brinston Üniversitesi'nde *Yakın Doğu Kültürel ve Sosyal Meseleler* konulu bir konferans düzenlendi. Bu konferansta yapılan tar-

tışmalar Mısır'da yayınlanan bir kitap dizisinin 116. kitabı olarak Arapça neşredildi. Konferansta Kweller Yung, Habib Gürani, Abdülhak Adnan Adıvar ve Louis Thomas hazır blundular.

1953 yılının yaz mevsiminde yine Brinston Üniversitesi'nde *İslâm Kültürü ve Çağdaş Yaşayış* konulu bir konferans düzenlendi. Bu konferransa katılan büyük(!) fikir adamlarından bazıları şunlardır: Mil Broz, Harold Smith Rofail Batay, Harold Allen, John Kroswil, Şeyh Mustafa ez-Zerka, Keneth Kragg, İştiyak Hüseyn Fazlurrahman el-Hindi.

1955 yılında Pakistan'ın Lahor şehrinde bir konferans daha düzenlendi. Ancak başarısızlıkla sona eren bu konferansın amacının Müslüman ve müsteşrik araştırmacıların iştirakiyle İslâmî araştırmaları yönlendirmek olduğu belirtildi.

1953'de Beyrut'ta ve 1954'de İskenderiye'de İslâm'la Hristiyanlığı yakınlaştırma konferansları yapıldı. Aynı maksatla Roma'da ve diğer ülkelerin başkentlerinde de konferanslar düzenlendi.

Menşei

Haçlı orduları Hıttîn savaşından sonra gerilemiş, Osmanlılar, Bizanslıların başkenti ve kiliselerinin merkezini 1453 yılında fethedip adını İslâm diyarı manasına gelen İstanbul (İslambul) şeklinde değiştirdikten sonra başkent yapmışlardır. 1529 yılında Osmanlı ordusu, Avrupa'da Viyana'yı tehdide başlamış ve bu tehdid 1683 yılına kadar devam etmiş, daha önce de Endülüs Müslümanların eline geçerek Emevi hilafetinin merkezi haline gelmiştir. Bütün bu hadiseler İslâm âlemini içerden çökertmek için batılılaştırma ve misyonerlik fikirlerini körüklemiştir.

Batılılaştırma, Hristiyanlığın ve Siyonizm'in ortak saldırısıdır. İslâmî toplum ve fert tipini silmek için İslâm dünyasına batı modeli sunmak gibi müşterek bir hedef üzerinde buluşmuşlardır.

Etkili olduğu bölgeler

Batılılaştırma hareketinin etki derecesi ülkelere göre değişiktir, Mısır'da, Suriye'de, Türkiye'de, Endonezya'da, Kuzey Afrika ülkelerinde açıkça görünürken diğer İslâm ülkelerinde de daha az etkili olmamıştır. Bu hareketin zararlarından hiçbir İslâm ülkesi veya doğu ülkesi uzak kalamamıştır.

Kaynakça

1- *Kalelerimiz İçinden Tehdit Ediliyor* — Dr. M. Muhammed Hüseyn
2- *II. Ondördüncü Asırda İslâm Dünyası ve Milletlerarası Komplolar* — Fethi Yeğen, Beyrut
3- *Çağdaş Edebiyatta Milliyetçi Akımlar* — Dr.M. Muhammed Hüseyn
4- *İslâm ve Batı Medeniyeti* — Dr.M. Muhammed Hüseyn
5- *İslâm Fikrine Saldırmada Batılılaştırmanın Uyandırdığı Şüpheler* — Enver el-Cundi
6- *Arap Fikrinin Uyanışı* — Enver el-Cundi

7- Kadın Hürriyeti	Kasım Emin
8- Yeni Asırda Reform Liderleri	Ahmed Emin
9- Mısır'da Yerli Şiveye Davet Tarihi ve Etkileri	Dr. Neffusa Zekeriya
10- İslâm Dünyasının Bugünü	Lothrop Studard, terc. Acac Neveyhid ve Şekip Arslan
11- İslâm Alemine Saldırı	A.L. Şateliye terc. Musaid Eylafi ve M. el--Hatib
12- Mısır'da Kültürün Geleceği	Taha Hüseyn
13- Bugün ve Yarın	Selama Musa
14- İslâm Nereye Gidiyor	H.A.R. Gibb, Lübnan baskısı.
15- İslam Modern History	W.C. Smith, Princeton University, 1957
16- Where is İslam?	H.A.R. Gibb, London, 1932
17- Arabic Thought in The Liberal Age	A.Hourani, Oxford, 1962
18- Egipt Since Cromer	Lord Loyd, London, 1933
19- Modern Egypt Th Early of Cromer	London, 1911
20- Great Britain Egypt	F.W. Polson, Newmen, 1928

21- Reports by His Majesty's Agent and Consul General On The Finances Administration and Condition of Egypt end the Soudan.

BİLÂLÎLER

Tanım

Amerika'daki Müslüman zenciler arasında gelişen bir harekettir. Önceleri ırkçılık duygularının galebe çaldığı özel kavramlarla İslâm benimsendi. Daha sonra birçok inanç ve düşüncelerini düzelten bu harekete Bilâlîler adı verildi.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bu hareketin kurucusu, aslı belli olmayan Wallace D. Fard adında bir siyahtır. 1930 yılında ansızın Detroit'de meydana çıkarak siyahları kendi hareketine davet etmiş ve çıkışı gibi de aniden 1934 yılında kaybolmuştur.

• Elijah Pool veya Elijah Muhammed (1898 - 1975) harekete katılarak yükseldi ve Fard'ın halifesi oldu. 1959 yılında Suudî Arabistan'ı ziyaret etti. Beraberinde bulunan oğlu Wallace Muhammed onun tercümanlığını yapıyordu. Türkiye, Habeşistan, Sudan ve Pakistan'ı gezdikten sonra Amerika'ya döndüler.

• Malcolm X (Malik el-Şahbaz) New York'ta yedi numaralı şubenin başkanıydı. İyi bir konuşmacı olan Malcolm X, Arap ülkelerine bir gezi yaptığı 1963 yılında hacca da gitti. Dönüşünde ırkçı harekete karşı cephe aldı ve *Ehl-i Sünnet Cemaati* adında bir topluluk meydana getirdi. 21 Şubat 1965'de bir suikaste kurban oldu.

• Lwis Farrakhan: 1950 yılında Müslüman olarak yedi numaralı şubenin Malcolm X'ten boşalan idareciliğini aldı. Farrakhan da iyi bir konuşmacı, yazar ve hocaydı. Albay Kaddafi ile sıkı ilişkiler kurarak, sosyal ve siyasî haklarını tam olarak elde edemeyen siyahların bağımsız bir devlet kurması için çalışıyor.

• Wallace W. Muhammed (Varisuddin Muhammed): 30 Ekim 1933'de Detroit'de doğdu. 1958-1960 yılları arasında Philedelphia şubesinde eylem başkanlığı yaptı. 1967 yılında hac farizasını yerine getirdi ve Suudî Arabistan'ı birkaç defa ziyaret etti. 1964 yılında hareketten ayrılarak babasının ilkelerinden vazgeçti. Ancak harekette reform yapmak amacıyla babasının ölümünden beş ay

önce tekrar harekete döndü. 1975 Aralık ayında Washington İslâm Merkezi'ni ziyaret etti. 1977 yılında Newjersi eyaletinde Rabıta teşkilatının yaptığı toplantılarda hazır bulundu. Aynı yıl Kanada'da yapılan İslâm Konferansı'na bir heyetin başkanı olarak katıldı. Her seferinde İslâm'a yönelişinde samimî olduğunu, cemaatindeki yanlış kavramları değiştirmeye çalışacağını söylemiştir. 1976 yılında Suudî Arabistan, Türkiye ve birkaç doğulu ülkeyi ziyaret ederek ileri gelenlerle de görüştüğü bilinmektedir.

Wallece W. Muhammed, 1975 yılında Cemaatin İdarî Heyeti'ni şu şekilde açıklamıştır: Özel Yardımcısı Kerim Abdülaziz ve Dr. Naim Ekber; Teşkilât Sözcüsü Abdülhalim Frakhan; Kültür İşleri Danışmanları Dr. Abdülhalim Şahbaz, Dr. Fatma Ali ve Fehmiye Sultan; Genel Sekreter Jhon Abdülhak; Askerî Komutanlık Başkanı Elijah İkinci Muhammed; Adalet Bakanı Rimond Şerif (Daha önce hareketin muhafız gücü olan *''İslâm' ın Meyvesi''* nin başkomutanlığını yapmıştır); Kadını Geliştirme Teşkilatı Sorumlusu Emine Resul; Mescidler Komitesi ve Yönetim Komitesi Başkanı Dr. Maykıl Ramazan; Fesat ve Sosyal Hastalıklarla Mücadele Teşkilâtı Başkanı Thiron Mehdi; Yeni Toprak Ekibi Başkanı (N.E.T) ve İskan Projesi Yetkilisi İbrahim Kemaluddin.

Ayrıca, Elijah Muhammed'in torunu olan ve Washington Şubesi'nin İslâm'ı iyi anlamış Başkanı Sultan Muhammed ve cemaatin önemli meselelerini plânlayan konseyin üyesi Muhammed Ali Clay (Dünya Boks Şampiyonu) de İdari Heyet'te yer alırlar.

Temel düşünce ve inançları

Bu hareketin fikirlerinin liderlerin şahsından etkilenerek geliştiğini öncelikle belirtmek gerekir. Bu nedenle temel inançlar üç ayrı konuda gelişmiştir:

Wallace D. Fard dönemi

Teşkilât kurulduğunda ''İslam Ümmeti'' veya ''Kaybolup Tekrar Bulunan İslâm Ümmeti'' adıyla tanındı. Kadınlara ve erkeklere olmak üzere iki farklı teşkilâtı vardı. Kadınlar örgütüne ''Müslüman Kızlar Eğitimi'' (M.G.T.), erkekler örgütüne de ''İslâmın Meyvesi'' adı verilmiştir. Bu örgütün hedefi hareketi korumak, sosyal ve siyasî otoritesini güçlendirme vazifesinin yerine getirilebilmesi için güçlü bir ordu meydana getirmekti.

- Hürriyet, eşitlik ve adalete davet ediyor ve cemaatin seviyesini yükseltmeye çalışıyordu.
- Teşkilât siyah ırkın üstünlüğünü, soyluluğunu ve Afrika asıllı olduğunu, beyazların ise, şeytanî ve kötü olduklarını her fırsatta belirtiyordu.
- Mensuplarının Tevrat'tan ve İncil'den Kur'ân'a yönelmelerine çalışıyordu.

Elijah Muhammed dönemi

- Elijah Muhammed, İlâhın gaybî bir şey olmadığını bir şahısda tecessüs

etmesi gerektiğini, bu şahsın da ilâhın hulûl ettiği Fard olduğunu, bunun dua ve ibadete daha layık olduğunu ileri sürerek cemaat fikrine batıni kavramlar soktu. Fikirlerini yansıtan on eser yazdı. *"Amerika'da Siyah Adama Mesaj, Kurtarıcımız Geldi, Yüce Hikmet Kitabı, Amerika'nın Düşüşü, Nasıl Yersin ve Nasıl Yaşarsın"* bunlardan bazılarıdır. Ayrıca hareketin yayın organı olarak *Muhammed Konuşuyor* adında bir gazete de yayınladı. Temel değerleri yeterince açıktır:

• Kendine nübüvvet makamı vererek Resulullah sıfatını aldı.

• Mensuplarına kumarı, sigarayı, fazla yemek yemeyi, zinayı (hatta kadının başka bir erkekle bir arada olmasını) yasakladı. Harekete mensup kız ve erkeklerin birbiriyle evlenmesini teşvik ederek eğlence yerlerine ve kahvehanelere gitmelerine engel oldu.

• Siyah ırkın üstünlüğü üzerinde ısrarla durarak siyahların her türlü hayrın kaynağı, beyazların ise düşük ve aşağı olduklarını her münasebette beyan etti. Hareketin sadece siyahlara mahsus olmasının, beyazların bundan mahrum edilmesinin tartışılmaz bir esas olduğunu tekrarladı.

• Elijah Muhammed hissiyat dışında olan birşeye değer vermedi. Bu nedenle meleklere ve vücudla dirilme hususlarına inanmadı. Diriliş, ona göre Amerikalı siyahların aklen dirilmesinden ibarettir.

• Risaletin Muhammed (s.a.v.)'le tamamlandığına da inanmadı. Kendisinin son peygamber olduğunu, çünkü her millete kendi diliyle konuşan bir peygamberin gelmesi gerektiğini, bu yüzden kendisinin de Fard tarafından siyahîlere peygamber olarak gönderildiğini iddia etti. Semavî kitaplara inanırdı. Ancak beşeriyetin son kitabı olacak kitabın siyahlara nazil olacağını ileri sürerdi.

• Elijah Muhammed zamanında namaz günde beş defa idi. Mekke'ye yönelip Farad'ın şeklini hafızada tutarak Fatiha ve bazı âyetlerin yanısıra dua okumaktan ibaretti. Ramazan ayı yerine her yıl aralık ayında oruç tutarlardı. Her üye gelirinin onda birini harekete ödemek zorundaydı.

Varisuddin Muhammed Dönemi

• Varisuddin 24 Kasım 1975 tarihinde teşkilâtın adını Bilâlîler olarak değiştirdi. Bu isim Resulullah'ın müezzini Bilal-i Habeşi'den mülhemdir.

• 19 Haziran 1975 tarihinde beyazların harekete katılmasını yasaklayan kuralı iptal etti ve 25 Şubat 1976 tarihinde yapılan bir toplantıda harekete üye olan bazı beyazlar da, siyahların yanında görünmeye başladılar.

• Teşkilât bayrağının yanısıra Amerikan bayrağı da dalgalanmaya başladı. Daha önce bu bayrak mavi gözlü Kafkas şeytanlarını temsil ediyordu.

• 29 Ağustos 1975 tarihinde Ramazan orucunun tutulması ve Ramazan Bayramı'nın kutlanmasiyle ilgili karar yürürlüğe girdi. 14 Kasım'da *Muhammed Konuşuyor* gazetesinin adı *Bilâlîyan News* olarak değiştirildi.

• Başbakan vasfı Başilam şeklinde değiştirilirken, şube başkanları da İmam şekline dönüştürüldü. Bu arada Varisuddin, kendi vazifesini dinî meselelere ayırırken, diğer işleri de hareketteki ileri gelen yetkililere devretti. Tapınakları

namaz kılınabilecek yerler haline getirdi. Ekim 1975 tarihinde hareket mensuplarının kendilerince kıldığı namazı Müslümanlarca bilinen şekle soktu ve günde beş vakit namaz kılınmaya başlandı.

• İslâmî ahlâk, edep, zevk ve güzel giyinmeye önem verildi ve kadınların tesettüre riayet etmeleri istendi.

• Hareketin davetçileri, davayı tutuklular ve mahkûmlar arasında da yaymak amacıyla hapishaneleri ziyaret etmeye başladılar. Siyah mahkûmları isyankâr ve hapishanelerin düzenlemelerine uymamakla tanıyan güvenlik makamları, Müslüman oldukları andan itibaren düzeldiklerini ve yasalara riayet ettiklerini tesbit ettiklerinden harekete mensup davetçilerin bu ziyaretlerini kolaylaştırdılar ve memnunluklarını belirttiler.

• Hareketin, Fard ve Elijah Muhammed zamanındaki yanlış kavramları düzeltilmeye başlandı. (Ancak bu hususlar hareketin yüzde yüz İslâmî yolu tuttuğu manasına geldiği söylenmez. Sadece daha öncekilere kıyasla fikir ve itikad yönünden iyileştiğini belirtebilir. Tam İslâm yoluna girebilmesi için hareketin halen itikadî ve tatbikî değişimlere ihtiyaç duyduğu açıktır.) Son zamanlarda hareket liderleri arasında büyük karışıklıklar meydana geldi. Bunun sonucu Varisuddin 25 Mayıs 1985 tarihinde cemaati feshetti ve her şubeyi kendi başına çalışmaya terketti. Hareketin nereye varacağı hakkında her gün yeni tahminler yapılmaktadır. Şu sıralarda hareketin kendi istekleri doğrultusunda yürümesi için bir yandan Kaddafi, diğer yandan İran büyük çaba sarfediyor. Bu arada eski şahsiyetler sahneden çekilirken, yenileri meydana çıkıyor, bölünmeler her an yeni bölünmelerin başgösterebileceğini işaret ediyor.

Menşei

Bu hareket, daha önce beliren ve kaybolan iki hareketin enkazı üzerine kurulmuştur:

1- 1913 yılında kurulan Muri hareketi: Kurucusu, Amerika'lı bir zenci olan Timothy Drew Ali (1886 - 1929)'dir. Bu hareketin felsefesi Asya'nın çeşitli dinî, ideolojik ve sosyal ilkelerinden meydana gelmiştir. Bunlar kendilerini Müslüman kabul ederlerdi. Ancak hareketin kurucusu ölünce gücünü kaybetti.

2- Marcus Garvey (1887 - 1940)'in örgütü: Bu zat tarafından 1916 yılında kurulan bu hareket, Hıristiyan teolojisinden ilham almıştır. Ancak örgüte göre İsa ve annesi siyahdır. Örgüt lideri 1925 yılında Amerika'dan sürgün edilince hareket de dağıldı.

Bu bakımdan hareket başlangıçta, sadece İslâm'ın siyahları beyazların tahakkümünden kurtulabileceği düşüncesiyle başlamış; İslâm'a, siyahları hakları, çıkarları ve otoriteleri olan bir millet haline getirebilecek ruhî miras gözüyle bakmaktaydı.

Etkili olduğu bölgeler

Amerikan zencilerinin sayısı 35 milyonu bulduğu halde bunların ancak bir

milyonu Müslüman'dır. Mescidlerine tapınak adı verirler. Halen Amerika'nın çeşitli bölgelerinde seksen şubeleri vardır. İlk ders saatleri İslâm dinî eğitimine ayrılan okulları ise altmıştan fazladır.

Detroit, Şikago ve Washington'da yaşayan beyaz Müslümanlar kendilerine has bağımsız bir devlet kurmaya çalışmakta ve siyahların davalarını desteklemektedirler.

Kaynakça

1- *Amerika'da Zenci Müslümanlar*	Dr. J. Erik Linkoln.
2- *Amerika'da İslamiyet*	Muhammed Yusuf eş-Şevaribi.
3- *Amerikan Elijan Muhammed Örgütü*	Dr. Abdülvahab İbrahim.
4- *A.B.D.'de İslâmî Varlık*	Abdullah Ahmed ed-Dari.
5- *A.B.D.'de Çağdaş Batınî Fırkalar*	Bilal Filips (Mastır Tezi).
6- *Kapitalist Tahakküm Altındaki Müslümanlar*	Mahmud Ahmed Şakir.
7- *Avrupa ve Amerika'da Müslümanlar*	D.Ali el-Muntasır el-Kittani.
8- *el-Müslimun Dergisi*	20/9/1405, 8/6/1985 tarihli sayı.
9- *el-Müstakbel Dergisi*	Sayı 422.
10- *Suudi el-Cezaire Gazetesi*	Sayı 1683.
11- *Rabıta Gazetesi*	Sayı 470.
12- *el-Müctema Dergisi*	Kuveyt, Sayı 428.

B'NAI B'RITH
(Ahd Oğulları)

Tanım

Binai Birt: Çağdaş masonik faaliyet ve localann en eski cemiyetlerinden birisidir. Bu cemiyet için, ''masonik kollann en yıkıcı olanıdır'' dense yeridir. Üyeliği sadece Yahudilere münhasırdır ve hizmetleri dünya siyonizminin geliştirilmesine yöneliktir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Bir Alman Yahudisi olan Henri Jonz başkanlığında 10 Yahudiden oluşan bir grup, Hamburg şehrinden New York'a göç ettikten sonra, bu cemiyetin kuruluşuna izin veren ruhsatı aldılar (13/10/1843).

• 1865 yılından itibaren cemiyet Filistin'de bir temsilcilik kurmak için çalışmalara başlamıştır. İlk locasını 1888 yılında kurmuştur. Resmî dili İbranice'dir. Önde gelen şahsiyetleri ise Nahum Sokolof, Dzinkof, Hayim Nichman, David Yelin, Meir Berlin, Hayim ve Gad Franklin'dir.

Yahudiler aynı dönemde Filistin'de küçük koloniler kurmaya çalışıyorlardı. Nihayet 1894 yılında kurdukları Motsa köyü, şimdiki siyonist varlığının ilk nüvesini oluşturmaktadır.

• Tanınmış Yahudi Psikolog Sigmond Freud da (1856-1939), 1895 yılında bu cemiyete girmiş ve tüm toplantılarında hazır bulunmuştur.

1913 yılında da, dünyadaki Yahudilere yönelik hareketlerle mücadele cemiyetini kurmuşlardır.

• Filip Kluznik ise, Büşkün İzenhavar tarafından Birleşmiş Milletler'de Amerikan Heyeti Başkanlığı'na tayin edildiği sırada bu cemiyetin başkanlık görevini de yürütüyordu.

• Jon Fostre Dalas, 1958 yılında Amerikan Dışişleri Bakanı'ydı. Protestan mezhebine bağlı bir Hristiyandır. Cemiyetin 8/5/1956 tarihindeki toplantısında

yaptığı konuşmada şunları söylemiştir: "Batı Medeniyeti, ruhî tabiatı bakımından Yahudi İdeolojisi esasına dayanmaktadır. Bu nedenle Batı ülkeleri, merkezi İsrail olan bu medeniyeti kat'i bir azimle savunmak zorundadır."

Yahudi teşkilatlar koordinasyon-komisyon üyeliği yoluyla Binai Brit, Birleşmiş Milletler'de bir de temsilcilik elde etmiştir.

Teşkilât başkanlık seçimi her üç yılda bir yapılır. Bu başkan, yerli locaların temsilcilerinden oluşan yüksek loca tarafından seçilir.

Temel düşünce ve inançları

Görünüşteki sloganları;

- İnsanlık için iyilik dilemek ve insanlığın refahı için çalışmak,
- Yoksul, aciz ve malûllere yardım etmek ve hayır kurumlarına destek sağlamak,
- Dünyanın her yerinde gençlik yurtları açmak,
- İnsan haklarını savunmak,
- Yahudilere yönelik hareketleri önlemek,
- Zulüm gören Yahudilerle dayanışmak,
- The Hillel Foundation kurumu yoluyla Yahudi öğrencilerin kültürel ve dinî ihtiyaçlarını karşılamak ve kültür mübadelesini geliştirmek,
- Meslekî eğitim alanında yönetici olmak,
- Tabiî felaket kurbanlarına yardım etmek,
- İnsan hakları, göç ve zulüm konuları hakkında ilgili hükümet yetkilileriyle diyaloga girmektir.

Gerçek hedefleri ise;

- Yahudi ırkını dünyaya hâkim kılmak,
- Beynelmilel masonluğa destek sağlamak,
- Filistin'deki İsrail varlığına destek sağlamak ve Yahudileri buraya göçe teşvik etmek,
- Yahudi olmayan dinleri ve millî hükümetleri çökertmeye çalışmak,
- Savaş ve fitne ateşi yakmak için, diğer masonlar ve siyonistlerle işbirliği yapmak (Nitekim Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasında büyük rolleri olmuş, 1933 yılında iktidara gelen Hitler'e karşı büyük bir mücadelede bulunmuş, İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi için zemin hazırlanmasında önemli rol oynamışlardır.)
- Çeşitli ülkelerde hassas yerleri işgal etmek ve haberler edinmek (Bu cemiyetin gizli ajanlardan kurulu şebekesi, bir gizli teşkilâtı bulunmaktadır. Cemiyet, Amerikan ve İngiliz yaşantısına sızmış, özellikle bu iki ülkenin sosyal, politik ve ekonomik yönetimini ele geçirmiştir.),
- Amaçlarını gerçekleştirmek için gerek para, gerek kadın ve gerekse yoğun bir propagandaya başvurmak.

• Yahudiler hakkında konuşanlara karşı koymak ve kendilerine karşı olan kalem sahiplerini susturma yoluna gitmek,

• Yalnız Yahudi nesline hizmet etmek, çalışmaları hep onların üstünlük ve galebe çalışmasına yöneltmektir.

Menşei

Yahudi bir teşkilât olduğundan dolayı düşünce ve inançları Talmud etrafında döner. Siyon Hükema Protokolleri ise plân ve hedeflerinin esasını teşkil eder.

Etkili olduğu bölgeler

New York'ta kurulan Binai Brit'in Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya ve Fransa'da yaygın halde locaları vardır. Bu ülkelerdeki önemli mevkileri de ele geçirmişlerdir.

Bunların dışında Avusturalya, Afrika ve bazı Asya ülkelerinde de şubeler açmışlardır. Mısır'da da iki locası bulunmaktadır. Bunlardan ilki 436 numaralı Maguin David'dir. Bu locanın tüzüğü Arapça yazılıdır. Diğeri de 365 numaralı Mimont Locası'dır. Tüzüğü Almanca'dır. Bu locaların faaliyetleri 1960'tan sonra yasaklanmıştır.

Kaynakça

1- Masonluk, İçyüzü, Gizli Yanları ve Hedefleri	İslam Alemi Birliği
2- Beynelmilel Yahudiliğin İslâm ve Hristiyanlığa Tehlikesi	Abdullah Ettel, *Beyrut.* Kuveyt İslah Cemiyeti
3- Rotary Kulüplerinin İçyüzü	
4- İslâm ve Yıkıcı Hareketler	Maali Abdülhamid Hammudeh
5- Belanın Kökleri	Abdullah Ettel
6- Siyonizm ve Dünya Politikasındaki Rölü	Hayman Louvre
7- Masonik İfşaat	Hüseyin Ömer Hamadah
8- Freudizm'deki Siyonist Yahudi Kalıntıları	Dr. Sabri Girgis
9- Encyclopedia Britanica	

BUDDHİZM

Tanım

Brahmanizm'den sonra M.Ö. 5. asırda Hindistan'da ortaya çıkan bir dindir. Başlangıçta insanla ilgili hususlara ağırlık veren, tasavvuf, basit yaşantı, israfı bir yana bırakıp müsamaha ve hayıra davet yönleri vardır. Ancak kurucusunun ölümünden sonra putperest vasıfları olan bâtıl inançlar manzumesi haline dönüştü. Mensupları, bu dinin kurucusu hakkında çok aşırı giderek onu ilâh derecesine çıkarmışlardır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Kurucusu Buddha adıyle tanınan Sadharta Gutama'dır (M.Ö. 560 - 480). Buddha "âlim" anlamına gelir. Başka bir adı da "Mutekif" manasına gelen Bskiya Moni'dir. Buddha Nepal sınırına yakın bir kasabada doğmuş, prens olduğundan çok zengin bir ortamda yaşamış, 19 yaşında evlenmiş, yaşı yirmialtıya varınca eşini terkederek dünyadan yüz çevirmiş, sert bir yaşantı içine girmiş, varlık hakkında düşünme ve nefsî terbiyeye önem vermiş ve nihayet insanoğlunu şehvetlerden kaynaklanan acılarından kurtarma azminde olduğunu bildirmiştir. Bu çağrısına da birçok insan cevap vermiştir.

Buddha ölünce, mensupları bunu: "Yerdeki görevini tamamladıktan sonra vücuduyla göğe yükseldi" şeklinde yorumladılar.

Buddhizm daha sonra inanç bakımından iki büyük mezhebe ayrıldı:

1- Kuzey Mezhebi: Bu mezhebin mensupları Buddha hakkında çok aşırı giderek onu ilâhlaştırırlar.

2- Güney Mezhebi: Bunların Buddha hakkındaki inançları daha ılımlıdır.

Temel düşünce ve inançları

• Buddhistler, Buddha'nın Allah'ın oğlu olduğuna, insanlığı felaket ve acı-

lardan kurtaracağına, insanların tüm hata ve günahlarını onun yüklendiğine inanırlar.

• Buddha'nın vücud haline gelişinin Ruhu'l-Kudüs'ün Bakire (Maya)'ye hulûl etmesiyle gerçekleştiğine inanıp derler ki: "Buddha'nın doğuşuna gökte görülen bir yıldız işaret etti. Buddha doğunca gök askerleri sevindi melekler de mübarek doğana sevgi şarkıları söylediler. Buddha'yı tanıdılar, ilâhlık sırrını anladılar, doğumundan henüz bir gün geçmeden insanlar onu selamladı. Buddha daha çocuk iken annesine kendisinin tüm insanların en büyüğü olduğunu söyledi. Buddha bir seferinde bir tapınağa girdiğinde putlar kendisine secde etti, şeytan kendisini aldatmak istedi, fakat başaramadı."

• Yine inançlarına göre Buddha'nın şekli son günlerde değişti, üzerine bir nur inerek başını çevreledi, vücudunu bir nur aydınlattı. Görenler: "Bu insan değil, bu ancak büyük bir ilâhtır" dediler.

• Buddhistler, Buddha'ya dua ederler ve onun kendilerini cennete sokacağına inanırlar. Çok sayıda Buddhist'in katıldığı ayinler düzenlerler.

• Buddha'nın tekrar yeryüzüne dönerek barış ve bereketi yeniden getireceğine inanırlar.

• Buddha, tek ve ezelî varlıktır. Bilinen nura benzemeyen bir nuru olup, ölüleri amelleri konusunda muhasebe edecektir.

• Buddha, insanlara yapmaları gereken vecibeler getirmiş ve yeryüzünde dinî bir devlet kurmuştur.

• Bazı araştırmacılar Buddha'nın Ulûhiyet ve insanî nefs konusuna karşı olduğunu, yalnızca tenasühün vaki olduğunu söylediğini belirtirler.

• Buddha'nın ilkelerini; "Sevgi, müsamaha, iyilikle muamele, fakirlere sadaka, zenginlikten uzak durma, israftan sakınma, vücudu zor hayata alıştırma, kadınlardan, maldan ve evlenmekten uzak durma" biçiminde sıralamak mümkündür.

• Buddhist'in nefsine ve şehvetine galip gelebilmesi için şu hususlara da dikkat etmesi gerekir:

a) Bir işe karar verince şehvet ve keyfin tahakkümünden uzak durmak.
b) Hevalardan etkilenmeyen doğru yolu düşünmek.
c) Doğru ve sahih işrak üzere olmak.
d) Yapıldığında rahatlık duyulan doğru itikada sahip olmak.
e) Dilin kalbdekine uymasını sağlamak.
f) Gidişatın kalb ve dinine mutabık olmasına özen göstermek.
g) Dünya nimetlerini terketmenin esas teşkil ettiği sahih yaşantıyı seçmek.
h) Şehvetleri terke doğru hakiki gayret göstermek.

• Buddha'nın emirlerine göre kötülüklerin kaynağı üçtür:

1- Keyfe ve şehvetlere teslim olmak.
2- Bir şey isterken kötü niyetli olmak.
3- Ahmaklık ve meseleleri doğru bir şekilde idrak etmemek.

• Buddha'nın bazı tavsiyeleri de şunlardır:

Bir canlının canına kıyma, hırsızlık ve zorbalık yapma, yalan söyleme, müskirat alma, zina etme, zamanından önce pişen yemeği yeme dans edip; dans yerine veya konsere gitme, güzel koku kullanma (Esans), konforlu yatak kullanma, altın veya gümüş alma.

• Aynı zamanda Buddha'ya göre insanlar eşittir; aradaki fark ancak, bilgi ve şehvetlere galip gelmekle olabilir.

Kitapları

Kitapları semavî değildir. Buddhistlerin de böyle bir iddiaları yoktur. Bütün kaynakları Buddha'dan naklettikleri veya ona atfettikleri sözlerdir. Bu kitapların metinleri de Buddhistlere göre değişir. Kuzey Buddhistleri'nin kitaplarında Buddha ile ilgili birçok hurafe ve aşırılık yer alırken, Güneyli Buddhistlerin kitaplarında buna daha az rastlanır.

Menşei

Buddhizm'in kendine has bir fikrî veya ideolojik kökleri olduğuna hiçbir delil bulunmuyor. Ancak kendisinden önce ve kendi zamanında bilinen va'zî dinleri inceleyen bir kimse, bu dinlerle Budizm arasında bazı yönlerden benzerlikler bulabilir: Tenasüh ve tasavvufa yönelme konusunda Hinduizmle, isana önem vermesi ve acılardan kurtarmaya çalışması açısından Konfüçyüstlükle bağlantılar kurulabilir. Ayrıca Buddhizm'le Hıristiyanlık arasındaki büyük benzerlik de dikkati çekmektedir. Özellikle İsa (a.s.)'ın doğumu ve hayatı ile Buddha'nın içinde bulunduğu şartlar birbirine çok benziyor. Bu da gösteriyor ki, Hristiyanlık Buddhizm inançlarından büyük ölçüde etkilenmiştir.

Etkili olduğu bölgeler

Buddhizm, birçok Asya milletleri arasında yaygındır. Kuzey Mezhebi Çin, Japonya, Tibet Nepal ve Sumatra'da yaygındır. Mukaddes kitapları Sanskritçe ile yazılmıştır. Güney Mezhebi ise Burma, Seylan ve Siyam'da yaygındır. Mukaddes kitapları Bali dilindendir.

Kaynakça

1- *el-Milel ve'n-Nihal* — Şahristanî
2- *Eski Dinler Karşılaştırması* — Ebu Zehra
3- *Akideler ve Dinler Hakkında* — Dr. Muhammed Cabir el-Cinî

CAYNİZM

Tanım

Hinduizm'den ayrılan bir dindir ama, Hindistan'a mensuptur. Milattan önce altıncı yüzyılda ortaya çıkmış ve günümüze kadar devam etmiştir. Kimilerince bir mezhep, kimilerince de bir tarikat olarak görülmüştür. Doğumun tekrarından korku, esasına dayanan Caynizmin gayesi, ruhu doğumla ölüm arasında cereyan eden bağdan, *karma*'dan kurtarmak ve nirvanaya ulaştırmak olarak görülebilir. Ayıp, hayır, şer ve günah gibi ahlâkî değerlerden ve hayat sınırlamalarından kurtulmayı savunur. Mensuplarının içlerindeki hayat ateşini söndürmek amacıyla korkunç denebilecek bedenî sporlara başvurur ve sıkı bir disiplinle nefsi öldürme metodları uygular.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Cayna'cılığın kurucusu Mahavira'dır. Mahavira, siyaset ve savaş işlerinde yetkili Kşatriya (prensler ve savaşlar) kastından bir ailenin çocuğudur. Babası Sadharta, Bihar eyaletinde bir şehrin valisi idi. M. Ö. 599 yılında doğan Mahavira ailenin ikinci çocuğuydu. Anne ve babası ölünce velihadlıktan feragat için kardeşinden izin istemiş ve her türlü emirlik ve resmî vasıflardan vazgeçmişti.

Otuz yaşında evini, karısını ve çocuğunu terketmiş; süs eşyalarını, lüks elbiselerini çıkarmış; rahiplik elbisesi giymiş, bunun işareti olarak saçını kesmiş; züht, halvet ve ibadet yoluna girmiş; oruç tutmuş, vücudundaki saç ve kılları yolmuş, zor egzersiz ve düşüncelere dalmış, bir müddet sonra da elbiselerini atarak çırılçıplak dolaşmaya başlamıştır.

Esas adı Vardhamana'dır. Ancak mensupları kendisine Mahavira derler. Büyük kahraman manasında olan bu adın ilâhlar tarafından verildiğini iddia ederler; ayrıca ona, şehvetlerini ve maddî arzularını yenen manasına gelen Cina da derler.

Bu mezhebin mensuplarına göre, yirmidört tirtakara (yol açıcı) vardır. Mahavira, yirmiüçüncü tirtarkara sayılan Parsuanath'tan ilim almış; Cayna'cılığın

prensiplerini öğrenmiştir. Ancak daha sonra ona muhalif davranmmış ve bu inanışlara kendi tecrübelerinden de bir şeyler ekleyerek mezhebin gerçek kurucusu olmuştur. O yirmidördüncü tirtarkaradır. Onüç ay çileye daldığı; yarı çıplak, yarı aç bir vaziyette gezinip durduğu; kendisine verilen sadakalarla geçindiği; tam bir sessizlik içinde kendi nefsini kontrol ettiği; böylece aslında üçüncü derece olması gerekirken, doğrudan dördüncü dereceye yükseldiği; daha sonra duygusuzluk gezisine devam ederek mutlak ilim ve kurtuluş merhalesi olan beşinci dereceyi elde ettiği de mensuplarınca iddia edilmiştir.

Yine mensuplarının iddialarına göre, bir yıl mücadele ve ruhsal terbiyeden sonra mürşidlik derecesine ulaşmış, bundan sonra da davasını yaymaya başlamıştır. Önce kendi ailesini, aşiretini, sonra şehrini, daha sonrada komutanları ve kralı mezhebine davet etmiştir. Brahma'ya karşı da tepki duyan hareketine pek çok kişi katılmıştır. Yetmişiki yaşına kadar davasını sürdürmüştür. M. Ö. 527 yılında vefat ettiğinde arkasında pek çok taraftar ve etkili konuşmalar bırakmıştır.

• Mahavira'dan sonra Cayna'cılık mezhebi ikiye ayrılmıştır:

1- Digambara: Çıplak semavi kıyafetliler. Bunlar dünyadan el çeken insanlardır; çoğunluğu, Mahavira'yı örnek alan kahin, rahip ve nasiklerden oluşur.

2- Svetambara: Beyaz kıyafetliler. Bunlar daha mutedil insanlardan oluşur. Mahawera'nın baba evindeki hayat tarzını örnek alırlar. Canlı olan hiçbir şeyi öldürmez, kötülükten çekinirler. Cayna'cılığın genel prensiplerini nefislerine uygularlar.

• Birinci Hindu asrında Hindistan'ın kral ve valilerinin büyük bir bölümü bu mezhebi kabul ettiler. Çünkü bu mezhep hiçbir canlıya zarar verilmemesini, halkın kendi hükümdarına sadık kalmasını, hükümdara karşı olanların veya emrine uymayanların öldürülmesini öngörüyordu. Bu mezhep mensupları ortaçağda birçok hükümdar ve kralın sarayında nüfuz sahibi oldular. Hindistan'daki Müslüman hükümdarlar nezdinde de çok itibar ve takdir gördüler. Hatta 1556-1605 yılları arasında İmparator Ekber çok aşırı giderek, Cayna'cılığın bazı akidelerini benimsedi ve İslâmiyet'ten çıktı. Dünyanın muallimi adını verdiği Caynist bilgin Hareweja'yı himayesine aldı.

Temel düşünce ve inançları

İlâh anlayışları

• Cayna'cılık aslında Brahmalara karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış bir inançtır. Bu nedenle Hinduların ilahlarını ve özellikle Brahma-Feşno Sefa'yı tanımazlar. İşte bundan dolayı bu mezhebe *İlhadî Hareket* adı verilmiştir.

• Cayna'cılık, büyük ruh veya varlığın büyük yaratanını tanımaz sadece ebedî ruhları tanır. Ebedî ruhlar birbirlerinden bağımsızdırlar. Ancak tenasühe uğrarlar. Buna rağmen Uluhiyet fikrinden de tam olarak kurtulamadılar. Bunun için Mahavira'yı mabud kabul edip, ona yirmiüç tirtarka'yı da ekleyerek bir din şekli meydana getirdiler.Böylece büyük ilâhı tanımamalarından doğan boşluğu da kapatmış oldular.

• Barışçılık ve saygı onların üç ilâh dışında kalan Hindu ilahlarını tanımalarına yol açmıştır. Fakat bunların gösterdiği saygı hiçbir zaman Brahmanlar'ın takdis ettiği dereceye varmamıştır. Cayna'cılar ayrıca Hindu dininde bulunan Hindu Brahmalara da saygı gösterilmesini istemişlerdir.

• Bunlarda ayin, kurban vermek gibi dinî törenler yoktur. Brahmanların otoritesine mukavemet gösterirler. Öte yandan sınıf tanımak şöyle dursun, sınıfçılıkla mücadele ederler. Cayna'cılıkda özel ve genel tabakalardan başka sınıf bulunmaz. Rahiplik müessesesinin de herhangi bir ayrıcalığı yoktur. Bu yüzden rahiplik çok zor ve meşakkatli bir iştir.

Bazı inançları

• Karma: Karma, maddî bir varlık olup ruhla karışır ve ruhu kontrolü altına alır. Ruh bu esaretten ancak şiddetli çile ve lezzetlerden mahrum kalmak suretiyle kurtulabilir. Karma, ruh ile karışık bulunduğu sürece, insan doğup ölmeye devam eder. Arzuları sona erip nefsi temizlenmedikçe karmadan kurtuluş yoktur. Temizlenirse o zaman kurtuluş cennetinde ebedî olarak kalır.

• Kurtuluş: Üzüntüsüz, dertsiz ve acısız ebedî sevinci kazanmak demektir. Hayvanî ve maddî pisliklerden arınarak doğum, ölüm ve tenasüh tekrarından kurtulmayı amaçlar. Kurtuluşa ulaşma yolu hayra sarılmak, şerlerden, suçlardan ve günahlardan uzaklaşmakla olur. İnsanoğlu kurtuluşa ancak arzu ve şehvetini öldürerek ulaşabilir. Kurtulan şahsın yeri, varlık boşluğunun üstündedir. Buraya ulaşmak ebedî bir kurtuluş demektir.

• Ruhu olan herşeyi takdis: Bu mezhep mensupları, ruhu olan herşeyi mukaddes kabul ederler. Bazı rahipler ruhu olan bir şeye basmamak için süpürge ile gittiği yolu veya oturacağı yeri süpürürler. Bazıları nefes alırken havada uçan sivrisinek ve benzeri canlıları da çekmemek için yüzlerine ince bez geçirirler. Toprakta bulunan kurt ve böcekleri öldürmemek için tarım işinde çalışmazlar. Hayvan kesmezler, et yemezler. Onun yerine bitki ile beslenirler. Kan akıtmamak ve cana kıymamak için savaşlara ve vuruşmalara katılmazlar. Her türlü şiddet olaylarından uzak barışçı kimselerdir.

• Arzuları ve meyilleri: Rahibin sevgi veya nefret, üzüntü veya sevinç, sıcak veya soğuk, korku veya utanma, hayır veya şer, açlık veya susuzluk duyması için tüm arzu ve meyilleri mağlup etmesi gerekir. Bunlara göre kurtulma isteyen insan, içindeki tüm beşerî arzu ve meyilleri öldürecek bir şekilde ölü gibi durgun bir hale gelmelidir. Hatta bazılarının vücutlarındaki kılları yolarken herhangi bir acı duymadıklarını müşahade etmek mümkündür.

• Çıplaklık: Arzuları öldürmenin zirvesi olan çıplaklık merhalesine ulaşmak, Cayna'cılığın en önemli hedeflerinden birisidir. Mensupları çıplak bir şekilde

caddelerde yürürken herhangi bir utanma, çekinme veya rahatsızlık duymazlar. Rahipleri de, çıplak yaşarlar. Bunun aslı, utanma veya arlanmayı unutup kurtuluş ve ebediyet merhalesine geçebilmek fikrinden kaynaklanır. Çıplak insan bu durumundan utanıp, güzellik ve çirkinlik gibi kavramları hatırlıyorsa o hâlâ dünyaya bağlıdır; bu durumda kurtuluşa ulaşamaz. Hayâ etmek, günah tasavvurunu ihtiva eder. Hayâ etmemek ise, günahın bulunmadığı kanaatini vermektedir. Acı hissinden uzak bir yaşantı isteyenin çıplak yaşaması gerekir.

• Yavaş yavaş intihar: Rahipler ve nasikler açlık hissini duymamak ve kendilerini hayata bağlayan bağları koparmak amacıyla yemeği ve vücudu güçlendirecek her şeyi bırakır, bu metodla yavaş yavaş intihara giderler. Bu merhaleye ulaşabilen şahıs fani cesedinin sultasından kurtulmuş olur. Saçını yolar ve kendisini tabiatın sert şartlarına maruz bırakarak ölünceye kadar aç kalır. İntihar, ancak Caynizm rahiplerinin en üstünlerinin ulaşabileceği bir derecedir. Bunu ebedi olmak ve kurtulmak için yaparlar. Bu merhaleye ulaşmak için Cayna'cılık prensiplerini en sert bir şekilde onüç yıl uygulamaları gerekir. Fakat bu mezhep mensuplarının büyük bir çoğunluğu, canlı öldürmemek, et yememek, insanlara ve hayvanlara zarar vermemek ve maddi arzuları yenmekle yetinirler.

Diğer düşünce ve itikadları

• Ruhlar, nur ve saadet merhalesine ulaşıncaya kadar ölüm ve doğum zahmetlerine katlanmaya devam ederler. Bu merhaleye ulaştığında dünyada eşi olmayan bir lezzete ererler. Nur merhalesine insanoğlu ancak şu hususları uygulamakla ulaşabilir:

a) Cayna'cılığın yirmidört liderine doğru bir şekilde inanmak, nefse ulaşan günah pisliklerinden temizlenmek.

b) Varlığın maddî ve ruhî yönlerini bilip doğru ilmi kazanmak.

c) İyilik yapmak, kötülükten vazgeçmek, gönül tokluğu ve zühdle doğru ahlâka sahip olmak.

• Cayna'cılığın ilim dereceleri de beştir:

1- Organlarla idrak.

2- Mukaddes belgelerle bilmek.

3- Sınırlı vicdanla (Bu, pisliklerden temizlendikten sonra kazanılan ruhla idrak edilir) bilmek.

4- Kapsamlı vicdanla (zaman ve mesafeleri aşabilen ruhla) bilmek.

5- Vicdanlarda gizlenenleri ve zihinde bulunan düşünceleri bilmek (insan bu dereceye ancak zor ve yorucu beden eğitimiyle ulaşabilir ki, Mahavira bunların üçüne sahipti: Son ikisini de elde ederek mürşid ve mezhebinin kurucusu oldu.)

• Tapınak da, Caynizm toplumu için bir zarurettir. Bu tapınağı imar etmek de dinî bir farizadır.

Kitapları

• Mahavira ölümünden önce Tebna eyaletinin Binapore şehrine misafir olmuş, orada ellibeş konuşma yapmış, ve otuzaltı soruyu cevaplamıştır. Bu konuşmalar ve cevaplar onların mukaddes kitapları haline gelmiştir.

• Buna ilaveten Caynacılık müridlerine, rahiplerine atfedilen konuşmalar ve vasiyetler de vardır.

Bu konuşma ve vasiyetler nesilden nesile şifahen intikal etti. Bunları M.Ö. IV.asırda yazıya geçirmek istediler, ancak halkı yazdıkları etrafında toplayamadılar. Bunun üzerine yazılma işi ancak M.Ö. 57 senesinde mümkün olabildi.

Miladi beşininci yüzyılda Cayna'cılığın ileri gelenleri Welaphe şehrinde toplanarak Ardhamagdi dilinde yazılan Caynizm eserlerini Sanskritçe'ye çevirdiler.

Menşei

Cayna'cılık, Hinduluğa karşı bir isyandır. Bu sebepten Hinduluğun ilâhlarını ve sınıflarını tanımamış; ancak onun genel karakterinden ve önemli vasıflarından kurtulamayarak kendine has ilâhlar edinmiştir.

Cayna'cılık aslında Hindu fikirlerine dayanır: Serbest olma, karma, kurtuluş, tenasüh, doğumu tekrarlamak ve pasiflilik konularında Hindu'lardan oldukça etkilenmişlerdir. Ancak bu kavramlara Caynist vasıflar verilmiş ve kendi inançlarına ayak uydurması için geliştirilmesine çalışılmıştır.

Caynistlerin iddiasına göre felsefeleri uzak tarihte yaşamış ilk *tirtarkara*' ya aittir. Daha sonra cinilik halkası devam etmiş nihayet 23. Cini Parsuanth ve asıl ondan sonra gelen yirmidördüncü tirtarkara Mahavira uzun zamandır teşekkül merhalesinde bulunan dinin esaslarını belirlemiştir.

Caynizm, Buddhizmle aynı zamanda zuhur etmiştir. İkisi de Hindu fikri içinde, devrimi temsil eder.

Hıristiyanlığın canlı olan her şeyi yememekle oruç tutma fikrini Caynizm'den aldığı sanılıyor. Hıristiyanlar belirli günlerde hayvan ürünü (et, süt v.s.) yemeyip sadece bitkisel yemeklerle yetinirler.

Etkili olduğu bölgeler

Caynizm, Hindistan'a mahsus kalmıştır. Tapınakları Kalküta ve Dalvara'da yaygındır. Kajura ve Abu Dağı'nda süs ve nakış bakımından dünyanın ucubeleri sayılan tapınakları vardır. M.Ö. II. yüzyılda İdrisa bölgesinde Hati Kanba adı verilen büyük mağarayı oydular. Hindistan'ın çeşitli bölgelerinde açtıkları mağara ve oymalarla mimarlıkta, süs ve nakışlarla bezemecilikte çok usta olduklarını görmek mümkündür. Halen sayıları bir milyon civarında olup ticaret ve bankalara kredi vermekle geçinirler. Mensuplarının çoğu malca zengin olduğundan, çok sayıda kitaplar yayınlayarak Hindistan kültürüne etki etmektedirler.

Kaynakça

1- Hindistan Medeniyeti	G. Le Bon
2- Mahavira: Cayna'cılığın Kurucusu	Hindistan Kültürü, 1951
3- Caynizm Felsefesi	Muhiddin el-Muai
4- Hindistan'da İslâm Tarihi	Abdülmun'im Nimr
5- Hindistan'ın Eski Felsefesi	M. Abdüsselam Ramburi
6- Hindistan'ın Büyük Dinleri	Dr. Ahmet Çelebi
7- Hindistan'la İlgili Gerçekler	Hindistan Tanıtma Yayını
8- Dünyanın Büyük Dinleri	Habib Said
9- A Short History of The World	H.G. Wells
10- Religions of The World	Berry
11- History of Budhist Thought	Edward Thomas
12- The Peoples and Religions of India	Weeche and Rylamds

D A R V İ N İ Z M

Tanım

19. yüzyılda yaşamış İngiliz araştırmacı Charles Darvin'in kurduğu bir nazariye, görüş. 1859'da yayınladığı *Türlerin Kökeni* kitabında ortaya attığı evrim teorisinin özünde şu iddia yatar: İnsan dahil bütün canlılar başlangıçta tek hücreli canlı olarak meydana gelmiş; sonra tesadüfen nesilden nesile farklılaşıp başkalaşmış; bu tesadüfi değişikliklerde çevre şartlarına uyabilenler yaşamış, uyamayanlar yok olup gitmiştir. Bu iddia ortaya çıkar çıkmaz şiddetli tartışmalara yol açtı ve bir süre sonra konu adeta bir dünya görüşü meselesi haline geldi. Darvin'in teorisini savunanlar, kendilerini giderek bir akım mensubu şeklinde hissetmeye başladılar. Böylece de "Darvinizm" doğuverdi.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Charles Darvin: Ünlü *Türlerin Kökeni* kitabında mutasyon ve evrim teorisini tartışırken canlıların aslının milyonlarca yıl önce bataklıkta yaşayan bir hücre olduğunu, bu hücrenin gelişerek çeşitli safhalardan geçtiğini iddia etti. İnsanla sona eren bu safhaların birisinin de maymun safhası olduğunu ileri sürerek insanlığın başlangıcını Adem ve Hava'ya bağlayan dinî düşünceyi ortadan kaldırmak istedi.

• Arthur Ket: Fanatik bir Darvinist'tir. Bu teorinin şimdiye kadar ispatlanmadığını kabul edip yeniden gözden geçirirken şöyle der: "Evrim teorisi hâlâ delilsizdir ve böyle kalacaktır. Buna inanmamızın yegane sebebi ise, bu teorinin mümkün olan tek alternatifinin yaratılışa inanmayı gerektirmesidir. Bu ise kesinlikle mümkün değildir."

• Julian Heksly: Darvinistlerin önde gelenlerindendir. XX. asırda şöhret kazandı. Darvin'in teorisi hakkında şunları söyler: "Böylece hayat bilimi insana, dinlerin kendisine "yaratıkların efendisi" olarak verdiği vasıf ve makama benzer bir makam vermektedir." "İnsanın yaratıkların efendisi olduğu şimdilik kabul edilebilir. Ancak bir gün gelecek yerini kediye veya fareye bırakacaktır." İddi-

asına göre insanoğlu aciz ve cahil olduğu devirlerde Allah fikrini kendisi uydurdu. Şimdi ise, öğrendi ve tabiata hâkim olunca artık ona ihtiyacı kalmadı. Dolayısıyla insan hem tapan hem de tapılandır. Bir başka yerde de şöyle der: "Darvin teorisinden sonra insanoğlu artık kendisini hayvan kabul etmekten kurtulamaz."

• Le Cont De Nois: Asrın en tanınmış mutasyoncularındandır. Kendisine has bir mutasyon teorisi vardır.

• D.H. Scott: Çok fanatik bir Darvinist'tir. Şöyle der: "Evrim teorisi kalmak için icad edilmiştir; bir inanç haline de gelse, bu teoriden vazgeçmemiz imkansızdır."

• Bertrand Russel: Ünlü bir dinsiz filozof olan Russel, teorinin mekanik yönünü ele alarak şöyle der: "Galile ve Newton'un astronomide yaptıklarını Darvin biyolojide yapmıştır."

Bu teorinin yayılmasında yahudilerin ve yıkıcı güçlerin rolü

Darvin, Yahudi değil bir Hıristiyan'dı. Ancak Yahudiler ve yıkıcı güçler insanlığın kültürel değerlerini sarsmak için aradıkları özellikleri bu teoride buldular. Siyon protokolünde şöyle denilmektedir. "Açıklamalarımızı boş laftan ibaret zannetmeyiniz. Biliniz ki, Darvin'in, Marx'ın ve Nietzsche'nin başarılarını biz önceden hazırladık. Bu bilimlerin milletlerarası düşüncede ahlâk dışı etkisi bizim için muhakkak önemlidir.

Teorinin kopardığı gürültü ve yayılma hızından da anlaşılmaktadır ki, bunun yayınlanmasından çıkar uman (veya sağlayan) gizli güçler bulunmaktadır.

Bu teori sebebiyle Darvin insanlık düşüncesinin en büyükkurtarıcılarından biri sayıldı. "Tabiate galip gelen" gibi kimi ünvanlarla şöhret sahibi kılındı.

Basın tam bir şekilde kiliseye karşı Darvin'in safına geçip ve teorinin muhaliflerini kötüleme hamlelerine girişti ki, desteğinin bölümününü Yahudiler'den ve uydularından aldı.

Temel düşünce ve inançları

• Darvin'in farzettiğine göre milyonlarca hücreleri olan organik varlıkların aslı tek hücreli ilkel bir varlıktır.

• İddiaya göre, oganik varlıklarda hayat gelişimi kolaylık ve basitlikten incelik ve karmaşıklığa doğru gelişmiş; varlıklar düşükten yükseğe doğru ilerlemiştir.

• Tabiat' güçlü türlere kalıtım, gelişme ve çevreye ayak uydurma faktörleri bağışlayarak felaketlerle mücadele edip yolunda ilerlemesini ve yükselmesini sağlamış; sürekli gelişme sonucu maymun gibi üstün türler meydana gelmiştir. Bundan da insan gibi daha yüksek türler meydana gelmiştir. Öte yandan, tabiat zayıf türlerden o imkanı almış; tökezlemesine, düşmesine ve yok olmasına sebep olmuştur. Aynı tür içerisindeki bireyse (ferdî) farklar uzun devirlerden sonra yenitürler meydana getirmiştir. Darvin bu teorisini atarken Malthus'un *Tabii Seçim* prensibine dayanmıştır.

• Tabiat bir şeyi verir ve alırken belirli bir düzen içerisinde değil, bunu gelişigüzel bir şekilde yapmıştır. Mutasyon olayı karışık ve dolaşıktır; mantıkî ve sürekli bir kaideye tâbi değildir.

• Canlılar birden meydana gelmeyip tarihi süreç içinde aşamalı olarak meydana gelmişlerdir. Bu yaratıklar veraset bakımından dizi halindedir. Uzun ve yavaş mutasyon yoluyla birbirinden türemiştir. (Bu iddia, mutasyon dizilerinde yer alması gereken birkaç halkaların bulunamamış olması nedeniyle isbat edilememiştir.)

• Teorinin varsayımına göre, mutasyon aşamalarında her aşamanın bir önceki aşamayı takip etmesi kaçınılmazdır. Öte yandan, bu merhalenin türünü tesbit etme işi dış faktörlerlere bağlıdır. Aşamaların sırası ise, karışık olup belirli veya önceden çizilmiş bir hedefe gitmemektedir.

Teorinin etki alanı

• Teorinin ortaya atılmasından önce Fransız İhtilâli sebebiyle insanlar inanç hürriyeti istiyordu. Ancak teoriden sonra inançsızlıklarını ilân ettiler. Bu durum korkunç bir şekilde Avrupa'dan dünyanın diğer bölgelerine yayıldı.

• Teoriden sonra Âdem, Havva, Cennet, yasak yemiş, günah, (Hıristiyanların inançlarına göre İsa Aleyhisselam Hz. Adem'den kendi zamanına kadar olan günahların affedilmesi için çarmıha gerildiği meselesi) vb. kavramlara verilen anlam yükü ortadan kalktı.

• Maddecilik fikri önemil bir dayanak kazandı. Çok sayıda insan Allah'a olan inancından ya tamamen ya da kısmen vazgeçti. Bir bakıma tabiata tapma başladı.

• İnsanın var olmasında bir amacın, bir anlamın bulunduğundan söz etmek artık manasız hale geldi. Çünkü Darvin, insanla maymun arasında akrabalık bulmakla da yetinmeyip, insanın gerçek atasının milyonlarca yıl önce bir bataklıkta yaşayan küçük bir hücre olduğunu ileri sürdü.

• Batılı bilimler toplu olarak, ilmi ve araştırmacıyı ilgilendirmediği, çalışma sahasına girmediği bahanesiyle *gaye* düşüncesini bir yana bıraktı.

• Ümitsizlik, çaresizlik ve kararsızlık duyguları hâkim oldu. Şaşkın, hedefsiz ve ruhen boş nesiller yetişmeye başladı. Yaşantı ideolojik anarşinin baskısı altına girdi ve bu asır endişe ve hedefsizlik asrı oldu.

• Darvin'in bu teorisi, Freud'un psikanaliz, Bergson'un modern ruhçuluk, Sartre'in varoluşçuluk, ve Marx'ın Materyalizm teorilerine zemin hazırladı. Tüm bu teoriler insan, hayat ve varlık konusundaki yorumlarında bu teoriden yararlandılar.

• Bu teoriye göre insan, tabiatın keyfî ve metodsuz tavaırlarının aksettiği bir aynadan ibaretti. Biyolojik mutasyon teorisi her şeyin hedefsiz ve sınırsız mutlak mutasyonunu savunan bir felsefi düşünce haline dönüştü. Bu durum dinî değerlere ve geleneklere de aksetti. Öte yandan, zaman bakımından yeni olan her ideolojik sistem veya ahlâkın eskisinden daha iyi ve daha mükemmel olduğu düşüncesini meydana getirdi. Bertrand Russel gibileri şöyle demişlerdir: ''Sabit bir

mükemmellik ve sonsuz geçerli bir hikmet diye bir şey yok, inandığımız herhangi bir inanç ilelebet kalmayacaktır. Böyle şeylerin ebedi hak üzere olduğunu düşünmek geleceğin bize gülmesine yetecektir."

• Marks, insanın materyalistliğini Darvin'in teorisinden alarak hayattaki tüm isteklerinin yemek, barınmak ve cinsellikten ibaret olduğunu belirtti ve insandaki ruhî faktörleri bir kenara attı.

• Freud, Psikanaliz çalışmalarında Darvin'in teorisinden oldukça etkilendi. Bilindiği gibi Freud, insan davranışlarının kökenini bastırılmış cinsel arzularda arıyordu. Böylece insanın aslını hayvana götüren Darvin teorisi hem psikolojik açıdan bir sonuç doğuruyor, hem de böylece bütünleniyordu. Freud şöyle bir yorum çıkardı ortaya: "Din aslında çocukların, kendilerini anneleriyle cinsel arzularını doyurmaktan mahrum bırakan babalarını öldürmekten duydukları pişmanlık duygusudur. Bu duygu sırasıyla babaya, toteme ve semavî dinlerin bildirdiği soyut(!) tanrılara tapma şekline dönüştü. Bütün bu tapınışlar, o tip kompleksinden kaynaklanır".

• Durkheim, Darvin'in teorisinden etkilenerek, "Toplacıyı Akıl" tezini ileri sürdü.

• Bertrand Russel'in ahlakın gelişmesi konusundaki yorumu da Darvin teorisinden payını aldı. Russel'a göre; ahlak ilkel tabu fikrinden, ilahi emirlere uymaya, ondan da bilimin şekillendirdiği toplum ahlakı haline geldi.

Teoriyi eleştirenler

• İngiltere'de Agases, Amerika'da Oyn teoriye karşı çıkarak: "Darvinizm ilmi hurafeden başka bir şey değildir. Çabucak unutulacaktır" demişlerdir. Geçen asrın pek çok bilim adamının yanısıra tanınmış astronomi bilgini Herchel de bu teoriyi eleştirmiştir.

• Crissy Morrison: "Evolüsyon teorisini savunanlar Gen biliminden hiçbir şey bilmiyorlardı. Evolüsyonun başladığı yerde onlar yerlerinde saymışlardır. Yani hücrede."

• Paul Lemoine: "Bütün bunlar gösteriyor ki, evrim kuramı imkânsızdır. Aslında, dış görünüşe rağmen, artık hiç kimse evrim kuramına inanmamaktadır... Evrim, artık çobanların inanmadığı ama sürülerinin selâmeti bakımından savunmayı sürdürdükleri bir tür dogmadır."

• Antony Standen *İlim Mukaddes Bir İnek* adlı kitabında, Darvincilerin kapatamadığı açık halkayı tartışırken şöyle der: "Şöyle dememiz gerçeğe daha yakın olur: Bir halka değil dizinin büyük bir bölümü kayıp hatta dizinin bulunmasından bile şüpheliyiz."

• Stewart Chess: "Biyologlar, dinlerin rivayet ettiği şekliyle Âdem ile Havva hikâyesini kısmen de olsa tayid ettiler. Düşünce umum olarak doğrudur."

• Austin Clark: "Büyük hayvanî türlerin daha öncekilerinden türediğini gösterecek hiçbir işaret yoktur. Her merhale kendine has bir yaratma şekliyle

meydana gelmiştir. İnsan da yeryüzünden birden bire ve şimdiki şekliyle zuhur etmiştir.''

• Pastör ise, kendiliğinden türeme iddiasını boşa çıkarmıştır. Araştırmaları Darvin teorisi için büyük bir darbe olmuştur.

• Darvinistlerden Yves Delage bile şöyle der: ''Bugüne kadar, bir başka türün atası olan herhangi bir türe rastlanmadığını, böyle bir şeyin bir kerecik olsun gerçekleştiğini gösteren hiçbir kanıt bulunmadığını kabul ediyorum. Ama yine de, evrimin nesnel olarak kanıtlanmışcasına doğru olduğuna inanıyorum(!)''

Modern Darvinizm

Modern Darvinizmciler eleştiriler karşısında, teoride bazı değişiklikler yapmak zorunda kalmışlardır. Bu değişikliklerin başlıcaları şunlardır:

• Tâbi mutasyon kanunu evrim iddiasını kanıtlamaya yeterli olmadığından, bu kanunu bir yana bırakıp ani değişiklikler (sıçramalar) kanununu çıkarmışlar; böylece tesadüften medet ummuşlardır.

• Tüm yaratıkların bir aslı olduğu iddiasından vazgeçip yaratık türlerinin çeşitli asılları olduğunu kabul etmek zorunda kalmışlardır.

• Maymunla kendisi arasında şeklen benzerlik olmasına rağmen insanın kendisine has biyolojisi olduğu gerçeğini kabul etmek zorunda kalmışlardır.

Menşei

Bu düşünce Darvin'den önce de ortaya atılmıştı. Ray Bakinson ve Leno bunlardan sadece ikisidir. Onlar şöyle demişlerdi: ''Mutasyon âlemler için rahmet olarak çizilmiş bir plândır.'' Ancak onlar tarafından böyle ifade edilmiş olması, teorinin laboratuvarlarda unutulmasına yol açtı.

Darvin, teorisini özellikle Malthus teorisinden almıştır. Tabiatın güçlüler hesabına zayıfları imha ettiği konusuyla ilgili seçme kanunundan faydalanmıştır.

Darvin ayrıca mutasyona mekonik formül bulan Lyl'in jeolojik araştırmalarından da yararlanmıştır.

Etkili olduğu bölgeler

Bu teorinin yayılması çok uygun bir zamana rastlamıştır. Ortaya atıldığı sırada kilise ve din hâkimiyeti kırılmış, Fransız ihtilâli ve sanayi devriminden sonra materyalist düşünceler güç kazanmış, keza doğru veya yanlış olmasına bakılmadan din aleyhine ortaya atılan her fikir revaç bulmaya başlamıştı.

Darvinizm 1859 yılında ortaya çıktıktan sonra, önce Avrupa'da sonra bütün dünyada hızla yayılmıştır. Hemen bütün dünyada adını duyurmadığı yer kalmamıştır. Bu teori hâlâ birçok eğitim kurumlarında okutulmaktadır. Avrupa ve Amerika üniversitelerinde tahsil görmüş bazı Müslüman çocukları da bu teorinin savunuculuğunu yapmış, yayılmasına sebep olmuştur.

Kaynakça

1- Türlerin Kökeni	Charles Darvin
2- İnsanlığın Miras Dizisi	Mısırlı Profesörler, Kahire
3- İnsanın Uzun Yolu	Robert L. Lermann
4- Gelenekler Görenekler Savaşı	Muhammed Kutup
5- İlim, Sırları ve Gizli Yönleri	Harold Chapli ve arkadaşları
6- Dünya Tarihi	J.A. Hammerton, Mısır
7- İnsanın Sonu	Lecont De Noi
8- Termodinamik	Dr. İbrahim eş-Şerif
9- İlim İmana Davet Eder	A. Krissy Morrison
10- Sekularizm	Sefer bin A. el-Havali, Mekke
11- İnsan ve Beşeri İlişkiler	Stewart Chess
12- İnsanlık Tarihinin İşaretleri	H.G. Wels
13- Darvin Teorisi, Taraftarları ve Muhalifleri	Kays el-Kırtas, Beyrut
14- Evolüsyon ve Değişmezlik	Muhammed Kutub
15- Lamüntemi (Nisbetsiz)	Koln Wilson
16- İlmin Toplumdaki Etkileri	Bertrand Rassl
17- Modern Düşüncedeki Çekişmeler	Goud, terc. Abbas Fazlı
18- İnsan, Materyalizm ve İslam	Muhammed Kutup
19- Akıl ve Din	William James
20- Akıl ve Madde	B. Rassl
21- Generasyon ve Mutasyon Mezhebi	Münire Ali Kadyani
22- Siyon Hükema Protokolleri	Terc: M. Halife et-Tunisi
23- Psikanaliz Belirtileri	Sigmond Freud

DÜRZÎLİK

Tanım

Fâtımîlerin halifesi el-Hâkim bi-Emrillah'ı ilah tanıyan ve akidelerini çoğunlukla İsmâîlilerden iktibas eden bâtını bir fırkadır. Neştekin ed-Dürzî ile başlamıştır. Mısır'da ortaya çıkan bu mezhep çok geçmeden Şam'a da ulaşmıştır. İnançları çeşitli düşüncelerden alınmıştır. Bu mezhep mensupları kendi düşüncelerini gizli tutarak kimseye açıklamazlar. Hatta kendi mensuplarına bile kırk yaşını doldurduktan sonra Dürzîlik prensiplerini tanıtmaya başlarlar.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Dürzî akidesinin ekseni Fâtımî Halife el-Hakim bi-Emrillah lakabıyla tanınan Ebu Ali el-Mansur bin el-Aziz billah Bin el-Muiz Lidinillah'dır. M. 985 yılında doğdu ve 1021 yılında öldürülmüştür. Dengesiz davranışlarıyla sert tabiatıyla tanınmıştır. Pek çok kişiyi sebepsiz yere işkence ederek öldürmüştür.
- Bu akidenin gerçek kurucusu Hamza bin Ali bin Muhammed ez-Zevzeni (H. 375-450)'dir. 408 yılında Hâkim'in ilahlığını ilân etmiştir. Müslümanlardaki Resulullah'ın kudsiyetine olan inanca benzer bir şekilde mezhep mensupları tarafından takdis edilen Zevzenî, Dürzî akidesi kitaplarını telif etmiştir.
- Nuştekin lakabıyla tanınan Dürzî Muhammed bin İsmail ise, Dürzîlerin akidesinin kuruluşu sırasında Zevzenî ile beraber çalışmış olmasına rağmen el-Hakim'in uluhiyetini zamanından evvel 407 yılında ilân ettiği için Zevzenî'yi kızdırmış ve halk kendisini öldürmek isteyince Şam diyarına kaçarak orada kendi mezhebini kurmuştur. H. 411 yılında öldürülmesini planladığı Hamza'nın emirlerine karşı geldi diye kendi fırkası tarafından bile lânetlenir.
- Akhram veya Ecdal lakabıyla tanınan Ferganali el-Hüseyn bin Haydara Hamza Zevzenî'nin davasını yaymıştır.
- Misafir lakabıyla tamınan Bahaddin Ebu'l-Hasan Ali bin Ahmed es-Sumukî H. 411'de Hamza'nın öldürülmesinden sonra mezhebin genişletilmesine çalışmış, *Tenbih, Tekdir ve Azarlama Risalesi; Kötüleme ve Yadırgama*

Risalesi başta olmak üzere çeşitli kitaplar telif etmiştir. Hamza ve Temimî ile koydukları usulün devamı için mezhep içinde ictihad kapısını kapatmıştır.

• Ebu İbrahim İsmail bin Hamid et-Temimî: Hamza Zevzeni'nin damadı ve davadaki sağ koludur.

Fırkanın çağdaş temsilcileri

• Kemal Canbolat: Lübnan'lı siyasî bir liderdir. İlerici Sosyalist Partisi'ni kurdu. 1977'de öldürüldü.

• Velid Canbolat: İlerici Sosyalist Partisi'nin şu andaki lideri ve babasının halifesidir.

• Dr. Necib el-Asravi: Brezilya Dürzî Derneği Başkanı'dır.

• Adnan Beşir Rediş: Avusturalya Dürzî Derneği Başkanı'dır

• Sami Makarim: Kemal Canbolat ve Dürzîleri savunan birkaç eser yazmıştır.

Temel düşünce ve inançları

• el-Hakim bi-Emrillah'ın ilâhlığına inanırlar. Ölmediği; kaybolduğunu ve geri döneceğini iddia ederler.

• Resulleri ve Peygamberleri inkâr eder, iblis olduklarını ileri sürerler. Mesih'in, Hamza adındaki davetçileri olduğuna inanırlar.

• Diğer din mensuplarını ve özellikle Müslümanları sevmezler; kanlarını, mallarını helâl sayarlar. Dinlerinin daha önceki dinleri neshettiğine inanırlar; İslâm'ın ibadet ve usullerini tanımazlar.

• Bazı düşünürler, onların Hindistan'a haccetmelerinden dolayı akidelerinin Hindistan hükemasından alınmış olduğunu ileri sürerler.

• Ruhların tenasüh ettiğine; mükâfat veya cezanın ruhun sahibinin cesedinden çıkıp mes'ud veya mutsuz cesede girmekle gerçekleştiğine inanırlar.

• Cenneti ve ateşi inkâr ederler.

• Kur'ân-ı Kerim'in, Selman-ı Farisî tarafından uydurulduğunu, nazil olmadığını ileri sürerler. *el-Münferid Bizatihî* adlı kendilerine has bir mushafları var.

• İnançlarının çok eski çağlara ait olduğunu ileri sürerler. Firavunlara ve eski Hindistan hükemasına mensup olduklarını belirtmekle övünürler.

• Dürzîler'de tarih H. 408'den sonra başlar. Bu tarih Hamza Zevzenî'nin el-Hakim'i ilâh ilân ettiği yıldır. İnançlarına da göre Kıyamet el-Hâkim'in tekrar dönmesiyle kopacak. O, Dürzîlere önderlik ederek Kabe'yi yıkacak, yeryüzündeki tüm Müslüman ve Hıristiyanları ezecek, tüm dünyaya hakim olacak ve Müslümanlar'dan cizye alacak. Yine inançlarına göre, el-Hâkim beş peygamber gönderdi. Bunlar: Hamza, İsmâîl, Mahmud el-Kelime, Ebu'l-Hayr ve Beha'dır.

• Başkalarıyla sıhriyet kurmak, başkalarına sadaka vermek, yardım etmek, haram; birden fazla kadınla evlenmek ve boşanmış kadını tekrar almak yasaktır.

- Dürzîler başkalarını kendi dinlerine kabul etmedikleri gibi, dinlerinden bir kimsenin ayrılmasına da müsaade etmezler.
- Eskiden olduğu gibi çağdaş Dürzî toplumuda iki dinî gruba ayrılır:

a) Ruhanîler: Fırkanın tüm sırları bunların elindedir. Bunlar; başkanlar, ukaller ve ecavid olarak üçe ayrılırlar.

b) Cismanîler: Bunlar; dünyevi meselelerle ilgilenirler, emirler ile cahiller şeklinde iki kısma ayrılırlar.

Sosyal yönden ukal şeyhi ve vekillerinden başka hiçbir makam tanımazlar. Bunlarda bir nevi dini derebeylik hâkimdir.

- Yunan felsefesinde de tartışılan ilâhların küllî aklı yarattığı, bu akıl yoluyla küllî nefsin yaratıldığı, bundan da diğer mahlûkların meydana geldiği fikrine inanırlar.
- Ashabı kiram hakkında çok kötü ifadeler kullanırlar.
- Gizli tutmak inançlarının sarsılmaz bir aslıdır. Fakat bu gizlilik şiirlerdeki gibi geçici bir takiyye değildir; dinlerinin bir vecibesidir.
- Bölgelerinde cami bulunmaz, Allah adı anılmaz. Buna rağmen bir takım çıkarlar sağlamak için Müslüman olduklarını ileri sürerler.
- Dürzîlerde din mükellefiyeti, akıl yaşı olan kırkdan sonra başlar. O yaşa kadar mensuplarına dinleri hakkında hiçbir şey öğretmezler.

Kitapları

Mukaddes kabul ettikleri risaleleri vardır. *Hikmet Risaleleri* adı verdikleri bu risaleler yüzonbir adet olup Hamza, Bahaddin ve Temimî tarafından yazılmıştır.

el-Münferid Bizatihî adı verilen bir mushafları vardır.

en-Nukat Veddevair kitabının müellifi ise, Abdülgaffar Takıyyuddin el-Bakalî'dir. H. 900 yılında öldürülmüştür.

Misak Veliyyuzzaman: Hamza bin Ali'nin telifidir. Kırk yaşına basan dürzîye inançları anlatınca bu misaka göre söz verir.

en-Nakdulhafî: Hamza bununla tüm şeriatlerin ve özellikle İslam'ın beş rüknünün kaldırıldığını ileri sürer.

Adva Alâ Meslekittevhid: Dr. Sami Makarem tarafından yazılmıştır.

Menşei

Genel olarak bâtınîlikten ve özellikle Aristo, Eflatun ve Pisagor'un temsil ettiği Yunan felsefesinden etkilenen Dürzîler, bunları ruhî önder kabul etmişlerdir.

İnançlarının büyük bölümünü İsmâîlî fırkasından almışlardır.

Hayatın ebedîliği inancını Dehrîler'den almışlardır.

Birçok düşünce ve inançlarında Budistler'den etkilenmişlerdir.

İran, Hindistan ve eski Mısır felsefelerinden de etkilenmişlerdir.

Etkili olduğu bölgeler

Dürzîler halen Lübnan, Suriye ve Filistin'de yaşıyorlar.

Lübnan'da ve Filistin'de yaşayanların çoğu İsrail tabiyetine geçmiş ve İsrail ordusuna hizmet etmiştir.

Brezilya, Avusturalya ve diğer bazı yerlerde de dernekleri vardır.

Lübnan'da İlerici Sosyalist Partisi etrafında örgütlenmişlerdir. Lübnan'da meydana gelen iç savaşta halen büyük rol oynamaktadırlar. Lübnanlı Müslümanlar için oldukça tehlikeli bir düşman durumundadırlar.

Kaynakça

1- Akidetüddürüz: Arz ve Nakd	Muhammed Ahmed Hatib
2- Adva AlalakidetidDürzîyye	Ahmed el-Fuzan
3- İslâm Bila Mezahib	Dr. Mustafa Eşşek'a
4- Aslulmüvahhidin ed-Düruz ve Usuluhum	Emin Tala
5- Tarihuddava el-İsmâîliyye	Mustafa Galib
6- Tarihu'l-Mezahib el-İslâmîyye	Muhammed Ebu Zehra
7- ed-Düruz ve's-Sevra es-Suriyye	Kerim Naşid
8- Taifetü'd-Düruz	Muhammed Kamil Hüseyn
9- Mezahibu'd-Düruz Ve't-Tevhid	Abdullah en-Neccar
10- ed-Düruz: Vücuduhum, Mezhebehum Tevettunuhum	Ebu İsmail Selim
11- el-Harekat Fi Lübnan	Yusuf Ebu Şakra
12- Mezahibu'l-İslâmiyyin	Abdürrahman Bedevî

EKZİSTANSİYALİZM
(VAROLUŞÇULUK)

Tanım

Çağımızın felsefî bir akımıdır. Varoluşçu felsefe düşüncesini (İnsan hayatının varlığına ilişkin olan, varoluşunu kuran şey. İnsanın var olma biçimi; insan varoluşumun yapısını dile getiren şeyi anlamaya ilişkin) temel olarak alan bütün düşünsel uğraşıların genel adıdır aynı zamanda. Varoluşçuluk, insan gereğinden fazla yüceltir, benzeri olmadığı düşüncesini ileri sürerken irade sahibi olduğunu belirtir, bu sebeple denetlenmeye ve yönlendirmeye muhtaç olmadığını savunup özgürlüğü içinde insanın varoluşu ve insanın kendini gerçekleştirmesini sözkonusu eder. Varlık sorununu, insan olma sorunuyla bağlantılı düşünen bu felsefî akım, edebiyat akımı olarak da biçim almıştır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Batı fikir adamlarına göre, Ekzistansiyalist ekolün kurucusu Danimarka'lı düşünür Kierkegaard (1813-1855)'dir. Kendine göre felsefenin öteden beri ele aldığı sorunları kökten yenilemeye çalışmıştır. *Korku ve Endişe* isimli kitabın yazarıdır.

• Tanınmış temsilcilerin başında 1905 doğumlu Fransız filozofu Jean Paul Sartre gelir. Ona göre "Varoluş özden önce gelir. İnsan ne ise o değildir, ne olmuşsa odur." Siyonizm taraftarı bir filozof olan Sartre'nin eserlerinden bazıları şunlardır: *İnsancıl Bir Mezhep, Varlık ve Yokluk, Bulantı, Sinek, Kapalı Kapı, Kirli Eller.*

• Papaz Gabriel Marcel: Eksistansiyalizmle Hıristiyanlık arasında bir zıddiyet olmadığını savunur.

• Karl Jasper ve Martin Heidegger Almanya'daki başlıca temsilcileridir. Heidegger'e göre "İmanın özü varoluşundandır." Yani "Dünyada- olma"-sındadır. Yalnızca insan "Gerçek varoluş"tur. Yalnız insan var olarak kalmaz,

kendini varolan olarak anlayabilir: Bütün öteki şeyleri anlayabilmesinin temeli de budur.

• Pascal Blaise: Fransız bilginidir. Hesap makinesini geliştirdi. Atmosfer basıncına ilişkin düşüncelerini civalı barometre ile ıspatladı. Bu arada insan sorunlarıyla da ilgilendi.

• Rus yazarlarından Bird Yeiv, Şisof, Solovief de bu akım içinde yer alırlar.

Temel düşünce ve inançları

• Allah'ı, peygamberi, kitapları ve gıyabî olan her şeyi inkâr ederler. Dinlerin gösterdiği her husus onlara göre insanın istikbale doğru olan yolunda birer engellerdir. Dinsizliği esas alarak maddeci zihniyete önem verirler.

• Mutlak olarak inandıkları insan varlığını her düşünce için esas alırlar.

• Onlara göre insan, varlığın en eskisidir. İnsandan önce bir şey yoktu, insanın varlığı mahiyetinden önceydi.

• Onlara göre Orta ve Yeni Çağlarda hüküm süren dinler ve felsefi teorîler insanın problemlerini çözmekten acizdir.

• İnsana küllî itibarını geri vermek; kişisel düşüncesini, hürriyetini, içgüdülerini ve hissiyatını dikkate almak gerektiğini ileri sürerler.

• İnsan sınırsız hürriyete sahiptir. İstediği şekilde, hiçbir engel olmaksızın, kendi varlığını ispatlama hakkını kullanmalıdır.

• İnsan maziyi bir yana bırakmalı; dinî, sosyal, felsefî ve mantıkî hiçbir sınırlamayı tanımamalıdır.

• Bunlara göre dinin yeri vicdandır, hayat ise insanın mutlak iradesine göre düzenlenir.

• İnsanın gidişatını yönlendirecek ve belirli bir kalıba koyacak sabit değerleri kabul etmezler. Bunlara göre insan istediğini yapar. Hiçbir kimse başkalarına bir takım değerleri kabul ettirme hakıkna sahip değildir.

Bütün bu fikirler ahlâkî anarşiye, cinsî başıboşluğa ve bozgunculuğa yol açtı. İnsan için sayılan bütün bu değerler bu düşünceler çeşitli problemlere karşı inziva ve kabuğa çekilme şeklinde bir tepkiye dönüştü. Kimileri dıştan herhangi bir yönlendirmeyi kabul etmeyip, kendi kendini idare etmeye ve tüm arzu ve şehvetlerini yerine getirmeye çalıştı. Kimileri giderek tarihî gerçeklere isyan etti ve insanlığın geride bıraktığı dev mirasa karşı bir savaş da açtı. Denebilir ki; Ekzistansiyalizm kimi değer, inanç ve dinleri yıkmaya çalışan çok sayıdaki araçlarından birisi gibi bir görev üstlenmiştir.

Menşei

Ekzistansiyalizm, Kilisenin din adına insana tasallutu ve tahakkümüne bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Avrupa kalkınmasıyla başlayan, din ve kiliseyi reddeden sekülarizm ve diğer hareketlerden etkilenmiştir.

'Kendini kendin bil' kaidesini koyan Sokrates'ten ve eski Yunan felsefesinden de etkilenmiştir.

Nefsin üstünlüğünü savunan Revakîlerin de bunlarda tesiri vardır.

İbahîlik gibi başıboşluğu savunan çeşitli hareketlerin bu akıma etkisi olmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Birinci Dünya savaşının ardından Almanya'da zuhur etmiş, sonra Fransa, İtalya ve diğer ülkelere yayılmıştır. Hızla yayılma sebeplerinden biri de savaşların çirkinliği ve insanî açıdan tehlikesi olmuştur.

Fikir ve düşünceleri Fransa, Almanya, İsveç, Avusturya, İngiltere, Amerika ve diğer ülkelerdeki genç kız ve erkekler arasında yayılarak ahlâk anarşisine, cinsî başıboşluğa, laubaliliğe; örfleri ve dinleri hiçe saymaya yol açmıştır.

Daha sonra Müslüman ülkelere de sıçrayıp kimi insanları etkisi altına almış, az etkili de olmamıştır.

Kaynakça

1- Ekzistansiyalizm ve Siyonizmin vitrinleri	Dr. M.Abdülhamid
2- İslâm Kültürü	Dr. Numan Samurrarî
3- Medeniyetin Düşüşü	Koln Wilson
4- Çağdaş Felsefe de araştırmalar	Dr. Zekeriya İbrahim
5- Mü'min ve Mülhid Eksistansiyalizm	Dr. Muhammed Gallab
6- 20. Asırda Düşünürlerin Doktrinleri	A.Mahmud Akkad
7- Çağdaş Mezhepler ve İslâm'ın Tutumu	Dr. Abdürrahman Umeyr

EL OPUS DEI INSTITUTO SECULAR

Tanım

Opus Dey, ruhbanlığı olmayan bir dinî kuruluştur. Çağdaş Katolik mezhebini, İncil emirlerinin hakimiyetine ve ilk Hıristiyanlığa uydurmak ister. Bu konuda çağın şartlarından da yararlanarak muhkem bir usul ve düzen sağlamaya çalışır. Siyaset, ekonomi ve eğitim alanlarına el koyarak, elde ettiklerini bu yolda değerlendirmeyi amaçlar. Kuruluş, mukaddes haç ve ilâhî aksiyon örgütünü de içine almaktadır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bu örgüt, 2 Ekim 1928 yılında İspanya'lı bir papaz olan Jose Maria Escriva tarafından kurulmuştur. Bu papaz, kuruluşuna mukaddeslik sıfatı vermek için bu göreve ilâhî vahy ile geldiğini iddia etmiştir. Escriva'nın düşünceleri, İspanya'da özellikle iç savaştan sonra, General Franko zamanında uygun bir zemin bulmuştur. İspanya Kilisesi, Opus Dey'in nizam şeklini yarı resmî tanımış, böylece güçlenerek yayılmada hız kazanmasına sebep olmuştur. Kurucu, Vatikan'dan alâka görmesi üzerine İspanya'dan, Roma'ya tanınmış ve sürekli ikamet için teşkilatın ana merkezi olarak Roma'yı seçmiştir. Escriva, hayatı boyunca bu örgütün başkanlığını yapmış ve 1957 yılında ölmüştür.

• 1930 yılında aynı sistem ve yayılma metoduyla örgütün kadınlar kolu da kurulmuştur. İspanya'nın Navaza Üniversitesi'nin bir şubesi olan Roma Lâhutî Araştırmalar Başkanlığı bu örgüte aittir.

• Örgütün bazı üyeleri İspanya hükümetinde bakan olarak görev yapmışlardır. Bunlardan birçokları halen İspanya hükümetinde ağırlık sahibidirler: Sınaî Bakanı Lopez Bravo, Adalet Bakanı Romero, Eğitim Bakanı Tanago ve Tarım Bakanı Amperoir.

• Örgütün İtalya'da da tanınmış şahsiyetleri vardır: Eğitim Bakanı Flacua, İçişleri Bakanı Sealfaro, Eğitim Bakanlığı Programlar Başkanı Fazo, Katolik Üniversitesi Başkanı Adriuno Bussda (1985).

• İspanya Parlamentosu'nda bulunan otuz milletvekili bu kuruluşa mensupturlar ve örgütün talimatına göre hareket etmektedirler.

• Örgütün gizli mensupları arasında piskopos ve papazlar da bulunmakta olup, halk arasında ve ordu saflarında faaliyet göstermektedirler.

Temel düşünce ve inançları

• Örgütün hedefi; eğitim, politika ve ekonomi yolu ile Katolik akidesine uygun bir şekilde Hıristiyanlığın yüceltilmesine çalışmaktır.

• Örgüt din adamlarını, din adamı olmayan erkek ve kadın Hıristiyanları içine almakta ve gençliğe özel ehemmiyet vermektedir.

• Örgüt, üyelerinin iyi örnek olmalarına dikkat etmekte; gizlilik hususuna da özen göstermektedir.

• Örgüt üyelerine, ciddîlik, güzel ahlâk ve kemer sıkma esaslarına dayanan kararlı ve sağlam bir terbiye metodu uygulayıp, ilk hıristiyanların ruhunu bunlarda görmek istemektedir.

• Örgüt, üyelik konusunda titiz davranmaktadır. Örgütün temel prensiplerini uygulayabilmekteki başarı, üyeliğe kabul için vazgeçilmez bir durum arzetmekte, dolayısıyla da başarılı üyelere özel muamelede bulunulmaktadır. Vazifeleri kıstaslara göre dağıtmakta; istifa ve üyelikten çıkarma konularında bile, şikâyet ve itirazları görüşerek meseleyi hakkaniyet usulüne göre çözmeye çalışmaktadır.

• Örgüt her yönde faaliyet göstermekte; ruhî ve dinî meselelerle medeniyetin icapları arasında sabit denge kurmayı amaçlamaktadır.

• Bu örgüt aslında General Franko düzeni ile bir arada gelişmiş, rejimin desteği nedeniyle nüfus ve yayılma sahaları genişletmiştir.

• Örgüte, hedefleri ve çıkarları doğrultusunda özel olarak İspanya'da ve diğer dünya ülkelerinde siyasî ve ekonomik üstünlük sağlamak isteyen bir Katolik Mafyası vasfı verilebilir. Örgüt dünyanın belli başlı sınaî ve ekonomik imparatorluklarıyla yarışacak kapasiteye ve güce sahiptir.

• Örgüt; solcu, liberal ve masonik akımlara sert bir şekilde karşı koymaya çalışır.

• Örgüte girmek isteyen adayın, Rabbın İradesi'ne boyun eğmesi gerekir. Rabbın iradesi ise, bu örgütün emirleridir. Adaylar örgüt içinde şahsen yaşayıp, aynı ruhu taşımaya başladıktan altı ay sonra, üyeliğe resmen kabul edilir.

• Üyeliğe kabul edildikten altı yıl sonra üyeliğin kesinleşmesi için ihlas ve bağlılık töreni yapılır. Üyeye kıymetli taşı olan bir yüzük takılır. Bu yüzüğü hayatı boyunca çıkarmaması gerekir.

• Örgütün birçok üyeleri eşeği amblem edinirler. Bunlara göre İsa (a.s.), Kudüs'e eşeğin üzerinde girmiştir. Escriva'nın rabbına yakarma şekillerinden biri de: "Ben senin uyuz eşeğinim" sözüdür.

• Örgüt üyelerinin bazı davranışları da şunlardır:

a) Uykudan uyanınca yeri öpmek.

b) En fazla yarım saat içerisinde yıkanmak ve traş olmak.

c) Yarım saat tek başına ibadet, daha sonra toplu âyin yapmak. Bu âyin on dakika sürmektedir.

d) Öğle yemeğinden sonra mukaddes kurban yeri ziyaret edilir, sonra üç saat küçük susma orucu tutulur.

e) İkindi, zamanı bazı aday davetçilerin bulunması nedeniyle toplu faaliyet yapılır. Bir dinî konu veya dinî olay hakkında tartışmalar olur.

f) Daha sonra saat ibadete (ayin) yer verilir.

g) Günün sonunda ise dualar okunur, gündüz vakti yapılan dinî ve iktisadî faaliyetlerin muhasebesi yapılır, akabînde büyük susma orucu başlar, ikinci güne kadar konuşma yasaklanır.

h) Uykudan önce üyeler elleriyle gögüslerine haç işareti yapar, yatağa mukaddes su serper ve kısa bir duadan sonra yatarlar.

Kitapları

Escriva 1934 yılında *Ruhî Değerler* adında bir kitap yazmıştır. Ancak bu kitap ortadan kaybolmuş ve yerini teşkilâtın incili sayılan *Yol* kitabı almıştır. Escriva'nın bir doktora tezinden başka, ibadetler hakkında küçük el kitapları da vardır. Örgüte ait diğer kitaplar arasında Jose Ortiga'nın *İnsanın İlahî Değeri* adlı eseri ve Juan Barkista'nın *İlmanîlerin Ruhanîliği* adlı eseri önemli yer tutar.

İmkânları

Tüm dünya ülkelerindeki örgüt üyelerinin sayısı yetmişikibini bulmaktadır. Yetmişsekiz milletten meydana gelen üyelerin yarısı İspanyol'dur. Örgütün malları arasında dörtyüzdoksanyedi üniversite ve yüksek okul, yediyüz ilkokul, orta okul, lise, enstitü, öğrenci yurdu ve kültür merkezi vardır.

Örgütün ayrıca elliki radyo istasyonu, oniki sinema filmi dağıtım şirketi, altıyuzdoksandört gazete ve dergi, otuzsekiz haber ajansı, onüç banka ve bunları yanı sıra muhtelif şirketleri, fabrikaları ve taşınmaz malları vardır.

Örgüt, İspanya'da İlmî Araştırmalar Yüksek Konseyi'ne tamamen hâkim olabilme derecesine de gelmiştir.

Örgütün sadece İspanya'da doğrudan doğruya yönettiği 21 öğrenci yurduna sahip olması da dikkate değerdir.

Örgütün çizelgesi

Genel Kurul: Başkan, genel sekreter, genel savcı ve ondört ülkeden gelen şahsiyetlerden oluşur. Kurul dünya üzerindeki tüm şubeler ile papaz, sivil ve kadın kollarını temsil eden örgütün en yüksek otoritesi olması sebebiyle kesin kararlar alma yetkisine sahiptir. Derece itibariyle papazlık, bir üyenin ulaşabileceği en yüksek derecedir. Sırasıyla tam üye, kendini adayan (kurban), yarı üye ve en alt basamakta yardımcı yer alır.

Menşei

Bu örgüt, yeni asrın şartlarından yararlanarak ilk Hıristiyanlığa dönmeye davet eden, İncil'in emirlerine dayanan Katolik bir örgüttür. Dinî, siyasî, iktisadî bir eğitim yolu izler. Örgüt, Hıristiyanlığın tüm akidelerine inanır: Teslis, baba, oğul, Ruhulkudüs, Meryem, haç, feda, kurban, günah, domuzeti yeme ve Hıristiyanların diğer inançları hayatında yer alır.

Etkili olduğu bölgeler

Örgütün girmediği Hıristiyan ülke kalmamıştır. Örgüt halen dünyanın en az elli ülkesinde fikrî, kültürel, politik ve malî sahalarda etkinlik göstermektedir.

Güçlü olduğu yerler: Esas ağırlığı İspanya'dadır. Genel merkezi ise Roma şehrinin Virla Bruro Caddesi'nde bulunmaktadır. Doğu Asya'da Filipinler'de, Lâtin Amerika'da, Meksika ve Venezüella'da, ayrıca Kolombiya, Peru, Şili ve Arjantin'de, Afrika ülkelerinden Kenya'da mensupları vardır.

Kaynakça

1- *Opus Deyî, Kuruluş Tanzim ve Gelişme* WAMY dosyalarında rapor.
2- *Opus Deyî'nin Tüzüğü* WAMY dosyalarında rapor.

FREUD'ÇULUK

Tanım

Freud'çuluk Sigmund Freud'ın temellerini atıp geliştirdiği insanın uyumlu veya uyumsuz davranışlarının kaynağı sayılan, bilinçaltı çatışma ve güdüleri araştırıp bilince çıkararak davranış sorunlarını çözme yöntemi, ruhî çözümlemedir. Bir diğer adıyla *psikanalizdir*. Freud'e göre, herkesin kökleri çocukluk yıllarına kadar uzayan cinsel istekleri, yaşantıları ve çatışmaları vardır. Normal insanlar bu çatışmaları yenerler. Eğer bu yapılamazsa nevrozlar gelişir. Psikolojik düğümler ve hastalıklar meydana gelir. Kısacası Freud'e göre, tüm psikolojik hastalıkların temelinde doyumu engellenmiş cinsî güdüler yatmaktadır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Sigmund Freud, 6 Mayıs 1856 tarihinde Çekoslovakya'nın Moravya eyaletine bağlı Freburg şehrinde Yahudi bir ailenen çocuğu olarak dünyaya geldi. Freud'un ailesinin bulunduğu Polonya'nın Galisya şehri, Doğu Avrupa Yahudilerinin yoğun bulunduğu bir şehirdi. Buradaki karışıklıklar nedeniyle bu aile Almanya'nın Brislav bölgesine göç etti. Sigmund Freud, bu sıralarda henüz üç yaşındaydı. Aile daha sonra Viyana'ya göç etti. Kendi devrindeki bilim adamlarının ve Darwinizm'in etkisinde kalan S.Freud dört yaşından seksen iki yaşına kadar Viyana'da yaşadı (1938). Avusturya'nın Nazi Almanyası'na katılması üzerine Londra'ya göç eden Freud, orada tutulduğu kanserden kurtulamayarak 1939'da ölmüştür.

Çocukluğunun fanatik bir katolik olan yaşlı ve çirkin bir dadı denetiminde geçirdi ve dadı ile birlikte arada sırada kiliseye gitti. Bu durumun daha sonra Sigmund'da Hıristiyanlığa karşı bir kompleks meydana getirdiği açıkça görüldü. Yahudi bir hayati kucaklarken Yahudiler'den başkasına da güvenmedi. Bu yüzden Yahudi olmayan arkadaşı yok denecek kadar azdı.

1873'de üniversiteye girerken, Yahudiliği'nden kaynaklanan aşağılık duygusunu tamamen reddettiğini açıkladı. Ancak buna rağmen yüksek makalara geldiyse de bu duygudan kurtulamadı.

1885'de Viyana'dan Paris'e geçerek, histeriyi ipnotizma yoluyla tedavi eden Charcot'un yanında çalıştı. Charcot'un, bazı sinir hastalıklarında hastanın cinsî hayatında da dengesizlik olması gerektiği fikrini çok beğendi. 1886'da tekrar Viyana'ya döndü ve genel olarak sinirsel haller, özel olarak da histeri ile uğraştı ve ipnotizmayı esas aldı.

Nancy ekolünü öğrenmek üzere tekrar Paris'e gitti. Ancak bunların ipnotizmayı zenginlerden fazla fakirlere uygulayabildiklerini, zenginlerin kendi hesaplarına tedavi gördüklerini öğrenince hayal kırıklığına uğradı. Tekrar Viyana'ya dönerek ipnotizmasına devam etti ve orta derecede bir başarıya ulaştı.

Bir arkadaşı olan Avusturyalı tabib Josef Breur (1842-1925)'le uzun süre beraber çalıştı. Aslında Fizyolog olan Breur tıbbî sahaya geçtiğinden ipnotizma kullanıyordu. Hastalarla konuşma metoduna başvurdular ve bir ölçüde başarı kaydıderek 1893 ve 1895'de araştırmalar yayınladılar. İpnotizma ile konuşmadan meydana gelen bir metodu seçtilerse de uzun sürmeden Breur metoddan tamamen vazgeçti.

Çalışmalarına devam eden Freud da ipnotizmadan vazgeçip konuşma metodunu esas aldı. Hastanın rahat bir şekilde uzanıp (Relex) içini dökmesini isterdi. Düşünce ve hatıralar üzerinde kontrolü kaldırma metoduna ''Serbest Bağlantılık'' (serbest çağrışım) adı verdi. Bu metodu önceki metodundan daha başarılıydı. Hastasının bir gece önce gördüğü düşü söylemesini ister ve bu düşü analiz ederdi. Bu bilgilerden yararlanarak 1900 yılında *Düşlerin Yorumu* ve sonra *Günlük Yaşantının Hastalıklı Psikolojisi* adlı kitaplarını yayınladı, arkasından diğer kitaplarıyla açık bir şekilde psikanaliz metodunu başlatmış oldu.

Viyana'da İlmî Daire Merkezi'ni kurdu. İsviçre ve genel olarak Avrupa'da yaptığı temaslar sonucu 1908 yılında ilk Psiko-Analistler konferansı yapıldı. Daha sonra bu daire çok sürmeden çeşitli dairelere bölündü.

Freud 39 yaşındayken 1895 yılında Bnai Birth cemiyetine girdi. Yahudiler'den başka üye almayan bu cemiyete ve toplantılarına uzun yıllar devam etti ve düş yorumu konusunda konferanslar verdi. Ayrıca Teodor Herzel'i iyi tanırdı. Freud yazdığı bir kitabı kendisine hediye etti. Herzel siyasî, Freud psiko-analiz yoluyla siyonizme beraberce hizmet ettiler.

Bazı arkadaş ve talebeleri

• Sakhs, Rayk, Salzman, Zelburg, Swezi, Frankil Wenelz, Seymel gibi tamamı Yahudi olan bu insanlar Freud'un başlıca arkadaşlarıydı.

• Larnest Jonz: Freud'çuluk'un tarihçisidir. Hıristiyan asıllı olmasına rağmen, düşüncede dinsiz bir Yahudi sempatizanıdır. Arkadaşları kendisine fahri Yahudi adını verdiler.

• Welholm Stekl ve Franz Wateles: Freud'çuluk'un iki önemli üyesidir. Ancak teori ve metod üzerinde doğan ihtilaflar sonunda ayrıldılar.

• Otto Rank (1884-1939): Freud'ün fikirleri üzerinde bazı değişikliklere giderek bir teori oluşturdu. Rank, "insanoğlu doğumun derin şokundan uzun süre etkilenir, denge ve gelişmesini tekrar elde edebilmesi için sürekli çalışır" fikrini savundu.

• Alfred Adler (1870-1938): Viyana doğumludur; erken bir yaşta Freud grubuna girdi. Ancak daha sonra ayrılarak "Ferdî Psikoloji" ekolünü kurdu ve Freud'çuluk'taki seksüel nedenlerin yerine, sosyal nedenleri koydu; güç iradesi ve şuur çabaları üzerinde durdu.

• Karl Gustav Jung (1875-1961): Zürih'te doğdu. Hristiyan'dı; Freud tarafından Milletlerarası Psiko-Analiz Cemiyeti başkanlığına getirildi. Ancak bu analiz ekolünün tek yönlü ve gelişmemiş olduğunu ileri sürerek hocasından ayrıldı. Bu durum, Freud'u çok etkiledi. Ortaya koyduğu Analitik Psikoloji teorisinde, hayat enerjisi adını verdiği daha büyük bir itici güç olduğunu, bunda ırk ve milliyetle alakası olan şuuraltı tecrübelerin büyük rol oynadığını belirtti.

Temel düşünce ve inançları

Teorik esaslar

• Analitik ekolün dayandığı üç esas şunlardır: Seks, çocukluk, baskı. Bunlar Freud Psikolojisi'nin anahtarlarıdır.

• Baskı teorisi: Psikanaliz teorisinin dayanağı en önemli noktadır. Erken çocukluğa rücu edip, çocukluğun ilk günlerindeki kişisel aşk etkilerinin gizlenmesini istediği hayâli saldırılar bilinirse, bu hayallerin arkasında yatan çocukluğun cinsî hayatı ortaya çıkar görüşündedir.

• Freud'e göre çocuğun parmağını emmesi, tuttuğunu ısırması, ağızla seks keyfi; küçük aptest ve büyük aptest yapması ise testisle cinsi keyif; diğer el ve ayak hareketleri de çocukluğa yakışır seksüel ifadelerdir.

• Libido: Cinsi enerji veya cinsi açlık. Bir nevi hayvan saydığı insanın biyolojik oluşumu esasına dayanan bir teoridir. Buna göre normal konuşmalarımızda sevdiğimizi söylediğimiz veya yapılmasından hoşlandığımız her husus cinsî arzu dairesine girmektedir. Freud'e göre seks, lezzeti amaçlayan çabadır. Bu amaç insanoğlunun doğduğu günden itibaren dış dünyanın uyarılarına cevap verecek başlıca alettir.

• Her davranışın bir saikası (dürtüsü) vardır. Neden ve temennilerin yönelttiği iradî hareketlerin yanısıra, irade dışı veya arızî hareketler de vardır. Mesela her hata bir temenniyi memnun edeceği gibi, her unutmanın arkasında onu uzaklaştırma arzusu yatar. Freud'e göre felç veya körlük, insanoğlunun gerçekleştirmekten aciz kaldığı zor bir durumdan kaçamamanın neden olduğu hallerdir. Buna, arzunun vücut arızası haline dönüşmesi demektir.

• Freud'e göre düş, nefsin derinliklerinde gizlenen esas arzudan sapma halidir. Sahibinin şuur düzeyinde direndiği bu arzuyu şuur altına iter. Uyku esna-

sında kontrol zaif olunca çıkış yolu aramaya başlar.

• Freud, lezzet ve gerçek prensiplerinin uygulanmasından da söz eder. Buna göre insanoğlu tabiatiyle arzusuna uyarak âcil lezzete doğru gidince, etrafındaki tabiî hakikatlerle karşılaşır. Bu durumda daha fazla acı verecek olan bu lezzetten vazgeçer veya erteler. Freud'un faraziyesine göre insanoğlunun tüm hareketlerini düzenleyen iki arzu vardır: Hayat arzusu ve ölüm arzusu. Hayat arzusu, libido kavramıyla kendini koruma arzusunun bir bölümünden oluşur. Ölüm arzusu ise esasen kendisine yönelik ve sonradan başkalarına geçen saldırı ve yıkma teorisinden ibarettir.

• Freud'e göre savaş kendini nefsî olarak yaşamak için toplu bir çabadır. Savaşmayan ise, saldırının içe yönelmesine sebep olur ve kendini iç kavgalarla bitirir. Bu nedenle başkasını bitirmek daha uygundur. İntihar ise, ferdin kendi hayatını korumakta başarısız kalmasının açık misalidir.

• Bilinç altı: İlkel cinsî arzuların deposudur. Sürçü lisanla belli olan baskı altındaki arzu ve ihtiyaçların, keza insanoğlunun davranışlarındaki belirsiz görüntüler halindeki küçük hata ve yanlışlıkların toplandığı yerdir. Burası sadece düşüncelerin ve önemli olmayan hatıraların atıldığı bir yerden ibaret olmayıp, aynı zamanda itici, mekanik gücü de olan bir depodur.

• O: Doğarken çocuğun içinde bulunan ve yönlendirici sezgiye ihtiyacı olan birtakım içgüdülerdir. Nefsin iç yüzü olan tüm insan türünün müşterek olduğu güdülerdir. Ben'den meydana gelmiş, ancak 'benin' bulunduğu şuuraltı onunla karışım halinde kalır. Güdünün itici güçlerini kapsar. Bu arzular baskı altına alınınca O'na döner.

• Ben: Çocuğun doğumundan az sonra dış gerçeği sezişi artar: "O" saikalarından bir parça ayrılarak kendiliğinden meydana gelir. Görevi, çocuğun karşılaştıklarını, gerçeğin esas ve icaplarına bağlı düzenli bir harekete dönüştürebilmesi için gerçeği seçmektir. Nefsin muhite bağlı görünümüdür.

• Yüce ben: Ferdin davranışlarını yönlendiren zamirdir, büyük bölümü şuuraltıdır. Ben'e kabul ettirdiği emir ve yasakları vardır. İnsana ait bir özelliktir. İç dünyadan sadır olan kesin hususlardır.

• Taşıma veya nakil: Hasta, tedavi sırasında hafızasının derinliklerinde baskı altında bulunan sevgi ve nefretini doktora aktarmalıdır. (Breur, tedavi ettiği bir hasta kadının baskı altındaki sevgisinin kendisine karşı olduğunu öğrenince, bu tür tedavi metodundan vazgeçti. Freud ise, metoduna devam etti.)

• Freud, Odip kompleksinden yararlanmak istedi. (Eski Yunan mitolojisindeki bir efsaneye göre, Odip, bilmeden babasını öldürür ve annesiyle evlenir ve bir de çocuğu olur; gerçeği öğrenincede kendi gözlerini oyar.) Freud bu olayı fırsat bilerek birçok psikolojik sonuçlara vardı ve çeşitli analizlerde bunu esas kabul etti.

• Freud'çuluk'a göre insanın kimliği üç güç arasındaki kavga sonucu oluşur: İçgüdüler, dış gerek ve zamir (vicdan). Hayatın beşinci veya altıncı yıllarında

Odip kompleksinin oluşmasına neden olarak ileri sürülen başlıca hususlar bunlardır.

Freud'culuk'un menfi etkileri

• Freud'un kitap ve analizlerinde -akla geleceği gibi- çözülmeye açık bir çağrı bulunmaz. Ancak bunlarda kimi kavramlarla, karışık birçok analitik imaları görmek mümkündür. (Siyonist tanıtmacılığı insanları değerlerden çözülmeye ve vicdan azabı duymayacak şekilde hareket etmeye hazırlayan bu kavramlardan oldukça yararlanmıştır.)

• Düşüncesine ilmi vasıf kazandırmak için inançsızlığa bürünmüştür. Ancak bütün bunlara rağmen tepeden tırnağına kadar Yahudi'ydi.

• Başkalarını acındırmak için Yahudilerin ileri sürdüğü Antisemitizm'i tartışırdı. Bu halinin psikolojik olarak şuuraltına bağlı olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

Yahudiler, Allah'ın en büyük oğulları en sevdiği kulları olduklarından diğer milletlerin kıskançlığına uğramaktadır.

Diğer milletlerde hadımolma kuşkusu uyandıran Hitan (Sünnet olma) Yahudiler tarafından titizlikle yerine getirilmektedir. (Aslında Freud, diğer milletler derken Hıristiyanları kastetmektedir.)

Diğer milletlerin Yahudilere karşı buğzu aslında Hıristiyanlara karşı bir buğuzdur. Şöyle ki, Yahudilere Nazizm zulmünü uygulayan milletler aslında putperest milletlerdi. Sonra kanlı zorlamalarla Hıristiyanlığa geçtiler. Bunların kinleri Hıristiyanlığa idi; daha sonra Hıristiyanlıkla birleşerek kini, Hıristiyanlığın dayanağına naklettiler. Hıristiyanlığın dayanağı ise Yahudiliktir.

• Freud'çuluk cinsi arzunun doyumundan yanadır. Hıristiyanlığın bir kadından fazlasıyla evlenmesine müsaade etmediği insan, kuvvetli cinsî enerjiye sahiptir; bu insan medenî sınırlamaları refüze edip cinsî arzularını doyurmaya bakar ya da zaif tabiatlı olup bu sınırlamaları aşamaz, böylece psikolojik hastalıklara ve komplekslere düşer.

• Freud'e göre evlilikten önce cinsî münasebette bulunmamak evlilikte arzuların felç olmasına yol açabilir.

• Bakirelik konusuna bir bölüm ayırarak hem erkek, hem de kadın için birçok problem ve hastalıklara meydan verdiğini ileri sürer.

• Mahrem kadınlarla (yakın akraba kadınlarla, ana, kardeş, hâlâ, teyze, yeğen vs.) aşkı caiz görmektedir. Zira Yahudiler kendi toplumları dışındaki insanlarla evlenmekten mahrum oldukları için bunu her zaman yapmışlardır. Freud bu yasağın ruhu bağlayan ve muattal bırakan sert sınırlardan kaynaklandığını belirtmekle bir yandan Yahudiler'de günah duygusunu ortadan kaldırmaya yardımcı olur, diğer yandan da bu yasakların hayâlî sınırlamalar olduğu imajını verip başkalarının da bu kapıları çalmasını kolaylaştırır. Yahudiler, bu teoriden hareketle yakınlarıyla zina halinde olan aileleri sergileyen açık seks filmleri yapmışlardır.

• Yükselme veya yücelme adı verdiği husus, kendisine göre cinsî dürtü baskısından kurtulmak için zayıf bir çaredir. Zira yükselme yolu aralıklı zamanlarda ve çok zor şartlar altında gençlik çağındaki bazı gençlere nasib olmuştur. Çoğunluk ise, sonunda psikolojik hastalığın kurbanı olacaklardır. Yükselmeciler de zayıf kimseler olup güçlülerin liderliği arkasında iradesiz yürüme alışkanlığı olan kitlelerin kalabalığında kaybolacaklardır.

• Freud'un öze yönelik sınırlamalara ve yüce emirlere karşı mücadelesi, sonunda özbenliğin vesveseci sinirsel bir hali olduğunu ileri sürdüğü dine karşı mücadele şekline dönüştü.

• Kendisine göre uluhiyet düşüncesi şöyle gelişti: Baba, kabileden bütün kadınlara sahip olup diğer erkekleri mahrum eden efendiydi. Oğullar babayı öldürdüler; sonra onu sevdiklerinden, kendisiyle bir olmak için etinden bir parçasını çiğ çiğ yediler. Babaları asıl olduğundan oğullar bu babaya saygı ve hürmet duymaya başladılar. Bu hürmeti nakletmek için korkutucu bir hayvan seçtiler. İşte bu hayvan, Totem (Ongun) dininin başlangıcı oldu. Bundan sonraki ilk adım tek ilâha doğru gelişmekti. Bununla birlikte insanın yaptığının cezasını göreceği başka bir hayata doğru bir adım olarak ölüm düşüncesi de gelişti. Öyle ise Allah, babanın yerini alan varlıktır veya daha doğrusu büyük babadır. Veyahutta çocuklukta öğretilen babanın şeklidir.

• Freud'in bu faraziyelerine göre dinî akideler, delili olmayan vehimler ve hayallerden ibarettir. Bazıları ihtimalden uzak ve hayatın hakikatleriyle bağdaşmaz, hezeyana benzer şeylerdir. Büyük bölümü de doğru olup olmadığı ıspatlanmayan saçmalardır.

• Cinsi arzuyu gizlemekten bahsederken bu durumdan kurtulma yolunun tüm sınırlamalardan kopmak ve serbestleşmekle başlayacağını, hastanın yapacağı herhangi bir işten dolayı ahlâkî kınamanın kendisini doğru ahlâktan saptıracak çeşitli komplekslerin doğmasına yol açacağını da belirtir.

• Hemen belirtelim ki, Freud'çuluk'un yayılmasına yardımcı olan faktörlerin başında, insanın hayvansal ve maddî asıllı olduğunu ileri süren Darwinizm; Avrupa'yı içine alan akılcı yöneliş; önce kiliseye karşı, sonra da dine karşı ayaklanmasıyla hayatı etkileyen Sekülarizm; bozgunculuğun ve fesadın yayılmasıyla her türlü sınır ve değerlerden çözülen, seks peşinde koşan milletleri kolay bir şekilde yönetileceği hesabını yapan Yahudiler gelir.

• Kuşkusuz Freud'den önce insanlar bir günah işlediklerinde vicdan azabı ve pişmanlık duyarlardı. Freud, bu görüşleriyle yaptıkları işin asla günah olmadığını, pişmanlık ve vicdan azabı gerektirmediğini belirterek, tabiri caizse fesad ve bozgunculuğa ahlakî vasıf kazandırmıştır.

Menşei

İpnotizma 1780 yılında Mesmer tarafından ilim ve tıp alanına alındı. Ancak buna bir sürü gözboyacılık karışınca tabipler bu metoddan vazgeçtiler. Bu hal Paris ve Nancy ekollerine kadar devam etti.

1825-1893 yılları arasında yaşayan Dr. Charcot, Paris ekolünün en tanınmış simalarındandır. Histeriye yakalananları ipnotizma yoluyla tedavi ederdi.

Charcot'un talebelerinden Pierr Janet, şuuraltı sinirsel hareketlere eğildi ve buna aklî mekanizma adı verdi.

Fransa'daki Nancy ekolü mutedil ipnotizma görüşüne katılın ve bunun sağlıklı insanlarda da olabileceğini ileri sürmüştür. Çünkü ipnotizma andırmaktan kaynaklanan etki ve telkinden ibarettir. Bu ekol ipnotizmayı sinirsel hastalıklarda uygulamıştır.

Freud ise, teorik esasları kendinden öncekilerden almış ve serbest çağrışım metodu kullanarak düşüncelerini ipnotizma analizine tatbik etmiştir. Ancak Freud ilmi maske olarak kullanırken, aslında bu fikirlerinin esas kaynağı olan Yahudi mirasını teorilerin potasında evirip çevirip bütün insanlığı Siyonizm'in hedeflerine hizmet etmeye hazırlamayı amaçlamıştı. Bunu da başaramadı değil.

Etkili olduğu bölgeler

Bu hareket Viyana'da başladı, sonra İsviçre'ye geçti, oradan da bütün Avrupa'ya ve Amerika'ya yayıldı.

Nihayet bu teoriler, bu ülkelere ilim tahsili için gelen talebeler yoluyla talebelerin kendi ülkelerinde yayılmaya başladı.

Dünyanın hemen her yerinde popüler olan bu hareket, şimdi bizzat Batılı psikologlar tarafından kuvvetli bir şekilde eleştiriliyor, temelindeki yanlışlıklar bir bir ortaya çıkarılıyor.

Kaynakça

1- *Psikolojik ve Aklî Hastalıklar Bilimi* — Richard M.Seven
2- *Psikolojik Ekolleri* — Dr.Fahri Akil
3- *Freud'çuluk'daki Siyonist Yahudi Gelenekler* — Dr. Sabri Girgis
4- *Psikoanaliz Tarihi* — S.Freud
5- *Freud and Post-Freudians* — Bron J.A.C., Penguin Books, London.
6- *School of Psycho-analytic Thought Muthchinson Medical Publications* — Munroe, R.L., London 1957
7- *Fundamentals of Behavior Pathology* — Richard M. Suinn, New-York
8- *"Sigmund Freud and the Jewish Mystical Tradition" Von Nostrand* — Bakan, D. New York 1958
9- *Encyclopedia Britannica* — 1965 edition, Vol. 1, 2, 3, 4, 9, 17, 19, 21, 24

HAŞHAŞÎLER

Tanım

Nizârî taraftarı İsmâîlîlerinin meydana getirdiği bir mezheptir. Fâtimîler'den ayrılarak Mustansır Billah'ın oğlu Nizâr ve onun soyundan gelenlerin imamlığı davasını gütmüştür. Kurucusu, el-Hasan bin Sabbah'tır. Karargâh olarak Alamut kalesini seçmiş, davasını yaymaya ve devletinin esaslarını kurmaya çalışmıştır.

Bu mezhebin mensupları siyasî, dinî amaçlarla giriştikleri kanlı tehdit hareketleri ve suikasdlarıyla ün yapmışlardır. Arapçası esrarkeşler manasına gelen *haşşaşin* kelimesi, Batı dillerinde *assassin* şekline dönüşerek kiralık katil manasına kullanılmıştır. Topluluğa haşhaşîler adının verilmesi haşhaş içmelerinden dolayıdır. Onlara bir görev verildiği zaman haşhaşla sarhoş olmuş durumda bulunurlardı. Bu da yumuşak başlı, kendilerini feda etmeye hazır olmalarını sağlıyordu. Aldıkları özel görevler çok zaman başkanların hasmını öldürmekti. Haşhaşîler, öğretileri dolayısıyla batınî veya din sapkını anlamına gelen *malâhida* adıyla da anılırlar.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• el-Hasan bin Sabbah: H. 430 yılında Rey şehrinde doğdu. Onyedi yaşında İsmâîlî Fâtımî tarikatına geçti. 1078 yılında hacc için imamı Mustansır Billah'a gitti ve sonra İran'a dönüp orada davasını yaymaya başladı. H. 483 yılında birçok kaleleri ve bunların en önemlisi Alamut kalesini ele geçirerek devletinin başkenti yaptı.

1094'de İmam Mustansır Billah öldü. Veziri Bedr el-Cemalî imamın büyük oğlu Veliahd Nizâr'ı öldürüp yerine imamın küçük oğlu aynı zamanda kız kardeşinin çocuğu Müstali'yi imam ilân etti. Böylece Fâtimîlik doğuda Nizârî ve batıda Müstalî şeklinde ikiye ayrıldı.

Hasan bin Sabbah Nizâr'ın imamlık davasını güttü. İddiasına göre imamlık, Nizar'ın torunu olan ve Mısır'dan İran'a gizlice kaçırılarak Alamut kalesine getirilen veya Nizâr'ın hamile metresinin Alamut kalesine gelip burada doğurduğu

çocuğa geçti. Bu imamla ilgili bilgileri sır olarak muhafaza eden el-Hasan bin Sabbah, iki çocuğunu da elleriyle katlettiği için nesilsiz öldü (M. 1124).

• Kiyabüzürk Amid: M. 1124 - 1138 yılları arasında hüküm sürdü. Önce yirmi yıl süre ile Lamasar kalesi komutanlığı yaptı. Bu sırada komşusu olan Selçuklularla savaştı. Hasan bin Sabbah'tan daha müsamahalı ve daha yumuşak bir politika izledi.

• Kiyabüzürk Oğlu Muhammed: M. 1138'den 1162'ye kadar hüküm sürdü. İmama davete büyük önem verdi. Ayrıca İslâmî farzlara dış görünüşte saygıyı mecbur etti. Oğlunun imamlığına inanan birçok mensubunu öldürdü veya işkence yaptı.

• Muhammed Oğlu İkinci Hasan: M. 1162'den 1166'ya kadar hüküm sürdü. H. 559 yılının Ramazan ayında kıyametin koptuğunu ilân ederek, şeriati kaldırdı ve orucu yemeyi emretti. Daha sonra zahiren Kiyabüzürk'ün torunu olduğunu, fakat aslında eski imam Nizâr'ın neslinden geldiğini bu yüzden de asrının imamı olduğunu iddia etti.

• İkinci Hasan Oğlu İkinci Muhammed (M. 1166-1210): Kıyamet teorisini geliştirdi ve yerleştirdi. Selçukluların zayıflaması, Türkmenlerin zuhuru ve Türklerin genişlemeye başlaması işini kolaylaştırdı.

• İkinci Muhammed'in Oğlu Celaleddin Üçüncü Hasan (M. 1210-1221): Atalarının kıyametle ilgili inancına karşı çıktı onları lânetledi ve küfre düştüklerini açıkladı. Sonra kitaplarını yakarak Müslümanlığı ilân etti ve İslâm dünyasıyla iyi ilişkiler kurdu. Abbasî Halifesi Nasır Lidinillah'a, Selçuklulu Sultanına ve Harzemşah'a ve diğer Müslüman emirlere İslâmî hükümlere bağlılığında samimi olduğunu bildiren mektuplar gönderdi. Bu karar İslâm ülkelerinde sevinçle karşılandı ve bunlara yeni Müslümanlar adı verildi.

• Üçüncü Hasan Oğlu Üçüncü Muhammed (M.1221-1225): Bazı kitaplarda Alaaddin Mahmud olarak geçer. Babası öldüğünde dokuz yaşındaydı. Babasının veziri, Alamut kalesinde vali olarak hükmünü sürdürdü. Halk bunun zamanında tekrar küfre döndü. Bu çocuk ise, beş ve altı yıl iktidarda kaldıktan sonra, aklını oynattı; ülkede hırsızlık, yol kesicilik ve zorbalık yaygınlaştı.

• Rükneddin Horşah (M. 1255-1258): M. 1256 yılında Hülâgu, İsmâîlîlerin kalelerini hedef alan bir sefer yaptı. Bunun sonucu Rükneddin teslim olmak mecburiyetinde kaldı ve Alamut kalesiyle birlikte kırk kale ve tabya yerle bir edildi. Hülâgu, Rükneddin'e iyi muamelede bulundu ve Moğol bir kızla evlendirdi. Sonunda 1258 yılında aniden öldürdü. Böylece İran'daki Esrarkeşler devleti siyasî olarak sona ermiş oldu.

• Rükneddin Oğlu Şemseddin Muhammed: İsmâîlîlerin rivayetlerine göre, Rükneddin'in gizlemiş olduğu oğlu Şemseddin Muhammed, Hülâgu'nun hışmından kurtulmak için gizlice Kafkasya'nın güneyinde bir yerde gizlendi. Sonra İsfehan'la Hemedan arasında bir köy olan Ancuda'ya yerleşti. Hicri sekizinci asrın ilk yarısında bu köyde öldüğünde çocuklarından ondokuzuncu asırda imamlar dizisi türedi. Bu diziden biri de Ağahan ailesidir. Şemseddin'den sonra

Esrarkeşler ikiye bölündü. Bir kısmı Muhammed Şah'dan başlayarak Hicri onuncu asırda, Üçüncü Zahirşah'la sona eren imamlar dizisini tanıdılar. Son imam Hindistan'a hicret edip orada H. 950 yılında ölünce bu kol kesildi. Buna rağmen Suriye'nin Mısyaf ve Kadmus köylerinde halen mensupları bulunmaktadır. İkinci kolun mensupları Kasım Şah'ı imam olarak tanırlar. Mezhep mensuplarının büyük bölümü Ceyhun Nehri'nin üst bölgesine göç ettiler.

• Şam diyarında da bunların birkaç lideri tanındı. Astrabazi Behram ve İsmâîl Farsı bunların en tanınmışlarıdır. Mezheplerine çekebildikleri Halep Valisi Rıdvan bin Tutuş sayesinde, İran İsmâîlîleri'nden çok sayıda kimse Şam diyarına geldi; böylece güçlendiler.

• Bariz şahsiyetlerinden Reşidüddin adıyla tanınan Sinan bin Süleyman bin Mahmud ise, Basra'da büyüdü ve Alamut kalesinde ilim öğrendi. Veliahd Hasan bin Muhammed'le arkadaştı. Hasan hükümdar olunca, onun Şam diyarına göç etmesini emretti. Reşidüddin, Şam diyarına gelince, buradaki İsmâîlîleri etrafına toplayarak güçlendi. Mensupları onun imamlığını kabul ettiler. Ancak ölümünden sonra yeniden Alamut'taki imamların emirlerine uymaya başladılar. Bazı İsmaililer mezheplerinin en büyük şahsiyeti olarak Reşidüddin'i tanırlar. Reşidüddin taraftarları, zenginlere karşı savaştılar ve birkaç defa Selahaddin Eyyubî'yi suikastla öldürmek istediler. Reşidüddin'den sonra gelen valiler güçsüz olduklarından, Zahir Baybars tarafından yok edildiler.

Temel düşünce ve inançları

• Nass ile sabit masum bir imamın bulunması ve bu imamın, önceki imamın büyük oğlu olması gerektiği hususundaki inançları genel olarak İsmâîlîlerin inancıyla aynıdır.

• Esrarkeşlerin tüm liderleri gizli imamın hücceti ve davetçisi makamındaydı. Sadece İkinci Hasan ve oğlu, Nizâr neslinden imam olduklarını ileri sürdüler.

• Esrarkeşlerin Şam diyarındaki imamları Reşidüddin Sinan bin Süleyman, İsmâîlîlerin inandıkları akideye ilaveten tenasüh fikrini de savunur ve gaybı bildiğini iddia ederdi.

• Muhammed Oğlu İkinci Hasan, kıyametin koptuğunu ilan ederek Şeriatı iptal etti ve dinî vecibeleri kaldırdı.

• Onlarda hac, zahiren mescidi harama, hakikatte ise zahir veya gizli olarak zamanın imamına yapılır.

• Bazı dönemlerde "Varlıkta hakikat diye bir şey yok, herşey mübah" şeklindeki sloganları çok yaygınlık kazanmıştır.

• En meşhur eylemleri sistemli suikasdtı. Çocuklarını, körü körüne emre uymaları ve söylenen her şeye inanmaları için eğitime tâbi tutarlardı. Delikanlı oldukları zaman muhtelif silahları, özellikle hançeri kullanmayı öğretirlerdi. Gençler sâdık birer fedaî, birer tedhişçi olarak hazırlanır ve gözlerini kırpmadan adam öldürüp kendilerini feda edebilecek zihniyette yetiştirilirlerdi. Ki o za-

manlar tüm İslâm alemine dehşet salan fedaî guruplarıydı bunlar.

• Tarihçi Kemaleddin İbnüladim şöyle demektedir: "M. 1176 yılında Sumak Dağı halkı günah ve fesada daldı. Kendilerine *temizlenenler* adı verdiler. İçki toplantılarında erkeklerle kadınlar biraraya geldiler. Erkekler, kızlarıyla veya kızkardeşleriyle münasebette bulunmaktan çekinmediler. Kadınlar, erkek elbisesi giydiler. Bu arada bunların arasında, Sinan'ın kendisinin Rabbı olduğunu ilân edenler de vardı."

Menşei

İmam Mustansır Billah öldükten sonra büyük oğlu Nizâr'ın imam olduğu ilan edildi. Fakat Nizâr ve oğlu imamlığa geçmeden öldürüldüler.

Hasan Bin Sabbah, fedai yetiştirme fikrini ziyaret ettiği İmam Mustansır'dan aldı.

İnançlarını yerleştirmek ve halkın kalbine korku salmak için öldürmeyi ve suikasdı siyasî ve dinî bir araç olarak kullandılar. Reşidüddin Sinan'ın savunduğu tenasüh fikri Nusayrîlik'ten alınmıştır.

Etkili olduğu bölgeler

Davete İran ve İsfehan'ın ortalarındaki Kirman ve Yezd'de başlandı. Sonra Huzistan'a sonra Deylem tepelerine yayıldı. Nihayet Alamut kalesine yerleşti. Doğuda ise Mazenderan ve Hazar'a kadar vardılar. Rudbar, Lamasar ve Kohistan'ın yanısıra birçok kaleleri ele geçirerek Ceyhun Nehri'ne kadar yayıldılar.

Esrarkeşler, Suriye'ye de girerek ülkenin çeşitli yerlerinde kale ve tabyalara sahip oldular. Bu kalelerden bazıları Banyas, Mısyaf, Kadmus, Kehf, Khavabi ve Selemye'dir.

İran'da Hülâgu, Suriye'de de Zahir Baybars tarafından imha edildiler.

Halen İran'da, Suriye'de, Hindistan'da ve Sovyet Rusya'nın orta kesimlerinde mensupları vardır.

Kaynakça

1- *el-Haşşaşun* — Bernard Louis
2- *İsmâîlî Mezhebi Tarihi, Nizamları ve İnançları* — Dr. Muhammed Kamil Hüseyn
3- *Mezhepleri Olmayan Bir İslâm* — Dr. Mustafa eş-Şek'a
4- *İsmâîlîye, Fâtimiyye ve Karmatiyye Usulleri* — Bernard Louis.

HIRİSTİYANLIK

Tanım

Hıristiyanlık, Nasıra'lı Hz. İsa (a.s.) ile gelen, vahye dayanan özde bir olan Allah'a çağırmış olmakla beraber, sonradan üçlemeye yer vererek doğru yoldan sapmış bir dindir. Putperest inanç ve felsefelerle karışarak ilk semavî şeklinden uzaklaşmıştır. Hz. İsa (a.s.) da Hz. Musa (a.s.) gibi İsrailoğulları'na gelmiştir. Hz. İsa (a.s.) dinî, Hz. Musa (a.s.)'nın dinini ve diğer peygamberlerin saptırılmış dinini yenileştirmek için ortadaydı. Ancak sapıklıkta direnen İsrailoğulları taraından kabul görmedi. Hıristiyanlıkta Hz. İsa (a.s.), merkezî (putsal) bir öneme sahip kılındı. Dolayısıyla bugünkü Hıristiyanlık, Yahudilikteki inanç ve ibadet gelenekleriyle Yunan-Roma âleminin kültürlerini birleştiren Yahudi-Mesih'î bir harekettir. Hıristiyan, Mesih'e bağlı demektir. Bu kelime Yunanca "Hıristos"tan gelir. İbranice'deki Maşîah (Mesih) kelimesinin tercümesidir "yağlanmış, yağ sürülmüş" anlamlarına gelir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Hz. İsa Aleyhisselam: Annesi, Hz. Zekeriya'nın himaye ettiği Hz. Meryem'dir. Beyt Lahm'da doğdu. Allah ruhundan Meryem'e üfleyince babasız bir doğum meydana geldi. Bu, madde içinde boğulup her sebebin, müsebbibini arayan İsrailoğullarına ders idi. İsa Aleyhisselam, nübuvvetini gösteren bir takım mucizeler desteğinde Allah tarafından İsrailoğullarına nebi olarak gönderildi. Bu mucizelerden bazıları şunlardır: Çamurdan kuş şekli yapar, üfler, Allah'ın izniyle kuş canlanırdı. Dilsizi ve alacalıyı Allah'ın izniyle iyi ederdi. Allah'ın izniyle ölüleri diriltirdi. Halkın evlerinde ne yediklerini ve ne kaldırdıklarını Allah'ın izniyle İsrailoğulları'na haber verirdi. İsrailoğullarının küçük büyük bir arada toplanmaları için, Allah kendisini gökten indirdiği bir sofra ile de destekledi.

Hz. İsa (a.s.)'nın doğduğu yıllarda Filistin, Roma İmparatorluğunun hâkimiyeti altında idi. Yahudiler, çeşitli mezheplere bölünmüşler; dinî konular aralarında çıkar meselesi haline gelmişti. Tek Allah inancına sahip Yahudilerin

şekilciliği samimiyeti ortadan kaldırmıştı gerçi, ama putperest Romalılardan da kurtulmak istiyorlardı. Hz. İsa (a.s.) işte o sıralarda ortaya çıktı. İmanları doğru yolla, bir olan Allah'n yoluna çağırdı. Fakat havarilerin dışında ona çok az inanan çıktı. Şik'ayet üzerine baskı altına alınmaya çalışıldı. İftiralara uğradı, yakalattırılıp ölüme mahkûm edildi. Kur'an-ı Kerim'de aslı anlatılan çarmıh olayı bu sıralarda meydana geldi. Hz. İsa (a.s.)'den sonra inananlardan bir artış meydana geldi. Hz. İsa'nın söylediklerine ilgi artınca, Roma'nın baskı ve zulmü de arttı. Hz. İsa'dan sonra gelenler kendilerini Hıristiyan olarak adlandırmaya başladılar. Hıristiyanlık, ona inananlar vasıtasıyla değişik bölgelere ulaştırılmaya başlandı. Bu arada, Pavlus'un Hıristiyan oluşu cemaata yeni bir hareket getirdi. Ne var ki, fikrî ayrılıkların doğmasına ve onların ikiye ayrılmasına sebep oldu. M.S. 49 yıllarında havariler bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda başlıca ihtilaf noktası, yeni Hıristiyan olanların Yahudi âdetlerine uyup uymayacakları konusu idi.

• Bu ilk toplantıda Pavlus'un temsilcisi olduğu görüşe taviz verildi. Pavlus bu tavrı ile hem Hıristiyanlıktaki yerini sağlamlaştırmış, hem de Hz. İsa (a.s.)'nın ilâhlaştırılmasına kadar varan fikirlerini ortaya atmış oluyordu. Pavlus çok habis bir Yahudi2ydi. Yahudiliğe olan bağlılığını sürdürmüş ve Hıristiyanlığın, asıllarının ortadan kalkması için de elinden geleni yapmıştı. teslis, İsa'nın uluhiyeti, ölüler arasından dirilip babasının sağ tarafına oturduğu uydurmaları gibi hurafeleri Yunan ve putperestlik inancından olarak ortaya atmıştır. Kurban hikâyesini de o uydurmuştur. Sünneti zorunlu olmadığı fikrini ortaya atan, esasen İsrailoğullarına mahsus olan Hıristiyanlığı milletlerarası bir din haline getirmek için ilk hamleleri yapan da odur. Hıristiyanlığın teşrî kayrağı olan yirmibir risaleden ondördü onundur. Roma'da öldürülmüştür.

• İlk toplantıda Pavlus'a karşı çıkanların başında "havarilerin reisi" Petrus ve "Ebionitler"in reisi Yakobus gelmişti. Petrus, havarilerin başında Hıristiyanlığı yaymak için uğraşan ve önde gelen liderlerden biriydi. O da Pavlus gibi Roma'da öldürüldü.

• Hıristiyanlığı yaymak için uğraşan ve Matta İncili'nde belirtilen oniki havari de şunlardır: Sem'an (Petrus), Andraws, Zibdioğlu Yakup, Yohan (Yakıban kardeşi), Pilips, Burnolmaus, Toma, Üşürcü Metta, Hatioğlu Yako'ı Lubbaros (Tuddaus), Kanunî Sem'an, İskaryutlu Yehudu.

Roma İmparatorlarının baskı ve zulümleri Hıristiyanlığı II. y.y. da Ön Asya ve Güney Galler'e ulaşmasına engel olamadı. 313'de İmp. Konstantin Hıristiyanlara taviz verdi. Böylece Hıristiyanlar dinlerini serbestçe yaymaya başladılar. Ancak, Hıristiyanlar arasındaki ihtilaflara da giderek yenileri eklendi. 325'de İznik'te bir konsil toplayan Konstantin, Hz. İsa'nın ilâhlığını kabullenmeyen, onun yaratık olduğunu savunan Aryüsçüleri reddedip, Hz. İsa'nın ilâhlığını savunan Pavlus geleneğine tâbi olanların tarafını tuttu. Dolayısıyla Eb'onitlerin yaşatmaya çalıştıkları tevhid IV: y.y.'dan sonra görünmez oldu.

Daha sonra Hıristiyanlık Resmi güç haline geldi. Roma Piskoposu Papa (baba) ünvanını aldı. Bütün Batı dünyasının reisi oldu. IV. y.y. da Roma'ya bağlı

olarak Vizigotlar, V. y.y. da Bulgarlar, Frank'lar, Hıristiyan oldular. Daha sonra Anglo-Saksonlar Hıristiyanlığa girdiler. Arkasından Almanların ve İskandinav ülkeleri; daha sonra ise Norveç, Izlanda, İsveç Hıristiyanlığı kabul etti. Yorumlayış biçimlerine göre bu ülkelerin kimi katolik, kimi protestan, kimi de Ortodoks mezhebini benimsemiştir.

Batı'da Hıristiyanlık iyice yaygınlaşırken misyonerlik faaliyetleri de başlamıştı. Hıristiyanlaşma İslâm ortaya çıktığında bir bütünlük arzediyordu. Hıristiyanlık bu sefer İslâm'a karşı cephe aldı. Arkasından Haçlı Seferleri baş gösterdi. Derken bu çatışma günümüze kadar geldi. Halen dünyada Hıristiyan-Batı ile İslâm ülkeleri bu çatışma içindedir. Bu aslında tevhid ile şirkin çatışmasıdır doğrudan doğruya.

Hıristiyan konsilleri

• Kararlar almak ve fetva yayınlamak, aralarındaki ihtilafları gidermek için arada sırada toplanan danışma kurulu, helâl ve haramı kararlaştıran yasal kuruluşlardır. Bu kurulların en önemlileri şunlardır:

a) 325 yılındaki Nikiya Konsili: Toplantıda İsa'nın sadece ilah olduğunu kararlaştırıldı.

b) 381 yılındaki ilk Konstantinopol Konsili: Bu kurul Ruhulkudüs'ün ilâh olduğu kararlaştırıldı.

c) 431 yılındaki birinci Afsos Konsili: Bu kurulda ise İsa'nın ilâhî ve insanî iki tabiatı olduğuna karar verildi.

d) 451 yılındaki Kalkıdonya Konsili: Bu kurulda İsa'nın iki tabiatı ve iki meşi'eti (iradesi) olduğu kararlaştırıldı.

e) 1869 yılındaki Roma Konsili: Papanın masum olduğu kararlaştırıldı.

Kurullar günümüze kadar birbirini takibetti. Roma Kurulundan sonra 1967 yılında Jakarta'da bölgesel kurul toplandı ve bu toplantıda tüm mezheplerin Müslümanlara karşı birlikte hareket etmeleri kararlaştırıldı.

Temel düşünce ve inançları

Mezheplere göre

• Muvahhidler: Arius mensuplarıdır. Arius sadece babanın ilâh olduğunu, oğlunun ise yaratık olduğunu söylemişlerdir.

• Şimşatlı Pol ve arkadaşları: Bunlar Antakya'lıdırlar. Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna inanmışlardır.

• Nasturîler: Miladî 431 yılında İskenderiye Patriği olan Nastur'un taraftarlarıdır. Nastur'a göre Meryem sadece, bir insan doğurdu. Bu itibarla ilâhın anası değil, insanın anasıdır. Nasturîler, mezhebi, İsa'nın iki tabiatı fikrini ilk olarak ortaya atanlardır aynı zamanda.

• Doğu Kiliseleri Mezhebi (Ortodoks): Nastur akidesine tepki olarak meydana gelmiştir. 431 yılında Anadolu'nun Efes şehrinde yapılan kurul toplantısında Papa Kirellus, İsa'nın bir tabiatı ve bir meşi'eti olduğu akidesini kabul

ettirmiştir. Bunlar da ruhanî başkan patriktir. Papanın üstünlüğünü, İsa'nın vekili olduğunu, yanılmazlığını kabul etmezler. İkonlara (tasvirlere) geniş yer verip saygı gösterirler. İbadet her ülkenin diliyle yapılır. Haçların kolları bunlarda birbirine eşittir. Papazlar evlenebilirler. Patrik, piskopos, keşişlerin evlenmesi ise yasaktır. Günahkâr kişi, günah derecesine göre bir bedel ödeyerek günahtan kurtulabilir. İşte bu ilkeler, onları Katolik ve Protestan'lardan ayırır.

• Katolik Mezhebi: Nasturîler mezhebinden etkilenerek İsa'nın iki tabiatı ve iki meşi'eti olduğuna inanırlar. Roma, bu mezhebi benimsediğini 451 yılında Kalkidonya kurumunda aldığı kararla açıklamıştır. Bu mezhep kendini Petrus'a bağlamaktadır. Ruhanî reisi Papa'dır. Papa, bugün, aynı zamanda Vatikan Devleti'nin başıdır. Papa, İsa'nın vekili, Petrus'un halifidir. Papa yanılmaz otoritedir. Ruhban zümresi bunlara görev evlenmez. Âyin dili Lâtin'cedir.

• Yakubîler Mezhebi: Bu mezhebe göre İsa'nın ilahi ve insanî özelliklerin birleşimi olan bir tek tabiatı vardır.

• Marunîler Mezhebi: Yohan Marun adında bir kişiye mensupturlar. Marun M. 667 yılında, İsa'nın iki tabiatı ve bu iki tabiatının tek bir vücutta birleşmesinden doğan bir meşi'eti olduğunu açıklamıştır.

• Protestan Mezhebi: Bunların kilisesine İncil kilisesi de denir. Zira sadece İncil'e tâbi olduklarını belirttikleri gibi, İncil'i anlamanın da kilisedeki din adamlarına münhasır olmadığını da belirtirler. Bu kilise Arius'ların, Nasturîlerin başlattıkları ve Luther King (1482-1529)'in devam ettirdiği Hıristiyan düşüncesinde reformist hareketleri temsil eder. Af hakkını, dönüştürmeyi kabul etmedikleri gibi, ölülere âyin yapmayı yasaklar; keza kilisenin yetkisini vaaz ve irşadla noktalarlar. Âyinlerde anlaşılmayan bir dil de ayrıca yasaktır. Kiliselerde resim ve heykellere yer vermezler. Haç bulundurmaz ve haç çıkarmazlar. A'rafa ve ebedî cezaya inanmazlar. Azizleri kabul etmezler. Ayrıca Kilisenin Kutsal Kitap yorumu yetkisi bunlara göre yoktur. Papanın otoritesini ve yanılmazlığını da kabul etmezler.

• Miladın 879. yılındaki sekizinci kurul toplantısından sonra kiliselerde iki ana kısma ayrıldı:

a) Lâtin Batı Kilisesi: Merkezi Roma'daki papalıktır.

b) Yunan Ortodoks Doğu Kilisesi: Merkezi İstanbul Patrikhanesidir. Bölünmenin asıl sebebini ise, ''Ruhulkudüs babadan mı meydana geldi?'' sorusuna evet diyen Doğu Kilisesi ile ''Ruhulkudüs hem babadan, hem de Oğuldan meydana geldi'' diyen Batı Kilisesi arasındaki anlaşmazlık oluşturmaktadır.

Genel akide

• Uluhiyet ve Teslis (Üçleme): Teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh olmak üzere üç unsurdan oluşur. Hıristiyanlıkta teslisin asıl ve ilk unsuru, Baba'dır. Hıristiyanlıkta Allah (haşa) Bba olarak nitelendirilir. Oğul ise, İsa Mesih'tir. Teslis'in üçüncü unsuru ise, Kutsal Ruh'tur. Kutsal Ruh'da alâhi vasıflarına sahiptir. Kısacası Baba, Yaratıcı; İsa mesih, kurtarıcı ve Ktusal Ruh da takdis edicidir. He-

men belirtelim ki, bu şekildeki teslis insanları çeşitli müzakereleri sonucu ortaya çıkmıştır ve müslümanlıka göre de şirktir. Bunların yakınlıkları ve birbirine bağlanması konusunda kiliseler arasında çık yadırgatıcı farklılıklar da vardır.

• Muhasebe: Ahirette hesap işinin İsa tarafından görüleceğine inanırlar.

• Çarmıha gerilme konusu: Kendilerine göre İsa, halkın yerine kendi canını feda ederek çarmıha gerilmek suretiyle öldü. Bunlara göre Allah biricik oğlunu, dünyayı yasak ağaçtan yiyen Adem'in hatasından kurtarmak için gönderdi. İsa da günaha galip gelmek için kendi rızasıyla çarmıha gerildi ve sonradan defnedildi. Üç gün sonra da ölüme galip gelerek kalktı ve göğe yükseldi.

•Haç'ın takdisi: Haç onların sembolüdür. Haç takmak İsa'ya bağlılığın bir işaretidir.

• Oruç: Yağlı ve hayvan ürünlerinden olan yemeği yememektir. Sadece bakliyatla iktifa ederler. Orucun şekli ve süresi mezhepten mezhebe değişir. Tevrat'ta haram olan domuz etini yemeği caiz görürler. Şeriatlerinde var olan sünneti yasaklarlar. Faiz ve içkiyi de caiz görürler. Haram onlarda sadece zina, boğulmuş hayvan, kan ve putlar için kesilmiş olan şeylerle sınırlıdır.

•Âyin: Belirli sayısı olmamakla birlikte sabah ve akşam âyinleri üzerinde önemle durulur. Âyin dua, tesbih ve ilâhî söylemekten ibarettir. Oruç ve âyin mecburi olmayıp isteğe bağlı ibadetlerdir.

•Vaftiz: Baba, Oğul ve Ruhulkudüs adına suya girmek veya üzerine su serpmektir. Nefsin günah ve hatalardan temizlenmesini sembolize eder.

• İtiraf: Bir insanın, işlediği günahları din adamına anlatmasıdır. Onlara göre, bu itiraf insanı günahlardan temizler; din adamı onun için Allah'tan mağfiret diler.

• Rabbanî akşam yemeği: İddialarına göre, İsa Çarmıha gerildiği günün arafesinde son gece, havarilerini toplayarak onlara şarap ve ekmek parçaları dağıtmıştır. Şarap kanını, ekmek de vücudunu sembolize etmektedir.

• Değişim veya istihale: İnançlarına göre Kristmas günü kilisede ekmek yiyen ve şarap içenin vücudunda değişim meydana gelir, İsa'nın etini ve kanını vücuduna almış gibi olur; böylece onun emirlerinin bedeninde somutlaştığını hisseder.

• Boşanma: Erkeğin, eşini ancak zina yapması halinde boşama hakkı vardır. Bu durumda her ikisi de bir daha evlenmezler. Ölümden meydana gelen ayrılıkta ise hayatta kalanın evlenmeye hakkı vardır. Eşlerden birinin Hıristiyan olmaması da ayrılmayı gerekli kılar. Dinlerinde asıl olan Ruhbanîlik, yani evlenmekten uzak durmaktır. Ancak bu uzak durmak din adamlarına münhasır kalmıştır.

• Türeme ve neslin çoğalması: Hıristiyanların çoğalmmasını teşvik ederler, Hıristiyanların azınlık olduğu yerler de ise teşvik vacip haline dönüşür.

• Mağfiret belgeleri veya af senetleri: Bu senedi satın alanın geçmiş ve gelecek bütün günahları silinir. Bu senet hisse senetleri gibi satılır. Yine bu senetle insanın kiliseye bağışladığı para kadar cennetten yer verilmiş olur.

• Hartaka (Dinsizlik) ve mücadelesi: Kilise; bilim, yeni buluşlar ve mukaddes kitabı anlamak için yeni çabalara karşı mücadeleye girişir. Her türlü eleştiriye kuvvetle karşı koyarak bu yönleri en sert bir şekilde yok etmeye çalışır.

• Noel: Hz. İsa'nın doğuşunun hatırasına yapılan bir bayramdır. Hıristiyanlığın ilk üçyüz yılda böyle bir gelenek yoktur. İlk noel 336'da Roma'da kutlanır. Aslında İsa'nın doğum yılı kesin olarak bilinmemekte idi. Romalıların İran'dan aldıkları Mitra Dini'ndeki ölümsüz güneş ilâhının doğum günü bayramını Hıristiyanlar İsa için kullanmaya başladılar. Bu putperest Roma bayramı 21-31 Aralık tarihleri arasında kutlanıyordu. Hıristiyanlıkla noel, belli bir tarihin yıldönümü olmaktan ziyade, İlâh'ın oğlunun (!), yeryüzünde ilâhın cisimleşmiş bir şekilde gösünmesi olayıdır.

Kitapları

• Ahdi Kadim: Hıristiyanlık dininin aslî kitabı sayılır.

• Ahdi Cedid: Kiliselerin miladi 3. asırda tanıdığı muteber inciller dörttür:

a) Matta İncili: Oniki havariden birisi tarafından İbranice veya Süryanice yazılmış olduğu rivayet edilir. Bulunan en eski nüshası Yunanca idi. Bu İncil'i kimin yazdığı ve kimin tercüme ettiği hakkında çeşitli rivayetler de vardır.

b) Markos İncili: Bu incili yazanın Yohan olduğu söylenir. Yohan yetmişlerden olup Hıristiyanlığı Antakya, Kuzey Afrika, Mısır ve Roma'da yaymada çok aktif rol oynamıştır. M. 62 yılında öldürülmüştür.

c) Luka İncili: Luka, Yahudi asıllı ressam veya tabibdi. Paulos'un gezilerinde kendisine arkadaşlık ederdi. İsa'nın talebelerinden değildi.

d) Yuhanna İncili: Rivayetlere göre Yuhanna İsa'nın sevdiği bir havaridir. Bazılarına göre ise şahsiyeti meçhul bir kimsedir. Hıristiyanlık tarihinde ilk kez teslis fikrini ve İsa'nın ilâhlığını kabul edendir.

Hz. İsa (a.s.)'nın öğrencileri arasında okuma yazma bilen yok denecek kadar azdı. İncillerde verilen bilgiler, ağızdan ağıza nakledilen rivayetler halinde idi. Eldeki incillerde Hz. İsa (a.s.)'ın onlara yazdırdığı şeklinde bir ize rastlamak güçtür. Ayrıca bazı kaynaklarda da asıl incillerin kaybolduğuna değinirler. Kimi Hıristiyan kaynaklarında da İncil metinlerinin üç veya dört defa değiştirildiği yer almaktadır. Ayrıca İnciller'de çelişkiler de tutarsızlıklarda had safhadadır. Fikir ayrılıklarının yansıdığı incillerde açıkça görülmektedir. Kimi rivayetlere göre ve kilisenin sahih saymayarak dışarıda bıraktığı (ki bu inciller tevhid inancını yansıtmaktadırlar) Ebionitelerin incili ve Barna İncili de göz önüne alınırsa bu İncillerin aslının kaybolduğu, semavî bir din kitabının gerektirdiği rivayet şartlarından hiçbirisine sahip olmadığı meydana çıkar.

• Risaleler ise, Çağdaş Hıristiyanlığı İnciller'den daha fazla açıklayan eğitim kitaplarıdır. Bunlar tanınmış kişiler tarafından tedvin edilmiş; Hıristiyanlığın kişisel hareketleriyle, âyin çeşitleriyle ilgili kitaplardır.

• Barnaba İncili: Barnaba, Vaiz'in oğlu olarak tanınır. Kıbrıslı Markos'un dayısıdır. Bu İncil'in ilk nüshası Roma'daki Beşinci Skots kütüphanesinde bu-

lundu. Ancak diğer dört İncil'den bazı farkları vardır: Bu İncil'e göre Allah, gökleri yaratan Alemlerin Rabbı'dır. İbrahim oğullarından kurban olan İshak değil, İsmail'dir. Muhammed (s.a.v.) isimli bir peygamber gelecektir. İsa'nın çarmıha gerilmediğini, Allah'ın, onun suretini Yehuda'ya verdiğini belirtiyor. Sünnet olmaya teşvik ediyor. İsa'nın peygamberden başka birşey olmadığını belirtiyor.

Menşei

Esası Ahd-i Kadim dedikleri Tevrat'tır. Yahudi ruh ve ilkeleri bundan yansımadır. Zira Hıristiyanlık, Yahudiliğin tamamlayıcısı olarak gelmiştir. İncillerinin de belirttiği gibi Hıristiyanlık, İsrailoğullarının şaşkın kuzularına mahsustur.

M. 242 yılında ölen Amnios Hıristiyanlığa girerek beraberinde putperestlik fikirlerini de soktuktan sonra tekrar eski putperestliğine dönmüştür.

Romalılar Hıristiyanlığa girerken putperest felsefesi araştırmalarını ve kültürlerini de beraberlerinde getirmişler; böylece onları Hıristiyanlığa karıştırmış ve aslını bozmuşlardır.

325 yılında Nikiya kurulunun kabul ettiği teslis fikri, birçok fikirlerini doğu felsefelerinden alan Yeni-Eflatunculuğun bir yansımasıdır. 270 yılında ölen Eflatun'un bu akideye büyük ve bariz etkisi olmuştur. Bilindiği gibi Eflatun önce İskenderiye'de tahsil gördükten sonra İran ve Hindistan'a gitmiş, döndüğünde beraberinde çeşitli kültürleri de getirmiştir. Mesela dünyanın tedbir ve hareketinin üç meseleye bağlı olduğunu ileri sürmüştür: İlk ezeli yaratıcı, ondan doğan akıl, ve kaynak ruhtan tüm ruhların dağılması. Böylece teslisin esasını oluşturmak da Hıristiyanlarca kolayca gerçekleştirilmiştir. Yaratıcı, Allah'tır; Akıl, Oğul; Ruh da Ruhulkudüs'tür.

Hıristiyanlık, Matras dininden de etkilenmiştir. Bu din Milattan 600 yıl önce İran'da etkiliydi. Doktrinlerinde Rabbanî akşam yemeği hikâyesine benzer bir hikâye de vardır.

Hindûluk'ta da teslis, Akanim, günahın bağışlanması için gerilmek, dünyaya önem vermemek, evlenmemek ve gök melekutuna girmek için maldan kurtulmak gibi hususlar vardır. Hindularda da İlâh'ın üç sıfatı vardır: Fenşu, yani koruyan; Sifa yani helak eden ve Brahma, yani mucid. Bütün bu hususlar muharref Hıristiyanlığa intikal etmiştir.

Hıristiyanlıktan 500 yıl önce bilinen Buddhizm'in de bazı doktrin ve fikirleri Hıristiyanlığa geçmiştir. Dinler arasında karşılaştırma yapıldığında Buddha'nın şahsiyetiyle Hıristiyanların gösterdiği şekildeki İsa'nın şahsiyeti arasında şaşılacak bir benzerlik vardır.

Babillilerin eski inançlarından da Hıristiyanlığa geçen hususlar vardır. Güneş tanrısı Baal'in muhakemesi ile Hz. İsa'nın muhakemesi arasında bir benzerlik görülür.

Diyebiliriz ki, bugünkü Hıristiyanlık, kendisinden önceki dinlerin ve inançların çoğundan etkilenmiş; vahyi özelliğini, Hz. İsa (a.s.)'ya indiği şeklini ve muhtevasını tamamen kaybetmiştir.

Etkili olduğu bölgeler

Hıristiyanlık, bugün dünyanın pek çok yerinde yaygındır. Çok büyük imkânlara sahip müesseselerin desteğiyle başlatılan emperyalizm ve misyonerlik hareketlerinin yaygınlaşmada büyük rolü olmuştur.

Katolik Mezhebi genellikle İtalya, Belçika, Fransa, İspanya ve Portekiz'de yayılmıştır.

Ortodoks kilisesi ise, çoğunlukla Rusya, Balkanlar, Yunanistan da yaygındır. Merkezi ise hâlâ İstanbul'dadır. Bu kiliseye tabi olan birçok doğu kilisesi vardır.

Protestan mezhebinin yayıldığı ülkeler de Almanya, İngiltere, Danimarka, Hollanda, İsviçre, Norveç ve Kuzey Amerika'dır.

Kaynakça

1- Fil Akaid Vel Edyan	Dr.Cabir A. el-Hiynî
2- Muhadarat Finnasraniyye	M.Ebu Zehra
3- Mukaranatu'l-Edyan (el-Mesihiyye)	Dr.Ahmet Çelebi
4- Adva Alal Mesihiyye	Mutvalli Yusuf Çelebi
5- el-Milel Vennihal	Şehristanî
6- el-Fisal Filmilel Vel'evha Vennihal	İbn Hazm
7- El'Akaid Elveseniyye Finnasraniyye	M.Tahir Athuneyr
8- El Edyan Fi Kefetil Mizan	M. Fuad Elhaşimi
9- Edyan El Elem Elkubra	Terc. Habib Said.
10- Pagan Christs	Robertson
11- Religion of the World	Berry
12- A History of Freedom of Thought	Berry
13- The Early Christian Conception of Christ	Pflederer
14- Bible Mythology	T.W. Doane
15- What is Christianity	Harnak
16- Encyclopedia of Religion and Ethics	
17- The Sources of Christianity	Khawaja Kamaluddin
18- Dinler Tarihi	Prof.Günay Tümer-Doç.Dr. Abdurrahman Küçük

HIRİSTİYANLAŞTIRMAK
(MİSYONERLİK)

Tanım

Hıristiyanlaştırma, emperyalizmin dinî cephesidir. Haçlı Savaşları'nda başarısızlığa düşen Batılıların, üçüncü dünya ülkelerindeki çeşitli milletler, özellikle de Müslümanlar arasında Hıristiyanlığı yayıp bu milletler üzerindeki tahakkümlerini arttırmak gayesiyle ortaya çıkardıkları bir harekettir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Portekizlilerin keşif gezilerinin başladığı 15. asırdan itibaren katolik misyonerler Afrika'ya girmeye başladılar. Bundan sonra İngiliz, Alman ve Fransız protestan misyoner heyetleri de gelmeye başladı.

- Rimon Lol: Haçlı savaşlarından sonra misyonerliğe başlayan ilk Hıristiyan'dır. Gayet zor şartlar altında Arap dilini öğrenmiş ve Suriye bölgesinde dolaşarak Müslüman âlimlerle tartışmalara girmiştir.
- Peter Heling: Afrika sahillerindeki Müslümanlarla münasebetlerine ilk başlayan misyonerdir.
- Baron Dopetz: 1664 yılından itibaren Hıristiyan misyonerlerini eğitmek ve örgütlemek amacıyla bir akademinin kurulması için Hıristiyanları teşvike başlamıştır.
- Mister Karri: Misyonerlik görevinde kendisinden önce gelenlerden daha başarılı olmuştur. 18. asrın sonlarında ve 19. asrın başlarında faaliyet yapmıştır.
- 1812 yılında ölen misyoner Henri Martin'in Batı Asya ülkelerine misyonerler gönderilmesinde büyük katkısı olmuştur. *Tevrat*'ı Hint diline, Farsça ve Ermenice'ye tercüme etmiştir.
- 1995 yılında *Londra Misyoner Cemiyeti* kurulmuş, daha sonra bunun benzerleri İskoçya ve New York'ta tesis edilmiştir.

• 1819 yılında protestan kilise cemiyeti Mısır Kıbtîleri'yle bir misyoner grubu kurma konusunda anlaşmış, bir gruba da Afrika'da İncil'i yayma görevi vermiştir.

• David Levinston (1813 - 1873): Bu İngiliz seyyahı Afrika'nın ortalarına kadar varmıştır. Seyyah olmaktan çok bir misyonerdir.

1849 yılında misyoner gruplar Şam diyarına gelmeye başlamış ve bölgeleri aralarında paylaşmışlardır.

• 1855 yılında İngiliz ve Amerikalılardan oluşan bir *Hıristiyan Gençlik Cemiyeti* kuruldu. İddialarına göre görevleri sadece Hıristiyanlık melekutunu gençler arasında yaymaktı.

• 1895 yılında *Dünya Hıristiyan Talebe Cemiyeti* kuruldu. Bu cemiyet tüm ülkelerdeki öğrencilerin durumuyla ilgilendi ve aralarında sevgi ruhunu (Hıristiyanlık) yaymaya çalıştı.

• Samuel Zweimer: Bahreyn'de bulunan Arap Misyoner Grubu Başkanlığı ve Ortadoğu Hıristiyanlaştırma Cemiyetleri başkanlığı görevlerini, ayrıca *İslâm Âlemi* dergisi müdürlüğü yaptı. 1911'de yayına başlayan bu dergi Hartiford'ta hâlâ yayınına devam ediyor. Bahreyn'e 1890 yılında girdi ve 1894 yılından itibaren Amerikan Reform Kilisesi'nin tam desteğine mazhar oldu. Zweimer'in en bariz çalışmaları Körfez bölgesinde tababet alanındaydı. Buna bağlı olarak Bahreyn'de, Kuveyt'te, Maskat'ta ve Umman'da dispanserler açtı. Zweimer yeni asrın en bariz Hıristiyanlaştırma yetkililerinden sayılır.

• K. Kragg: *İslâm Âlemi* dergisinin müdürlüğünü ve bir süre Kahire'deki Amerikan Üniversitesi'nde hocalık yaptı. Aynı zamanda Amerika'nın Hartiford Hıristiyanlık ilimleri bölümü başkanıdır. Bu bölüm misyonerler yetiştiren bir enstitüdür. 1956 yılında yayınlanan *Minare' nin Çağrısı* adlı kitabı var.

• Louis Masignon: Mısır'da misyonerlik ve Hıristiyanlaştırma işini yürüttü. Kahire Arap Dil Kurumu üyesi, Fransa Koloniler Başkanlığı'nın Kuzey Afrika İşleri danışmanlığı görevlerini yaptı.

• Danyal Bels: Bels'in şu sözü konumuz açısından ilgi çekicidir: "İstanbul'daki Robert Koleji hem eğitiminde hem de öğrencilerine hazırladığı zeminde açıkça bir Hıristiyan kolejidir. Çünkü onu kuran bir misyonerdir ve halen başkanlığı da bir misyonerce yürütülmektedir."

• Peder Şantör: Fransız Mandaterliği zamanında uzun süren Beyrut Çizvit Kolej başkanlığını yapmıştır.

• M. Nebroz: 1948 yılında Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde başkanlık görevi yapmıştır. Şu sözü dikkati çekmektedir. "Amerikalı misyonerlerin Suriye ve Lübnan'ı Hıristiyanlaştırmak için değerlendirdikleri en kıymetli metodun eğitim olduğu sabittir."

• Don H. Kray: 1974 yılında yapılan Lozan Misyonerlik Konferansı'na katılan en önemli konuşmacılardandır. Protestandır. Yirmi yıl süre ile Pakistan'da misyonerlik yapmıştır. Milletler arası misyonerlik okulu Feller'de okumuştur. 1978 yılında yapılan Kolorado Misyoner Konferansı'ndan sonra S. Zweimer

Enstitüsü Müdürü olmuştur. Merkezi Kaliforniya'da olan bu enstitüye bağlı olarak bir yayınevi, Müslümanları Hıristiyanlaştırma meseleleriyle ilgili konularda araştırmalar yayınlar. Aynı zamanda bu enstitü misyonerleri geliştirme kursları da düzenler.

Temel düşünce ve inançları

- Misyonerliğin en önemli özelliklerinden birisi İslâm birliğine karşı mücadele etmektir. Papaz Simon şöyle diyor: "İslâm Birliği, İslâm milletlerinin arzularını biraraya toplar ve Avrupa tahakkümünden sıyrılmalarına yardımcı olur. Misyonerlik bu birlik hareketinin kırılması için çok önemli bir faktördür. Kısaca ancak misyonerlik sayesinde Müslümanların birliğe olan temayüllerini değiştirebiliriz."
- Aynı şekilde Lawrance Brawn da: "Müslümanlar bir Arap imparatorluğu altında birleşirlerse tüm dünyaya ya lanetli bir tehlike olurlar ya da nimet... Dağınık halde kalırlarsa o zaman ağırlıksız ve etkisiz dururlar" diyor.
- M. Bels ise şu tespiti yapıyor: "İslâm Dini, Afrika'da misyonerliğin ilerlemesi için en büyük engeldir."
- Hıristiyanların diğer bir iddiası da, İslâm'ın kılıçla yayıldığı şeklindedir. Misyoner Wilson şöyle diyor: "Müslümanlar dinden anlamaz ve kıymetini bilmezler. Onlar, çağdışı hırsız ve katillerdir; misyonerlik onları medenileştirmeye çalışacak."
- Ermeni Lütfi Levoniyan, İslâm'ı kötülemek için yazdığı kitaplarında şu fikri işliyor: "İslâm tarihi kan dökmek, savaş ve soykırımlarından oluşan korkunç olaylardan ibarettir."
- Addison, Resulullah (s.a.v.)'a şu iftirayı atıyor: "Muhammed, Hıristiyanlığı anlayamadı; bu nedenle Araplara getirdiği din çirkin hayalinin bir mahsulünden ibarettir."
- Misyoner Nilson da, İslâm'ın taklitçi olduğunu; içindeki iyi hususların Hıristiyanlık'tan, diğerlerinin ise ya olduğu gibi veya biraz değişiklik yapılarak putperestlikten alındığını iddia ediyor.
- Misyoner Harber şöyle diyor: "Muhammed aslında bir putperestti, çünkü idrak ettiği Allah bir karikatürden ibaretti."
- Misyoner Jesup: "İslâm, Kur'an'dan fazla hadislere dayanıyor. Ancak uydurma hadisleri çıkardığımızda İslâm'dan birşey kalmıyor" şeklinde saçma bir iddia ortaya atıyor.
- Misyoner Jhon Tacly de şöyle diyor: "Kur'an'da doğru olanın yeni olmadığını yeninin de doğru olmadığını herkese göstermeliyiz."
- Papaz Samuel Zweimer ise, *Bugünkü İslâm Dünyası* adlı kitabında şöyle diyor: "Müslümanlara, Hıristiyanların kendilerine düşman olmadıklarını anlatmak lazım"(...) "Mukaddes kitabı, Müslümanların dilinde yayınlamak lazım. Şu anda en önemli Hıristiyanlık görevi budur." (...) "Müslümanları Hıristiyanlaştırma ise, kendi aralarından birisi yoluyla olmalıdır. Ağaç onlardan birisi tara-

fından kesilmelidir." (...) "Misyonerler, Müslümanlar arasında Hıristiyanlaştırma çalışmalarının olmadığını gördüklerinde umutsuzluğa kapılmamalıdırlar. Gerçek şu ki, Müslümanların kalplerinde Avrupalıların ilimlerine ve kadının serbestliği konusuna olan meyl gelişmektedir." Yine Samuel Zweimer, 1935 yılında Kudüs Hıristiyanlaştırma konferansında şunları söylüyordu: "...Hıristiyan ülkelerin, İslâm ülkelerinde misyonerlikle yapmak istediği şey, Müslümanları Hıristiyanlığa almak değildir. Bu onlar için hidayet ve şeref olur. Sizin göreviniz, Müslümanı Müslümanlık'tan çıkarıp Allah ile, dolayısiyle milletleri ayakta tutan ahlâkî değerlerle bir ilgisi kalmayan yaratık haline getirmektir."

Eğitim ve sosyal işleri

Hıristiyanlar, Hıristiyanlaştırma hedeflerine hizmet etmek gayesiyle bütün ağırlıklarını eğitimin değerlendirilmesine ve yönlendirilmesine vermişlerdir. Bu amaçla okullar, kolejler, fakülteler, ünversiteler, yüksek okullar, kreşler, anaokulları, ilk, orta ve liseler inşa edip öğrenci almışlardır. İstişrak (oryantalizm) ve Hıristiyanlaştırma, ortak hedeflerine hizmet edebilmesi için eğitim alanında işbirliği yapmaktadırlar. Yüzelli yıl içerisinde binyüzotuz dile tercüme edilmiş bir milyar nusha *Ahdi Kadım* ve *Ahdi Cedid,* bunların yanısıra yedi milyar dolar tutarında dergi ve kitap dağıtmışlardır.

Erkek ve kız öğrencilere yurt temin etmek, kulüpler açmak, huzur evleriyle ilgilenmek, yetimlere ve kimsesizlere yer bulmak ve yerleştirmek, eğlence işlerine önem vermek ve bu işler için gönüllüler temin etmek, misyonerlik kütüphanelerini açmak ve basını geniş çapta değerlendirmek, Hıristiyanlaştırmada en güzel bir şekilde kullanılan izci kampları kurmak, tutukluları, hastaları ziyaret edip, hediye ve hizmet vermek sosyal işlerin başında gelmektedir. 1906 Kahire konferansında bazı kadın misyonerler, Müslüman kadınlar arasında Hıristiyanlığın yayılması konusunda kadın misyonerlerin rolü hakkında araştırmalar da sunmuşlardır.

Kitapları

Müslümanlar Arasında Hıristiyanlığı Yayma Metodları: 1906 yılında yapılan Kahire konferansında görüşülen konular bu kitapta toplanmıştır:

S. Zweimer, misyonerlikle ilgili bazı raporları toplayarak *İslam Dünyasında Bugün* adlı bir kitap halinde yayınlamıştır. Kitapta, Hıristiyan olmayan milletlerle ilişkilerin kurulmasına ve bu milletleri Hıristiyanlığa çekmek için uygulanacak metodlardan söz ediyor ve misyonerin uyması gereken plânları belirtiyor.

Misyonerlik tarihi: Protestan Adwin Bels adlı bir misyoner yazmıştır.

Mister Vardner' in Kitabı: Bu kitapta Afrika Kıtası'nda Hıristiyanlığı yayma yollarını ve engellerini belirtiyor.

İsviçre'nin Bal şehrinde yayınlanan *Protestan Misyonerlik* dergisi: Bu dergide 1910 Edinburg Konferansı da ele alınıyor.

Alman *Doğu Hıristiyan* dergisi: 1910 yılından beri Alman Doğu Misyonerlik Cemiyeti tarafından çıkarılıyor.

İslam Ansiklopedisi: Çeşitli dillerde yayınlanmıştır.

• Paul Harison'un *Arap Ülkelerinde Tabib* adlı kitabında şunu der: "Biz Arap ülkelerinde sadece sağlık amacıyla değil, asıl erkeklerini ve kadınlarını Hıristiyan yapmak için bulunuyoruz." S.A. Morrison da, *İslâm Âlemi* dergisinde şöyle seslenir: "Mısır'ın her bölgesindeki birçok köylerde yaşayan Müslümanlar arasında Hıristiyanlığı yayabilmek fırsatı doktor için gelmiş olur." Kadın misyoner Ed Hadis de: "Doktor, Müslümanların kulaklarına ve kalplerine varabilmek için fırsat kollamalıdır" şeklinde belirtir hedefi. Mister Harber, 1906 yılında yapılan Kahire Konferansı'nda, çok sayıda tıbbî heyetler gönderilerek misyonerliği hızla yayma tavsiyesinde bulunmuştur. Harber, doktorların devamlı halk arasında olmaları sebebiyle Müslümanlara, misyonerlerden daha fazla etkili olabilecekleri tezini savunmuştur.

Belli başlı merkezleri ve enstitüleri

Kaliforniya eyaletindeki Samuel Zweimer Enstitüsü: Kolorado konferansında alınan tavsiye kararları gereğince inşa edilmiştir.

Kaliforniya Milletlerarası Araştırma ve Misyonerlik Merkezi: Bu merkez, Kolorado konferansının hazırlık çalışmaları için gereken finansmanı ve elemanları temin ettiği gibi, konferansın başarıya ulaşması için zemin de hazırlamıştır.

Beyrut Amerikan Üniversitesi (Eski adı Suriye İncil Koleji): 1865 yılında kurulmuştur. Kahire Amerikan Üniversitesi: Ezher'e yakın bir yerde ve Ezher'e rekabet etmek için inşa edilmiştir.

Lahor Fransız Koleji: Gençleri Hıristiyanlaştırmak için kurulmuştur.

İngiliz Kilisesi Misyoner Cemiyeti: En önemli protestan cemiyeti olup, iki asır önce kurulmuştur.

Amerikan Misyonerlik Heyetleri: Bunların en önemlisi 1810 yılında kurulan Amerikan Misyonerlik Cemiyeti'dir.

Alman Doğu Misyonerlik Heyetleri Cemiyeti: 1895 yılında Papaz Lepsius tarafından kurulmuş ve çalışmalarına 1900 yılında başlamıştır.

İngilizler ise 1809 yılında Hıristiyanlığı, Yahudiler arasında yaymak için Londra Cemiyeti'ni kurmuş ve dünyanın çeşitli yerlerinden topladıkları Yahudileri Filistin topraklarına yerleştirerek ilk faaliyetlerine başlamıştır.

Konferansları

Birçok bölgesel ve milletlerarası konferanslar düzenlemektedirler. Bunlardan bazıları:

1906'da yapılan Kahire Konferansı'nda, Zweimer'in çağrısı üzerine Protestan misyonerler biraraya gelerek Müslümanlar arasında İncil'i yayma konusunu görüşmüşlerdir. Zweimer başkanlığında yapılan bu konferansta kadın erkek, altmışiki kişi hazır bulunmuştur.

1910'da yapılan Edinburg Milletlerarası Misyonerler Konferansı'nda, dünyanın çeşitli yerlerinden gelen yüzellidokuz misyoner cemiyetinin temsilcisi hazır bulunmuştur.

1911'de yapılan Lenko Misyonerlik Konferansı'nda, Zweimer hazır bulunmuştur. Konferans yapıldıktan sonra üyelere kartlar dağıtılmıştır. Kartların bir yüzünde "1911 Lenkon hatırası" diğer yüzünde ise "Ey İslâm aleminin günde beş defa huşu ile secde ettiği Allah'ım, İslâm milletlerine şefkat gözüyle bak ve Yesu Mesih'le kurtulacaklarını onlara ilham buyur" yazılı idi.

1911 Beyrut Konferansı da oldukça önemlidir.

Kudüs'te yapılan misyonerlik konferanslarının birincisi 1924 yılında yapılan milletlerarası misyonerler konferansıdır. 1928'de yapılan ikincisiyle konferans zinciri devam etmiş, 1935'teki binikiyüz temsilcinin katıldığı konferanstan sonra 1961 yılında da sonuncusu yapılmıştır.

1974 yılında isviçre'nin Lozan şehrinde yapılan Protestan kiliseler konferansı da az önemli değildir.

Bu konferansların en önemlisi 15 Ekim 1978 tarihinde yapılan Kolorado konferansıdır. Müslümanları Hıristiyanlaştırmak için "Kuzey Amerika Konferansı" adı verilen bu konferansta dünyanın en aktif misyonerlerinden yüzelli temsilci hazır bulunmuştur. Toplantılar iki hafta devam ettikten sonra kapalı bir şekilde sona ermiş, çok önemli olan gizli kararlar alınmıştır. Bu arada, bir milyar dolarlık bütçe oluşturulup, bu meblağ Amerika'nın tanınmış büyük bir bankasına yatırılmıştır.

Ekim 1981 tarihinde İsveç'te yapılan milletlerarası misyonerler konferansını, Lutherik Federal Konseyi düzenlemiş, bu konferansta Lozan ve Kolorado konferanslarının sonuçları tartışılmış denizaşırı ülkelerde ve özellikle üçüncü dünya ülkelerinde Hıristiyanlaştırma faaliyetleri konusunda geniş araştırmalar görüşülmüştür.

Diğer konferanslar da şunlardır: İstanbul Konferansı, Mısır Hulvan Konferansı, Lübnan Konferansı, Bağdad Konferansı, Cezayir'in Kusantine şehrinde (İstiklal öncesi) yapılan konferans, Şikago Konferansı, Hindistan Medras Konferansı (Her on yılda bir yapılır).

A.B.D Boltimur Konferansı, benzerleri arasında çok önemli bir yere sahiptir. Konferans'ta israil Başbakanı Bingoryon da hazır bulunmuştur.

İkinci dünya savaşından sonra Hıristiyanlık yeni bir usul takib ederek kiliseler konferansını her altı veya yedi yılda bir ayrı ayrı ülkelerde yapmaya başlamıştır: 1948 Amsterdam Konferansı - Hollanda; 1954 Evanston Konferansı - Amerika; 1967 Oftala Konferansı - Avrupa; 1975 Cakarta Konferansı - Endonezya (Bu konferansta 300 misyoner hazır bulunmuştur.)

• Hıristiyanlar arasında erken evlenmeye teşvik yoluyla Hıristiyan neslinin çoğalmasını ve bu konuda gereken maddî yardım ve mükâfatın temin edilmesini, Hıristiyanlar arasında doğum kontrolünün yasaklanması, buna karşılık Müslü-

manlar arasında doğum kontrolünün sıkı bir şekilde uygulanmasını sağlamak da başlıca hedefleri arasındadır.

• İslâm milletlerini zayıf düşürmek için savaş ve karışıklık çıkararak olayları körüklerler. Mısır'da, Firavnîlik, Suriye'de Finikelîlik, Irak'ta Asurilik, Kuzey Afrika'da Berberîlik adı altında düşmanlık ve kin ateşini alevlendirmek için bölgecilik, mezhepçilik ve ırkçılık ruhunu diriltmeye çabalarlar. 1911'de Lekno'da yapılan konferansta Zweimer şöyle diyordu: "İslâm dünyasında şu günlerde görülen siyasi bölünme, Allah'ın tarihi değiştirme arzusunda olduğunun ve çalışması için Hıristiyanlığı işbaşına çağırdığının en açık delilîdir."

İmkânları

Endonezya'da basın-yayın organlarına hâkimdirler. Misyonerlik radyoları ve gazeteleri vardır. 1975 yılı istatistiklerine göre; Protestanların 9819 kilisesi, 3897 papaz ve 8505 misyoneri; Katoliklerin 7250 kilisesi, 2630 papazı ve 5393 misyoneri vardır. Endonezya'nın tam olarak Hıristiyanlaştırılması için 2000 yılına kadar uygulanacak bir plan yapmışlardır.

Bangladeş'te Müslümanları Hıristiyanlaştırmak için çok sayıda misyoner heyetleri bulunmaktadır.

Kenya'nın da tam olarak 2000 yılında Hıristiyan olmasını amaçlamışlardır.

Hıristiyanlaştırma faaliyetleri Malezya'da, körfez ülkelerinde ve Afrika'da bütün gücüyle sürmektedir.

Kualalumpur'da yapılan bloksuz ülkeler konferansında İslâm'a karşı açık ve hırçın bir şekilde saldıran, altmışdört dilde yayın yapan ikibinbeşyüz radyo istasyonunun bulunduğu belirtilmiştir.

Otuzsekiz Afrika ülkesinde bulunan misyoner ekibi sayısı yüzbinden fazladır. Bunlardan bazıları ormanlarda ve dağlarda bulunan hastalara ulaşabilmek için uçaklara bile sahiptir.

Dünyada halen faaliyet gösteren misyoner sayısı ikiyüzyirmi bindir. Bunların yüzotuzsekiz bini katolik, sekseniki bini de protestandır. Sadece Afrika'da çalışan yüzondokuz bin misyoner her yıl iki milyar dolar harcıyor.

Menşei

Haçlıların, Kudüs'ü Müslümanların elinden kurtarmak için iki asır boyunca savaşmasına rağmen hezimete uğrayarak geri dönmek zorunda kalmaları üzerine misyonerlik faaliyetlerine başlanılmıştır.

Cizvit papazı Mepez şöyle diyor: "Misyonerlerimizin 17. asırda başlattığı sessiz haçlı savaşı günümüze kadar devam ediyor. Fransız rahib ve rahibe sayısı doğuda halen çok fazladır."

Alman Müsteşrik Becker'e göre Hıristiyanlığın İslâm'a karşı düşmanlığı vardır. Çünkü İslâm ortaçağlarda Hıristiyanlığın yayılmasına karşı büyük ve aşılmaz bir set çektiği gibi, eskiden Hıristiyanlığın elinde olan ülkelere kadar da uzanmıştır.

Hıristiyanlaştırma, aslında Hıristiyan batının İslâm ülkelerine hâkimiyetini sağlamaya çalışan bir faaliyettir. Aynı zamanda emperyalizmin bir ön hazırlığı ve Müslümanları güçsüz düşürme çalışmalarının itici gücüdür.

Etkili olduğu bölgeler

Hıristiyanlaştırma çalışmaları, üçüncü dünya ülkelerinin tümüne yayılmıştır. Bu yayılma Avrupa ve Amerika'daki çeşitli kiliselerden, kuruluşlardan, üniversitelerden ve milletlerarası kurumlardan büyük yardım ve destek görmektedir.

İslâm dünyası etrafında yoğun bir şekilde çalışma yapılırken Endonezya'da, Malezya'da, Bangladeş'te, Pakistan'da ve bütün Afrika'da gittikçe de yerleşiyor.

Kaynakça

1- *Çağdaş İslâm Düşüncesi* — Dr. Muhammed el-Behy
2- *Misyonerlik ve Emperyalizm* — M. et-Tahtavi
3- *Arap Ülkelerinde Misyonerlik ve Emperyalizm* — Dr. Mustafa el-Halidi ve Dr. Ömer Ferruh
4- *İslâm Alemine Saldırı* — A.L. Shatelier
5- *Hıristiyanlık ve Misyonerlikte Yıkma ve Yok Etme Araçları* — İbrahim Süleyman el-Cebhan, Riyad
6- *İstişraka Tutulan Işık* — Dr. M. Abdülfettah Uleyyan
7- *Batı Liderleri Diyorlar* — Cemal el-Alim
8- *el-Belağ Dergisi* — Sayı 484 14/2/1979
9- *İslam Ansiklopedisi*
10- *Din ve Ahlak Ansiklopedisi*
11- *Focus On CHıristian - Muslim Relations*

HİNDUİZM

Tanım

Hindistan'da yaşamakta olan halkın çoğunluğunun inandığı putperest bir dindir. Batılılara İndus nehrinin etrafında oturan bölge halkının dinini ifade etmek için kullanılan Hinduizm'in M.Ö. 15. asırdan günümüze kadar gelen uzun bir tarihi vardır. Ruhî ve ahlâkî değerlerin yanısıra yasal düzenleme esaslarını içeren bu dinin her işe göre çeşitli ilâhları bulunmaktadır. Her bölgenin bir ilâhı olduğu gibi her işin, her durumun bir ilâhı da vardır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Hinduizm'in bir kurucusu, bir amentüsü (bir inanç sistemi) yoktur; fakat çok hacimli bir kutsal kitap koleksiyonu vardır. Belirli müellifleri de olmayan bu kitapların çok uzun bir zaman diliminde meydana geldiği açıktır. Muhtemelen milattan 15 asır önce Hindistan'ı istilâ eden Arîler, Hindu dininin meydana gelmesinden söz sahibidirler. Bunların dinî inançları, Hintlilerin dinî inanç ve gelenekleriyle birbirine karışmış; yüzyıllar boyunca bu karışım bir gelişme çizgisi takip etmiş, sonunda da Hinduizm ortaya çıkmıştır.

M.Ö. 8. asırda Hinduizm, tabiatlarında ilâhî unsur bulunduğunu iddia eden Brahmalı kâhinler tarafından geliştirilmiştir. M.Ö. 3. asırda Menu Şaster kanunları yoluyla daha da geliştirilmiştir.

Temel düşünce ve inançları

Hinduizm'in İlâh görüşü

- Tam mânâsıyla tevhid yoktur. Ancak ilâhlardan bir ilâha kendilerini tam olarak vererek diğer ilâhlar gözleri önünde kayboluncaya kadar ona bağlanırlar. İşte ona rabların rabbı veya ilâhların ilâhı derler.
- İddialarına göre yaralı veya zararlı her tabiatın tapılan bir ilahı vardır. Su

ilâhı, hava ilâhı, akarsu ilâhı, dağlar ilâhı vs. Bu ilâhlara kulluk eder, kurban takdim ederler.

• M.Ö. 9. yüzyılda kahinler, ilâhları varlığı zatından meydana getiren üç ilâh da topladılar ki, buna üçleme denir. Bu üçlemede yer alan ilâhlar şunlardır: Brahma (Mucid, yaratıcı), Vişna (koruyan), Şiva (helak edici). Bu ilâhlardan birine kulluk eden hepsine kulluk etmiş olur. Bunlar arasında fark yoktur. Hıristiyanlar teslis inançlarını bunlardan almışlardır.

• Hindûlar ineği takdis konusunda birdirler.

• Hindûların inancına göre İlâhları, Krişna adında bir insan haline girmiş (Hulûl etmiş) ve ilâhla insan birarada olmuştur (Avatara). Bunlardan iki önemli Avatara olan Krişna ve Roma için söyledikleri sözler, Hıristiyanların İsa hakkında söyledikleri sözlerinin aynısıdır.

Hindu toplumunun sınıfları

• Arîler, Hindistan'a girdikleri zaman sınıflar meydana getirdiler. Bu sınıflar şimdiye kadar kaimdir. Mukaddes olduğuna inanıldığından ötürü de devam etmektedir. Menu kanununda sınıflar şu şekildedir:

a) Brahmalar: İlâh onları kendi ağzından yaratmıştır. Kâhin, muallim ve hâkim bunlardandır. Evlenme ve vefat halinde bunlara başvurulur. Kurban ancak bunların huzurunda takdim edilir.

b) Kaşter: İlâh bunları kollarından yaratmıştır. Öğrenirler, kurban takdim ederler, ve savunmak için silah taşırlar.

c) Weş: ilâh bunları bacağından yaratmıştır. İlâh ve ticaretle uğraşırlar, para toplar ve dinî enstitülere harcarlar.

d) Şoodar: İlâh bunları ayaklarından yaratmıştır. Aşağı sınıfı teşkil ederler. Bunların işleri diğer üç sınıfa hizmet etmek, değersiz ve kötü mesleklerle uğraşmaktır.

• İnsanlar sınıf sistemine dinî nedenlerden dolayı bağlıdırlar. Buna dayalı olarak bir erkek kendi tabakasından yüksek bir tabakaya mensup kadınla evlenemez. Erkek kendi tabakasından aşağı tabaka mensubu kadınla evlenebilir, ancak Şoodar tabakası istisnadır. Brahmalar halkın en seçilmişi olduklarından, köleleri olan Şoodar'ların mallarından istediklerini alabilirler.

• Mukaddes kitabı yazan Brahmalı, günahlarıyla her tarafı yok etse de günahı peşinen affedilmiştir ve kral (herhangi bir durumda) Brahmalıdan vergi veya para alamaz. Brahmalı ölümü hak ederse hükümdar onun ancak saçını kesebilir, başkası ise böyle bir durumda derhal öldürülür. On yaşındaki Brahmalı, 100 yaşındaki Şooderî'den büyüktür. Babanın oğuldan büyük olduğu kadar büyüktür. Brahmalının kendi diyarında açlıktan ölmesi de mümkün olamaz.

• Menu kanununa göre, Şoodariler hayvanlardan daha düşük, köpeklerden daha aşağıdır. Şoodarînin en mutlu hali Brahmalıya ücretsiz veya karşılıksız hizmet etmekle olur. Şoodarîlerden biri, bir Brahmalıyı yetiştirdiğini iddia ederse, ağzına kaynar yağ aktarılır.

Doktrinleri

Doktrinleri karma, ruhların tenasühü, boşanmak ve vahdet-i vücud esaslarına dayanır.

• Karma: "Ceza kanunu" yani varlığın nizamıdır. Başka bir deyişle, bir sebep-sonuç kanunudur; ilâhî olup karşılıksız adalet esası üzerine kaimdir. Dolayısıyle insan, geçmişte ne yapmışsa, gelecekte onu görecektir. Bu adalet ister şimdiki hayatta, isterse gelecek hayatta olsun mutlaka gerçekleşecektir. Bir hayatın cezası diğer hayatta gerçekleşir. Dünya iptila yeri olduğu gibi aynı zamanda ceza ve sevap yeridir de.

• Ruhların tenasühu: Ruhun bir bedenden başka bir bedene geçtiği inancıdır. İnsan öldüğü zaman vücudu fani olur. Ruhu ise, o cesedden çıkarak başka bir cesede geçer ve yeni bir hayat devresine başlar.

• Boşanmak veya atılım: Bir şeyde arzusu olmayan ve ileride bir şey ümid etmeyen, böylece heva ve hevesinin köleliğinden kurtulan ruh, başka bir cesede geçmeyip ruhu atılım yaparak Brahma ile birleşir. Bu inanca göre, mistisizm ve pasiflik, hayırlı işlerden daha iyidir. Çünkü böylece Brahma ile birleşme yoluna girmiş olacaktır.

• Vahdet-i vücud: Hinduizm'in felsefî gelişimi; insan düşünceleri, sistemleri ve kuruluşları yaratabilir; bunları koruma veya yok etme gücüne de sahiptir inancını doğurmuştur. Bu duruma göre insan ilahlarla birleşir ve nefis yaratan kuvvetin kendisi haline gelir. Ruh, ilâhlar gibi ezeli, sürekli ve ebedidir; yaratık değildir. İnsanla ilâhlar arasındaki ilişki kıvılcımla ateş, tohumla ağaç arasındaki ilişki gibidir. Bu varlık tamamiyle hakiki varlığın bir görüntüsüdür; insanın ruhu yüce ruhtan bir parçadır.

Diğer düşünceleri

• Vücud ölümden sonra yakılır. Böylece ruhun dikey bir şekilde ve en kısa zamanda yüce melekuta varması sağlanır. Yakmak, ruhu vücudun örtüsünden tamamen kurtarır. Ruh kurtulup yükselince önünde üç âlem belirir: Melekler âlemi (yüce âlem), insanlar âlemi (hulûlden insanların yeri) ve cehennem âlemi (Bu da günah ve kötülük yapanlar içindir. Cehennem bir değildir; her günahkâr için özel cehennem vardır.)

• Öbür dünyada diriliş, vücutlar için değil ruhlar içindir.

• Eşi ölen kadın bir daha evlenemez. Hayatı boyunca sefalet içinde yaşar. Başkalarının hakaret ve söz atmalarına maruz kalır. Kendisine hizmetçiden daha aşağı olarak bakılır. Bazı kadınlar, eşi öldüğünden kendilerini yakarak hayatının sefil bölümünden kurtulmaktadır. Son zamanlarda Hindistan kanunu bunu yasaklamıştır. Hindu dinine göre çocuklar daha yürümeden evlenebilirler. Bazı hallerde erkek çocuk ölünce, kız çocuk dul kalır. Hindistan'ın yeni kanunu bunu da yasaklayarak evlenmek için belirli bir yaş tesbit etmiştir.

• Ferdin tek başına değeri yoktur. Bir cemaate üye olması gerekir. O cemaatin de daha büyük bir cemaate üye olması lazım, önem ferde değil, cemaate verilir.

• Hindular'da ekonomik düzeyin düşük olması oldukça dikkat çekicidir. Bunun sebebi kimi sınıflar için çalışmanın uygun görülmeyişidir. Mesela Brahmalar gibi yüksek sınıf çalışmaz. Sınıflar sistemi fırsat eşitliği prensibini çalışmaz hale getirir.

• Hinduizm, Buddhizm ve Genizm'in iç reform hareketini reddettiği gibi İslamın temsil ettiği fikir hareketini de reddederek kendi hüküm ve inançlarını korumayı tercih etmiştir. Hindistanlı lider Gandi, Kast sistemi arasındaki uçurumu daraltmak istemişse de çabaları boşa gitmiş, kendisi de bu çabaların kurbanı olmuştur.

Kitapları

Hinduizm'in kutsal kitaplarının dili Sanskritçe'dir. Anlaşılması oldukça zor olan bu kitapların şerhi için birçok kitaplar telif edilmiş, özetlemek için de pek çok yazılmıştır. Hepsi de mukaddes sayılan bu kitapların en önemlilerini şöyle sıralamak mümkündür:

• Veda'lar: Arîlerin hayatını, aklî gelişmenin basitlikten felsefî şuura kadar yükseliş devrelerini, şek ve şüphe ile sonuçlanan duaları ve vahdet-i vücuda yol alan ilâhlaştırma hususlarını bu eserde bulmak mümkündür. Dört kitaptan meydana gelir:

a) Rigveda: Milattan önce 3000 yılına ait olup içinde Tanrılar tanrısı (İndra), Ateş Tanrısı (Agni) Vilah Varona ve Güneş tanrısı Surye adları geçer. 1028 ilâhîden oluşur.

b) Sâmaveda: Âyin ve dua esnasında ilâhî şeklinde okunur.

c) Yajurveda: Kurban takdim edilirken rahipler tarafından okunur.

d) Atharvaveda: Büyü, vehim, hurafe, dedikodu ve şeytanları def'etmek için okunan dualardan ibarettir.

• Menu Kanunları Millattan önce üçüncü yüzyılda, konan bu kanunlar Veda'ların şerhi olup Hinduizm'in esas hüküm ve ilkelerini açıklamaktadır.

• Diğer kitaplar

a) Mahabharta: Yunanlıların *İlyada ve Odesa*'sına benzeyen Hindû savaş şiirlerini içerir. Milattan önce 950 yılında Wiyas tarafından yazılmıştır. Kral ailesine mensup bazı prensler arasındaki bir savaşı anlatmakta, Hintlilerin efsanevî kahramanlarını dile getirmektedir.

b) Gita: Krişna'nın şarkısı demektir. (Krişna, İlâh Vişnu'nun hulûl ettiğine inanılan efsanevi kraldır) Bu da kral ailesinden bazı prensler arasındaki savaşı anlatır. Arjuna ile Krişna'nın diyaloğunun anlattığı bu kitapta ayrıca felsefi ve sosyal görüşler de ileri sürülmektedir.

c) Yogawasestha: 64 bin beyitten ibaret olup altıncı asırdan başlamak üzere birkaç kişi tarafından meydana getirilmiştir. Felsefî ve lahutî konuları ihtiva eder.

d) Ramayana: Bu kitap siyasî ve yasal düşünceleri içerir. Ayrıca Kral Rama'nın konuşmalarını da aktarır.

Menşei

Milattan onbeş asır önce Hindistan'ın asıl halkını Zenciler meydana getiriyordu ve bunların kendilerine mahsus iptidai fikir ve inançları vardı. Arîler, Hindistan'a giden yol üzerindeki İran'a uğrayarak oranın inançlarından etkilendiler. Hindistan'a yerleşince kendi inançlarıyla, onların inançları karıştı; tabiata, atalara ve özel olarak ineğe kulluk prensibi gibi iptidai düşünceleri olan bir din olan Hinduizm meydana geldi.

Milattan önce 8. yüzyılda Brahma mezhebi ortaya kondu. Brahma ilâh olarak kabul edilince Hinduizm biraz daha gelişme kaydetti. Ancak Genîlik ve Buddhizm gibi güçlü hareketlerden dolayı Hinduizm büyük bir sarsıntı geçirdi. Millattan önce üçüncü ve ikinci asırda Menu kanunları Hinduizm'e yeniden güç kazandırdı. Bu arada, Teslis (üçleme) fikri Hinduizm'den Hıristiyanlığa geçti. Tenasüh, Hulûl ve Vahdet-i Vücud gibi bazı inançları da İslâm tasavvufunu etkisi altına aldı. Bu görüşler özellikle İsmâîlîler ve Ahmedîler gibi sapık mezheplerce benimsendi.

Etkili olduğu bölgeler

Hindu dinî, Hindistan yarımadasında oldukça yaygındı. Ancak Müslümanların bu kıtayı fethetmeleri durumu değiştirdi. Müslümanlık, Hinduizm'in inanç birimlerini sarstı. Hintliler arasında köklü inanç farkları meydana geldi. Hinduların ineği kutsal saymaları, Müslümanların onu kesip etini yemeleri gibi uygulamalar asırlar boyu kimi çatışmalara ve sataşmalara sebep oldu. Bütün bunlara rağmen Hinduizm, Hindistan yarımadasında etkisini hâlâ sürdürmektedir.

Kaynakça

1-Hindistanın Büyük Dinleri	Dr.Ahmet Çelebi
2-Dinler Arasında Karşılaştırma (Konferanslar)	M.Ebu Zehra
3-Hindistanla ilgili gerçekler	Hindistan Tanıtması
4-Hindistan Medeniyeti	G. Lebonne
5-Dünyanın en büyük dinleri	Terc. Habib Saad
6-Allah	A.Mahmud el-Akkad
7-Hindistan'da İslâm Tarihi	Abdülmümin en-Nimr
8-Eski Hindistan Felsefesi	Muhammed Abdüsselam
9- Peoples and religions of India	Weech and Rylands
10- Hinduism Ed	by Lewis Renou
11- A. Short History of the World.	

HİZB-UT TAHRİR

Tanım

Hizb-ut Tahrir, İslâm hilafetinin tekrar dönmesi gerektiğini savunan ve değiştirmede düşünceyi esas alan İslâmî bir partidir. Partinin bazı şer'î ictihadları pek çok âlimin eleştirilerine yol açmıştır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Örgütlenmede gizlilik esas alındığından partinin önde gelen şahsiyetlerini bilmek oldukça zordur.

• Kurucusu Şeyh Takiyyüddin en-Nebhanî (1909 - 1979)'dir. Filistinli olan Şeyh, Hayfa kazasının İczim köyünde doğdu. İlk öğrenimini köyünde yaptıktan sonra Ezher'de, daha sonra da Darü'l-Ulûm'da yüksek tahsil yaptı. Tahsilini tamamladıktan sonra memleketine dönüp Filistin'in bazı şehirlerinde öğretmenlik ve kadılık yaptı. 1948 felaketinden sonra ailesiyle Filistin'i terkederek Beyrut'a geldi. Daha sonra Kudüs Şer'î İstinaf Mahkemesi'nde üyelik ve Amman'da İslâm Akademisi'nde hocalık yaptı. 1952 yılında Hizb-ut Tahrir'i kurdu. Başkanlık görevini yürütmek, partinin fikri esaslarını belirleyen kitaplar telif etmek üzere resmi görevlerinden ayrıldı. Ürdün, Suriye ve Lübnan'da yaşadı ve nihayet Beyrut'ta vefat etti.

• Nebhanî'nin vefatından sonra parti başkanlığına Abdülkadim Zellum getirildi. Yeni başkan, Filistin'in Halil şehrinde doğmuştur. *Hilafet Böyle Yıkıldı* adlı eserin sahibidir.

• Ali Fahrettin, Talal el-Bassat, Mustafa Salih, Mustafa en-Nahhas ve Mansur Haydar'ın 19 / 10 / 1378 tarihli müracaatları üzerine partinin Lübnan şubesi kuruldu.

• Şeyh Ahmed ed-Daur, partinin Ürdün şubesi sorumlusu oldu. Fakat iktidarı ele geçirmeye teşebbüs suçundan 1969 yılında tutuklandı, idama mahkum edildi. Daha sonra serbest bırakıldı.

• 1984 yılının ağustos ayında Mısır'da, Hizb-ut Tahrir'e mensup otuziki kişinin mahkemeye verildiği açıklandı. İktidarı devirme suçundan yargılanan parti liderleri şunlardı: Mühendis Abdülgani Cabir Süleyman, Kimya Doktoru Salahaddin Muhammed Hasan (Bunlar Avusturya'da ikamet etmekte), Elektronik Bilim Doktoru Kemal Ebu Lihye (Filistin'li olup, F.Almanya'da oturmaktadır), Kahire Üniversitesi'nde öğrenci Alaaddin Abdülvahab Haccac.

• Suriyeli Abdurrahman el-Malikî, partinin ileri gelenlerindendir ve *Müeyyideler* adlı eseri yazmıştır.

Temel düşünce ve inançları

• Ehl-i Sünnet vel-Cemaat'e dahil olan İslâmî cemaatlerden birisidir.

• Önce Arap, sonra İslâm ülkelerinde İslâmî devlet kurmak yoluyla İslâmî hayatın yeni baştan yaşanması en önemli amaçlarının başında gelir. Bu dava, daha sonra İslâm Milleti yoluyla Müslüman olmayan ülkelere de ulaştırılacaktır.

• Partinin değir bir önemli özelliği, kültür konusu üzerinde ısrarla durmasıdır. İslâmî şahsiyetin ve dolayısıyla İslâm milletinin meydana gelmesi için kültür şarttır. Parti, İslâm'a güveni yeniden sağlamak için yürüttüğü faaliyet iki yönlüdür:

a) Kültürel faaliyet: "Milyonlarca insanı toplu halde İslâmî kültür unsurlarıyla donatmakla olur. Bu durum, partinin toplum önünde her türlü tartışmalara, sorulara, şüphelere ve görüşlere cevap vererek bu toplumu İslâm'la kaynaştırmayı gerekli kılar. (*Mefahim Esasiyye*).

b) Siyasi faaliyet: "Olay ve hadisleri takip edip bunlardan İslâm düşünce ve hükümlerinin doğruluğunu ve geçerliliğini ortaya koyacak örnekler çıkarılmalı, böylece toplumun güveni kazanılmalıdır." (*Nida Harr*).

• Partinin programında belirlenen esaslara göre herhangi bir toplumda insanlar iki kalın duvar arasında yaşar; biri akide ve fikir duvarı, diğeri ise insanların ilişkilerini ve yaşama tarzlarını düzenleyen rejimler duvarıdır. Bu toplumun içeriden değiştirilmesi isteniyorsa hücum dıştaki duvara (yani fikir duvarına) yapılmalıdır. Böylece siyasî ihtilâlin başlangıcı olan fikrî çekişme başlar. Bu bakımdan parti, yapılacak inkılâp hareketini üç merhaleye ayırır: Birinci merhale, fikirlerin açıklanmasıdır. İkinci merhale, fikrî ihtilâl, kültürel ve siyasi aksiyon yoluyla toplumla kaynaşmaktır. Üçüncü merhale, tamamen tabandan gelen bir istek sonucu iktidarı ele geçirmektir. Partiye göre üçüncü merhalenin gerçekleşmesi için bir devlet başkanından, bir parti başkanından, bir cemaat liderinden, kabile reisinden, büyükelçi veya bir yetkiliden yardım istenmesi mümkündür.

• Parti kuruluş tarihinde iktidara gelme süresini onüç yıl olarak belirlemiştir. Sonra bu süreyi çeşitli şartlar ve baskılardan dolayı otuz yıl daha uzattı. Fakat her iki sürenin de geçmesine rağmen henüz bir şey gerçekleşmedi.

• Parti ruhî meseleleri sadece fikri açıdan ele alır: "İnsanda ruhi şevkler ve cesedî garizeler diye bir şey yoktur. İnsanda sadece doyurulması gereken ihtiyaç ve arzular vardır." "Bu organik ihtiyaçlar ve arzular ilâhî bir düzenle doyuru-

lursa ruhen yönlendirilmiş, sistemsiz veya ilâhî sistemin dışındaki bir sistem tarafından beslenirse bu bir maddî doyum sağlar ve insanın kötüleşmesine yol açar.''

• Şeyh Takiyyuddin'e göre İslâm devletinin kurulmasına mani olan şu hususlar da oldukça önemlidir:

a) İslâmî olmayan fikirler İslâm âlemini istilâ etmiştir.

b) Eğitim programları, emperyalizmin koyduğu ve istediği esaslara göre uygulanmaktadır.

c) Bazı kültürel unsurlar büyütülerek milletlerarası faktörler olarak telakki edilmektedir.

d) İslâm dünyasındaki toplum İslâmî olmayan bir yaşantı içinde bulunmaktadır.

e) Müslümanlarla iktidar arasında büyük bir mesafenin olması, özellikle iktidar ve ekonomi politikalarındaki yanlışlıkların belirmesi, Müslümanların İslâmî hayatın yaşanmasını zayıf bir ihtimâl olarak görmesine yol açmaktadır.

f) İslâm ülkelerinde demokratik esasa dayanan(!) ve kapitalizmi uygulayan hükümetler bulunmaktadır.

g) Milliyetçilik, kavmiyetçilik veya sosyalizm taraftarı bir kamuoyu oluşturulmaya devam edilmektedir.

• Bütün bunların yanı sıra, partiye göre kabir azabına, Mesih ve Deccal'ın zuhur edeceğine inanmak da yasaktır; buna inanan günaha girer.

• Parti liderleri, 'iyiliği emr, kötülükten men' konusunu gündeme getirmemekten yanadırlar. Ancak bunu daha ziyade ileride kurulacak İslâm devletinin görevi olarak görürler.

• Parti, beklenen İslâmî devlet içinde yüzseksenyedi maddelik bir anayasa hazırlamıştır. Bu anayasa detaylı bir şekilde şerh edilmiştir. Bu anayasa metninin, gerçeklerden uzak fikrî bir çalışmadan ileri gitmediği anlaşılmaktadır.

• Tesbit edilen menfi yönleri de şunlardır:

1- Dava ile ilgili yönler:

a) İnsanların fikrî ve siyasî yönleri ele alınıp, ahlâkî eğitim ve terbiye konusu ihmâl edilmiştir.

b) Parti üyeleri diğer İslâmî gruplarla gereksiz tartışmalara girer.

c) İdeolojik konularda akla gereğinden fazla değer verir.

d) Birçok hallerde umulmadık mahzurları olan dış güçlerden iktidarı ele geçirmek için yardım ister.

e) ''İyiliği emir, kötülükten men'' esprisinden (şimdilik kaydıyla olsa bile) vazgeçer.

f) Partinin prensiplerini okuyan kişi ana hedefinin yalnızca iktidarı ele geçirmek olduğu intibaına varır.

g) Gayeleri sınırlı olduğu için ve İslâm'ın güttüğü hedeflerden sadece bazıları üzerinde dururlar.

h) Kültürlenme merhalesinin kendilerini reaksiyon, arkasından da iktidarı ele alma merhalesine getireceği tahminleri sünnetullaha muhalif, sosyal gerçeklere de aykırıdır.

ı) Bulundukları her yerde tüm rejimlere karşı olduklarını açıklamaları kendilerinin sürekli tutuklanmasına yol açmıştır. Belki de çok gizli olmaları ve iktidarı ele geçirme arzuları, rejimlerin kendilerine karşı sürekli ve yılmayan mücadelelerinin temel sebebi gibidir.

2- Fıkhî meselelerle ilgili menfî yönler:

a) Parti, İslâmî fıkıh kaidelerine göre yadırganan fetvalar ve hükümler yayınlamış ve bu fetva ve hükümlerin üyelerce benimsenmesini ve neşrini zorunlu kılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

b) Bir gayri müslimin ve kadının şûra meclisinde üyelikleri caizdir.

c) Çıplak resimlere bakılması caizdir.

d) Ecnebi kadını şehvetle veya şehvetsiz öpme ve onunla tokalaşma caizdir.

e) Kadının peruk saç ve pantolon giymesi caizdir ve kocasının bu konulardaki itirazına karşı gelmesi itaatsizlik sayılmaz.

f) İslâm ordularında kumandanın kafir olması caizdir.

g) İslâm devletinin kafir devlete cizye vermesi caizdir.

h) Kafirlere karşı savaşta, kafir bir devletin plânı gereğince ajan bir kumandanın emri altında savaşmak bir sakınca yoktur.

ı) Müslüman uzay adamının üzerinden namaz farzı kalkar.

j) Kutuplarda oturanlar namaz ve oruçla mükellef değildir.

k) Müebbeden haram olan bir kadınla evlenen on yıl hapis cezasına çarptırılmalıdır.

l) Süveyş Kanalı dahil tüm su yolları genel geçit olup herhangi bir geminin buradan geçmesine mani olunmaz.

m) Gemi ve uçak gibi ulaşım araçlarının yabancı şirketlere ait olması halinde binilmesi caizdir, ancak sahipleri Müslüman olan şirketlere ait olduğu takdirde bu araçlara binmek doğru değildir. Çünkü onlara göre bu şirketlerin sözleşme yetkisi yoktur.

Menşei

Kurucunun kavmiyetçi görüşleri vardır. Bu konudaki görüşleri 1950 yılında yayınlanan *Arapların Mesajı* adlı kitabında sergilenmiştir. Bu görüşü partisinde, İslâm devletinin önce Arap ülkelerinde, sonra da diğer İslâm ülkelerinde kurulması gerektiği şeklinde belirginleşti.

Nebhanî'nin başlangıçta Ürdün İhvan-ı el-Müslimin teşkilatıyla bağlantısı vardı. Toplantılarına katılır, konferanslar verir ve gerek lider Hasan el-Benna hakkında, gerekse davası hakkında müspet görüş bildirirdi. Ancak bu, çok sürmedi. İhvan'dan tamamen farklı müstakil bir parti kurdu. Birçok kişi bu parti

meselesinden vazgeçmesi için ona çağrıda bulundu. Bunlardan merhum Üstad Seyyid Kutub, 1953 yılında Kudüs'e yaptığı ziyaret sırasında güçlerin birleştirilmesi için ikna etmeye çalıştıysa da Nebhanî kararından vazgeçmedi. Bunun üzerine Seyyid Kutub meşhur sözünü söyledi: *"Bırakın, onlar, İhvanların başladığı yere varacaklardır."*

Etkili olduğu bölgeler

Parti başlangıçta faaliyetinin ağırlığını Ürdün, Suriye ve Lübnan'da gösterdi. Sonra bu faaliyet çeşitli İslâm ülkelerinde de görünmeye başladı. Nihayet etkinlikleri Avrupa'ya özellikle Avusturya ve Almanya'ya kadar uzandı.

Beyrut'ta yayınlanan haftalık *el-Hadara* adlı bir gazetesi de olan parti, faaliyet gösterdiği ülkelere "vilayet" adı verir. Örgüt işlerini her vilayet içinde kurulan bir vilayet komitesi yürütür. Bu komite üç ilâ on üyeden oluşur. Vilayet komiteleri Gizli Başkanlık Konseyi'ne bağlıdır.

Kaynakça

1- İslâm Davası Şer'i Fariza ve Beşeri Zaruret — Dr. Sadık Emin
2- Hareket Ansiklopedisi (2 cüz) — Fethi Yeğen
3- İslâm Cemaatine Giden Yol — Hüseyin Ali Cabir
4- Filistin Ansiklopedisi — Ansiklopedi Heyeti
5- Hilafet Böyle Yıkıldı — Abdülkadim Zellum
6- Çağdaş İslam Düşüncesi — Gazi et-Tevbe
7- Dava ve Davetçinin Problemleri — Fethi Yeğen
8- Dosya — (Partinin benimsediği meseleler).

9- Uzmanlar Komisyonu'na sunulan İran Anayasa taslağının kritiği ve Hizb-ut Tahrir'in 7/10/1399, 30/8/1979 tarihinde Ayetullah Humeyni ve uzmanlar komisyonuna sunulan ve Allah'ın Kitabına ve Resulü'nün Süneti'ne dayanan İslâmî anayasanın metni.

10- Şeyh Nebhanî'nin ve parti yetkililerinin parti fikirleriyle ilgili bazı kitapları: İslâm Düşüncesi, İslâm Nizamı, İslâm'da İktisad Nizamı, İslâmî Anayasa, Atılım Noktası, Parti Gruplaşması, Hizb-ut Tahrir'in Siyasî Kavramları, Düşünce Kitabı, Hilafet Kitabı, Bedahet Çevikliği, Sosyalizm Teorisinin Düşüşü, İslâmî Şahsiyet, İslâm Dünyasına Sıcak Bir Çağrı.

İBÂDÎLİK

Tanım

İbâdîlik, Havâriç fırkalarından en mutedil olanıdır. Ancak ileri gelenleri ve mensupları bu nisbeti reddedip mezheplerinin Şafiîler, Hanefîler, Mâlikîler ve Hanbelîlerle birlikte sünnî fıkıh içtihad mezheblerinden birisi olduğunu iddia ederler. Özellikle kendilerinden olmayan müslümanları "nîmet küfrü" içinde bulunmak gibi bir sıfatla vasıflandırarak İsâm dünyasında bir ayrılık unsuru teşkil etmektedirler.

Ortaya çıkış ve başlıca temsilcileri

• İbâdîlik'in kurucusu Abdullah b. İbâd el-Mukaisi el-Murri et-Timmî'dir. Yemame'nin Arad bölgesindeki İbâd köyünde doğmuştur.

• İbâdîlerde *Azabe Grubu* adlı bir heyet vardır. Sayılı kişilerden oluşan bu grup memleketin ilim ve salâh bakımından en iyilerinden seçilir. İbâdî toplumunun dinî, sosyal, siyasî iğitim işlerini yönetir. Ayrıca gerektiği zamanlarında Şû.'a Meclisi görevini üstlenir. Cihad ve gizlilik zamanlarında da imamı temsilen aynı vazifeleri ifa eder. Ayrıca Azabe Grubu'na yardımcı bir danışma meclisi niteliğinde ülke yönetiminin ikinci gücünü oluşturan *İravan* adlı bir teşkilâtları daha vardır.

İbâdîlik içinden de birkaç grup çıkmıştır ortaya:

1- Hafsîler: Hafs b. Ebilmiktam taraftarları.

2- Harithîler: el-Haris el-İbadî' nin taraftarları.

3- Yezîdiler: Yezid b. Enise' nin taraftarları.

İbâdîliğe bağlı kalanlar, bu üç grubun mensuplarına, aşırılıkları ve esas yoldan ayrılmaları sebebiyle kâfir hükmünü verdiler. Fakat esas mezhep İbâdîlik günümüze kadar devam etti, diğer gruplar ise tarihe karıştı.

• Bu mezhebin önde gelen şahsiyetlerinden biri de Cabir b. Zeyd (H. 21-96)'dir. Hadis tedvininde ilk çalışanlardan olan Câbir, bu ilmi Abdullah b.

Abbas, Ayşe, Enes b. Mâlik, abdullah b. Öm... ve diğer büyük sahabeden (Allah onlardan razı olsun) öğrenmiştir.

- Ebu Ubeyde Mesleme b. Ebi Kerime: Câbir b. Zeyd'in en tanınmış talebelerinden olup kendisinden sonra merci sayılır. *el-Kaffaf* adıyle ün yapmıştır.
- er-Rabi b. Habib el-Ferahidî: Hicrî ikinci yüzyılın ortalarında yaşamış ve hadis toplamakla iştigal etmiş bir zattır. *Müsned* adlı basılmış bir hadis kitabı vardır.
- İbâdîlerin Abbâsiler zamanında Kuzey Afrika'da tanınmış bilginleri ise: el-Haris b. Telid, Ebu'l-Hattab Abdullah b. es-Semh el-Maafiri, Ebu Hatem Yakub b. Habib, Hatim el-Melzuzî'dir.
- Kuzey Afrika'da Tahirt'de kurulan Rüstemi Devleti'nin imamları olan Abdurrahman Abdulvahab, Eflah, Ebubekir, Ebulyakzan, Ebu Hatem de bu mezhebin tanınmış temsilcilerindendir.

Mezhebi temsil eden diğer âlimler:

- Seleme b. Saad: İkinci yüzyılın başlarında bu mezhebi Afrika'da yayan zattır.
- İbn Maktir el-Cenavni: Basra'da tahsil gördükten sonra Libya'nın Cebel Nefuse dağındaki yurduna dönmüş ve İbâdî mezhebinin yayılmasına hizmet etmiştir.
- Abdülcebbar b. Kays el-Muradî: İmamları el-Haris b. Telid zamanında kadılık vazifesi yapmıştır.
- es-Semh Ebu Talib: Hicrî ikinci yüzyılın ortalarında yaşayan mezheb âlimlerindendir. İmam Abdülvahab b. Rüstem zamanında, vezirlik ve Cebel Nefuse bölgesinde valilik yapmıştır.
- Ebu Zer Aban b. Vesim: Hicrî üçüncü yüzyılın ilk yarısında yaşamış bir âlim olup İmam Eflah b. Abdülvahab tarafından Trablus bölgesine vali olarak atanmıştır.

Temel düşünce ve inançları

- İbâdîler Yaratan'ı kesin olarak tenzih ederler. Kur'ân-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye'de teşbih akla getirecek her husus hakkında manayı ifade eden, ancak teşbihe götürmeyen tevil yolunu tutarlar. Kur'ân'da ya da hadislerde Cenab-ı Hakk'a atfedilen tüm isim ve sıfatları kabul ederler, ancak mecazî tevile giderler. Arşa istivasını mecaz görürler ve Allah'ın elini kuvvet veya nimet şeklinde yorumlarlar.
- Ahirette Allah-u Tealâ'yı görme hususunu kabul etmezler. Buna delil olarak "Gözler onu idrak edemez" ifadesini gösterirler.
- Mizan ve Sırat gibi bazı uhrevî meseleleri mecazî olarak tevil ederler.
- "İnsanoğlunun fiilleri Allah'ın halkettiği ve insanın elde ettikleridir" şeklindeki tezleriyle Kaderîlerle Cebrîler arasında bir düşünceye sahiptirler.
- Onlara göre, Allah'ın sıfatları zatına ilave olmayıp zatının ta kendisidir.

• Kur'ân onlara göre mahlûktur.

• İki menzile, yani imanla-küfür arasında bir menzile olmadığı görüşünü savunurlar. Bunlar hayat ve ölüm, hareket ile sükûn gibi birbirlerine zıddır. İmandan çıkan bir kişi mutlaka küfür dairesine girer. Mümin olmayan muhakkak kâfirdir. Bu konudaki delilleri, "Ya şükreden ya da küfredendir" mealindeki âyet-i kerimedir.

• İbâdîlere göre, kendilerine muhalif olan Müslümanların yaşadığı yerler tevhid diyarı olarak kabul edilir. Ancak oradaki hükümdarın bulunduğu yer *bağy* diyarıdır.

• Yine onlara göre kıble ehlinden olup İbâdîlere muhalif olanlar, müşrik olmayan kâfirlerdir. Onların nikâhı caiz, mirası helâl kabul edilir; silah, at ve savaşta kullanılabilen her türlü malları helâl ganimet sayılır; diğer malları ise haramdır.

• Kebair (büyük günah) işleyen kâfirdir. Tevbe etmeyip bu günahda ısrar ederse cennete girmesi mümkün değildir. Allah, kebair işleyip ölmeden önce tevbe etmeyenleri affetmez.

• Kebairden herhangi birisini işleyene kâfir sıfatını verirken bunun millete değil, nimete küfür olduğunu ileri sürerler. Halbuki sünnet ve cemaat ehli bu durumda olana asi veya fasık sıfatını verir. Ehli sünnete göre asi ve fasık, bu hâl üzere öldüğü takdirde isyanından temizleninceye kadar ateşte yanar, sonra cennete intikal eder.

• İbâdîlere göre hilafet makamı sadece Kureyşlilerin hakkı değildir. Şartları haiz olan her Müslüman, halife olabilir. Doğru yoldan sapan imam haledilip yerine başkası getirilebilir.

• Vasiyet ile imamlık bu mezhebe göre batıldır. İmam (hükümdar) biat yoluyla seçilir. Ayrıca birden fazla yerde, birden fazla imam da caizdir.

• Zalim imama karşı çıkmak vacip değil, caizdir. Şartlar müsait ve zarar ihtimali az ise bu cevaz vücuba dönüşür. Şartları müsait olmayıp beklenen zarar büyük ve sonuçlar da kesin değilse bu cevaz yasağa dönüşebilir. Bununla beraber her halükârda karşı gelmek menedilemez. Hâkim zalim olduğu müddetçe işi gizli tutmak daha evlâdır.

• Diğer birçok mezhebin tersine bülûğa ermemiş çocuklar için bakımdan babanın babası, annenin annesinden önde gelir.

• Dedenin sağ oluşu, kardeşleri mirastan mahrum eder. Halbuki diğer mezheplere göre dede, mirası kardeşlerle paylaşır.

• İbadîlere göre dininin icabını yerine getirip itaat sebebiyle veliliğe müstahak olmayana, cennete girmesi için dua etmek caiz değildir. Dünyevî işlerde başarı için veya dünya nimetlerine bağlı bir insanın ahirete yönelmesi için dua etmek muttaki veya asi bir müslümana caizdir.

• Aralarında zekâtı toplayıp muhtaçlara dağıtmak için komiteler kurulur. Zekât istemek veya dilencilik yapmak kesinlikle yasaktır.

Menşei

İbâdîler Kur'ân, Sünnet ve rey'e dayanır ve icma, kıyas ve istidlali de kabul ederler.

Zahirî mezhebinden etkilenirler. Bazı dinî metinleri zahirî va harfî yorumlara göre tefsir ederler.

Mutezile'den de etkilenerek Kur'ân'ın mahluk olduğuna inanırlar.

Etkili olduğu bölgeler

Belli bir dönemde Arap Yarımadası'nda güçlü durumdaydılar. Mekke-i Mükerreme'ye ve Medine-i Münevvere'ye kadar yayıldılar. Kuzey Afrika'da ise başkenti Tahert olan Rüstemî Devleti'ni kurdular. Kuzey Afrika'ya aralıksız yüzotuz yıl hükmeden bu İbâdî devlet sonunda Fatimîler tarafından yıkıldı.

İbâdîler Uman'da da müstakil bir devlet kurdular ve asra kadar da Uman, İbâd'i imamlar tarafından idare edildi.

Bunların tarihi merkezlerinden biri de Libya'nın Nefuse dağıdır. İbâdî mezhebini yaymak için burayı karargâh seçmişler ve fırkanın her türlü işlerini buradan yürütmüşlerdir.

Bu fırka mensupları halen Uman, Hadramevt, Yemen, Libya, Tunus, Cezayir ve Batı Sahra vahalarında varlıklarını sürdürmektedirler.

Kaynakça

1- *el-İbadiyye Fi Mevkibittarih* — Ali Yahya Ma'mar, *Kahire* 1964
2- *el-Mezahibu İslâmiyye* — Muhammed Ebû Zehra
3- *el-Firaku'l İslâmiyye* — Kiramânî *Bağdad* 1973
4- *İslâm Bila Mezahib* — Mustafa Eşşek'a, *Beyrut*
5- *el-Milel ve'n-Nihal* — Şehristânî, *Beyrut*
6- *el-İbadiyye Biynel-firak el-İslâmiyye* — Ali Yahya Ma'mar, *Kahire*
7- *el-Fark Beyne'l-Fırak* — Abdülkadir el-Bağdâdî.
8- *Makalatu'l-İslâmiyyin* — Ebû'l-Hasan el-Eş'arî
9- *el-Fasl fi'l-Milel vel Ehva ven-Nihal* — İbn Hazm
10- *el-Mezahib velfirak ve'l-Edyanül Muasıra* — Abdülkadir Şeybetülhamd
11- *el-Firaku'l İslâmiyye fi'ş-Şimalil Efriyki* — Elfred Bel. Ter. A. Bedevî
12- *Tarih Felsefetü'l-İslâm* — Dr. Yahya Huveydî.

İHVANU'L MÜSLİMÎN
(MÜSLÜMAN KARDEŞLER)

Tanım

"Müslüman Kardeşler" hareketi çağdaş İslâmî hareketlerin en büyüğüdür. Kur'ân ve Sünnet'te olduğu şekliyle İslâm'a dönülmesini ve pratik hayatta İslâm şeriatının uygulanmasını istemektedir. Arap ve İslâm ülkelerinde lâik prensiplerin uygulanmasına karşı koymaya çalışmaktadır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bu teşkilatın kurucusu Şeyh Hasan el-Benna'dır (1906-1949). Mısır'ın Buhayre bölgesinde bir köyde doğdu. Hayatının her devresinde etkili olan dindar bir ailenin çocuğudur. Evde ve mescidde aldığı dinî eğitimin yanısıra, devlete ait okullarda da okudu ve Kahire Daru'l-Ulum'dan 1927 yılında mezun oldu. İsmâiliyye'nin bir ilkokulunda öğretmenlik yaptı. Daha sonra halk arasında tebliğ çalışmalarına başladı. Yoğun faaliyetlerini özellikle kahvehanelerde 1928 tarihinde *İhvan*'ın ilk nüvesini kurdu. 1932 yılında Üstad Hasan el-Benna'nın Kahire'ye tayini çıktı. Böylece hareket de kendisiyle beraber oraya intikal etti.

• 1933'te haftalık *el-İhvanü'l-Müslimin* gazetesini çıkardı. Üstad Muhibbüddin el-Hatib (1886-1969) gazetenin yayın müdürü olarak görev yaptı. Daha sonra 1938'de *Ennezir*, 1947'de *Eşşihab* gazeteleri yayınladı ve İhvanların yayın organları giderek çoğaldı.

Hareketin ilk kurucu grubu 1941 yılında yüz üyeden oluşuyordu. Bu üyelerin tamamı Üstad el-Benna tarafından seçilmişti.

İhvanlar kendi özel birliklerini oluşturarak 1948 yılında meydana gelen Filistin Savaşı'na katıldılar.

8 Kasım 1948 tarihinde Mısır'ın o zamanki Başbakanı Mahmud Fehmi en-Nakraşi, *Müslüman Kardeşler* cemaatinin feshi ile mal varlığının müsaderesi ve liderlerinin tutuklanması kararını aldı. Aralık 1948'de Nakraşi öldürülünce, sorumlu olarak *Müslüman Kardeşler* gösterildi. Nakraşi taraftarları cenazeyle

yürürken Benna'nın başını istemişlerdi. Gerçekten de Üstad Benna, 12 Şubat 1946'da bir suikast kurbanı oldu.

1950 yılında kurulan Mustafa Nahhas hükümeti, fesih kararını yanlış olduğu yolundaki anayasa mahkemesi hükmünü yürürlüğe koyarak örgüte serbestlik tanıdı.

1950'de Üstad Hasan el-Hudaybi (1891-1973) İhvanların Mürşidî seçildi. Bu zat Mısır adliyesinin ileri gelenlerinden olduğu halde birkaç defa tutuklanmış, 1954 yılında idama mahkum edilmiş, sonra müebbede çevrilmiş ve en son 1971 yılında serbest bırakılmıştır.

Ekim 1951'de İngiltere ile Mısır arasındaki buhran şiddetlenince, İhvanlar Süveyş Kanalı bölgesinde İngilizlere karşı çete savaşlarını başlattılar.

23 Temmuz 1952 tarihimde Muhammed Necib liderliğindeki Mısırlı subaylar İhvanların desteğiyle bir ihtilâl gerçekleştirdiler. Buna rağmen ihtilalcilerle iktidar ortaklığı yapma teklifini reddettiler. Böylece iki taraf arasında düşmanlık başladı. Nihayet hükümet 1954 yılında İhvanları tutukladı. İskenderiyye'nin Menşiyye meydanında Nasır'a karşı girişilen suikastten İhvanlar sorumlu tutuldu. Bu yüzden cemaatin pek çok üyesi tutuklandı, nakledildi ve nihayet altı kişi asıldı: Abdülkadir Udeh, Muhammed Fargali Yusuf Tal'at, Hindavi Duveyr, İbrahim el-Tayyib ve Mahmud Abdüllatif.

• 1965-1966 yılında hükümet yeniden tutuklama ve işkence faaliyetlerine girişti ve bu sefer de üç kişiyi idam etti. Bu üç kişi şunlardı:

1- Seyyid Kutub (1906-1966): el-Benna'dan sonra cemaatin ikinci büyük düşünürü ve çağdaş İslâmî düşüncenin öncülerindendir. 1954 yılında tutuklandı. Hapiste on yıl kaldıktan sonra 1964'te Irak Devlet Başkanı Abdüsselam Arif'in müdahalesi üzerine serbest bırakıldı. Ancak bir yıl geçmeden tekrar tutuklanarak idam cezasına çarptırıldı. *İslâm'da Sosyal Adalet, İslâmî Düşüncenin Esası ve Özellikleri, Fi' zilali' l-Kurân ve Yoldaki İşaretler* başta olmak üzere pek çok eseri vardır.

2- Yusuf Havvaş.

3- Abdülfettah İsmail.

• Abdünnasır, 28/9/1970 tarihinde ölünceye kadar cemaat faaliyetlerini gizli olarak sürdürmüştür.

Enver Sedat zamanında tutuklular aşamalı olarak serbest bırakıldılar.

• Hudaybî'den sonra Genel Mürşidlik'e Ömer Telmisani seçildi (1904-1986). Telmisani başkanlığındaki İhvan liderleri Abdünnasır zamanında el konulan cemaat varlığını ve tüm haklarını geri istediler. Yeni Müşrit, cemaati hükümetle karşı karşıya getirmeyecek şekilde idare ederek, davanın hikmet yoluyla yürütülmesini, şiddet ve aşırılıktan uzaklaşılmasını istiyordu.

• Muhammed Hamid Ebünnasır: Üstad Telmisani'den sonra Mürşit seçildi, aynı metodla çalışmalara devam etmektedir.

Mısır dışında tanınmış bazı İhvan şahsiyetleri:

• Şeyh Muhammed Mahmut Essavvaf: Irak'ta İhvan-ı Müslimin'in kurucusu ve Genel Murakıbı'ydı. Çeşitli eserleri vardır. 1959 yılında Irak'tan hicret edip, Mekke'ye yerleştikten sonra, İslâm'ın Afrika'daki yayılışında faal rol oynamıştır.

• Dr. Mustafa Essibai (1915-1964): Suriye'de İhvan-ı Müslimin'in ilk Genel Murakıbı. 1949 yılında Ezher'in Şeriat Fakültesi'nden doktora aldı. 1948 yılında Filistin'e giden İhvan birliklerine komutanlık etti. 1949 yılında Suriye Millet Meclisi'ne Şam'dan adaylığını koydu. Üstün bir konuşmacıydı. 1954 yılında Şam'da Şeriat Fakültesi'ni kurdu ve ilk dekanı oldu. Çeşitli eserleri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: ***Sünnet ve İslâm Şeriatındaki Yeri, Fıkıh ve Kanunda** Kadın, Aile Hukuku Şerhi.*

• İhvan-ı Müslimin Cemaati Ürdün'de 19/11/1945 tarihinde kuruldu. ilk Başkanı Şeyh Abdullatif Abukura'dır. Bu zat 1948 Filistin Savaşı'nda Ürdün'lü İhvan kuvvetlerine komutanlık etmiştir.

• 26/11/1953 tarihinde Ürdün İhvan-ı Müslimin Genel Murakıb'lığına Üstad Abdurrahman Halife seçildi. Halen aynı görevi yürüten Halife 1919 yılında doğmuş olup ilmî üç diploma sahibidir.

Temel düşünce ve inançları

• İhvanların İslâmî anlayışı oldukça geniş kapsamlıdır. Bu, İslâm'ın bütün hükümlerine gereken önemin verilip uygulanması şeklinde özetlenebilir.

• Bu teşkilât, hareketlerinin milletlerarası olması için faaliyet alanlarını genişletmeye özen gösterir.

• Hasan el-Benna bu dava hakkında şöyle demiştir: "İhvan-ı Müslimin hareketi selefî davettir, sünnî tarikattır, sûfî hakikattir, siyasî kuruluştur, sportif gruptur, ilmî ve kültürel demektir, ekonomik şikettir ve sosyal düşüncedir."

• el-Benna, İhvan hareketinin temel prensiplerini de şöyle belirtmiştir:

a) İhtilaflı konulardan uzak durmak.
b) Ayan ve büyüklerin tasallutundan uzak kalmak.
c) Parti ve gruplardan uzak durmak.
d) Örgütlenmeye önem vermek ve adımları yavaş ama sağlam atkam.
e) İlmî ve üretici faaliyetleri propaganda ve ilâna tercih etmek.
f) Gençlerin ilgisini çekmek.
g) Köy ve şehirlerin her ikisinde de hızlı yayılmak.

• İhvanların belli başlı özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

Rabbanîlik: Çünkü çalışmalarının etrafında döndüğü esas, insanları Yaratıcı'ya yaklaştırmaktır.

Cihanşümullük: Tüm insanlara yöneliktir. Çünkü bu davaya göre bütün insanlar kardeştirler; asılları bir, babaları bir, soyları birdir. Aradaki fark ancak takva ile ölçülür, üstünlük topluma yarar sağlayanındır.

İslâmî oluş: Çünkü İslâm'a mensuptur.

• Üstad el-Benna, sadık bir ihvandan şunları istemiştir:

a) Kendi nefsini ıslah ederek, güçlü bir vücuda, temiz bir ahlâka, zengin bir kültür birikimine, sağlam akideye, makbul ibadet ve kendi kazancını sağlayabilecek bir niteliğe sahip olmak.

b) Müslüman bir aile kurmak, kendi düşünce ve inançlarını aile efradıyla iyice anlatmak ve hayatının her halinde İslâm adabını muhafaza etmek.

c) Topluma doğru yolu göstermek; hayra daveti yaymak, kötülük ve fesada karşı mücadele etmek.

d) Vatanı kurtarmak için yabancıların İslâmî olmayan ekonomik ve ruhî tasallutundan uzak durmak.

e) Hükümeti ıslah edip tamamen İslâmi bir hükümet haline getirmek.

f) İslâm Milleti'nin vatanını kurtarıp şerefli günlerini yeniden yaşaması için milletlerarası otoritesini geri almak.

g) Fitne (küfür) ortadan tamamen kalkıncaya, din yalnız Allah'ın dinî oluncaya kadar mücadele etmek ve bu mücadelede rehber olmak.

• el-Benna dava merhalelerini de üçe ayırmıştır:

1- Tanıtma. 2- Teşkil. 3- Uygulama.

• Üstad el-Benna *Taalim Risalesi*' nde şöyle der: *''Biatimizin rükünleri ondur: Anlama, ihlâs, çalışma, cihad, fedakârlık, sebat, nezahet, kardeşlik ve güven.''* Bu rükünleri tek tek anlattıktan sonra şöyle devam eder: ''Ey sadık kardeşim: Davetin özü, düşüncenin özeti budur. Bu prensipleri beş kelimede toplayabilirsin: Gayemiz Allah'ın dediğini yapmaktır, örneğimiz Peygamberdir, anayasamız Kur'ân'dır, yolumuz cihaddır, temennimiz şehid olmaktır. Bu esasların tezahürlerini de başka beş kelimede toplayabilirsin: Sadelik, tilâvet, namaz, askerlik ve ahlâk.''

• Üstad Seyyid Kutub ise *İslâm Düşüncesinin Özellik ve Esasları* adl kitabında kendisinin ve ihvanların İslâm anlayışını yansıtıyor ve bu anlayışın *''Rabbanilik, sebat, şümul, denge, müsbetlik, gerçekçilik ve tevhid''* e dayandığını ifade ettikten sonra, her özelliğe bir bölüm ayırarak manasını geniş biçimde açıklıyor.

• İhvanların ambleminde birbiriyle kesişen iki kılıç arasındaki boşlukta bir mushaf ve Kur'ân âyetinin bir lafzı olan ''hazırlayın'' ile şu üç kelime; ''Hak, Kuvvet, Hürriyet'' bulunmaktadır.

Menşei

İhvanlar, selefîlikten, delili arama zorunluluğunu, iki esas kaynak olan Kur'ân ve sünnete dönüşü, her türlü şirkten sakınıp tevhidin kemâline erme hususunu almışlardır.

Davaları, Şeyh Muhammed b. Abdülvahab, Sünüsî ve Seyyid Reşid Rıza hareketlerinden etkilenmiştir. Bu hareketler İbn Teymiyye (Ö. 728) ekolünün devamı olarak Ahmet İbn Hanbel ekolünden kaynaklanır.

İhvanlar tasavvuftaki nefsî terbiyeye, davet ve ilk sûfilerdę olduğu giib akidede doğruluk, bidat ve aşırılığı terk, pasiflik ve boyun eğmeye karşı çıkmak

hususlarına oldukça önem vermişlerdir.

el-Benna bu kavramları davetinde topladığı gibi, özellikle Mısır'da ve bölge ülkelerinde yayılmaya başlayan akımlara karşı koymak için asrın şartlarının gerektirdiği hususları da ilâve etmiştir.

Etkili olduğu bölgeler

Hareket İsmâiliyye'de başlamış daha sonra Kahire'ye ve Mısır'ın birçok şehir ve köylerine yayılmıştır. İhvanlara ait şube sayısı 1940'lı yıllarda çok sayıda üyeleri olan üçbin şubeyi aşmıştır.

Hareket diğer arap ülkelerine de yayılmış; Suriye, Filistin, Ürdün, Lübnan, Irak, Yemen ve birçok bölge ülkesinde güçlenmiştir. Günümüzde dünyanın hemen her yerinde mensupları bulunmaktadır.

Kaynakça

1- *Hasan el-Benna* — Özel Konferanslarla Prensipler ve Usuller, Kahire, bsk. 1980

2- *Değiştirilmiş Şekliyle İhvan-ı Müslimin'in Genel Tüzüğü* — Kahire, H. 1354

3- *İhvan-ı Müslimin* — Tarih Doğuran Olaylar, Mahmud Abdülhalim, İskenderiyye bsk. 1979.

4- *Hasan el-Benna, Davetçi İmam, Şehid Müceddid* — Enver Elcündî, Beyrut

5- *Şehid Seyyid Kutub* — Yusuf El'azâm, Beyrut

6- *İhvan-ı Müslimin ve İslâmî Cemaatler* — Dr. Zekeriya Süleyman Beyyumi, Kahire

7- *Müzekkirat Eddava ve Eddaiye* — Hasan el-Benna, Beyrut

8- *Şehid İmam Hasan el-Benna'nın Risaleleri* — Kahire

9- *İhvan-ı Müslimin* — Dr. Ritşard Mitçel, terc. Kahire

10- *İhvan-ı Müslimin, Çağdaş İslâmî Hareketlerinin En Büyüğü* — İshak Musa Elhüseyni

11- *Asrımızın Çağdaş İslâmî Hareketlerin En Büyüğü* — Muhammed Ali Danavi, Kahire

12- *İhvan-ı Müslimin ve Mısır Toplumu* — Muhammed Şevki Zeki

13- *Filistin Savaşı'nda Müslüman Kardeşler* — Kamil eş-Şerit

14- *Süveyş Kanalı'nda Gizli Direniş* — Kamil eş-Şiret

İSLÂMÎ CEMAAT
(CEMAAT-İ İSLÂMÎ)

Tanım

Hindistan, Pakistan ve yöresinde gelişen İslâmî Cemaat hareketi, daha ziyade çağdaştır. İslâm Hukuku'nun açıklanıp insanların günlük yaşantısına sokulması için çaba sarfetmekte, bölgeyi ele geçirmeye çalışan sekularist akımlara karşı koymak için her türlü direnci göstermektedir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• *Ebu' l-Ala el-Mevdudî* (1903-1979): Haydarabad eyaletinin Örenk Abad şehrinde doğdu. İlk öğrenimini dindarlığı ve ruhî otoritesiyle ün yapmış Kutbuddin Mevdud ailesine mensup babası Seyyid Ahmed Hasan'ın kontrolü altında yapmıştır. Dava hayatına 1918'de basın sahasına girmekle başlayan Mevdudî, 1920'de İslâm Milleti'ni kurtarmayı ve İslâm'ı her tarafa duyurmayı hedef edinen bir basın cephesi oluşturmuş; birçok gazetede yazar, yazı işleri müdürü ve başyazar olarak görev yapmıştır. 1928 yılında yayınladığı *İslâm' da Cihad* kitabıyla halkın İngilizlere, putperestlere ve İslâm düşmanlarına karşı ayaklanmasıyla büyük katkıda bulunmuştur. 1933'de Haydarabad'da *Tercümanu' l el-Kur' an*'ı yayınlamıştır. Bu derginin parolası *''Ey Müslümanlar, Kur' an' ın davasını yüklenin, kalkın ve dünyanın üstünde yücelin''* dir. Bu dergi yoluyla düşünce ve fikirleri Hindistan -Pakistan civarı Müslümanları arasında yayılarak daha sonra İslâmî Cemaat'in kurulmasına zemin hazırlamıştır.

1937 - 1938'de Muhammed İkbal (1873 - 1938)'in daveti üzerine Lahor'a gelmiş; öğrenci yetiştirmek ve kitap telif etmek amacıyla Atankut da Dâr-ül İslam'ı kurmuştur. Ancak, Mevdudî'nin gelişinden birkaç ay sonra İkbal vefat etmiştir.

Tercümanu' l-Kur' an dergisi yoluyla Mevdudî İslâm âlimlerini ve liderlerini bir konferansa davet etmiştir. 26 Ağustos 1941'de Hindistan civarını temsil eden

yetmişbeş şahsiyetin hazır bulunduğu bu Lahor konferansında İslâmi cemaat kurulmuş ve Mevdudî, Cemaatin Emiri seçilmiştir.

O zamanlar ülkeye İngilizler hakimdi; Mevdudî'nin işgal kuvvetleri nezdinde çalışmanın haram olduğu fetvasını yayınlaması, daha yeni kurulmuş olan İslâmî Cemaat'in, emperyalist güçlerin saldırısına uğramasına yol açtı.

28 Ağustos 1947'de putperest Hindistan'dan ayrılan ülkenin iki bölümü üzerinde Pakistan devleti kuruldu. Bunun üzerine sadece idari meseleleri yürütmek üzere Hindistan'da cemaatin yeni bir idaresi kuruldu. Cemaat o zaman Müslüman muhacirlerin yerleşmesi, barınması için çadır ve barınaklar kurmakta büyük gayret gösterdi.

Cemaat etkinliğini göstererek sosyalistler, Hindular, sekülaristlerle 1947 yılından itibaren şiddetli bir mücadeleye girişti. Dokuz yıl süren bu mücadele sonucu 1956 yılında kabul edilen anayasa, İslâmi yönelişin zaferi oldu. Bu kavga günümüze kadar da çeşitli şekillerde devam ederek geldi.

Mevdudî hayatında birkaç defa tutuklandı. Pakistan'da İslâmî uygulamaya karşı olanlara çıkışması nedeniyle birkaç defa idama mahkûm oldu, sonra cezası hafifletildi. Bu tutuklamalar Mevdudî'nin imanını daha da güçlendirerek, İslâm dava ve prensiplerini daha sıkı bir şekilde savunmasına yol açtı.

İslâmî Cemaat, Hindistan'a karşı Keşmirli mücahidlere yardım elini uzatmaktan geri durmadı; sağlık merkezleri, erzak, çadır temin etti. Afganlı mülteci ve mücahidlerin yanında da yer alarak kendilerine çadır, hastane temin etti ve malî destekle bulundu. Pakistan'daki cemaat yardımlarına halen devam etmektedir.

1971'de Pakistan iki bölüme ayrıldı; batı tarafı Pakistan adını korurken, doğuda Bengladeş adında yeni bir devlet kuruldu. Mevdudî de bu bölünmeden en çok rahatsız olanlardan birisiydi.

Kasım 1972 tarihinden itibaren Mevdudî rahatsızlığı dolayısıyla kendi isteği üzerine cemaat emirliğinden ayrıldı, tüm vaktini araştırma ve telife verdi, *Tefhimu'l-Kur'an* tefsirini tamamlamaya çalıştı. Cemaate emir olarak Mayan Tufeyl Muhammed seçildi.

27 Şubat 1979'da Mevdudî'ye İslâm'a hizmet dalında Kral Faysal ödülü verildi. Mevdudî bu ödülü Lahor'da İslâm Ansiklopedisi kurumunun inşasına sarfetti.

22/2/1979'da New York'ta geçirdiği ameliyattan kurtulamayarak vefat eden Mevdudî'nin Lahor'a getirilen cenazesi pek çok Müslümanın gözyaşlarıyla toprağa verildi.

Mevdudî arkasında bir dava ve dava adamları ile, kütüphane dolusu kitap bıraktı. Telif ettiği bu kitaplar çeşitli dillere birkaç defa tercüme edildi ve basıldı.

Srilanka, Keşmir ve başka yerlerde de etkili temsilicileri olan İslâmî Cemaat'in diğer şahsiyetlerini şöyle sıralayabiliriz:

Pakistan'dakiler

• *Mayan Tufeyl Muhammed:* 1914 doğumludur ve cemaatin kurucu üyelerinden biridir. Mevdudî zamanında cemaatin genel sekreterlik görevini yürütmüş, 1972'de de cemaatin emiri olmuştur. 1977'de bu vazifeye yeniden seçilen Tufeyl Muhammed, Mevdudî ile birlikte birkaç defa tutuklanmış; Pakistan içinde ve dışında konferans ve seminerlere katılmıştır. Fizik, matematik ve hukuktan mezun olmuştur.

• *Hurşid Ahmed:* Emir yardımcısıdır. 1978 kabinesinde bakanlık yapmış bir Pakistan milletvekilidir.

• *Kadı Ahmed Hüseyn:* Halen cemaatin genel sekreterlik görevinde bulunuyor. İslami Cemaat'in parlamentodaki üyesidir.

• *Muhammed Eslem Selimî:* Cemaatte Genel Sekreter Yardımcısıdır.

• *Halil Ahmed el-Hamidî:* Arap Neşriyat Evi ve Mevdudî Milletlerarası İslâm Enstitüsü Müdürü'dür.

• *Hurrem Cah Murad:* İngiltere (Lister) İslâmî Kurum Müdürü ve Doğu Pakistan İslâmî Cemaati eski emiridir.

• *Emin Ahsen Islahî:* Büyük âlimlerdendir. Mevdudî ile beraber tutuklandı. Cemaatin siyasî sahaya ve seçimlere girmesi nedeniyle ayrıldı. Ancak kitapları cemaat toplantılarında halen okunur.

• *Prof. Abdülgafur Ahmed:* Cemaattin Karaçi Şubesi Emiri'dir. Merkezî Parlamento üyeliği görevinde bulunmuş ve 1978 Hükümeti'nde Sanayi ve Madencilik Bakanı olarak görev yapmıştır.

• *Mahmud Azam Farukî:* Merkezî parlamento üyeliği yapmış ve 1978 Hükümeti'nde Tanıtma ve Yayıncılık Bakanı olmuştur.

• *Seyyid Es'ad Ceylanî:* Pencap eyaleti emiridir. İslâmî Cemaatin parlamento üyesidir. Çeşitli konularda seksenden fazla eseri vardır.

• *Şuderi Rahmet İlahî:* 1978 Hükümeti'nde Sulama ve Enerji Bakanı'dır.

Hindistan'dakiler

• *Ebu'l-Leys İslahî en-Nedvî:* Hindistan'daki Cemaat Emiri'dir. Bir ara emirlikten ayrılmış, sonra yeniden seçilmiştir. Halen aynı vazifede bulunmaktadır.

• *Şeyh Muhammed Yusuf:* Ebu'l-Leys'in ayrılışından sonra kısa bir süre Emirlik yaptı.

• *Seyyid Hamid Hüseyn:* Davanın en tanınmış konuşmacısıdır. 1405 yılı hac mevsiminde Cidde'de vefat etti.

• *Afdal Hüseyn:* Cemaatin şimdiki Genel Sekreteri'dir. Eğitim konusunda otuzdan fazla eseri bulunuyor.

• *Seyyid Ahmed Urucu el-Kadirî:* Cemaatin Emir Yardımcısı'dır. İslâmî Cemaatin Hindistan'daki organı *Zindegi* (Hayat) dergisinin başyazarıdır.

Bengladeş'tekiler

• *Ebu'l-Kelam Muhammed Yusuf:* Bengladeş'in 1972 yılında Pakistan'dan ayrılmasından sonra cemaatin ilk emiri olmuştur.

• *Abbas Ali Han:* Cemaatin şimdiki emiridir.

• *Gulam Azam:* Pakistan'dan ayrılmadan önce Doğu Pakistan'da İslâmî Cemaat Emiri'ydi. Davasında olan hizmetini yavaşlatması ve etkisiz hale gelmesi için vatandaşlıktan çıkarılmış olmasından dolayı Bengladeş'te yaşıyor.

Temel düşünce ve inançları

• Cemaatin akidesi, Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat olan Müslümanların akidesidir. Genel olarak düşüncelerinde Tevhid'e, Allah'ın kitabına ve Resulü'nün sünnetine bağlıdır. Günlük yaşantılarında İslâmî esasların uygulanmasını istemekte, bunun gerçekleşmesi içinde çalışmayı görev bilmektedirler.

• Mevdudî'nin değişmeyen görüşü şudur: İslâm, felsefe sisteminden ibaret değildir, hayat için tam bir nizamdır. Önümüzde yaşayan bir örnek olmadıkça sözle İslâm'a herhangi bir hizmette bulunabilmemiz imkânsızdır.

• Mevdudî'nin ıslah programı dört esastan ibarettir:

a) Düşüncelerin tasfiyesi (temizlenmesi).

b) Ferdin kendisinin islah edilmesi.

c) Toplumun islahı.

d) Rejimin islahı.

• Mevdudî'nin mücadelesi dört aşamalıdır:

1- Hindistan dahilinde bir tek kavmiyetçilik teorisine karşı çıkmak. (Bu teoriyi Hindular'la Müslümanlar arasında bir müşterek kavmiyetçiliğin bulunduğunu savunan Kongre Partisi ortaya atmıştı. Mevdudî bu konuda *Müslümanlar ve günümüzdeki Kavga* ve *Kavmiyetçilik Meselesi* kitaplarını telif etmiştir.)

2- Batı medeniyetinin tahakküm ve nüfuzuna karşı çıkmak.

3- İslâm fikrine muhalif fikir taşıyan liderlere karşı çıkmak.

4- Dini, donmuş bir kalıp şeklinde gösteren düşüncelere karşı çıkmak.

• Mevdudî hareketin güçlenmesi içinde üç nokta üzerinde durmuştur:

a) Çalışma arkadaşlarının sadece akidelerinde güçlü olmaları yeterli değildir, özel hayatlarında da dürüst olmaları gerekmektedir.

b) Dava nizamı müsamaha ve gevşeklik kabul etmeyen muhkem bir nizam olmalıdır.

c) Davada iki tip davetçi bulunmalıdır: Bunlar da eski İslâmî kültür sahipleri ve çağdaş kültür sahipleridir.

• 19/2/1948'de Lahor Hukuk Fakültesi'ndeki konuşmasında Mevdudî yeni kurulan Pakistan Devleti'nin hedefi olarak dört nokta belirledi ve bunların gerçekleşmesini istedi.

1- Pakistan'da hakimiyet yalnız Allah'ındır, Pakistan hükümetinin görevi: İlâhî emirleri uygulamaktan ibarettir.

2- İslâm Şeriatı devletin anayasasıdır.

3- İslâm Şeriatı'na ters düşen tüm yasalar kaldırılmalı ve ileride İslâm Şeriatı'na ters düşecek yasalar konulmamalıdır.

4- Hükümet, yetkilerini yalnız İslâm şeriatının gösterdiği sınırlar dahilinde kullanmalıdır.

(Bu konuşmanın ülke çapında büyük bir yankısı olmuş. Bunu, ülkenin her yerinden gelen onbinlerce mektup ve telgraf teyid etmiştir. Hükümet ise bu isteklere karşı çıkarak Mevdudî ve arkadaşlarını tutuklamış, ancak daha sonra bu istekleri kabul etmiştir. Mart 1949'da, Kurucu Mecilis'te alınan hedef kararlar büyük ölçüde Mevdudî'nin bu sözlerinin etkisini taşımıştır.)

- Mevdudî davasındaki üslubu da şu noktalarda toplamıştır:

a) Çiftçi üslûbu

b) Tabib üslûbu

c) Sınıflar üslûbu (Talebe - işçi - çiftçi - avukat - doktor)

d) Ehemmiyet sırası üslûbu

e) Sözden önce numune üslûbu.

- Pakistan'daki Cemaatin düsturundan bazı önemli noktalar da şunlardır:

a) Cemaat Allah'ın kitabını ve Resulü'nün sünnetini hayatın her alanında hüccet ve dayanak kabul eder.

b) Cemaatin hedefine varabilmek için verdiği mücadele dünyadaki diğer pek çok hareket gibi gizliliğe değil, her şeyi açık bir şekilde yerine getirme esasına dayanır.

c) Cemaat, umduğu reformu ve hedef edindiği inkılâbı gerçekleştirmek için hukukî ve yasal yollara başvurur, istediği değişiklik için kamuoyu oluşturmaya çalışır.

Menşei

Ebu'l-Ala el-Mevdudî, davasını Allah'ın kitabına ve Resulü'nün sünnetine dayandırmıştır.

Daveti Şeyh Muhammed bin Abdülvahab'ın davetinden etkilenmiştir. Akidenin şirk şaibelerinden arındırılması hususunda çok ısrarlıydı. Her zaman iki esas kaynağa dönüp her meselede delil aramak ve dine dıştan giren bidatlerin terk edilmesi konusunda ısrar etmiştir.

Mevdudî'ye İslâm filozofu Muhammed İkbal'in de tesiri olmuştur. Mevdudî, Muhammed İkbal'in fikirlerini çok beğenirdi. Onunla üç defa görüşmüştür.

Müslüman Kardeşler'in daveti ile İslâmî Cemaat'in daveti arasında karşılıklı etkilenmeler vardır. Her iki tarafın kitapları diğer tarafın toplantılarında okunurdu. Hasan el-Benna Mevdudî'nin telif ettiği *İslâm'da Cihad* kitabının, kendisinin cihad fikrine de aynen uyduğunu söylerdi.

Etkili olduğu bölgeler

İslâmî Cemaat'in faaliyetleri Hindistan - Pakistan civarında yoğundur.

Pakistan'daki İslâmî Cemaat'in merkezi Lahor - le-Mansura'da bulunuyor.

Cemaat mensuplarının Bengladeş, Hindistan, Srilanka ve Keşmir'de de liderleri vardır. Ancak bunların idari işleri yürütmekten başka bir fonksiyonları yoktur. Bu bölgelerin fikirleri ve yönelişleri arasında da hiçbir ayrılıkda bulunmaktadır.

Pakistan İslâmî Cemaati, güçlü varlığı ve halk kitlelerinin tasvib ve desteği sonucu resmi makam ve dairelerde temsil edilmektedir.

Kaynakça

1- *Ebu'l-Ala el-Mevdudî, Fikri, Daveti* — Esat Ceylânî
2- *İmam Ebu'l-Ala el-Mevdudî, Hayatı Daveti, Cihadı* — Halil Ahmed Hamidî
3- *Hareket Ansiklopedisi (İki cilt)* — Fethi Yeğen
4- *Pakistan İslâmî Cemaat Düsturu* — Terc. H. Ahmed Hamidî
5- *Ebul Ala el-Mevdudî'nin kitapları*

İSMÂÎLÎLİK

Tanım

Bâtınî bir fırkadır. Bu fırka ismini, İmam İsmâîl b. Cafer es-Sadık'dan almaktadır. Onun ölümünden sonra ortaya çıkmıştır. Görünüşe göre Ehl-i Beyt'e taraftarlık iddiasındadır, fakat geçrek amacı İslâm akidesini yıkmaktır. Çeşitli fırkalara ayrılarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Kâramita İsmâîlîler

İsmâîlî İmam'a karşı gelip malına el koyan gruptur. Bahreyn ve Şam'da ortaya çıktılar. İsmâîlî İmam, merkezleri olan Suriye'den kaçıp canını emniyete almak için İran'ın kuzeyine sığınmıştır. Bu grubun ileri gelenleri şunlardır:

- Abdullah b. Meymun el-Kaddah: H. 260 yılında İran'ın güneyinde tanınmıştır.
- el-Farac b. Osman el-Kaşani (Zikreveyh): Irak'ın güneyinde ortaya çıkarak mestur İmam'a davet etmeye çalışmıştır.
- Hammad Kurmut b. el-Eş'as (H. 278): Davasına Kûfe civarında başladı.
- Ahmed b. el-Kasım: Hacıların ve tüccarların kafilelerine saldırıp onları talan etmesiyle tanınmıştır.
- el-Hasan b. Behram (Ebu Said el-Cenabî): Bahreyn'de zuhur etmiştir. Karamıta devletinin kurucusudur.
- Süleyman b. Hassan b. Behram (Ebu Tahir): el-Hasan b. Behram'ın oğludur. Otuz yıl hükmettiği devletin sınırlarını genişletmiş; H. 319 yılında da Mekke'ye saldırarak Hacerü'l-Esvedi çalmış, yirmi yıl Bahreyn'de tuttmuştur.
- el- Hasan el-Asam b. Süleyman: H. 360 yılında Şam'ı ele geçirmiştir.

Fatimî İsmâîlîler

Asıl İsmâîlî hareket olan Fâtımî hareketi çeşitli aşamalardan geçmiştir:

1- Gizlenme devri: H. 143 yılında İsmâîl'in ölümünden Ubeydullah

el-Mehdî'nin zuhuruna kadar sürmüştür. Gizlilik nedeniyle bu dönemdeki imamların adları hakkında ihtilaf var.

2- Görünme başlangıcı: Görünme, H. 266 yılında Yemen'de, İsmâîlî Devleti'ni kuran el-Hasan b. Havşeb'le başlar. Faaliyeti Kuzey Afrika'ya kadar uzanmış ve Kutama şeyhlerini de elde etmiştir. Kendisinden sonra gelen arkadaşı Ali b. Fadl ise peygamberlik iddia etmiş, taraftarlarını oruç ve namazdan muaf tutmuştur.

3- Görünme ve güçlenme devri: Suriye'nin Selemye kasabasında mukim olan Ubeydullah el-Mehdî'nin zuhuruyla başlamış, el-Mehdî'nin daha sonra Kuzey Afrika'ya kaçarak oradaki Kutamî Kabileleri'nden destek görmesiyle gelişmiştir.

Ubeydullah'ın dâîlerinden biri olan Ebu Abdullah eş-Şîî isimli zat Mağrib'de İsmâîliyye doktrinini yaymakta başarı göstermiş ve neticede, orada bir merkez oluşması için uygun bir ortam doğmuştur. Daha sonraları Ubeydullah'ın, bu zatı öldürdüğü de rivayetler arasında yer almıştır.

Ubeydullah, ilk Fâtımî-İsmâîlî Devleti'ni el-Mehdiyye (Tunus) de kurmuş ve H. 297 yılında Rukayde'yi de ele geçirmiştir. Takipçileri şunlardır:

el-Mansur Billah (Ebu Tahir İsmail)	H. 334 - 341
el-Muiz Lidinillah (Ebu Temim Maad)	H. 341 - 365 (Bunun zamanında Mısır H. 358 yılında fethedilmiş ve Muiz buraya H. 362 yılının Ramazan ayında gelmiştir.)
el-Aziz Billah (Ebu Mansur Nizar)	H. 365 - 386
el-Hakim Biemrillah (Ebu Ali el-Mansur)	H. 386 - 411
el-Zahir (Ebul Hasan Ali)	H. 411 - 427
el-Mustansır Billah (Ebu Temim)	H. 487'de öldü.

El-Mustansır'ın ölümüyle Fatımi İsmâîlîler doğuda Nîzârî, batıda Müstalî olmak üzere iki kola ayrıldılar. Bu bölünmenin sebebi şudur: İmam Mustansır ölmeden önce oğlu Nizar'ın yerine geçeceğini yazılı olarak belirtmişti. Çünkü en büyük oğlu idi. Ancak Veziri el-Afdal b. Bedr. el-Cemalî Nîzâr'ı uzaklaştırıp, kızkardeşinin oğlu ve Mustansır'ın küçük oğlu olan el-Müstali'yi imam ilan etmiştir. Vezir, Nîzâr'ı tutuklayarak, ölünceye kadar hapiste tutmuştur.

Müstâlî Fâtımî İsmâîlîleri, Süleyhîlerin desteğiyle Mısır, Hicaz ve Yemen'de hükümlerini sürdürmüşlerdir. İmamları şunlardır:

el-Musta'li (Ebul Kasım Ahmed)	H. 487 - 485
el-Amir (Ebu Ali el-Mansur)	H. 495 - 525
el-Hafız (Ebul Meymun Abdülmecid)	H. 525 - 544
ez-Zafir (Ebu Mansur İsmail)	H. 544 - 549
el-Faiz (Ebul Kasım İsa)	H. 549 - 555
el-Adıd (Ebu Muhammed Abdullah)	H. 555'den devletlerinin Selahaddin Eyyubi tarafından yıkılmasına kadar.

Esrarkeş İsmâîlîler

Bunlar Şam, İran ve daha doğudaki bölgelerde bulunan Nîzârî İsmâîlîleri'dir. Nizar'ın tahttan mahrum edildiği sırada İmam Mustansır'ın makamına haccetmek için İran'dan bir kişi gelir. Bunun adı el-Hasan b. es-Sabbah'dır. Meydana gelen bölünmeyi görünce İran'a döner, mestur (gizli) imama davete başlar. H. 483 yılında Alamot kalesini ele geçirir ve doğuda Nîzârî İsmâîlî Devleti'ni kurar. Bunlara, esrar kullandıkları için *Esrarkeşler* adı verilir. Hasan Sabbah, el-Musta'linin oğlu İmam Amir'i öldürmek için Mısır'a fedaîler gönderir. Kan dökmeyi çok sevmesi, iki oğlunu da öldürmesine sebep olur. Kendisi de H. 528 yılında nesilsiz ölur. Bunların devletçileri de şunlardır:

el-Hasan b. es-Sabbah	Ö. 1124
Keya Büzürk Amid	Ö. 1138
Keya Büzürk'ün oğlu Muhammed	Ö. 1162
Muhammed'in oğlu İkinci Hasan	Ö. 1166
İkinci Hasan'ın oğlu İkinci Muhammed	Ö. 1210
İkinci Muhammed'in oğlu Üçüncü Hasan	Ö. 1221
Üçüncü Hasan'ın oğlu Üçüncü Muhammed	Ö. 1255
Rükneddin Horşan	(Rükneddin zamanında, Moğol Hanı Hülagu bu devleti yıkarak Rükneddin'i öldürmüş ve taraftarlarını çeşitli ülkelere dağıtmıştır. Halen taraftarları mevcuttur.)

Şam İsmâîlîleri

Bunlar da Nîzârî İsmâîlîleri'dir. Kalelere ve tabyalare sahip olan bu fırka eski akide üzerine kalmış, ancak hiçbir zaman bir devlet kuramamıştır. Sadece tarihin bazı devirlerinde önemli rol oynamıştır. Halen Selemye, Kadmus, Mısyaf, Banyas, Havabi ve Kehif'te yaşamaktadır.

Bunların belirgin şahsiyetlerinden olan Raşiduddin Sinan (Şeyhulcebel adıyla da tanınmıştır) Hasan b. es-Sabbah gibi hareket etmiştir. Sinanîye mezhebinin de kurucusudur. Bunlar İsmâîlî akidenin yanısıra tenasüh'e de inanmışlardır.

Buhra İsmâîlîleri

Müsta'lî taraftarı İsmâîlîler'dir. Musta'li'nin, Amir'in ve sonra oğlu Tayyib'in imamlığını kabul ettikleri için *et-Tayyibîyye* olarak da adlandırılırlar. Hindistan ve Yemen İsmâîlîleri bunlardandır. Politikayı bırakıp ticaretle uğraşmışlardır. Özellikle, Hindistan'da Hindular'la alış veriş yaparken pek çok Hindu'yu mezheplerine katmışlardır. Zaten onlara Buhra denmesi de bu sebeptendir. Buhra, Hindistan'ın eski dilinde tüccar demektir.

İmam et-Tayyib H. 525 yılında gizliliğe başladı, neslinden gelen gizli imamlar hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Buhra alimleri bunların adlarını bile bilmezler. Buhra iki fırkaya ayrılır:

1- Davudîyye Buhrası: Kutup Şah adındaki davetçiye mensup olanlardır. Bunlar H. 10. asırdan beri Hindistan ve Pakistan'da yaşarlar, davetçileri ise Bombay şehrinde ikamet eder.

2- Süleymaniye Buhrası: Süleyman b. Hasan adındaki davetçiye mensup olanlardır. Bunların merkezi halen Yemen'dedir.

Ağahancı İsmâîlîleri

Bu fırka Miladî 19. asrın ilk otuz yılında İran'da tanınmaya başlamıştır. Davetçileri şunlardır:

1- Hasan Ali Şah veya Birinci Ağahan: İngilizlerin müdahalesine yol açmak için kullanılan bir ayaklanmanın elebaşısı oldu. Nîzârî İsmâîlîlik davasında bulunmuş akabinde Afganistan'a sürülmüş, oradan da Bombay'a geçmiştir. İngilizlerin kendisine Ağahan adını verdikleri bu zat, 1881 yılında ölmüştür.

2- Ağa Ali Şah veya İkinci Ağahan (M. 1881 - 1885).

3- Muhammed el-Hüseyni veya Üçüncü Ağahan: İkinci Ağahan'ın oğludur (M. 1885 - 1957). Avrupa'da yaşamayı tercih ederek dünyadaki her zevki tatmış, ölmeden önce de İsmâîlîlerin süregelen usullerini çiğneyerek büyük oğlu yerine torunu Kerim'i, halife tayin etmiştir.

4- Kerim veya Dördüncü Ağahan: Halen hayatta olan Kerim, Amerikan Üniversiteleri'nde tahsil görmüştür.

Duran İsmâîlîler

Bunlar Muhammed b. İsmâîl'in imamlığında ısrar edenlerdir. Gizlenen imamların ilki olan bu imamın kaybolduğuna ve fakat geri döneceğine de inanmaktadırlar.

Temel düşünce ve inançları

- Muhammed b. İsmâîl'in neslinden olup, yazı ile belirlenen masum bir imamın zorunluluğuna inanırlar. Bu imamın büyük oğul olması şarttır. Ancak bu şart defalarca ihlâl edilmiştir.
- Masumluk günah ve hata işlememek değildir. Bunlar günah ve hatayı kendi inançlarına göre tevil ederler.
- Zamanın imamını tanımayan ve ona biat etmeden ölen kimseyi cahiliyet üzere ölmüş kabul ederler.
- İmama, ilâha benzer bir yücelik verirler. Onun ilm-i bâtını bildiğine inanırlar ve kazandıklarının beşte birini kendisine ayırırlar.
- Takiyye ve gizliliğe inanırlar, zor günlerde bu esasları uygularlar.
- İsmâîlîlik'in esası İmam'dır, akideleri de imamın şahsıyla alâkalıdır.
- Yeryüzünde ya açık ya da gizli bir imam olmalıdır bunlara göre. İmam açık ise, hücceti gizli olabilir. İmam gizli ise, davetçileri ve hücceti de açık olmalıdır.
- Tenasüh'e inanırlar. Bunlara göre imam tüm peygamberlerin ve kendisinden önceki imamların vârisidir.

• Allah'ın hemen hemen tüm vasıflarını inkâr ederler. Çünkü Allah onlara göre aklın anlayabileceğinin üstündedir. O ne var, ne de yok; ne alim ne de cahil; ne kadir, ne de acizdir. Mutlak nefyi ve mutlak istabı kabul etmezler. O, karşılaşanların ilahı olduğu gibi, husumet halinde olanların da yaratanıdır. O, iki zıd arasında hüküm verendir. Ne eski, ne de yeniir; kadim O'nun emri ve kelâmı, yeni de ahlâk ve fıtratıdır.

• Buhra İsmâîlîleri, diğer müslümanların mescidlerinde namaz kılarlar. Görünürdeki akideleri diğer İslami mutedil fırkaların akidelerine benzer. Ancak gerçek inançları farklıdır. Mesela, onlar namaz kılarlar fakat namazları Amir'in oğlu Tayyib'in neslinden olan gizli imamadır. Hac için Mekke'ye giderler fakat Kâbe onlara göre imamın sembolüdür.

• Esrarkeşlerin en önemli sloganları ise, "Varlıkta gerçek yok ve her şey mubah" sözüdür. Metodları ise sistemli suikast ve her zaman inşa ettikleri kalelere sığınmaktır. İmam Gazalî bunlar için şöyle diyor: "Öğrenildiğine göre, onlarda her şey mubahtır, hicab yok, yasaklar kaldırılmıştır ve helâldır; şeriatı da inkâr ederler. Bu gerçeklerle karşılaştırıldıklarında da kurtuluşu inkârda bulurlar."

• Allah'ın varlığı doğrudan yaratmadığına; yaratmanın ilâhî sıfatların tamamının mahallî olan küllî akıl yoluyla olduğuna inanırlar. Küllî akıl, insan olan peygambere ve gizli imamlara hülul etmiştir. Muhammed konuşandır, Ali ise tefsir edilen esastır bunlarca.

Menşei

Bu mezhep, Irak'ta ortaya çıktı; daha sonra İran, Horasan, Hindistan ve Türkistan'a yayıldı. Bu mezhebin inançlarına böylece eski İran akideleri ve Hind düşünceleri karıştı. Bunlardan bazıları kimi milletten aldıkları akideleri, keyfî olarak kendi akidelerine uydurdular.

Hindistan brahmaları ve filozofları, budistler, keldanîler ve putperestlerle münasebetler kurarak bunlardan ruhanîlik, yıldızlar, gezegenler hakkında fikirler ve düşünceler aldılar. Gizli oluşları, almış oldukları hurafelerin kendilerini daha fazla saptırmasına yol açmıştır.

Bazıları Mazdek ve Zerdüşt'ün her konudaki serbestlik görüşüne ve komünizm akımına tâbi oldular (Karâmita vb.).

Akideleri Kur'ân ve Sünnet'ten alınma değildir. Etkilendikleri bir çok felsefe ve ideoloji, bunların İslâm'dan tamamen çıkmasına neden olmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

İsmâîlîlerin hâkim oldukları yerler uzun zaman boyunca şartlara göre değişmiş, zamanla genişleyerek İslâm dünyasına nüfuz etmeye başlamışlardır.

Karmatîleri Arap Yarımadası'na, Şam'a, Irak'a ve Maveraünnehir'deki ülkelere hakim olmuşlardır.

Fâtımîler de Kuzey Afrika'ya, Atlas Okyanusu'na kadar uzanan bir devlet kurmuş, Mısır ve Şam'a hâkim olmuşlardır. Irak halkı da mezheplerine girmiş ve Bağdat minberlerinde adları okunmuştur. Ancak bu devlet Selahaddin Eyyubî tarafından ortadan kaldırılmıştır.

Ağahancılar; Nayrobi, Darusselam, Zencibar, Madagaskar, Belçika Kongosu, Hindistan, Pakistan ve Suriye'de bulunmaktadırlar. Yönetim merkezleri deKaraçi'dedir.

Buhralar; Yemen, Hindistan ve etraflarındaki kıyılarda yerleşmişlerdir.

Şam İsmâîlîleri; Suriye'nin her tarafında kaleler ve tabyalar yapmışlardır. Selemye, Havabi, Kadmus, Mısyaf, Banyas ve Kehf'te halen mevcuttur.

Esrarkeşler; İran'da yayılmışlardır. Hazar Denizi Güneyi'ndeki Alamut kalesini ele geçirmiş, Sünnî Abbasî Devleti'nin ortasında büyük bir eyalet kuracak kadar genişlemişlerdir. Banyas, Halep ve Musul'a kadar hakim oldmuşlardır. Bu mezhep mensuplarından biri haçlılar zamanında da Şam'a kadı tayin edildi. Nihayet Moğol Hanı Hülagu tarafından ortadan kaldırılmış.

Kaynakça

1- *İslâmî Mezhepler Tarihi, 1. cüz* — Muhammed Ebu Zehra
2- *Mezhepleri Olmayan Bir İslâmiyet* — Dr. Mustafa Eşşek'a
3- *İsmâîlîye Tayfası, Tarihî, Nizamları, Akideleri.* — Dr. M. Kamil Hüseyin Kahire
4- *İslâm Ansiklopedisi* — İsmâîlîyye maddeleri.
5- *el-Milel ve'n-Nihal* — Şehristanî
6- *İslâm'a Karşı Komplo* — Enver el-Cündî
7- *Gizli Cemiyetler ve Yıkıcı Hareketler Tarihi* — Muhammed Abdullah Anan
8- *İsmâîlîler, Fâtımîler ve Karâmita'nın Asılları* — Barnard Louis
9- *Keşf Esrarulbâtınîyye ve Ahbarul Karâmita* — M.B. Malik el-Yamanî
10- *Fadaih el-Bâtınîyye* — Ebu Hamid el-Gazâlî

İ S T İ Ş R A K (ORİENTALİSM)

Tanım

İstişrak ve oryantalizm; Müslüman doğu medeniyetinin (din, edebiyat, dil ve kültürü içine alacak şekilde) bütün unsurlarını inceleyerek İslâm Dünyası hakkında batılıların sistematik bir bilgiye sahip olmalarını sağlayan, İslâm ve Batı medeniyeti arasındaki mücadelede Batı uygarlığı lehine veriler elde etmeye çalışan bir akımdır. Bu akım kısaca ''Sömürgeciliğin Keşif Kolu'' şeklinde ifadelendirilmiştir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Başlangıç

İstişrakın başlangıcını tesbit etmek zordur. Bazı tarihciler bunu Endülüs'teki İslâm devleti zamanında başladığını ileri sürerken, diğerleri de Haçlı Savaşları'yla başladığını belirtiyorlar.

Lâhutî istişrak ise, resmî varlığını Viyana Kilisesi'nin 1312 yılında aldığı kararla ortaya koymuştur. Bu karar gereğince çeşitli Avrupa üniversitelerinde Arap Dili kürsüleri açılmıştır.

Bondüct rahiplerinden Jerbert de Oraliac (938 - 1003) Endülüs'e giderek orada ilim tahsil ettikten sonra, İkinci Selvestre (999 - 1003) adı altında ilk Fransız Papa'sı olmuştur. 1130 yılında Toledo başpiskoposu Arapça bazı ilmî kitapları tercüme etmiştir. İtalyan Gerard de Gremona (1114 - 1187) Toledo'ya gitmiş ve tıp, felsefe, astronomi ve falcılıkla ilgili seksenyedi kitap tercüme etmiştir. Fransız Muhterem Piyer (Pierre le Venerable) Bondüct rahipliğine mensup olup, Klone Manastırı'nın başkanlığını yapmış; İslâm hakkında doğru bilgi toplamak için bir mütercim grubu meydana getirmiştir. Ayrıca İngiliz Robert of Ketton'a 1143 yılında Kur'ân-ı Kerim'in manalarını latinceye tercüme etmesi imkânını sağlamıştır. Juan De Sevilla ise Yahudi asıllı bir Hıristiyan'dır. 12. asrın ortalarında tanınmış, astronomi ilmiyle de uğraşmış, Ebu Ma'şer el-Belhi'nin dört kitabını çevirmiştir. Çevirme işinde kendisine Adler Ofg Path yardımcı olmuştur.

İngiliz Roger Bacon (1214 - 1294) da tahsilini Oxford ve Paris'te yaparak İlahiyat ilminde doktora almış, Arapça'dan *Mir' atül Kimya* kıtabını çevirmiş (Normburg 1521).

İstişrak kavramı Avrapa'da ancak onsekizinci asrın sonlarına doğru belirmeye başlamıştır. Önce 1779 yılında İngiltere'de, sonra 1799 yılında Fransa'da ortaya atılmış; nihayet 1838 yılında Fransız Akademisi Lügatı'na girmiştir.

Ölçülü ve insaflı müsteşrikler

• Hadrian Rolland (1718): Hollanda Otracht Üniversitesi Doğu Dilleri profesörüdür. 1705 yılında iki cüzden ibaret olan latince *Muhammedî Din* adlı kitabı yazmış, ancak Avrupa kilisesi bu kitabı kara listeye almıştır.

• Juhan J. Reiske: Zikre değer ilk Alman müsteşrikidir. İslâm hakkında müsbet tutumundan dolayı sapıklıkla itham edilmiş, yoksul yaşamış ve veremden ölmüştür. Almanya'da Arapça araştırmalarına önemli yer verilmesinde önemli rol oynamıştır.

• Selvestre De Sacy (1838): İslâmî araştırmalar sahasına girmeyip Arap Edebiyatı ve dil bilgisiyle meşgul olmuştur. Paris'in, Arapça araştırmalar merkezi haline gelmesinde katkı sahibidir. Mısır Edebiyatı öncülerinden Rifaa et-Tahtavî ile tanışmıştır.

• İngiliz Tomas Arnold (1864 - 1930): *İslâm'a Davet* adlı eseri Türkçe, Orduca ve Arapça'ya tercüme edilmiştir.

• Güstav Lebon: Müsteşrik ve materyalist bir filozoftur. Hiçbir dine inanmadığı halde yazdığı birçok kitapta ve araştırmalarında İslâm medeniyeti hakkında insaflı yorumlarda bulunmuştur. Bu nedenle Batılılarca değersiz görülmüştür.

• Segred Honke: Arap medeniyetinin Batıya etkisini ibraz etmekle insafını göstermiştir. Ünlü *Arap Güneşi Batıya Doğuyor* adlı eserin sahibidir.

• Mutedil diğer müsteşrikler ise; Jak Perl, Ana Marie Chaml, Carlyl Rene Ginot, Dr. Greğne ve Alman Gote'dir.

Aşırı müsteşrikler

• Goldizher (1850 - 1920): Macar asıllı bir Yahudi'dir. *İslâm Tefsir Mezhepleri Tarihi* dikkati çeken kitaplarından biridir. Avrupa'da İslâmiyet konusunun münakaşasız uzmanlarından olmuştur.

• J. Maynard: Aşırı İslâm düşmanlarındandır ve Amerika'lıdır. İslâmî araştırmalar dergisinin yazarları arasında yer alır.

• S.M. Zweimer: *Amerikan İslâm Dünyası Dergisi'* nin kurucusu olan bu misyoner müşteşrik, 1906 yılında yayınlanan *İdeolojiye Meydan Okuyan İslâm* adlı kitabı ile, Hindistan'ın Lekno şehrinde yapılan İkinci Misyonerler Konferansı'na sunulan makalelerden oluşan *İslâm* adlı kitabın sahibidir.

• G.Von Grunbaum: Amerika üniversitelerinde hocalık yapmış bir Alman Yahudisi'dir. 1951 yılında yayınlanan *Muhammedî Bayramlar* ve 1954 yılında

yayınlanan *İslâm Kültürüyle İlgili Etüdler* adlı kitabların yazarıdır.

• A.J. Wensik: İslâm düşmanı bu yazar, 1932 yılında yayınlanan *İslâm Akidesi* adlı eserin sahibidir.

• K. Gragg: Bu da aşırı İslâm düşmanı bir Amerika'lıdır. 1956'da yayınlanan *Davet ve Minare* adlı eseri yazmıştır.

• L. Masignon: Bir Fransız misyoneridir. Fransız Müstemlekeler Bakanlığı Kuzey Afrika İşleri danışmanlığı yapmıştır. 1922 yılında yayınlanan *İslâm' da Sufî Şehid Hallac* adlı eserin sahibidir.

• D.B. Macdonald: Aşırı İslâm düşmanı bir misyonerlerden biri de budur. 1930 yılında yayınlanan *Kelâm ve Fıkıh Gelişmeleri ve Anayasa Teorisi,* 1908'de yayınlanan *İslâm' da Dinî Tutum ve Hayat* adlı eserin sahibidir.

• M. Green: *Ortadoğu Dergisi'* nin sekreteridir.

• D.S. Margoliouth (1850 - 1940): İngiliz asıllı aşırı bir islâm düşmanıdır. Taha Hüseyin ve Ahmet Emin, bunun ekolonün temsilcisidirler. 1913'de yayınlanan *İslâm' da Erken Gelişmeler,* 1905'de yayınlanan *Muhammed ve İslâm' ın Zuhuru* ve 1912'de yayınlanan *İslâm Camiası* adlı eserlerin yazarıdır.

• A.J. Arberri: Fanatik bir İslâm düşmanıdır. 1943'e yayınlanan *Bugünkü İslâm* ve 1950'de yayınlanan *Tasavvuf* adlı eserlerin sahibidir.

• Baron Carra de Voux: Fanatik bir Fransız'dır. *İslâm Ansiklopedisi'* nin ileri gelen yazarları arasında yer alır.

• H.A.R. Gibb (1895 - 1965): İngiliz'dir. 1947'de yayınlanan *Muhammedî Mezheb* ile 1947'de yayınlanan *İslâm' da Çağdaş Yönler* adlı eserlerin sahibidir.

• R.A. Nichkolson: İngiliz'dir. İslâm'ın ruhî din olmadığını(!), insanî yücelişe değer vermediğini (!), maddeci (!) olduğunu iddia eder. 1910 yılında yayınlanan *İslâm Mutasavvufları* ve 1930'da yayınlanan *Arap Edebiyatı Tarihi* adlı eserlerin sahibidir.

• H. Lammans (1872 - 1937): Fanatik bir İslâm düşmanı Fransız'dır. *İslâm ve Taif* adlı eserlerin sahibidir. Ayrıca *İslâm Ansiklopedisi* yazarlarındandır.

• Alman J. Schacht: Azılı bir İslâm düşmanıdır. *İslâmî Fıkıh Usulü* adlı eserin yazarıdır.

• Blachair: Fransız Dışişleri Bakanlığı'nda Arap ve müslümanlarla ilgili işler uzmanı olarak görev yapmıştır.

• A. Geom: İngiliz'dir. Fanatik İslâm düşmanıdır. *İslâm* adlı eserin sahibidir.

Temel düşünce ve inançları

Hedefler

İstişrakın kuruluşunun arkasında duran ve uzun zaman boyunca hiç ayrılmadığı dinî hedefleri şu şekilde sıralanabilir:

a) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in risaletinin doğruluğu hakkında şüphe uyandırmak ve hadislerin Müslümanlar tarafından ilk üç asırda uydurulan sözler olduğunu iddia etmektir.

b) Kur'ân'ın sahihliği hakkında şüphe uyandırmak ve Kur'ân'ı kötülemek.

c) İslâm fıkhının değerini küçük göstermek, bu fıkhın Roma Hukuku'ndan alınma olduğunu ileri sürerek bunu pekiştirmek.

d) Arap dilini küçük düşürüp gelişmelere ayak uydurmaz olduğunu iddia etmek.

e) İslâm'ın, Yahudi ve Hıristiyan kaynaklarına dayandığını ileri sürmek.

f) Misyonerlikle Müslamanları, Hıristiyanlaştırmak.

g) Zayıf hadislere ve uydurma haberlere dayanarak görüş ve teorilerine güç kazandırmak.

Ticarî hedef

Kurumlar, büyük şirketler ve krallar, İslâm ülkrelerini tanıyıp haklarında rapor yazan araştırmacılara küllî miktarda para vermişlerdir. 19. ve 20. asırlarda emperyalizmin İslâm dünyasına girmesinden önce buna çokça rastlanmıştır.

Siyasî hedef

a) Müslümanlar arasındaki kardeşlik ruhunu zayıflatıp onları birbirinden ayırmak suretiyle zayıf düşürmek, böylece Batının üstünlüğünü ve hükmünü onlara kabul ettirmek.

b) Yerli şivelere önem vermek ve yaygın âdetleri etüd etmek.

c) Müslümanların yaşadıkları ülkeleri sömürge haline getirebilmek; buraları en iyi şekilde idare edebilmek için de kolonilerdeki memurlarını yerli halkın dillerini, edebiyatlarını ve dinlerini öğrenmeye teşvik etmek.

Sırf ilmî hedef

Bazıları sadece gerçeği öğrenmek için araştırma ve tetkîke yönelmiştir. Bunlardan birçokları bu yolla İslâm'ın gerçeklerini anlayıp Müslüman olmuşlardır. Meselâ, *İslâm'a Davet* adlı kitabın yazarı olan ve Müslümanlara karşı oldukça insaflı davranan Thomas Arnold bunlardan biridir.

Müslüman olup Cezayir'de yaşayan Fransız Müsteşrik Diniye de bunlardandır. *İslâm Nuruyla İlgili Işınlar* adlı kitabın sahibi bu zat Fransa'da ölmüş ama Cezayir'de toprağa verilmiştir.

En mühim eserleri

Ondokuzuncu asrın başlarından yirminci asrın ortalarına kadar olan süre içinde İslâm ile ilgili oryantalistlerin eserlerinin sayısı altmışbini bulmuştur. En önemli olanları şunlardır:

Arap Edebiyat Tarihi: Karl Brokelman (Ö. 1956).

İslâm Ansiklopedisi: İlk baskısı 1913 - 1938 yılları arasında İngilizce, Fransızca ve Almanca, yeni baskısı da 1945 - 1977 yılları arasında İngilizce ve Almanca yayınlanmıştır.

Hadis-i Şerif Lafızları Fihristi (el-Mucemmul Müfehres Lielfazılhadis): Meşhur Kütübüssitte'nin yanısıra Müsned ed-Darimî, Muvatta Malik ve Müsned Ahmed b. Hanbel'i içine almaktadır. 1936 yılından itibaren neşrine başlanan bu eser yedi ciltir.

Konferanslar ve cemiyetler

Müsteşriklerin milletlerarası ilk konferansı 1873 yılında Paris'te yapıldı. Bu tarihten sonra bu tür konferanslar birbirini takibetti ve kısa zamanda sayıları otuzu geçti. Buna ilâveten her devlette bölgesel seminer ve paneller düzenlendi. Meselâ Almanya'nın Dresden şehrinde ilk defa 1849 yılında toplanan ve bu tarihten sonra periyodik şekilde devam eden Alman Müşteşrikler Konferansı bunlardan birisidir. Bu gibi konferanslarda yüzlerce âlim ve müsteşrik hazır bulunmuştur. Meselâ Oxford konferansında yirmibeş ülkedeki seksen üniversiteden ve altmışdokuz ilim cemiyetinden dokuzyüz bilim adamı hazır bulunmuştur.

Batıda birçok istişrak cemiyeti kurulmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır: 1822'de Paris'te kurulan Asya Cemiyeti, 1823'de İngiltere ve İrlanda da kurulan Asya Kraliyet Cemiyeti, 1842'de kurulan Amerikan Doğu Cemiyeti ve 1845'te kurulan Alman Doğu Cemiyeti.

İstişrak mecmuaları

Müsteşriklerin halen çeşitli dillerde yayınlanan üçyüzü aşkın yayın organları vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

İslâm Âlemi Dergisi (The Muslim World): 1911'de Samuel Zweimer tarafından İngiltere'de çıkarılmıştır. Zweimer (Ö. 1952) Ortadoğu Misyonerleri başkanıydı.

İslâm Dünyası Dergisi (Mir İslâm): 1912'de Peterburg'da yayınlandı, ancak fazla devam etmedi.

Doğu Kaynakları Dergisi: 1809-1818 tarihleri arasında Hammer Pergestal tarafından Viyana'da çıkarıldı.

1895 yılında Paris'te yayınlanan *İslâm Dergisi* ve 1906'da yerini *İslâm Âlemi Dergisi*'ne bırakmıştır. Fas'taki Fransız İlim temsilciliği tarafından yayınlanan bu dergi bilahare *İslamî Araştırmalar Dergisi* şeklini almıştır.

Alman İslâm Dergisi (Der İslâm): 1910'da yayınlanmıştır.

İstişrak öncüleri emperyalizmin hizmetinde

- Karl Hainrich Becker (Ö. 1933), Alman İslâm Dergisi'nin kurucusuydu. Afrika'da emperyalizme hizmet eden araştırmalar yapmıştı.
- Barthold (Ö. 1930) Rusça *İslâm Âlemi Dergisi*'nin sahibiydi. Orta Asya'da Rus emperyalizmi çıkarlarına hizmet edecek araştırmalarda bulundu.
- Hollanda'lı Snouck Hurgonje (Ö. 1936), 1884 yılında Abdülgaffar adı altında Mekke'ye gelmiş, burada altı ay kaldıktan sonra ülkesine dönerek emperyalizmin Müslüman doğudaki çıkarlarına hizmet edecek raporlar yazmıştır.

Nitekim daha önce de Cevada 17 yıl kaldığı da bilinir.

• 1885'de kurulan Paris Doğu Dilleri Enstitüsü'nün görevi de Doğu ve Uzakdoğu ülkeleri hakkında bilgi toplayarak emperyalizmin bu bölgedeki faaliyetlerine rahat zemin hazırlamaktı.

Bazı İstişrak öncülerin tehlikeli görüşleri

• George Sale (1736) isimli müsteşrik Kur'ân-ı Kerim tercümesine yazdığı önsözde, Kur'ân'ın Hz. Muhammed'in uydurması(!), hatta bunun tartışılmaz bir gerçek olduğunu ileri sürmüştür.

• Richard Bell, Peygamber Muhammed (s.a.v.)'in Kur'ân'ı, Yahudi kaynaklardan ve özellikle Eski Ahit'ten, ayrıca Hıristiyan kaynaklardan derlediğini ileri sürmüştür.

• Dozzi (Ö. 1883), Kur'ân'ın zevksiz ve çok kötü yazıldığını, içinde pek az bir bölüm dışında herhangi bir yenilik bulunmadığını, büyük ölçüde uzatma ve tekrar olduğunu ileri sürmüştür.

• İngiltere Müstemlekeler Bakanı Ombsi Go, 9 Ocak 1938 tarihinde Başbakanına gönderdiği raporda şöyle diyordu: ''Savaştan aldığımız derse göre İslâm birliği en büyük tehlikedir. Bu tehlikeye karşı sadece İmparatorluğumuz değil, Fransa da karşı koymalıdır. Sevincimiz sonsuzdur ki, Hilâfet gitmiştir ve bu gidişin dönüşsüz bir gidiş olması da temennimizdir.''

• Şeldon Amus da şunları iddia etmiştir: Muhammedî şeriat Doğu Roma İmparatorluğu'nun, Arap diyarında siyasî durumlara göre değişen kanunundan başka bir şey değildir. Muhammedî kanun, Jüstinyan'ın Arap kalıbındaki kanunundan başka değildir.''

• Fransız Renan ise, ''Arap felsefesi, Arap harfleriyle yazılan Yunan felsefesidir'' şeklinde iddia atmıştır ortaya.

• L. Masignon, Arapça'nın yerli şive ve Lâtin harfleriyle yazılması için mücadele eden grubun başında geliyordu.

Bütün bunlara rağmen, birçok kaynak kitapların tahkîk edilip fihristlenmiş şekilde yayınlanmasında müsteşriklerin büyük rolü olduğu inkâr edilemez. Birçoklarının araştırmalarında ilim metodları kullandıkları da şüphesizdir. Yine bazı müsteşrikler meseleleri inceleme ve araştırmalarında büyük bir sabır, tahammül ve titizlik göstermişlerdir. Müslümanların vazifesi bunların teliflerindeki iyi yönleri almak, hile ve tahrif yerlerine dikkat etmek, bunların doğrusunu ısrarla belirlemektir. Çünkü hikmet mü'minin yitiğidir, bulduğu yerde ona sahib olmalıdır.

Menşei

İstişrak, Haçlılar zamanından başlayarak gerek savaşlar, gerekse çeşitli seyahatler nedeniyle Müslümanlar doğuyla, Hıristiyanlar Batının temaslarından meydana gelmiştir.

İstişrakın ana sebebi Hıristiyanî bir art niyettir. Maksadları uydurma, çirkin

gösterme ve iftira yoluyla İslâm'ı içinden parçalamaktır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, istişrak son zamanlarda içinde bulunduğu şartlanmalardan kurtularak yavaş yavaş ilmî ahlâka yaraşır hareketlerde bulunmaya başlamıştır.

Etkili olduğu bölgeler

Müsteşriklerin hareket üssü Avrupa'dır. Bunların içinde Alman, İngiliz, Fransız Hollandalı, Macar, İtalyan ve İspanyol olmak üzere pek çok Hıristiyan milletten araştırmacı vardır. Nihayet bu akım Amerika'da da parlamış ve birçok merkezler kurmuştur.

Hükümetler, kuruluşlar, şirketler, kurumlar ve kiliseler istişrak hareketinin ihtiyacı olan maddî ve manevî desteği temin etmekte gecikmemişlerdir. Üniversitelerde de bu araştırmacılara öncelik tanınmış, böylece sayıları binleri aşmıştır.

İstişrak hareketi önceleri emperyalizm ve Hıristiyanlığın emrinde iken çok geçmeden Müslüman doğuyu zayıflatıp doğrudan doğruya veya dolaylı olarak hâkim olmaya çalışan Yahudiliğin, yani siyonizmin emrine girmiştir.

Kaynakça

1- *el-İstişrak (Oryantalizm)* — Edward Said.
2- *Müsteşrikler* — Necip el-Akikî, Kahire
3- *Müsteşrikler ve Hedefleri* — Mustafa Sibai
4- *Sünnet ve İslâm Şeriatındaki Yeri* — Dr. Mustafa Sibai, Beyrut
5- *İntacü'l-Müsteşrikin* — Malik Bin Nebi.
6- *Avrupa ve İslâm* — Hişam Cuayt, Beyrut
7- *Ortadoğu'da Batı Kültürü* — Dr. J. Sarton, terc. Ömer Ferruh, Beyrut.
8- *İstişrak ve Medeni Çekişmenin Fikir Esasları* — Dr. Mahmud Hamdi Zakzuk, Katar.
9- *Çağdaş İslâm Fikri ve Batı Emperyalizmiyle İlişkisi* — Muhammed Elbehîy, Beyrut.
10- *İslâm Şeriatı Etüdüne Giriş* — Dr. Abdülkerim Zeydan, Beyrut.
11- *Batı Fikrinde İslâm* — Dr. Mahmud Hamdi Zakzuk, Kuveyt
12- *Alman Üniversitelerinde Arap Araştırmaları* — Rodhy Parth, terc. Dr. Mustafa Meher, Kahire
13- *İstişraka Bazı Işıklar* — D.M.A. Uleyyan, Kuveyt.
14- *Der Koran Uebersetzung* — Rude Paret, Stutgart, 1980.
15- *Orientalizm and Orientalist (In Arap Islamic Bibl.)* — C.E. Bosworth
16- *Die Islamische Revol-Ution* — H.A. Flacher-Bernicol, Stuttgart, 1981
17- *Die Arabischon Studien In Europa* — John Fueck, Leipzig, 1955
18- *Handbuch der İslami Lete-Rauter* — Custar Pfonn Mueller, Berlin 1933
19- *M.Rodinson + Mohammed* — Frankfurt, 1975

KÂDİYÂNÎLİK

Tanım

Kâdîyânîlik, bütünüyle İslâm kültüründeki "eschalogie" denen kıyâmetle ilgili haberlere dayanan; isrâiliyyat denen birtakım uydurma tefsîrler, rüyâlar, nebevî haberlerle donanan ve İngiliz emperyalizminin Hindistan Yarımadası'ndaki planları sonucu 1900 yılında kurulan bir harekettir. İngilizler bu hareketle Müslümanları dinlerinden çıkarmak ve özellikle cihad ruhundan uzaklaştırarak emperyalizme karşı dirençlerini kırmak istemişlerdi. Hareketin organı da İngilizce yayınlanan *Dinler* dergisiydi.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Mirza Gulam Ahmed Kâdiyânî (1839-1908): Kâdiyânîliğin meydana gelişinde elebaşıydı. Din ve vatana hiyanet etmekle tanınmış bir ailenin çocuğu olan, 1864-1868 yılları arasında Sialkot'ta Bölge Mahkemesi'nde küçük bir memur olarak çalışan ve bu arada Hıristiyan papazlarla, Hindûlarla görüşmelerde bulunup kendilerini bir pîr'e ve türbelere vakfetmiş insanlar arasında dolaşan Mirza Gulam, taraftarlarınca karışık tabiatlı, hasta biri olarak bilinir ve uyuşturucu alışkanlıklarıyla da tanınırdı. 1857 Sipahi Ayaklanması'ndan sonra Müslümanların her hareketini göz altında bulunduran İngiliz Hükümeti'nin dikkatini çeken, sulh ve güven içinde yarattığından ötürü bu hükümete sâdık ve bağlı olduğunu bildiren ve kendini emniyete alıp 1891 yılında vahiyler aldığını ilân eden Gulam Ahmed'in elliden fazla eseri vardır. Bunlardan bazıları *Evhamın İzalesi, İcazı-Ahmedî, Berahini Ahmediyye, Envarul İslâm, İcazı Mesih, Tebliğ, Tecelliyatı İlâhîyye'* dir.

• Nureddin: Kâdiyânîliğin ilk halifesidir. Hilafet tacı başına İngilizler tarafından giydirilerek müridlerinin biatini aldı. *Faslulhitab* adlı eserin sahibidir.

• Muhammed Ali: Lahor'lu Kâdiyânîlerin emiridir. Kâdiyânîlerin teorisyenliğini, emperyalizmin casusluğunu ve Kâdiyânîliğin organı olan derginin müdürlüğünü yapmıştır. Kur'an-ı Kerim'in çarpık tercümesinin takdimini de

yapmaktan gere kalmayan bu zat *İhtilafın Hakikati, İslâm' da Nübuvvet* adlı eserlerin sahibidir.

- Muhammed Sâdık: Kâdiyânîliğin müftüsüdür. *Son Peygamberin Hadimi* adlı eserin yazarıdır.
- Beşir Ahmed Gulam: *Mehdinin Siyreti, Kesin Söz* adlı eserlerin sahibidir.
- Mahmud Ahmed: Gulam Ahmed'in oğlu ve ikinci halifesidir. *Envarülhilafe, Tuhfetülmülk, Hakikatünnübuvva* adlı eserleri yazmıştır.

Temel düşünce ve inançları

- Gulam'ın vadedilen Mesih olduğuna inanırlar.
- Allah'ın (Haşa) oruç tuttuğuna, namaz kıldığına, uyuduğuna, uykudan uyandığına, yazdığına, imzaladığına, yanıldığına ve cinsî münasebette bulunduğuna inanırlar.
- Kâdiyânîler, İlâhlarının İngiliz olduğuna Allah'la İngilizce konuştuğuna inanırlar.
- Kâdiyânîler peygamberliğin sona ermeyip devam ettiğine, Muhammed (s.a.v.)'in son peygamber olmadığına, Allah'ın gerektiğinde peygamberler gönderdiğine, Gulam Ahmed'in tüm peygamberlerin en değerlisi olduğuna inanırlar.
- Onlara göre Cebrail (a.s.), Gulam Ahmed'e Kur'an gibi vahiy getirir.
- Dediklerine göre Gulam'ın gösterdiği Kur'an'dan başka Kur'an, talimatlarından başka hadis, Gulam Ahmed'in emri altında olanlardan başka da nebi yoktur.
- Kur'an'dan başka nazil olan bir kitapları olduğuna inanırlar ki, buna da *Kitab-ı Mübin* derler.
- Yeni ve müstakil dinleri, müstakil şeriatleri olduğuna inanırlar, Gulam'ın arkadaşlarının da Sahabe olduğunu söylerler.
- Kâdiyân'ın, Medine-i Münevvere ve Mekke-i Mükerreme gibi ve hatta daha değerli, toprağının da harem olduğuna inanarak oraya yönelir ve orada haccederler.
- Cihad müessesini iptal edip, şimdiki devirde böyle bir şeye gerek kalmadığını da söyleyerek Ulu'l-Emir kabul ettikleri İngiliz hükümetinin emirlerine tereddütsüz uyum göstermişlerdir.
- Kâdiyânî olmayan her Müslüman kâfirdir. Kâdiyânî erkek veya kadınla evlenmeyen kâfirdir.
- İçki, afyon, uyuşturucu ve diğer müşkirat helâldir.

Menşei

Seyyid Ahmed Han'ın yıkıcı ve sapık fikirleriyle başlattığı yol, Kâdiyânîliğin hazırlığı mahiyetindeydi.

İngilizler bu şartları değerlendirerek Kâdiyânîlik hareketini meydana getirmişler ve ajanlıkta şöhret yapmış bir aile mensubunu bu hareketin başına geçirmişlerdir.

Kâdiyânîlerin bugün İsrail'le kuvvetli ilişkileri vardır. İsrail onlara merkezler ve okullar açmış, kendi adlarına bir derginin yayınlanmasına yardımcı olmuş, kitap ve broşürlerini de dünyaya yaymıştır.

Zahiren Müslüman olduklarını iddia etmelerine rağmen inanç ve davranışlarından da anlaşılacağı üzere Hıristiyanlık, Yahudilik ve bâtınî hareketlerden çok etkilenmişlerdir.

Etkili olduğu bölgeler

Kâdiyânîlerin çoğu halen Hindistan ve Pakistan'da, az bir kısmı da İsrail ve Arap dünyasında bulunmaktadır. Yerleştikleri her ülkede önemli mevkileri elde etmek için emperyalizmin yardımlarından yararlanırlar. Pakistan Parlamentosu'nun 7 Eylül 1974 tarihli kararıyla "İslâm Dışı Azınlık" olarak ilân edilmişlerdir. Ancak mezhebin kolları daha 1913'den başlayarak Avrupa'da misyon kurmaya başlar ve sırasıyla İngiltere, Hollanda, Batı Almanya, Danimarka, İspanya, İsviçre'de; sonra Güney Amerika ve Birleşik Devletler'de; Asya ve Pasifik Adaları'nda ve özellikle Afrika'nın hemen her bölgesinde faal ve müessir misyonlara sahiptirler.

Kaynakça

1- *Kâdiyânîlik*	İhsan İlahi Zahir
2- *Kâdiyânîlik*	Nedvî, Mevdûdî, M.Hıdır Hüseyn
3- *Kâdiyânîlik Tarihi*	Senaullah Tsarî
4- *Kâdiyânîliğin Kalbi*	Muhammed Ali Emritsarî
5- *Kâdiyânîlik Fitnesi*	Atikurrahman Atik (Eski Kâdiyânî)
6- *Kâdiyânîlik Mezhebi*	İlyas Birnî
7- *Ahmediyye Mezhebi (Kâdiyânîlik)*	E.Rûhi Fığlalı, Ankara 1976

KAPİTALİZM

Tanım

Kapitalizm, sosyal ve siyasî felsefesi olan ferd mülkiyetini geliştirme ve koruma esasına dayanan, hürriyet kavramına ağırlık veren ekonomik bir sistemdir. Bir başka deyişle, teknik sermayenin büyük çapta gelişmiş olmasıyla ve malî sermayenin hâkimiyetiyle nitelen bir sistemdir. Kapitalist uygulamalar dünyayı birçok felâketlerle karşı karşıya bıraktı. Dünyanın birçok fakir ülkesi (Latin Amerika, Afrika, Ortadoğu ve Uzakdoğu) kapitalizmin siyasî, sosyal ve ekonomik boyunduruğunda ezildi durdu. Özellikle Avrupa ve Amerika'da üstlenen kapitalizm, dünyayı kasıp kavurmaya, sömürmeye ve emperyalizmin jandarmalığını yapmaya hâlen devam etmektedir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

14. ve 16. yüzyıllarda ziraat ve teknik alandaki gelişme, derebeylik sultasında bir takım değişmelere yol açarak yeni bir zümre çıkardı ortaya: Burjuvazi, kent soyluları. Derebeylik ortadan kalkmaya başlayınca, kent soyluları yani tüccarlar tabakası, ürünleri piyasadaki isteğe göre bir yerden bir yere nakletmekle üretîciyle tüketici arasındaki aracı olmaya başladı. 16. yüzyıldan itibaren Burjuva sınıfı giderek güçlendi ve kapitalizme zemin hazırladı. Önce hürriyet (Liberation), ardından milliyetçilik ve papanın ruhî nüfuzunun sınırlandırılması savunulmaya başlandı. 1770'de James Watt'ın yaptığı buharlı makina ve 1785 yılında bilinen otomatik dokuma makinasından sonra; önce İngiltere'de, sonra tüm Avrupa'da sanayi devrimi patlak verdi. Bu devrim sanayi kapitalizminin yaygınlaşmasına yol açtı. Sanayi kapitalizmi sermaye ile işçiyi birbirinden ayırma esasına dayandırıldı.

• 1875 yılına kadar kapitalist ülkelerin en ileri olanı İngiltere idi. Ancak 19. nn son çeyreğinde Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Japonya oldukça fazla ilerlemişlerdir. Bu ülkeler vasıtasıyla (Batı'daki tüm ülkelerde buna dahildir) dünya piyasası büyük şirketler (karteller)

arasında paylaştırıldı. Kartel sistemi piyasayı tekelde tutup insanları rahat bir şekilde sömürmeyi kolay hale getirme mekanizması üzerine oturmuştur. Bu arada, kimi ülkelerde resmî makamlar, rejimin temelini meydana getiren iktisadî mekanizmaların bozulmasını önlemek için piyasaya müdahale etmeye de çalışır. 1923 yılında İngiltere'de devlet böylesi bir müdahaleye başlarken bu durum Amerika'da 1933 yılında uygulanmıştı. Kapitalist rejimin korunmasını amaçlayan bu müdahale Almanya'da da Hitler'den bu yana görünmeye başlamıştır. Devletin müdahalesi daha ziyade ulaştırma, eğitim ve sosyal vasıfları olan kanunları yürürlüğe koymak yoluyla olmuştur: Sosyal sigorta, yaşlılık, işsizlik, yıpranma, sağlık hizmetleri, hizmetleri geliştirme ve geçim seviyesini yükseltme vb. gibi. Kapitalizm'in bu kısmî reforma başvurmasının sebepleri arasında; işçilerin demokratik ülkelerde bir oy potansiyeli oluşturmaları, insan hakları komisyonları, işçi tarafları olduğunu iddia ederek hak ve kazanç savunuculuğunu da üstlendiğini söyleyen Komünizm'in yayılması gibi tehlikeler gelir.

18. asrın ikinci yarısında Fransa'da Fizyokratlar mezhebi kuruldu. Bu mezhebin en tanınmış simaları şunlardır:

- Fransuva Kensney (1694-1778): Versay'da doğdu. 15. Luis'in sarayında doktor olarak çalıştı. Ancak ekonomiye ilgi duyarak fizyokrasi mezhebini kurdu. 1756 yılında çiftçiler ve güney hakkında iki makele yayınladı. 1758 yılında *Ekonomik Tablo'* yu yayınladı. Bu tablosunda toplum içinde malın tedavülünü kan dolaşımına benzetti. Mirabou, bu tablo hakkında da şöyle demiştir: ''Dünyada üç dev buluş var: Yazı, para ve ekonomik tablo.''
- John Locke (1632-1704): Liberal fizyokrasi teorisini tanımladı. Fert mülkiyeti hakkında şunları söylerdi: ''Bu mülkiyet tabiat haklarından bir haktır. İnsanla birlikte gelişen bir içgüdüdür. Bu içgüdüye kimse engel olamaz.''
- Önde gelen fizyokratların bazılarıda şunlardır: Turgot, Mirabou, J. Baptist, Say ve Pastiya.

Daha sonra bazı düşünürler tarafından oluşturan Klasikî mezhep ortaya çıktı. Bu mezhebin temsilcileri şunlardır:

- Adam Smith (1723-1790): Tanınmış bir klasikçidir. İskoçya'nın Kerakaldi şehrinde doğdu, felsefe okudu ve Glasko Üniversitesi'nde mantık hocalığı yaptı. 1766'da Fransa'ya gidip orada Liberal mezhep mensuplarıyla görüştü. 1776'da *Milletlerin Serveti, Tabiatı ve Nedenleri Hakkında Araştırma* adlı kitabını yayınladı. Eleştirmen Edmond Berk bu kitap hakkında şöyle demiştir: ''İnsanoğlunun kaleme aldığı en büyük eser.''
- David Ricardo (1772-1823): Kapitalist ekonomide gelir dağılımının şerhini yaptı. *Ürünün azalması kanunu* adlı teorinin sahibidir. Şu sözü ünlüdür: ''Başkalarına sevgi duygusundan kaynaklanmayan her iş ahlâka ters düşer.''
- Robert Malthus (1766-1836): Klasikçi İngiliz Ekonomist idi. Nüfus hakkında ortaya attığı meşhur teorisinde, nüfus sayısının geometrik katlama, tarım ürünlerinin ise aritmetik katlama şeklinde arttığını açıkladı.

• John Stuart Mill (1806-1873): Ferdî mezheple sosyalist mezhep arasındaki bağlantıyı teşkil etti. 1836 yılında *Siyasî Ekonomi Esasları* adlı eseri yayınladı.

• Lord Keynes (1883 - 1946): İşsizlik ve çalıştırma ile ilgili diğer teorileri geride bırakan bir teori ortaya attı. Kapitalist toplumda çalışma gücünü tam olarak uygulamayı gerçekleştirdi. Teorisini, 1936 yılında yayınladığı *Çalıştırma, Faiz ve Para ile İlgili Genel Teori* adlı eserinde açıklamıştır.

• David Hium (1711-1776): Etraflı bir şeklide vazetmiş olduğu Pragmatizm teorisine göre, özel mülkiyet insanların uyduğu bir gelenektir ve bu geleneğe uymaya devam etmek zorundadırlar; çünkü onların yararınadır.

• Edmond Berck: Tarihi ve zamanaşımı mülkiyet teorisi esasına göre özel mülkiyeti savunanlardandır.

Temel düşünce ve inançları

• Kapitalist düzende iktisadî faaliyetin temel amacı her türlü yol ve usullerle kâr elde etmektir.

• Kapitalizm, ferdî mülkiyet mukaddes görür. Her insana gelirini ve kazancını arttırabilmesi için imkanlarını kullanabilme fırsatı tanımak, korumak, tecavüz etmemek; gelişmesi, büyümesi için gereken kanunları çıkarmak gibi istekleri ön plânda tutar ve savunur; devletin ekonomik hayata müdahale etmemesini ister.

• Piyasa rekabetini ön plânda tutar.

• Fiyat serbestliği sistemini esas alır. Bu serbestlik arz-taleb dengesine göre kullanılır. Malın satılması ve revaç bulması için indirimli fiyat uygulanabilir.

• Kapitalistlere göre ekonomik hayat kimse tarafından vazedilmemiş, doğal bir düzene tabidir. Bu vasıfla hayatın gelişmesini ve ilerlemesini sağlar. Her ferd ekonomik serbestlik ile, istediği işi yapma hakkına sahiptir. Bu hakkı şu cümle ile ifade ederler: "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler."

• Kapitalistlere göre ferdin toplumla arasındaki uyumu sağlaması için serbestlik şarttır. Bu aynı zamanda üretmeye tüeşvik mahiyetindedir. Serbestlik insanlık haysiyetini temsil eden bir haktır. Adam Smith'in bu konudaki önemli görüşü şöyledir: "Ekonomik hayatın gelişmesi ve ilerlemesi, ekonomik serbestliğe bağlıdır." Bu serbestlik fert hürriyetiyle (İnsana, şartlarına uygun olan ve istediği geliri sağlayabileceği işin kendisinin seçmesi imkanını tanımak), ekonomik serbestliktir (Üretim, alışveriş ve dağıtım, serbest rekabet atmosferinde yapılmasını sağlamak).

Kapitalizm' in eksik yönleri

Kapitalizm, Allah'ın kulları olan insanlar için seçtiği prensiplerden ve hayat tarzından uzak bir beşerî sistemdir. Bu yüzden pek çok olumsuz özelliği içinde taşımaktadır. Şöyle ki:

• Bir ferd veya birkaç kişinin, toplumun ihtiyacını veya kamu yararını gözetmeksizin, kendi çıkarlarını sağlamak üzere piyasaya hakim olmasına imkân sağlar; bencillik gelişir.

• Kapitalist sistemin işleyişinden yararlanan bir kişi herhangi bir malı elinde bulundurarak piyasayı istediği gibi yönlendirebilir. Kıtlık çıkarabilir, fahiş fiyatla satabilir. İnsanları açlıkla karşı karşıya bırakabilir. Tekelcilik de pekişir.

• Kapitalizm'in bünyesi hayatı kızgın bir yarış meydanına, rekabete dönüştürür. Herkes üstün gelmek için uğraşır. Böylece hayat güçlünün güçsüzü yiyeceği bir şekle dönüşür; birçok hallerde fabrika ve şirketler aniden iflasa gider; çalışanlar perişan durumda kalır.

• Kapitalizm, işçiyi arz-taleb kavramına uyan bir mal olarak gördüğünden işçinin, her an daha az ücret alan veya daha fazla çalışan veya daha iyi hizmette bulunan birisinin kendi yerini alacağı kaygısı içinde yaşamasına yol açar. Sömürülmesini kolaylaştırır.

• Kapitalist toplumlarda her zaman görünen bir hal olan işsizlik, üretimin tüketimden fazla olduğu durumlarda daha da artar. İşveren, fazla gördüğü işçilerin işine son verir. Bu durum hummalı bir yaşantıya yol açar; her türlü yollardan para toplamaya çalışan bir sömürücü sınıfla, dayanışma ve yardımlaşmanın olmadığı bir toplum içinde hayatının temel ihtiyaçlarını temin etmeye çalışan mahrum bir tabaka arasında şiddetli bir çatışmayı körükler durur.

• Kapitalizm hammadde bulmak ve ürünlerini satmak için yeni pazarlar bulmaya, bu amaçla da insanlığı önce ekonomik, sonra fikrî, siyasî ve kültürel baskı altına almaya yönelir; emperyalizmin doğmasına, sömürünün kemikleşmesine sebep olur. Savaş, tahrib, yığınların ezilip kıyıma uğraması bir biri ardınca söküm eder.

• Demokratik bir idare tarzında boy atan kapitalist düzen faiz esasına dayanır. İnsana maddî varlık gözüyle bakar, onu ruhî ve ahlâkî meyillerinden uzak bir şekilde yorumlar ve ekonominin ahlâkla ilişkisini gözetmez. Rahatça fiyatların düşmemesi için fazla malını yakabilir ya da denize dökebilir. Bunu yaparken birçok milletlerin ihtiyacını veya açlığı dikkate almaz. Onları açlığa ve ölüme mahkûm eder.

• Kapitalistler, toplum içinde zaruri olmayan maddeler üreterek büyük reklamlar yaparlar. Bu şekilde, ilk ve son hedefleri kazanç olduğundan toplumun ana ihtiyacına önem vermezler. Bu şekilde ücretler düşük olur, işgücüne ihtiyaç artar, ailenin tüm fertleri çalışmaya sevkedilir; bu da aile bağları ve sosyal ilişkilerin çözülmesine yol açar.

Menşei

Kapitalizmin kökünde eski Roma sistemi yatmaktadır. Bu sistem, hâkim güce sahip olmak, nüfuz ve tahakkümü genişletme arzularıyla kendini gösterir.

Derebeylikten Burjuva'ya, bundan da Kapitalizm'e geçiş sırasında ferdi mülkiyetin güçlenmesini ve serbestliğin sağlanmasını amaçlayan çeşitli fikir ve düşünceler ortaya atılmış ve bunlar kapitalist sistemin tohumlarını oluşturmuştur.

Kapitalizm dine ve diğer taraftan her türlü ahlâkî yasaya karşıdır. Ahlâkî

yasalardan sadece yarar; özellikle de ekonomik yarar sağlayanlar dışında hiçbirisini dikkate almaz.

Avrupa'da sanayi devrimi sonucu ortaya atılan düşünce ve görüşler Kapitalizmin vasıflarını belirlemede önemli rol oynamıştır.

Kapitalizm hürriyet davetçisi ve savunuculuğunu üstlenmiş; ancak sonraları sınırsız bir siyasî hürriyete, ahlâkî ve sosyal serbestliğe ve herşeyi mübah görme şekline dönüşen fesefî bir temel üzerine oturmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Kapitalizm Ingiltere, Fransa, Almanya, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı dünyasının büyük bir bölümünde gelişmiştir.

Bugün dünya ülkelerinin çoğu kapitalist rejimlere bağlıdır. Bu bağlılık doğrudan müdahale, siyasî bağlılığa milletlerarası tutumlara kadar çok değişik şekiller arzetmektedir.

Komünist sistem gibi kapitalist sistem de doğrudan veya dolaylı olarak Yahudilerce desteklenmiş ve güçlendirilmiştir.

Kaynakça

1- *İslam'da ve Çağdaş Sistemlerde Ekonimi Esasları* — Abdullah el-Mevdudi
2- *Büyük Ekonomik Mezhepler* — Georg Sol
3- *Dünyadaki Ekonomik Sistemler* — Dr. Ahmed Çelebi
4- *İslâm'la Kapitalizm Savaşı* — Seyyid Kutub
5- *İslâm'da Ekonomi* — Hamza ed-Duhumî
6- *İslâm Ekonomisi, Kavramlar ve Esaslar* — Dr. M. Ahmed Sakr
7- *Ekonomimiz* — M. Bakır es-Sadr
8- *Felsefemiz* — M. Bakır es-Sadr
9- *İslâm Ekonomisi* — Milletlerarası Araştırma ve Ekonomi Merkezi
10- *İslâm Gözüyle Mezhepler ve Hareketler* — Fethi Yeğen
11- *A La Recherche d'une Doctrine Economiques* — D.Willy
12- *Cours d'economie politiq* — J.Marchal, Paris 1956
13- *General Theory of Employment Interest and Money (Harcourt).* — J.M. Kenes
14- *A Domparative Analysis Holt, Rinchart* — George N.Halm
15- *Against The Stream, Published, by Pantheon Press* — Gunnar Mydral, Cambridge University Press, 1972

KARAMATÎLER

Tanım

IX. yy. da kurulan ve İsmâîliyyenin kollarından biri de olduğu söylenen bir tarikata bağlı olanlardır. Karmatîlerin hareketi yıkıcı, bâtınî bir harekettir. Görünüşte dinî, gerçekte iktisadî bir nitelik taşıyan bu hareket, İslâm dininin getirdiği kuralların, ilkelerin birçoğunu gereksiz sayar; özellikle Mazdek'çiliğin görüşlerine uygun düşünceler ileri sürer. Militarist, gizli bir örgüt yapısına sahiptir. Görünüşte Ehl-i Beyt taraftarı ve Cafer Sadık'ın oğlu Muhammed Bin İsmâîl'e mensup olduklarını iddia ederler. Gerçekte ise ateist, komünist bir nitelik taşıyan düşünceleriyle ahlâkı yıkma ve İslâm toplumunu ortadan kaldırma davası güderler. Kûfe'nin etrafındaki kırlarda H. 278 yılında yayılan bu hareketin kurucusu Hamdan Kurmut bin Eş'as'tır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Hareket, İran'ın güneyinde İsmâîlî fikirlerini H. 260 yılı dolaylarında yayan Abdullah bin Meymun el-Kaddah'la ortaya çıktı.
- H.278 yılında Hamdan Kurmut bin Eş'as (Hemadanî Karamatî) Kûfe etrafında kalkıp davasını açık bir şekilde yaymaya başladı. Daru'l-Hicre adında bir ev kurdu ve günlük namaz sayısını elliye çıkardı.
- Zikreveyh baskılardan kaçıp yirmi yıl gizlendi. Fakat çocuklarını ülke sathında yayarak harketini sürdürdü.
- Zikreveyh'in halifesi olan Ahmed bin Kasım, tüccar ve hac kafilelerine saldırdı; nihayet Humus yakınlarında hezimete uğradı. Zikreveyh tutuklu olarak Bağdat'a gönderildi. H. 292 yılında orada öldü.
- Bahreyn'deki Karamatîler lider olarak Ebu Said el-Cenabî kod adlı el-Hasan bin Behram'ı seçtiler. Bu şahıs H. 283 yılında Basra'ya saldırdıysa da hezimete uğradı. Kendisinden sonra oğlu Süleyman bin Hasan bin Behram başa geçti. Ebu Tahir lakabıyla bilinen Süleyman, Arap Yarımadası'nın birçok ülke ve şehirlerini ele geçirdi ve buralara otuz yıl hükmetti. Ebu Tahir, Karmatî dev-

letinin hakiki kurucusu, siyasî ve sosyal yasasının düzenleyicisidir. Satvetindan Bağdat hükümeti kendisine haraç vermek zorunda kaldı. Bunlar korkunç cinayetler işlediler: Mekke'den dönen hacıları soydular, hacılar aç ve susuz bırakarak çöllerde ölmelerine sebep oldular. Muktedir zamanlarında Kûfe'yi işgâl ederek altı gün yağmaladılar. H.319 yılında Mekke'ye saldırdılar. Hacıları en çirkin bir şekilde öldürüp, Zemzemi yıktılar. Mescidin tamamı ölenlerin, cesetleriyle doldu. Kabe'nin örtüsünü çıkarıp, kapısını söktüler. Hacer-i Esvedi de sökerek Ahsa'ya götürdüler, Hacer-i Esved yirmi yıl Ahsa'da kaldı. Abbasî halifeleri bunlarla başa çıkamadı.

• Süleyman ölüncü idareyi kardeşi Hasan el-Asam aldı. Hasan bir ara güçlenerek H. 360 yılında Şam'ı işgal etti, oradan da Mısır'a geçti. Fâtımî askerleriyle karşılaşan el-Asam'ın ordusu yenilgiye uğrayarak Ahsa'ya çekilmek zorunda kaldı. el-Hasan, Abbasî taraftarı olunca, Karmatî tarafından halledildi. Fırkanın başına Cafer ve İshak adında iki kişi geçti; ancak İshak'la Cafer arasında anlaşmazlık çıkınca, el-Asfar et-Tağlibî onları tasfiye ederek, Bahreyn ve Ahsa'yı ele geçirdi ve devletlerine son verdi.

Temel düşünce ve inançları

• Servetin dağılması ve şahsi mülkiyetin kaldırılması esasına dayanan, ortak mülkiyet anlayışını amaç edinen bir devlet kurmuşlardı.

• Karmatîler kadınları da ortak görürlerdi. Aralarında bir kin ve buğuz olmaması için hiç kimsenin kadınını diğerlerinden uzak tutmaya hakkı yoktur görüşünü taşırlardı.

• İslâm'ın oruç, namaz ve diğer farizaları gibi esas hükümlerini yok sayarlardı.

• Hedeflerinin gerçekleşmesi için çok şiddetli kaba kuvvet kullanmaktan çekinmezlerdi.

• Ahireti, ceza ve mükâfatı inkâr ederlerdi. Bunlara göre Cennet dünya keyfi; azab ise dindarların namaz, oruç, hac ve cihadla meşgul olmasıydı.

• İnanç ve fikirlerini işçiler, çiftçiler, kaba bedevîler, ruhu bozuklar ve ehlikeyf arasında yaymaya çalışırlardı. Böylece Karmatîler can, mal ve ırzı helâl gören ateist ve katiller topluluğu olarak ortaya çıktılar.

• Masumluk esasına inanırlardı. Bunlara göre her zamanın, zahiri te'vil eden ve masumlukta peygambere eşit olan bir imamı vardır. Karmatîlerin bazı te'villeri şöyle sıralanabilir:

Cenabet: Davetlerine icabet edenin, istihkak derecesini almadan sırrını kendisine açıklanmasını istemesi.

Oruç: Sırrı açıklamaktan çekinmek.

Diriliş: Mezheplerine girmek.

Peygamber: İlk ilâhtan kendisine kudsî ve safî bir kuvvetin geçtiği bir şahıs.

Kur'an: Muhammed'in kendisine gelen bilgileri ifade ettiği sözlerdir. Mecazî olarak Allah'ın kelâmı.

- Taraftarlarından ferdin gelirini kapsayacak kadar ağır vergiler alırlardı.
- Birinin diğerininin var olmasına sebep olduğuna inandıkları kadim iki ilahın varlığından da söz ederlerdi. Onlara göre önceki ilâh, kendisi değil sonra gelen vasıtasıyla varlığı yarattı. Birincisi tam, ikincisi eksiktir. Birinci varlık veya yokluk, vasıflı veya vasıfsız olarak nitelendirilemez.
- Milletin Ali bin Ebi Talib'e zulmettiğini ve Hüseyn'i öldürdüğünü belirtip bu olayı mezheplerini yaymak için bir başlangıç yapmışlardı.
- Dönüşe inanırlar ve Ali'nin gaybı bildiğini iddia ederlerdi. Fakat mezheplerine tam olarak girdiğine inandıkları kimselere şer'î emirleri iskat (düşürme) ve dine karşı olduklarını açık bir şekilde anlatırlardı.
- Bunlara göre imamlar, dinler ve ahlâk sapıklıktan başka bir şey değildir.
- Mezheplerine Yahudileri, Sâbiîleri, Hıristiyanları, mecusîleri, ehlikeyfi, mülhidleri ve ateistleri davet ederken nabza göre şerbet vererek kendilerini tanıtırlardı.

Menşei

Felsefeleri materyalist olup içine İran'lı ateistlerin fikirleri sızmıştır. Havariç'in kelâm ve siyasî umdelerinden ve dehri mezhebinden etkilenmişlerdir.

Mazdek ve Zerdüşt gibi ateist mezheplere ilgi duymuşlardır. İnançlarının esasını ibadeti bırakmak, yasaklara uymamak kadın ve malda ortak bir toplum meydana getirmek oluşturmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Bu hareket bir asır kadar sürdü. İran'ın güneyinde başladı, Kûfe'nin köylük bölgelerine kadar intikal etti; Ahsa'ya, Bahreyn'e, Basra'ya ve Yemame'ye yayıldı. Arap yarımadasının güneyindeki büyük bölgeleri; Yemeni, Sahra'yı, Uman'ı ve Horasan'ı ele geçirdiler. Mekke'ye girdiler ve yağma ettiler. Şam'ı işgal ederek, Humus ve Selemiye'ye kadar uzandılar. Orduları Mısır'a yol aldı; Kahire yakınındaki Ayn Şems'de mevzilendi. Sonra güçleri kırıldı, devletleri küçüldü ve nihayet son karargâhları olan Ahsa ve Bahreyn'i de kaybettiler. İçinde olduğumuz şu günlere dikkat edilecek olursa İslâm dünyasının da meydana çıkan şiddet, anarşi, terör gibi hareketlerin; reformist girişimlerin Karmatîlerin hareket tarzlarına çok benzediği görülecektir. Hatta adalet ve hürriyet arayan, oralıkta pervasızca dolaşan ele başların bile Karmatîlerden hiçbir farkı yoktur.

Kaynakça

1- *Keşf Esraru'l-Batiniyye ve Ahbaru'l-Karmatî* Muhammed bin Malik el-Hammadi el-Yemanî
2- *Tarihul-Cemiyyatissiriyye Velharekatil-Haddame* Muhammed Abdullah Anan
3- *Tarihü'l-Mezahib el-İslâmiyye* Muhammed Ebu Zehra
4- *el-Mu'amara Alalislâm* Enver el-Cündî
5- *el-Karmatî* Abdurrahman İbni el-Cevzî
6- *İslâm Bila Mezahib* Dr. Mustafa Eşşak'a
7- *el-Milel ve'n-Nihal* Ebulfeth Şehristani
8- *Fada'ih el-Bâtıniyye* Ebu Hamid el-Gazzâlî
9- *el-Fark Beynelfirak* Abdülkahir el-Bağdadî

KOMÜNİZM

Tanım

Komünizm, tarih boyunca çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Latince *herkesin olan* anlamındaki *comunis* kelimesinden türetilen komünizmin deyimi önce insan topluluklarını nitelemek için kullanıldı. Daha sonraları değişik kullanım alanlarına da girdi, 19. yüzyılın ortasında, Marksist temele dayanan ve insanlar arasındaki ekonomik eşitliği yansıtan geniş anlamdaki toplumculuğun çeşitli kollarından birinin adı oldu. Kısaca nitelemeye çalışırsak, "Bütün malların ortaklaşa kullanılması ve özel mülkiyetin yokluğuyla nitelenen toplum rejimi"dir diyebiliriz. Felsefî teori olarak da komünizmin muhtevası, diyalektile materyalizmdir. Maddeyi her şeyin esası olarak kabul eder; tarihi, sınıf kavgası ve ekonomik faktörlerin mücadelesi olarak yorumlar. Bu fikir akımı, Marx ile birlikte ifade edilir olan komünizm, Engels'in "hayalî (ülopik) sosyalizm" deyimi ile de başka bir şekilde görüldü. Nihayet bu fikir akımı, Yahudilerin planladığı şekilde 1917'de meydana gelen Bolşevik devrimiyle uygulamaya konuldu; ihtilâlci bir tavır ve silah zoruyla dünyanın pek çok bölgesinde de yayılması sürdürüldü. Şimdilerde ise büyük bir çöküntüyü yaşamaktadır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Komünizmin teorik esasları Alman Yahudisi Karl Marx (1818-1883) tarafından hazırlandı. Tanınmış Yahudi Hahamı Mordakhay Marx'ın torunu olan Karl Marx bencil, sinirli, kindar ve maddeci bir şahsiyet sahibiydi. Komünist Partisi Manifestosu (1848), Kapital (1867) isimli eserleri yazarak komünizmin fikrî temellerini attı; teori ve pratiğini ortaya koymaya çalıştı.
- Karl Marx'ın çalışmalarına Friedrich Engels (1820-2895) yardımcı olmuştur. Marx'ın yakın dostu olan Engels, Marx ve ailesinin masraflarını ölünceye kadar üstlenmiştir. Engels'in eserlerinden bazıları şunlardır: *Kutsal Aile, Devletin Kökeni, Tabiatın Diyalektiği.*

• Lenin (Vilademir Alitş Boliyanof): 1917 de Rusya'da meydana gelen Bolşevik İhtilâli'nin lideridir. Katı kalpli, kendi görüşünden başka görüş tanımayan, acımasız bir insandır. 1870'de doğdu ve 1924'de öldü. Troçki gibi Lenin'in de Yahudi asıllı olduğunu; asıl adının bir Yahudi adı olduğunu ve sonradan Rus ismi aldığını ileri süren araştırmacılar da vardır. Lenin, Komünizmi uygulamaya koyan ilk liderdir. Birçok konuşma ve yazısı *Külliyat* adı altında toplanmıştır.

• Stalin (Josef Vadiyonoviç): Lenin'den sonra Komünist Partisi Genel Sekreteri oldu. Çok sert ve kaba, bir zorba, bir diktatör olarak tanındı. Muhaliflerinin pek çoğunu öldürttü. Kendisi için bütün insanlığı öldürübelecek bir tipti. Kendisiyle tartışan eşini bile öldürdü.

• Troçki: 1879 yılında doğdu ve 1940 yılında Stalin'in hazırladığı bir suikastta öldürüldü.. Asıl adı Broştayn olup Yahudi'dir. Partide önemli bir mevkiye sahipti. Bolşevik devriminden sonra Dışişleri Bakanlığı'nı daha sonra savaş işlerini yürüttü. Parti aleyhine çalıştığı iddiasıyla partiden atıldı ve sonunda Stalin tarafından öldürtüldü.

Geçirdiği aşamalar

1918 sonunda Orta Avrupa İmparatorlukları çöktüğü zaman, buralarda yürütücü kanatları komünist eğilimin meydana getirdiği ihtilâlci hareketler patlak verdi. 1920'li yıllarda Avrupa'nın pek çok ülkesinde komünist eğilimler, etkinlikler arttı. Bunun dışında Asya'ya da sıçradı. Afrika'ya geçti. Ancak pek başarı sağlayamadı. 1940'lı yıllarda oldukça etkili oldu. 1949'da başarıya ulaşan Çin İhtilâli, Komünizm gelişmesi açısından oldukça önemliydi. Bu arada Macaristan, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Polonya, Çekoslovakya Komünist Partileri de yayınlarını sürdürdüler. Kore ve Çinhindi savaşları sonrasında, Komünizm yayma çabaları azgelişmiş ülkelere yöneltildi. Sefalet Batılı sömürgecilere yöneltilmiş çıkarlar komünizmin işine yaradı. SSCB'nin çıkarları ve koruyuculuğu sebebiyle Ortadoğu'da da kendine bir yer edindi. İslâm'ı savunanlarla çeşitli ilişkiler kurarak komünizmin sızması sağlandı. Bu sızma hareketi Arap ülkelerinde çoğunlukla mahallî gizli komünist partilerin mevcut olmasıyla da kolaylaştı. Lübnan ve Suriye Komünist Partileri 1930'lu yıllarda kurulmuştu. Irak Komünist Partisi bu konuda önemli yer işgâl etti. Kuzey Afrika'da da benzir hareketler görüldü. Cezayir bu çalışmalarda 1930'lu yıllardan itibaren merkez üssü olmaya devam etti. Ki bu çalışmalar Müslümanlara gerek Ortadoğu'da gerek Afrika ve Asya'da oldukça zarar verdi. Ancak komünizmin giderek kendi arasında fırkalara da bölündü. En büyüğü Çin ve SSCB anlaşmazlığıydı. Birbirine karşı olan çeşitli eğilimler, bölünmeleri çoğaltarak gelişti. Günümüzde ise, Komünizm varlığını sürdürdüğü kendi aslî kalelerinde çatırdadı, çatırdamaya da devam ediyor.

Temel düşünce ve inançları

• Allah'ın varlığını, din ve özel mülkiyet inkâr eder; gayp diye bir şeyi de kabul etmez, her şeyin esasının madde olduğunu savunur. Bütün dinlere düşmandır. Komünizme göre din milletleri uyutmak için icad edilmiş bir afyondur. Mensupları bütün dinlerin sömürgeciliğe ve istismara hizmet ettiğini ileri sürdükleri halde, Yahudiliği bir istisna sayarlar. Çünkü onlara göre Yahudiler, gasbedilen haklarını geri alabilmek için dine ihtiyaç duymuşlardır. Bu dünyadan başka bir dünyanın; ahiretin, ceza ve mükâfatın olduğunu saçma bulur.

• İnsanlık tarihinin esası Burjuva sınıfıyla Proleterya sınıfı arasındaki mücadeleden ibarettir. Bu mücadelede Proleterya diktasının zaferiyle sona erecektir.

• Ferdî mülkiyete karşıdır. Malın herkese ait olduğu ve verasetin iptal edilmesi gerektiği yargısı temel yargılarındandır.

• Maddenin ve üretim tarzının önemi karşısında çalışmaya değer vermez. Dünyada meydana gelen her değişiklik komünizme göre üretim metodlarındaki değişikliğin kaçınılmaz birer sonucudur. Fikir, medeniyet ve kültür ekonomik gelişmenin meyvesidir.

• Ahlakî değerlerde izafîdir ve üretim mekanizmasının bir yansımasından ibarettir.

• Toplumları çeşitli baskı metotlarıyla ve silahla idare etmeden yanadır. Serbest düşüncenin çalışmasına imkân vermez. Gayeye ulaşmak için her yolu mübah görür.

• Madde ezelîdir komünizme göre. Ferd ve toplumları yönlendiren yegâne faktör ekonomik faktördür.

• İşçi sınıfının diktası altında enternasyonal bir devlet kurmak hedefidir.

• Komünist bir yönetimde devlet partidir, parti de devlettir.

• İddialarına göre, Kur'an-ı Kerim, Hazret-i Osman zamanında telif edilmiş ve sekizinci asra kadar çeşitli değişikliklere uğramıştır. Onlara göre, Kur'an milletleri uyuşturmak için kullanılan bir afyondur.

• Marksizm'e göre, aile bağları burjuva toplumun işine yaradığından bu bağların çözülmesi ve topluma seksüel anarşinin hâkim olması gerekir.

• Tüm dünyanın kendi tahakkümleri altında bir komünist dünya olması için iyi veya kötü herşeyi yapmaktan çekinmezler. Bu konuda Lenin şöyle demektedir: "Dünyanın dörtte üçünün helâk olması önemli değil, önemli olan geri kalan dörtte birinin komünist olmasıdır." Bu usulü devrim esnasında ve devrimden sonra Rusya'da ve Çin'de uyguladılar ve milyonlarca insanın canına kıydılar. Buhara, Semerkand, Çeçen ve Çerkez diyarından sonra Afganistan'a girmeleri yine bu kaidenin bir uygulamasıdır. İşgâl ettikleri Müslüman topraklarda mescitleri yıkıp onlara eğlence veya parti merkezleri haline getirmişlerdir. Bu bölgelerdeki, Müslümanlar dini vecibelerini serbest olarak yerine getiremezler. Bir Müslüman'ın evinde Kur'an bulmak en az bir yıl hapsedilmesi için kâfidir. Birçok ülkeyi işgal edip milletleri imha ederek mallarına el koymuşlar; din ve mukaddesatı çiğnemişlerdir.

• Karşı tarafı ortadan kaldırmak için kalleşlik, hıyânet ve suikast onların alışılmış metodlarıdır. Kendi partilerindeki muhalifleri de aynı metodla tasfiye ederler.

Menşei

Komünizm, Yahudiler'le işbirliği halinde olduğunu ve aynı hedefleri gerçekleştirmeye çalıştığını gizleyememiştir. Devrimin daha ilk haftasında yayınlanan bir kararda Yahudiler'in hakkı şöyle korunuyordu:

a) Yahudilere karşı olmak bir bakıma ırkçılık manasına geldiğinden kanunen cezayı gerektirir.

b) Yahudiler Filistin'de millî devlet kurma hakkına sahiptir.

Marx, Siyonizm'in filozofu ve teorik esaslarını belirleyen Moşe Hess ile ilişki kurduğunu söylemektedir. Hess, tanınmış siyonist lider Herzel'in hocasıdır.

Marksizm, Yahudi düşüncelerinin yanısıra birtakım ilhad teorilerinden de etkilenmiştir: Hegel'in akılcı ekolü, Compte'un hissi ekolü, Feurbach'ın natürel-hümanist felsefe ekolü, Bakunin'in anarşist ekolü gelmektedir.

Etkili olduğu bölgeler

Komünizm'in halen hâkim olduğu ülkeler şunlardır:

Sovyetler Birliği, Çin, Çekoslovakya, Macaristan, Bulgaristan, Polonya, Doğu Almanya, Romanya, Yugoslavya, Arnavutluk, Küba. Bilindiği üzere komünizm ülkelere silah zoruyla ve emperyalist gayelerle girmiştir. Bu nedenle kimi milletler kendilerine anlatıldığı gibi komünizmin bir kurtuluş rejimi olmadığını anladıktan sonra ayaklanmalara başvurdu. Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya bunun faturasını da ağır ödedi. Şimdi ise bütün Doğu Bloku'nun tüm ülkeleri, komünizmin aslî kalesi olan Rusya bile komünist rejimden kurtulma çareleri arıyor; bunun kaygısıyla yanıp tutuşuyor.

İslâm dünyasında ise komünistler bazı rejim sahiplerinin ihtirazları sayesinde ayakta durmaktadır. Komünizm, Afganistan'a girerek halkını yurdundan kovmuş ve pek çok kan dökmüştür. Diğer bazı İslâm ülkelerini de kendi ajanları yoluyla idare etmektedir.

Hemen hemen tüm Arap ve İslâm ülkelerinde Komünistler parti kurmuşlar; pek çoğunda da bu partiler sayesinde işlerini yürütmüşlerdir. Halen de yürütmektedirler. Mısır, Irak, Suriye, Lübnan, Filistin, Ürdün, Tunus vs. gibi ülkeler at oynattıkları yerlerdir.

Kaynakça

1- *Kızıl Kanser* — Dr. Abdullah Azzam
2- *İslâm'ın Bolşevikleştirilmesi* — Dr. Salahuddin
3- *Komünizmin Gerçek Yüzü* — Nihad Elgadirî
4- *İslâm Ölçüsüne Göre Komünizm ve Komünistler* — Dr. Abdülcelil Çelebî
5- *Büyük Serap* — Usama Abdullah Khayyat
6- *Çağdaş Mezhepler ve İslâm'ın Tutumu* — Dr. Abdurrahman Umeyra
7- *Zindanlarda Komünistlerle Diyalog* — Abdülhâlim Khafaji
8- *Bunun İçin Marksizme Karşıyız* — Dr. Abdurrahman el-Beydanî
9- *Komünizm Siyonizmin Doğan Çocuğu* — A. Abdulgafur Attar

KONFÜÇYÜS'ÇULUK

Tanım

Konfüçyüs'çülük, Çin'in millî dinidir. Konfüçyüs'ün gayesi yönetimle ilgili bilgileri toplamak, sosyal hayat ve törenlerle ilgili hususları bir araya getirmek, yaşayan ahlâk ve geleneklerin devamını sağlamak; böylece atalar kültürüne dayalı olan Çin medeniyetini ortaya koymaktı. Kendi felsefî görüşlerini de bunlara ilave ederek bu işi başarmış, asırlardan beri süregelen dinin geleneklerini yeniden canlandırmıştır. Dolayısıyla Konfüçyüs'çülük, Konfüçyüs'e dayandırılan, Çin'e ait inanış ve âyinler birliği olarak meydana çıkmıştır. Çin'in dinî tarihinde büyük tanrı olarak "Göktanrı" bulunur. Bu "Tien" ile ifade edilir. Aynı zamanda da "Tao" ile de ifade edilir. Tao, göğün efendisidir. Onun aşağısında görünmeyen varlıklar dünyası; cinler, periler, ata ruhları bulunur. Konfüçyüs'çülük'ün belirli bir dinî teşkilâtı hemen hemen yok gibidir; fakat kurucusu, Tanrı kavramı ve kutsal metinleri mevcuttur.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Konfüçyüs, Çin'li bir bilgin ve filozoftur. Milattan önce 551 yılında Çin'in Lu eyaletinin bir şehri olan Tsou'da doğdu. Mensup olduğu kabilenin adı Kung'dur. Konfüçyüs'ün bir adı da başkan veya filozof manasına gelen Kong Fu-tse'dir. Soylu bir ailedendir. Dedesi eyalet valisiydi. Babası ise orduda tanınmış bir subaydı. Babası ölürken kendisi üç yaşındaydı.

Yetim büyüdü, genç yaşında çobanlık yaptı. Yirmi yaşından önce evlendi; bir oğlu bir de kızı oldu. Yirmi yaşında hem öğrenmeye, hem de öğrenci yetiştirmeye başladı.

Taoizm'in kurucusu filozof Lao-dzı'dan felsefî bilimler öğrendi. Hocası kanaat ve kayıtsız müsamahayı esas alırken, Konfüçyüs tam tersine kötülüğe kötülükle karşılık vermekle adaletin gerçekleşeceğini savundu.

Yirmiiki yaşında felsefe usulü öğreten bir okul açtı. Bu okul mensubu öğrenci sayısı üçbini geçti. Seksenden fazla öğrencide üstün zekâ vasıfları vardı. Bunları yetiştirmeye çalıştı.

Çeşitli memuriyet görevlerinde bulundu, prens ve valilere danışmanlık yaptı, sonra hâkim oldu, çalışma bakanlığı yaptı, ve kimi rivayetlere göre M.Ö. 496 yılında başbakan olduğunda bazı eski bakanları, politikacıları ve anarşistleri idam ederek Lu eyaletinde, prensip ve görüşlerini uygulamaya başladı.

Daha sonra birkaç çömeziyle birlikte seyahate çıktı. Birçok bölge gezdi. Hükümdarlara nasihatlarda bulundu. Halk arasında kendi fikir ve düşüncelerinin, millî ahlâkın uygulanmasına çalıştı.

Son olarak tekrar Lu eyaletine döndü; arkadaş ve dostlarına ders vermeye, eskilerin kitaplarını okumak, özetlemek ve kendi fikirlerini bu kitaplara ilave etmekle meşgul oldu. Elli yaşındaki biricik oğlu ile sevdiği talebesi Houi'in ölümlerinden oldukça etkilendi. Arkasında yirminci asra kadar ayakta kalan ve etkinliğini sürdüren resmî bir din bırakarak M.Ö. 479'da öldü.

1912 devriminden bu yana, resmî bir din olmaktan çıkan Konfüçyüs'çülük'ün temellerini atan Konfüçyüs güzel ahlâklı, güleryüzlü, terbiyeli, fıkrayı seven, bazan sert; yemesinde, giymesinde ve içmesinde çok disiplinli; okumaya, araştırmaya, öğrenmeye, öğretmeye, bilim ve edebiyata aşık biriydi. Siyasî ve ahlâkî prensiplerini uygulamaya geçirmek için müsait bir siyasî makam aramayı severdi; usta bir hatip, hatırı sayılır bir konuşmacıydı. Ancak gevezeliği sevmez, sözleri deyim ve hikmetler doluydu. Şark ve kasideler söylenir; müziği severdi. Toplantı ve âyinlerde bulunmayı ihmal etmezdi. Bunun yanı sıra atıcılık, binicilik, okuma, matematik ve tarih konularına önem verirdi. Dini hissiyat sahibiydi. Zamanında bilinen ilâhlara saygı duyar ve dinî vecibelerini yerine getirmeye özen gösterirdi. İbadetinde Gök ilahına ulu ilâha yönelirdi. Sessiz âyin yapardı. Kendisine göre ibadet fertlerin gidişatını düzenlemek için bir vesile idi; yine din insanlar arasında ülfetin gerçekleşmesi için bir araçtı; cemiyet ve millet içindi.

• Konfüçyüs'ün ölümünden sonra Eskiçağın en büyük iki düşünürü Mıng-dzı (mencius) ve Hsyün-dzı olmuştur. Konfüçyüs'ün görüşlerini aynen alıp uygulama iddiasında olan Mencius, öğretiyi Konfüçyüs'ün torunu, *Santral Harmoni* kitabının yazarı olan Tsesze'den almıştır. Hsyün-dzı ise yönetim ve eğitimin töreler yoluyla uygulanmasını istiyordu. İlham kaynağı da Konfüçyüs'un konuşmalarından derlenmiş yazılardı.

• Bu iki şahsiyetin yanısıra önemli sayılabilecek olanlarda şunlardır:

Tsekung: Miladî 507 yılında doğdu. Çin'in en büyük diplomatlarından birisiydi.

Tsehsia: Miladî 507 yılında doğdu ve Konfüçyüs'çülük'ün en büyük bilginlerindendi.

Tsengtse: Konfüçyüs'ün torununun hocasıydı. Önem bakımından Mensius'tan sonra gelir.

Chi Husan (127-200): Hanoğullarının devrinde yaşadı.

Cho Hsi (1130-1200): Çin'de ilk okullarda okutulan dört kitap yayınladı. Konfüçyüs'ün görüşleri konusunda merci sayıldığından devlet dairelerinde memurlak yapmak isteyenlere uygulanan imtihanlarda dinî soruların notlarını kendisi verirdi.

• Konfüçyüs'çülük'ün tarihî aşamalarını şu şekilde belirtmek mümkündür:

Konfüçyüs, eskilerin düşünce ve inançlarını nakletti; bunları asrının diline uydurdu ve üçbinden fazla talebe yetiştirdi.

Zamanında ibadet; gök ilâhına sonra yerin ilâhına, melekleri takdise ve ecdadın ruhlarına yönelik bir şekliydi.

Konfüçyüs öldüğünde şehrin kuzeyindeki Sze nehrine yakın bir yere defnedildi. Halk onun kabri etrafına ev yaparak Koung köyünü meydana getirdiler.

Sonra kabri etrafında ilmi toplantılar düzenlemeye başladılar.

Kabrinin yanına bir tapınak yaptılar. Sonra fikirlerinden ilham aldılar; nihayet onu takdis etmeye başladılar.

Uzun süre devam eden bu takdis, Hanoğullarının ilk imparatoru (M.Ö. 206) zamanında kendisine kulluk şekline dönüştü. Kurbanlar kesilir, bakanlar ve devlet adamları yeni vazifelerine başlamadan önce kabrini ve tapınağını ziyaret ederlerdi.

Konfüçyüsçülük, Çin'in büyük surunu inşa eden İmparator Chin Shihhiwang zamanında baskı altına alındı. Bu baskı, kitapları yakma, Konfüçyüs'çülük'ün mensuplarını idam etme, bilginlerini diri diri toprağa gömme gibi korkunç boyutlara ulaştı. Öyle ki, rivayetlere göre M.Ö. 212'den 207 yılına kadar devam eden süre içinde diri diri gömülen filozof sayısı dörtyüz altmışa ulaşmıştır.

M.Ö. 207 yılında halkın ayaklanması üzerine Konfüçyüs'çülük itibarı geri verildi ve imparatorlar mezhep kitaplarının yeniden yazılmasına izin verdiler.

İmparator Dote (M.Ö. 140-87) zamanında, Konfüçyüs'çülük, Çin devletinin resmi dini olarak kabul edildi. Bu durum M. 1912 yılına kadar devam etti.

Filozof Motze (M.Ö. 470-381) ortaya attığı yeni fikriyle gök ilâhını insanlara benzer bir dev şeklinde müşahhaslaştırmak istedi.

M. 505 yılında başkentte de bir tapınak kuruldu. Konfüçyüs'çülük'ün, kitapları da mukaddes kitap olarak okullarda okunmaya başlandı.

M. 630 yılında o zamının imparatoru ülkenin her yerinde Konfüçyüs anıtlarının bulunduğu tapınaklar inşa ettirdi. Ayrıca siyasî ve dinî birliğin sembolü olan Konfüçyüs fikirlerini öğreten akademiler açtırdı.

M. 735 yılında Konfüçyüs'a Kral (aslında yaygın sözlenişi krallığı olmayan kral idi) ünvanı verildi.

M. 1013 yılında Büyük Aziz (onbir kuşağın ustası) ünvanı verildi.

1330 yılında sülalesinden gelenlere Şeref ünvanı verildi.

1530 yılında Konfüçyüs'çülük'ün putperestlikle karıştırılmaması için tapınaktaki anıtlar çıkarıldı yerine resim ve portreler konuldu.

1905 yılında Konfüçyüs'çülük'ün yıldızı tekrar sönmeye başladı. Resmî memuriyetler için açılan dini imtihanlar iptal edildi.

1910 yılında Halley adındaki kuyruklu yıldız Çin semalarında görüldü. Halk bundan ürktü. Bu sıralarda bozukluk zirveye ulaşmıştı. Halk bir yorum geliştirdi. Bu yoruma göre Büyük İlâh, Manşu hanedanına memnuniyetsizliğini gösteriyordu. Ayaklanma meydana geldi ve sonunda imparator 1912 yılında tahttan indi, ülkede cumhuriyet ilân edildi. Bundan sonra Konfüçyüs'çülük Çin'in dinî ve siyasî hayatından çekildiyse de ahlâk ve geleneklerde ağırlığını sürdürdü.

1928 yılında Konfüçyüs'a kurban takdim etmek ve kendisi için dinî âyinler yapmak resmî bir kararla yasaklandı.

Japonlar Mançurya'yı işgal edince, Çin halkının maneviyatının yükselmesi için Konfüsyüs'çülük tekrar körüklendi. Halk 1930-1934 yılları arasında tekrar kurban âdetine döndü. Uğradıkları felaketi büyük muallimin emirlerini ihmalden ileri geldiği inancına bağladılar ve tekrar dini tedrisata başladılar. Çan Kay Çek liderliğinde başlayan yeni ihya hareketi İkinci Dünya Savaşı sonralarına kadar devam etti.

1949 yılında Çin, komünistlerin eline geçti. Ancak bir müddet sonra Çin'le Sovyetler Birliği arasında görüş ayrılığı başladı. Çin'in komünist lideri Mao Çe Tung'un ölümünden sonra Çin komünizmi gerileme devrine girdi ve Batılılaşma rüzgarı burada da esmeye başladı.

Araştırmacılara göre Konfüçyüs'çülük'ün Çin halkı üzerinde oluşturduğu ruhî etki devam ettiğinden, bu ruh Çin ideolojisini Rusya'daki komünizmden çok daha farklı boyutlara götürecektir.

Konfüçyüs'çülük, Milliyetçi Çin'de sosyal sistemin ana temelini teşkil eden unsurlardan bugün de hâlâ etkisini sürdürmektedir.

Temel düşünce ve inançları

• Temel inançlar *Gök ilahı, melekler* ve *ecdadın ruhları* şeklinde belirlenebilir:

Gök ilâhına (ilâh-ı azam) inanır ve ibadetlerini ona yöneltirler. İlâha ibadet ve kurban takdim etmek kral ve eyalet prenslerine mahsustur. Yerin de ilâhı vardır. Çin'in bütün halkı buna tapar. Ayrıca güneş, ay, yıldızlar, bulutlar ve dağların herbirinin ilâhı vardır. Bunlara tapmak ve kurban vermek prenslere mahsustur.

Melekleri takdis eder ve kurban sunarlar. Eski ecdadlarının ruhlarını takdis eder ve ruhlarının ebediliğine inanırlar. Kurbanlar ise bu ruhlara sevinç verecek müzikli toplantılarla olur. Her evde ölülerin ruhları ve evin ilâhı için bir tapınakta yer alır.

• Konfüçyüs peygamber olmadığı gibi böyle bir iddiada da bulunmamıştır. Mensuplarına göre insanlara doğru yolu görsetmek için gökten yetki alan bir

kimseydi. Nitekim dinî âyin ve vecibeleri yerine getirirdi. İlâh-ı Azam'ın yanısıra, dinî hakikatlerini araştırmadan diğer dinlerin de ilâhlarına kulluk ederdi.

• Konfüçyüs, örnek bir şehir olabilecek fazilet şeHırini gerçekleştirmek için azami gayret gösterirdi. Konfüçyüs'ün gerçekleştirmek istediği, Aristo'-nunkinden farklıydı, ama gerçekleşmesi imkân dahilindeydi. Aristo'nunki ise insanlarca gerçekleştirilmesi uzak olan hayalî bir şehirden ibaretti. Bilindiği gibi her iki filozof da aynı asırda yaşamışlardı.

• Konfüçyüs'çülük'ün mensupları cennete ve ateşe, keza dirilişe inanmazlar. Bütün güçlerini dünya hayatının islahına harcarlar. Cesetten çıkan ruhların ne hale geleceği konusunda bir fikirleri yoktur. Bir talebesi Konfüçyüs'a ölüm hakkında sorduğunda şu cevabı almıştır: "Henüz hayatı inceleyemeyen bizler ölümü nasıl inceleyebiliriz."

• Ceza ve sevap bu dünyada yaşayan şeylerdir. Kaza ve kadere inanmazlar. Günah ve kötülükler çoğalınca ceza, deprem ve volkanlar şeklinde gelir.

• Hükümdar, Gök'ün oğludur. Hükümdar sertleşir ve zulmederse gök, raiyyetinden birini kendisine musallat eder ve o, uzaklaştırılarak yerine adil bir kimse gelir.

• Ahlâk: Konfüçyüsizm'in esas meselesi, felsefenin ekseni ve dininin temelidir. Fertlerde iç murakabeyi geliştirmek suretiyle insan psikolojisinin, sosyal ve resmî yasalara kendiliğinden uymasını temine çalışır. Ahlâkın tecelli etmesi için şu şartlar gereklidir:

a) Babanın emrine uymak ve ona boyun eğmek.
b) Küçük kardeşin, büyük kardeşin isteklerine uymak.
c) Hükümdarın emirlerine uymak ve kendisine teslim olmak.
d) Dostlara sadakat ve samimiyet göstermek.
e) Başkalarıyla konuşurken onları incitmemek.
f) Sözleri fiillerle bağdaştırmak, Konfüçyüs'çülük'ün ilkeleri doğrultusunda şahsiyet merkezine ve haline yakışmayan görüntülerden kaçınmak.
g) Kayırma, yağcılık ve yaranma gibi davranışlarından sakınmak.

Hükümdarın ahlâkı ise; saygı değer kişilere saygı göstermesi, yakınlık bağları olan kimselere yakınlaşması ve onlara karşı vazifesini yerine getirmesi, yardımcılarına ve memurlarına iyi muamelede bulunması; kamu yararını kollaması, yararlı fenleri teşvik etmesi ve geliştirmesi; kendi devletinde mukim yabancı ülkelerin vatandaşlarına iyi muamelede bulunması, imparatorluk yetkililerine ve bütün halka müreffeh bir hayat sağlaması şeklinde tecelli eder.

• Konfüçyüs'çülük âdet ve geleneklere saygı gösterir. Mensupları azamî derecede muhafazakâr oldukları gibi, ilim ve emaneti takdis ederler. Zulme boyun eğmeyecek bir şekilde yumuşak muameleye saygı duyarlar. Konfüçyüs'çülük, fert mülkiyetini koruduğu gibi, zenginlerle fakirler arasında sevgi ve dayanışma ruhunun geliştirilmesine yol açacak reformcu programları da

bünyesinde taşır. Sınıflar arasında fark olduğunu kabul ederler. Dini ayinlerde, resmi bayramlarda ve kurban takdiminde bu durum açıkça kendini gösterir. Sınıf sistemi açık bir sistemdir. Yeteneklere sahip her fert bir sınıftan diğer sosyal sınıfa geçebilir.

• İnsanoğlu, gökteki güçlerle yerdeki güçlerin çiftleşmesi sonucu meydana gelmiştir. Yani semavî ruhlar, yerin beş unsurunu özüne girmiştir. Bu nedenle, insanoğlu doğru ahlâk çerçevesinde her şeyden yararlanmalıdır. Beş unsurdan oluşan bu düşüncenin ana esasları şunlardır:

a) Eşyanın terkibi; maden, tahta, su, ateş ve topraktır.

b) Kurbanlar da beş defa sunulur.

c) Müziğin beş anahtarı vardır; esas renklerin sayısıda beştir.

d) Yönler de beştir: Doğu, batı, kuzey, güney ve orta.

e) Yakınlık dereceleri de beştir: Babalık, analık, eşlik, oğulluk, kardeşlik.

• Müziğin sosyal hayatta önemli rolü vardır. Fertlerin davranış tarzını düzenlemeye katkıda bulunur; emre uymaya ve intazama alıştırır; uyum, ülfet ve fedakârlığa yol açar.

• Faziletli insan, tam istikrara kavuşabilmesi için varlığıyla tepkileri arasında orta bir tutum sahibi olmak zorundadır.

Kitapları

Birçok şerh, dipnot ve özetlemelerden başka, Konfüçyüs'çülük fikrini temsil eden eserler iki ana grupta toplanır: Birinci grubun adı Beş Kitap, ikinci grubun adı Dört Kitap'tır.

Beş Kitap, Konfüçyüs'ün, eskilerin kitaplarından naklen yazdığı kitaplardır:

a) Şarkılar veya Şiirler Kitabı: Bu kitapta üçyüzelli şarkının yanı sıra müzik eşliğinde okunan altı ilâhi de vardır.

b) Tarih Kitabı: Çin'in çok eski tarihine ait, tarihî belgeleri kapsar.

c) Değişiklikler Kitabı: İnsanın ve olayların gelişme felsefesini işler. Konfüçyüs bunu insanın davranışını inceleyen ilmî bir kitap haline getirmiştir.

d) İlkbahar ve Sonbahar Kitabı: Milattan önce 722-481 yılları arasındaki tarihî olayları içine alır.

e) Âyinler Kitabı: Çin'in eski dinî âyinlerinin yanı sıra, Çin'in eski tarihinde önemli rol oynayan Tsu hanedanının temel nizamını da ele alan bir kitaptır.

Dört Kitap: Konfüçyüs ve mensuplarının yazdığı kitaplardır. Açıklama ve dipnotlarla dolu olup, Konfüçyüs'ün felsefesini temsil eden bu kitaplar şunlardır:

a) Ahlak ve siyaset kitabı

b) Santral Harmoni kitabı

c) Seçmeler (Analects) Kitabı: Bu kitaba Konfüçyüs'ün İncili adı da verilir.

d) Mencius: Yedi ciltten oluşur; ciltleri Mensius'un kendisinin yazmış olabileceği tahmin edilmektedir.

Menşei

Konfüçyüs'çülük, milattan önce 2600 yılına aid eski Çin inançlarından kaynaklanır. Bu inançları önce Konfüçyüs, sonra da taraftarları incelemeden, tartışmadan benimsemişlerdir.

Miladî IV. y.y. da gökkubbesinin etrafında döndüğü eksen olduğuna inandıkları kutup yıldızına tapma yeniliği getirildi. Araştırmacılara göre bu husus Akdeniz bölgesi halkının bazı dinlerinden gelmedir.

Milattan önce II. y.y. da Konfüçyüs'çülük dıştan gelen maddeci yönelişleri engellemiş; Buddhizm'i, Hindistan'daki asıl Buddhizm'den ayrı, Çin'e mahsus bir Buddhizm meydana getirmek üzere kendi kalıbında eritmiştir.

Komünistlerin siyasî egemenliğine rağman Konfüçyüs'çülük, günümüzde Çin halkı arasında varlığını korumaya devam etmektedir.

Etkili olduğu bölgeler

Konfüçyüs'çülük Çin'de yayıldı. 1949'da siyasî ve dinî sahalardan çekildiyse de, Çin'de Marksist ideolojinin asıl niteliğini değiştirebilecek güçte olup halen Çin halkının ruhunda yatmaktadır.

Konfüçyüs'çülük Milliyetçi Çin'in sosyal sistemlerinde de kendini göstermektedir.

Ayrıca Kore ve Japonya'da da yayılmış, Japonya üniversitelerinde okutulmuştur. Orta ve yeni çağda Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde ahlâkın başlıca esaslarını teşkil edip etkisini sürdürmüştür.

Konfüçyüs'çülük Lebentez (1646-1716) ve Peter Noel gibi batılı filozofların takdirine şayan olmuştur. Konfüçyüs'ün klasiklerle ilgili kitapları yeniden yayınlandığı gibi, birçok Avrupa diline de tercüme edilmiştir.

Kaynakça

1- Diyalog	Konfüçyüs, Terc., M. Mekin
2- Konfüçyus: Çin Peygamberi	Dr. Hasan Saafan
3- el-Milel Ve'n-Nihal	ŞeHıristani, Beyrut
4- Dinlerin Karşılaştırması, Konferans	M.Ebu Zehra
5- The Wisdom of Conficius	Lin Yutang, N.Y. 1938
6- Kungte, Leben und Lehre	K.Wilhelm, 1925
7- Kuntse und Konfuzianismus	1930
8- Confucianism and its Rivals	H.A. Giles, London 1915
9- Doctrine de Confucius	M.G.Pouthie, Paris
10- La Philosophien Orient	P.Masson-oursel, 1938
11- Social Philosophers	
12- Encyclopedia of Religion and Ethics	Hastings,
13- La Philosophie, Morale et-Polotique de Mencius	Ch. Luan, 1927

LİONS KULÜPLERİ

Tanım

Görünürde işadamlarını ortak bir topluluk içinde birleştirmek, sosyal yardımlaşma-hayır işleri yapmak iddiasındadır. Arka planda ise, Yahudilerin çıkarlarına hizmet eden yönettiği milletlerarası masonik bir örgüt görevi üstlenmiştir. 146 ülkede 21.000 Lions kulübü vardır. Kulübün adı, ''hürriyet ve anlayış beraberliği milletlerimizin teminatı'' ibaresinin İngilizce karşılığı olan ''Liberty, intelligence, Our Nations Safety'' kelimelerinin baş harflerinden meydana gelmiştir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• 1915 yılında Melven Jons, Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli bölgelerindeki işadamlarını biraraya getirmek için kulüp kurma fikrini ortaya attı. Bu türden ilk kulüp Teksas'ın Saint Antonio şeHırinde kuruldu.

1917 yılının mayıs ayında Lions kulüplerinin milletlerarası kuruluşu gerçekleşti. İlk toplantı Rotary kulüplerinin en eski şubesinin bulunduğu Şikago şeHırinde yapdı.

Bazı araştırmacılara göre bu kulüp 13/10/1834 tarihinde New York'ta kurulan *Binai Birth* kulüplerine bağlıydı.

Genel olarak bu kulüplerin tamamı şu veya bu şekilde, serbest yapımcılar manasına gelen ve gizli dernek olan Masonluk örgütüne bağlıdır.

Sosyal hayır kurumu maskesiyle çalışan Lions kulüpleri, aslında toplum düşmanlarının kimi külüplerin kapatılması veya baskı altına alınması halinde çalışmalara ara vermemek için anında kullanılmak üzere kurulmuştur.

• Bu kulüplere üye olacaklar için konan şartlar Mason ve Rotary kulüplerinin şartlarından pek farklı değildir. Mason localarından tek farkı, aynı meslekten olan iki üyeden fazlasına müsaade edilmesidir. Herhangi bir kimse kendiliğinden üyelik talebinde bulunamaz. Kulüp onu aday gösterir ve kulüp idaresi yarar gördüğü takdirde kişiye teklifte bulunur. Üyenin başarılı işadamlarından

olması tercih edilir. Üyenin işyerinin kulübün bulunduğu bölgede olması şarttır. Her üyenin, haftalık toplantılara katılma oranı %60'dan aşağı olamaz. Doktrin sahiplerinin ve aşırı millî şuuru olanların kulübe girmesi kesinlikle yasaktır.

• Genç erkek ve kızları bu kulüplere çekerek kolayca etkilemeye ve bunun yanısıra kulübün sürekli aktifliğini korumak amacıyla yaş oranını en düşük düzeyde tutmaya çalışırlar. Yüksek düzeydeki yetkililerin eşlerini de kulüplere alarak, onlara büyük şahsiyetlerle temas kurma görevini verirler. Bu tür kadınlara mahsus, *Lions hanımları* adında özel bir kulüpleri de vardır.

Örgütlenme şekli şöyledir: Her kulübün bir başkanı, başkan yardımcıları, sekreter ve veznedarı, 12 üyeden kurulu bir idare meclisi bulunur. Bu mecliste, kulübün izlediği yoldan sapmaması için meclisi tam olarak elde tutacak kulüp eski başkanlarından bir veya iki üye bulunur. Meclis, çeşitli faaliyetlerde bulunacak komiteler kurma yetkisine de sahiptir.

Temel düşünce ve inançları

• Lions adı bir bakıma da kuvvet ve cür'etin sembolüdür. Görünürdeki faaliyetlerinin ilkelerini de şunlar oluşturur: Kardeşlik, hürriyet ve eşitliğe davet etmek; milletlerarasında hayır ve işbirliği çalışmalarını yaymak, fertler arasında dinî bağlardan uzak olarak dostluk ruhunu geliştirmek, sosyal refaha önem vermek, bilgiyi mümkün olan her vesile ile yaymaya çalışmak, körlere yardım etmek, vatandaşların günlük hayatlarındaki yorgunluklarını azaltmak, mahallî çevreye hizmetler getirmek, eğlenceli müsabakalar düzenlemek, hayır projelerini desteklemek, Birleşmiş Milletler programlarına yardımda bulunmak.

• Bu kulüplerin belli başlı tehlikeli yönleri şunlardır:

Gizli emellerini gerçekleştirmek için planlarını incelikle ve titizlikle uygular, bilgi toplarken gizliliği esas alırlar.

Toplantılarında mesleklerin sırlarını öğrenerek yerli piyasayı nasıl elde tutacaklarını öğrenir, ülkenin ekonomik işlerine müdahale imkânına ve gücüne sahip olurlar.

Yaşadıkları ülkenin siyasî ve dinî işleriyle ilgili bilgileri toplar ve örgütün milletlerarası merkezine gönderirler. Merkez ise, bilgileri tahlil ederek ona uygun planlar hazırlar.

Çalıştıkları bölgenin taksimatını yaparak, ilgili kesimlerde faaliyeti tam olarak sürdürürler.

Sırları, gelirleri ve araçlarının etrafını tam bir gizlilik ve bilinmezlik örtüsüyle sararlar.

Lions bölgelerinin idare meclisleri etrafında sıkı güvenlik tedbirleri alırlar.

Sık sık ''Din Allah'ın, vatan herkesin'' sloganını tekrarlayıp dururlar.

Görünüşte İslâm'a da diğer semavî veya yerli dinlere davrandıkları gibi davranırlar. Halbuki aslında İslâm'a karşı kin ve düşmanlıkları diğer dinlere göre çok daha fazladır.

Faaliyet ve konferanslarında İsrail'e ve Yahudilere özel ve açık bir şekilde önem verirler. Ayrıca üyelerinin beyinlerine Siyonist fikirleri yerleştirirler. Bazı anlaşmazlıkları çözümlemek ve kendi görüşleri lehinde sonuçlara kavuşturmak için seminerler düzenlerler. Bunlardan birine örnek olarak Mısır'la İsrail arasında barış zemini oluşturmak için Kahire Lions Kulübü'nde düzenlenen seminer gösterilebilir.

Hayır toplantıları adı altında içkili ve danslı partiler düzenleyerek ahlâkî ilkeleri ifsad ederler.

Menşei

Lions kulüpleri Masonluk dairesine bağlıdır; bu daireden dışarı çıkmamaktadır, dolayısıyla aynı köke sahiptir.

İnsanî bağları sağlamlaştırmak ve insanlar arasındaki engelleri ortadan kaldırmak fikirleri, Siyonizmin bilinen emellerini gerçekleştirmek doğrultusundadır.

Etkili olduğu bölgeler

Bu örgütün Amerika, Avrupa ve dünyanın birçok ülkelerinde kulüpleri vardır. Şimdiki genel merkezi Amerika'nın Elinoi eyaletinin Okburk şehrindedir. Lions Kulüpleri 1970 yılında yayınladığı istatistikte 146 ülkede 934.000 üyesinin bulunduğunu ileri sürmüştür. Tanınmış büyük otelleri merkez olarak kullanan Lions kulopleri dünyanın hemen her ülkesinde oldukça yaygın bir şekilde faaliyetlerine şu günde devam etmektedir.

Lions ve Rotary kulüpleri, İsrail'le barış anlaşması imzalayan Mısır'daki faaliyetlerini bu anlaşmadan istifade ederek, arttırma yoluna gitmiş ve burayı diğer İslâm ülkelerine sıçrayacağı bir merkez üssü olarak görmüştür.

Kaynakça

1- Masonik İfadeler	H.Ömer Hamade, Şam
2- Rotari Kulüplerinin İçyüzü	İslâm Cemiyeti, Kuveyt
3- Bütün Çıplaklığıyla Masonluk	M.Ali Zuubi
4- Masonluğun Gizli Hedefleri	C.Rifat Atilhan
5- Beynelmilel Yahudiliğin İslâma ve Hıristiyanlığa Karşı Tehlikesi	Abdullah Ettel
6- Belanın Kökleri	Abdullah Ettel
7- Masonluk	M.Saffet Saka, S.Abuceyb
8- Masonluk, Siyonizm ve Komünizm	Dr. S. Abdurrahman Tuayma
9- el-Cündi el-Müslim Dergisi	11 yıl 34. sayı 1984
10- Kahire'nin el-Ahbar Gazetesi	27/1/1984 tarihli sayı
11- İngiliz Ansiklopedisi	1974 tarihli baskı
12- Encyclopedia Britannica	Vol. V.P. 358, 1974

MAHARİŞİZM

Tanım

Maharişizm, bir Hindû mezhebi olup Amerika ve Avrupa'ya da intikal etmiş; bu sırada modern bir şekil almışsa da asıl fikrini gizleyememiştir. Ruhî haz duymak için gittikçe artan düşünme yoluyla âyinler yapılması asıl metodudur. Bu mezhebin millî değerleri ve dinî esasları yıkıp insanlar arasında fikrî, ideolojik ve ahlâkî anarşi yaratmaya çalışmak konusunda Masonluk ve Siyonizmle ilişkilerini kanıtlayan deliller az değildir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bu mezhebin kurucusu, 60'lı yıllarda parlayan Maharişi-Mahiş-Yuji adında bir Hindistan'lı fakirdir. Hindistan'ı terkedip Amerika'ya geçince, orada materyalist hayatın yorduğu gençliğe ruhî haz veren fikirlerini telkin etmeye başladı. Amerika'da kaldığı onüç yıl içinde mezhebine birçok kimseler girdi. Fikrini Avrupa'da ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yaymak üzere Amerika'dan ayrıldı.

•1981 yılında New York'un eski Belediye Başkanı Rockefeller'in oğlu bu mezhebe girdi. Bu akımın maddî yükünü karşılamak üzere, malının bir kısmını ayırdı. Her yıl olmak üzere ödedi. Bilindiği gibi bu Yahudi aile siyonist hareketin ve masonluğun en tanınmış ailelerindendir.

Temel düşünce ve inançları

• Bu mezhebin mensupları Allah'a, dolayısıyla semavî dinlerden hiçbirine inanmazlar; onlara göre, Maharişi'den başka ilâh yoktur. Tüm inanç ve mezhepleri inkâr ederler. Kendilerine Ruhî güç veren Maharişizmin ilkeleri hayata anlam veren tek şeydir. Parolaları, ''Rab yok, din yok'' şeklindedir.

• Ahiret, cennet, ateş ve hesap nedir bilmezler. Ölümden sonra ne olacakları onlar için önemli değildir, yeterki dünyada keyif sürsünler.

• İnsanlara parlak hedefler göstererek dinî itikadları yıkarlar. Bu arada bilgi ve zekâyı kutsallaştırma yoluna giderler. Bunları varlığın esas vasfı olarak görürler.

• İnsanların ruhî haza *aşırı düşünme* yoluyla ulaşacağını, dolayısıyla sınırsız idrake ereceğini iddia ederler. Yine bunlara göre, *Aşırı düşünme* refleks halindedir; fikir ve vicdanını serbest bıraktığı takdirde, içinde derin bir rahatsızlığın kol gezidği hissine varır insan. Bu sessizliğine devam ederek tüm engel ve problemlere çare bulduktan sonra, istediği huzura erebilir. Aşırı düşünmeye başlayan üye dört gün içerisinde, dört oturum yapar. Her oturum süresi yarım saattir. Bundan sonra her oturumun süresi en az yirmi dakika olmak üzere bir sabah, bir akşamdır. Bu aşırı düşünme toplu halde de olabilir. Fabrikada çalışan işçiler bu düşünme yoluyla bir yandan iş yorgunluğunu giderir, diğer yandan da üretimi arttırırlar.

• Düşünmelerine âyin ve ruhî sıfat vermekle batı maddeciliğinde boğulan gençliğin ilgisini çekmeye çalışmaktadırlar.

•Cadde ve sokaklarda şarkı söyleyerek gezerken toplumdan çekinmez ve utanmazlar. Utanma diye bir kavrama yer vermezler. Saç ve sakalları iğrenç, giyimleri pislik içindedir. Başkalarının dikkatini bu şekilde çekmekte, hiçbir sınır ve engel tanımamaktadırlar.

• Nübuvvet ve vahiy yerine şahsi düşünme; Allah yerine psikolojik rahatlığı geçirir. Taraftarların, Maharişi'nin emirlerinden başka bir emre kesin kuraldır. Her şeyi yapabilecek sadece odur.

• Erkek ve kızları istedikleri cinsî sapıklıkları işlerlerse saadete ereceklerine inandırmaya çalışmaktadırlar.

• Maharişizm akımı, gençleri okulu terkedip çalışmaya davet ederken toprak ve vatan kavramını da yıkmaya çalışır.

• İnsanın hayvanî arzularını yerine getirmesini engelleyen hiçbir şeye bağlılığı kabul etmezler. Gençleri hayalî saadete ermeleri için afyon gibi çeşitli uyuşturucu maddeleri kullanmaya teşvik ederler.

• Hareketlerine ilmî, insanî ve cihanşümul bir vasıf vermek için hedeflerini ve çalışma alanlarını yedi noktada toplamışlardır:

a) Ferdin imkânlarını geliştirmek

b) Devlet işlerini iyi bir şekilde yerine getirmek

c) En yüksek eğitim seviyesine varmak

d) Cinayet ve şerrin eski problemlerinden ve insanlığın mutsuzluğuna yol açan her şeyden kurtulmak

e) Çevreyi akıllı bir şekilde kullanmak

f) Fert ve toplumun ekonomik arzularını gerçekleştirmek

g) İnsanlığa ruhî bir hedef kazandırmak

Kâdiyânîlerin bugün İsrail'le kuvvetli ilişkileri vardır. İsrail onlara merkezler ve okullar açmış, kendi adlarına bir derginin yayınlanmasına yardımcı olmuş, kitap ve broşürlerini de dünyaya yaymıştır.

Zahiren Müslüman olduklarını iddia etmelerine rağmen inanç ve davranışlarından da anlaşılacağı üzere Hıristiyanlık, Yahudilik ve bâtınî hareketlerden çok etkilenmişlerdir.

Etkili olduğu bölgeler

Kâdiyânîlerin çoğu halen Hindistan ve Pakistan'da, az bir kısmı da İsrail ve Arap dünyasında bulunmaktadır. Yerleştikleri her ülkede önemli mevkileri elde etmek için emperyalizmin yardımlarından yararlanırlar. Pakistan Parlamentosu'nun 7 Eylül 1974 tarihli kararıyla "İslâm Dışı Azınlık" olarak ilân edilmişlerdir. Ancak mezhebin kolları daha 1913'den başlayarak Avrupa'da misyon kurmaya başlar ve sırasıyla İngiltere, Hollanda, Batı Almanya, Danimarka, İspanya, İsviçre'de; sonra Güney Amerika ve Birleşik Devletler'de; Asya ve Pasifik Adaları'nda ve özellikle Afrika'nın hemen her bölgesinde faal ve müessir misyonlara sahiptirler.

Kaynakça

1- *Kâdiyânîlik* — İhsan İlahi Zahir
2- *Kâdiyânîlik* — Nedvî, Mevdûdî, M.Hıdır Hüseyn
3- *Kâdiyânîlik Tarihi* — Senaullah Tsarî
4- *Kâdiyânîliğin Kalbi* — Muhammed Ali Emritsarî
5- *Kâdiyânîlik Fitnesi* — Atikurrahman Atik (Eski Kâdiyânî)
6- *Kâdiyânîlik Mezhebi* — İlyas Birnî
7- *Ahmediyye Mezhebi (Kâdiyânîlik)* — E.Rûhi Fığlalı, Ankara 1976

KAPİTALİZM

Tanım

Kapitalizm, sosyal ve siyasî felsefesi olan ferd mülkiyetini geliştirme ve koruma esasına dayanan, hürriyet kavramına ağırlık veren ekonomik bir sistemdir. Bir başka deyişle, teknik sermayenin büyük çapta gelişmiş olmasıyla ve malî sermayenin hâkimiyetiyle nitelen bir sistemdir. Kapitalist uygulamalar dünyayı birçok felâketlerle karşı karşıya bıraktı. Dünyanın birçok fakir ülkesi (Latin Amerika, Afrika, Ortadoğu ve Uzakdoğu) kapitalizmin siyasî, sosyal ve ekonomik boyunduruğunda ezildi durdu. Özellikle Avrupa ve Amerika'da üstlenen kapitalizm, dünyayı kasıp kavurmaya, sömürmeye ve emperyalizmin jandarmalığını yapmaya hâlen devam etmektedir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

14. ve 16. yüzyıllarda ziraat ve teknik alandaki gelişme, derebeylik sultasında bir takım değişmelere yol açarak yeni bir zümre çıkardı ortaya: Burjuvazi, kent soyluları. Derebeylik ortadan kalkmaya başlayınca, kent soyluları yani tüccarlar tabakası, ürünleri piyasadaki isteğe göre bir yerden bir yere nakletmekle üreticiyle tüketici arasındaki aracı olmaya başladı. 16. yüzyıldan itibaren Burjuva sınıfı giderek güçlendi ve kapitalizme zemin hazırladı. Önce hürriyet (Liberation), ardından milliyetçilik ve papanın ruhî nüfuzunun sınırlandırılması savunulmaya başlandı. 1770'de James Watt'ın yaptığı buharlı makina ve 1785 yılında bilinen otomatik dokuma makinasından sonra; önce İngiltere'de, sonra tüm Avrupa'da sanayi devrimi patlak verdi. Bu devrim sanayi kapitalizminin yaygınlaşmasına yol açtı. Sanayi kapitalizmi sermaye ile işçiyi birbirinden ayırma esasına dayandırıldı.

• 1875 yılına kadar kapitalist ülkelerin en ileri olanı İngiltere idi. Ancak 19.'nn son çeyreğinde Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Japonya oldukça fazla ilerlemişlerdir. Bu ülkeler vasıtasıyla (Batı'daki tüm ülkelerde buna dahildir) dünya piyasası büyük şirketler (karteller)

arasında paylaştırıldı. Kartel sistemi piyasayı tekelde tutup insanları rahat bir şekilde sömürmeyi kolay hale getirme mekanizması üzerine oturmuştur. Bu arada, kimi ülkelerde resmî makamlar, rejimin temelini meydana getiren iktisadî mekanizmaların bozulmasını önlemek için piyasaya müdahale etmeye de çalışır. 1923 yılında İngiltere'de devlet böylesi bir müdahaleye başlarken bu durum Amerika'da 1933 yılında uygulanmıştı. Kapitalist rejimin korunmasını amaçlayan bu müdahale Almanya'da da Hitler'den bu yana görünmeye başlamıştır. Devletin müdahalesi daha ziyade ulaştırma, eğitim ve sosyal vasıfları olan kanunları yürürlüğe koymak yoluyla olmuştur: Sosyal sigorta, yaşlılık, işsizlik, yıpranma, sağlık hizmetleri, hizmetleri geliştirme ve geçim seviyesini yükseltme vb. gibi. Kapitalizm'in bu kısmî reforma başvurmasının sebepleri arasında; işçilerin demokratik ülkelerde bir oy potansiyeli oluşturmaları, insan hakları komisyonları, işçi taraftarı olduğunu iddia ederek hak ve kazanç savunuculuğunu da üstlendiğini söyleyen Komünizm'in yayılması gibi tehlikeler gelir.

18. asrın ikinci yarısında Fransa'da Fizyokratlar mezhebi kuruldu. Bu mezhebin en tanınmış simaları şunlardır:

- Fransuva Kensney (1694-1778): Versay'da doğdu. 15. Luis'in sarayında doktor olarak çalıştı. Ancak ekonomiye ilgi duyarak fizyokrasi mezhebini kurdu. 1756 yılında çiftçiler ve güney hakkında iki makele yayınladı. 1758 yılında *Ekonomik Tablo*'yu yayınladı. Bu tablosunda toplum içinde malın tedavülünü kan dolaşımına benzetti. Mirabou, bu tablo hakkında da şöyle demiştir: ''Dünyada üç dev buluş var: Yazı, para ve ekonomik tablo.''
- John Locke (1632-1704): Liberal fizyokrasi teorisini tanımladı. Fert mülkiyeti hakkında şunları söylerdi: ''Bu mülkiyet tabiat haklarından bir haktır. İnsanla birlikte gelişen bir içgüdüdür. Bu içgüdüye kimse engel olamaz.''
- Önde gelen fizyokratların bazılarıda şunlardır: Turgot, Mirabou, J. Baptist, Say ve Pastiya.

Daha sonra bazı düşünürler tarafından oluşturan Klasikî mezhep ortaya çıktı. Bu mezhebin temsilcileri şunlardır:

- Adam Smith (1723-1790): Tanınmış bir klasikçidir. İskoçya'nın Kerakaldi şehrinde doğdu, felsefe okudu ve Glasko Üniversitesi'nde mantık hocalığı yaptı. 1766'da Fransa'ya gidip orada Liberal mezhep mensuplarıyla görüştü. 1776'da *Milletlerin Serveti, Tabiatı ve Nedenleri Hakkında Araştırma* adlı kitabını yayınladı. Eleştirmen Edmond Berk bu kitap hakkında şöyle demiştir: ''İnsanoğlunun kaleme aldığı en büyük eser.''
- David Ricardo (1772-1823): Kapitalist ekonomide gelir dağılımının şerhini yaptı. *Ürünün azalması kanunu* adlı teorinin sahibidir. Şu sözü ünlüdür: ''Başkalarına sevgi duygusundan kaynaklanmayan her iş ahlâka ters düşer.''
- Robert Malthus (1766-1836): Klasikçi İngiliz Ekonomist idi. Nüfus hakkında ortaya attığı meşhur teorisinde, nüfus sayısının geometrik katlama, tarım ürünlerinin ise aritmetik katlama şeklinde arttığını açıkladı.

- John Stuart Mill (1806-1873): Ferdî mezheple sosyalist mezhep arasındaki bağlantıyı teşkil etti. 1836 yılında *Siyasî Ekonomi Esasları* adlı eseri yayınladı.
- Lord Keynes (1883 - 1946): İşsizlik ve çalıştırma ile ilgili diğer teorileri geride bırakan bir teori ortaya attı. Kapitalist toplumda çalışma gücünü tam olarak uygulamayı gerçekleştirdi. Teorisini, 1936 yılında yayınladığı *Çalıştırma, Faiz ve Para ile İlgili Genel Teori* adlı eserinde açıklamıştır.
- David Hium (1711-1776): Etraflı bir şeklide vazetmiş olduğu Pragmatizm teorisine göre, özel mülkiyet insanların uyduğu bir gelenektir ve bu geleneğe uymaya devam etmek zorundadırlar; çünkü onların yararınadır.
- Edmond Berck: Tarihi ve zamanaşımı mülkiyet teorisi esasına göre özel mülkiyeti savunanlardandır.

Temel düşünce ve inançları

- Kapitalist düzende iktisadî faaliyetin temel amacı her türlü yol ve usullerle kâr elde etmektir.
- Kapitalizm, ferdî mülkiyet mukaddes görür. Her insana gelirini ve kazancını arttırabilmesi için imkanlarını kullanabilme fırsatı tanımak, korumak, tecavüz etmemek; gelişmesi, büyümesi için gereken kanunları çıkarmak gibi istekleri ön plânda tutar ve savunur; devletin ekonomik hayata müdahale etmemesini ister.
- Piyasa rekabetini ön plânda tutar.
- Fiyat serbestliği sistemini esas alır. Bu serbestlik arz-taleb dengesine göre kullanılır. Malın satılması ve revaç bulması için indirimli fiyat uygulanabilir.
- Kapitalistlere göre ekonomik hayat kimse tarafından vazedilmemiş, doğal bir düzene tabidir. Bu vasıfla hayatın gelişmesini ve ilerlemesini sağlar. Her ferd ekonomik serbestlik ile, istediği işi yapma hakkına sahiptir. Bu hakkı şu cümle ile ifade ederler: "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler."
- Kapitalistlere göre ferdin toplumla arasındaki uyumu sağlaması için serbestlik şarttır. Bu aynı zamanda üretmeye tüeşvik mahiyetindedir. Serbestlik insanlık haysiyetini temsil eden bir haktır. Adam Smith'in bu konudaki önemli görüşü şöyledir: "Ekonomik hayatın gelişmesi ve ilerlemesi, ekonomik serbestliğe bağlıdır." Bu serbestlik fert hürriyetiyle (İnsana, şartlarına uygun olan ve istediği geliri sağlayabileceği işin kendisinin seçmesi imkanını tanımak), ekonomik serbestliktir (Üretim, alışveriş ve dağıtım, serbest rekabet atmosferinde yapılmasını sağlamak).

Kapitalizm' in eksik yönleri

Kapitalizm, Allah'ın kulları olan insanlar için seçtiği prensiplerden ve hayat tarzından uzak bir beşerî sistemdir. Bu yüzden pek çok olumsuz özelliği içinde taşımaktadır. Şöyle ki:

- Bir ferd veya birkaç kişinin, toplumun ihtiyacını veya kamu yararını gözetmeksizin, kendi çıkarlarını sağlamak üzere piyasaya hakim olmasına imkân sağlar; bencillik gelişir.

• Kapitalist sistemin işleyişinden yararlanan bir kişi herhangi bir malı elinde bulundurarak piyasayı istediği gibi yönlendirebilir. Kıtlık çıkarabilir, fahiş fiyatla satabilir. İnsanları açlıkla karşı karşıya bırakabilir. Tekelcilik de pekişir.

• Kapitalizm'in bünyesi hayatı kızgın bir yarış meydanına, rekabete dönüştürür. Herkes üstün gelmek için uğraşır. Böylece hayat güçlünün güçsüzü yiyeceği bir şekle dönüşür; birçok hallerde fabrika ve şirketler aniden iflasa gider; çalışanlar perişan durumda kalır.

• Kapitalizm, işçiyi arz-taleb kavramına uyan bir mal olarak gördüğünden işçinin, her an daha az ücret alan veya daha fazla çalışan veya daha iyi hizmette bulunan birisinin kendi yerini alacağı kaygısı içinde yaşamasına yol açar. Sömürülmesini kolaylaştırır.

• Kapitalist toplumlarda her zaman görünen bir hal olan işsizlik, üretimin tüketimden fazla olduğu durumlarda daha da artar. İşveren, fazla gördüğü işçilerin işine son verir. Bu durum hummalı bir yaşantıya yol açar; her türlü yollardan para toplamaya çalışan bir sömürücü sınıfla, dayanışma ve yardımlaşmanın olmadığı bir toplum içinde hayatının temel ihtiyaçlarını temin etmeye çalışan mahrum bir tabaka arasında şiddetli bir çatışmayı körükler durur.

• Kapitalizm hammadde bulmak ve ürünlerini satmak için yeni pazarlar bulmaya, bu amaçla da insanlığı önce ekonomik, sonra fikrî, siyasî ve kültürel baskı altına almaya yönelir; emperyalizmin doğmasına, sömürünün kemikleşmesine sebep olur. Savaş, tahrib, yığınların ezilip kıyıma uğraması bir biri ardınca söküm eder.

• Demokratik bir idare tarzında boy atan kapitalist düzen faiz esasına dayanır. İnsana maddî varlık gözüyle bakar, onu ruhî ve ahlâkî meyillerinden uzak bir şekilde yorumlar ve ekonominin ahlâkla ilişkisini gözetmez. Rahatça fiyatların düşmemesi için fazla malını yakabilir ya da denize dökebilir. Bunu yaparken birçok milletlerin ihtiyacını veya açlığı dikkate almaz. Onları açlığa ve ölüme mahkûm eder.

• Kapitalistler, toplum içinde zaruri olmayan maddeler üreterek büyük reklamlar yaparlar. Bu şekilde, ilk ve son hedefleri kazanç olduğundan toplumun ana ihtiyacına önem vermezler. Bu şekilde ücretler düşük olur, işgücüne ihtiyaç artar, ailenin tüm fertleri çalışmaya sevkedilir; bu da aile bağları ve sosyal ilişkilerin çözülmesine yol açar.

Menşei

Kapitalizmin kökünde eski Roma sistemi yatmaktadır. Bu sistem, hâkim güce sahip olmak, nüfuz ve tahakkümü genişletme arzularıyla kendini gösterir.

Derebeylikten Burjuva'ya, bundan da Kapitalizm'e geçiş sırasında ferdi mülkiyetin güçlenmesini ve serbestliğin sağlanmasını amaçlayan çeşitli fikir ve düşünceler ortaya atılmış ve bunlar kapitalist sistemin tohumlarını oluşturmuştur.

Kapitalizm dine ve diğer taraftan her türlü ahlâkî yasaya karşıdır. Ahlâkî

yasalardan sadece yarar; özellikle de ekonomik yarar sağlayanlar dışında hiçbirisini dikkate almaz.

Avrupa'da sanayi devrimi sonucu ortaya atılan düşünce ve görüşler Kapitalizmin vasıflarını belirlemede önemli rol oynamıştır.

Kapitalizm hürriyet davetçisi ve savunuculuğunu üstlenmiş; ancak sonraları sınırsız bir siyasî hürriyete, ahlâkî ve sosyal serbestliğe ve herşeyi mübah görme şekline dönüşen fesefî bir temel üzerine oturmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Kapitalizm İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı dünyasının büyük bir bölümünde gelişmiştir.

Bugün dünya ülkelerinin çoğu kapitalist rejimlere bağlıdır. Bu bağlılık doğrudan müdahale, siyasî bağlılığa milletlerarası tutumlara kadar çok değişik şekiller arzetmektedir.

Komünist sistem gibi kapitalist sistem de doğrudan veya dolaylı olarak Yahudilerce desteklenmiş ve güçlendirilmiştir.

Kaynakça

1- İslam'da ve Çağdaş Sistemlerde Ekonimi Esasları	Abdullah el-Mevdudi
2- Büyük Ekonomik Mezhepler	Georg Sol
3- Dünyadaki Ekonomik Sistemler	Dr. Ahmed Çelebi
4- İslâm'la Kapitalizm Savaşı	Seyyid Kutub
5- İslâm'da Ekonomi	Hamza ed-Duhumî
6- İslâm Ekonomisi, Kavramlar ve Esaslar	Dr. M. Ahmed Sakr
7- Ekonomimiz	M. Bakır es-Sadr
8- Felsefemiz	M. Bakır es-Sadr
9- İslâm Ekonomisi	Milletlerarası Araştırma ve Ekonomi Merkezi
10- İslâm Gözüyle Mezhepler ve Hareketler	Fethi Yeğen
11- A La Recherche d'une Doctrine Economiques	D.Willy
12- Cours d'economie politiq	J.Marchal, Paris 1956
13- General Theory of Employment Interest and Money (Harcourt).	J.M. Kenes
14- A Domparative Analysis Holt, Rinchart	George N.Halm
15- Against The Stream, Published, by Pantheon Press	Gunnar Mydral, Cambridge University Press, 1972

KARAMATÎLER

Tanım

IX. yy. da kurulan ve İsmâîliyyenin kollarından biri de olduğu söylenen bir tarikata bağlı olanlardır. Karmatîlerin hareketi yıkıcı, bâtınî bir harekettir. Görünüşte dinî, gerçekte iktisadî bir nitelik taşıyan bu hareket, İslâm dininin getirdiği kuralların, ilkelerin birçoğunu gereksiz sayar; özellikle Mazdek'çiliğin görüşlerine uygun düşünceler ileri sürer. Militarist, gizli bir örgüt yapısına sahiptir. Görünüşte Ehl-i Beyt taraftarı ve Cafer Sadık'ın oğlu Muhammed Bin İsmâîl'e mensup olduklarını iddia ederler. Gerçekte ise ateist, komünist bir nitelik taşıyan düşünceleriyle ahlâkı yıkma ve İslâm toplumunu ortadan kaldırma davası güderler. Kûfe'nin etrafındaki kırlarda H. 278 yılında yayılan bu hareketin kurucusu Hamdan Kurmut bin Eş'as'tır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Hareket, İran'ın güneyinde İsmâîlî fikirlerini H. 260 yılı dolaylarında yayan Abdullah bin Meymun el-Kaddah'la ortaya çıktı.
- H.278 yılında Hamdan Kurmut bin Eş'as (Hemadanî Karamatî) Kûfe etrafında kalkıp davasını açık bir şekilde yaymaya başladı. Daru'l-Hicre adında bir ev kurdu ve günlük namaz sayısını elliye çıkardı.
- Zikreveyh baskılardan kaçıp yirmi yıl gizlendi. Fakat çocuklarını ülke sathında yayarak harketini sürdürdü.
- Zikreveyh'in halifesi olan Ahmed bin Kasım, tüccar ve hac kafilelerine saldırdı; nihayet Humus yakınlarında hezimete uğradı. Zikreveyh tutuklu olarak Bağdat'a gönderildi. H. 292 yılında orada öldü.
- Bahreyn'deki Karamatîler lider olarak Ebu Said el-Cenabî kod adlı el-Hasan bin Behram'ı seçtiler. Bu şahıs H. 283 yılında Basra'ya saldırdıysa da hezimete uğradı. Kendisinden sonra oğlu Süleyman bin Hasan bin Behram başa geçti. Ebu Tahir lakabıyla bilinen Süleyman, Arap Yarımadası'nın birçok ülke ve şehirlerini ele geçirdi ve buralara otuz yıl hükmetti. Ebu Tahir, Karmatî dev-

letinin hakiki kurucusu, siyasî ve sosyal yasasının düzenleyicisidir. Satvetindan Bağdat hükümeti kendisine haraç vermek zorunda kaldı. Bunlar korkunç cinayetler işlediler: Mekke'den dönen hacıları soydular, hacılar aç ve susuz bırakarak çöllerde ölmelerine sebep oldular. Muktedir zamanlarında Kûfe'yi işgâl ederek altı gün yağmaladılar. H.319 yılında Mekke'ye saldırdılar. Hacıları en çirkin bir şekilde öldürüp, Zemzemi yıktılar. Mescidin tamamı ölenlerin, cesetleriyle doldu. Kabe'nin örtüsünü çıkarıp, kapısını söktüler. Hacer-i Esvedi de sökerek Ahsa'ya götürdüler, Hacer-i Esved yirmi yıl Ahsa'da kaldı. Abbasî halifeleri bunlarla başa çıkamadı.

• Süleyman ölüncü idareyi kardeşi Hasan el-Asam aldı. Hasan bir ara güçlenerek H. 360 yılında Şam'ı işgal etti, oradan da Mısır'a geçti. Fâtımî askerleriyle karşılaşan el-Asam'ın ordusu yenilgiye uğrayarak Ahsa'ya çekilmek zorunda kaldı. el-Hasan, Abbasî taraftarı olunca, Karmatî tarafından halledildi. Fırkanın başına Cafer ve İshak adında iki kişi geçti; ancak İshak'la Cafer arasında anlaşmazlık çıkınca, el-Asfar et-Tağlibî onları tasfiye ederek, Bahreyn ve Ahsa'yı ele geçirdi ve devletlerine son verdi.

Temel düşünce ve inançları

• Servetin dağılması ve şahsi mülkiyetin kaldırılması esasına dayanan, ortak mülkiyet anlayışını amaç edinen bir devlet kurmuşlardı.

• Karmatîler kadınları da ortak görürlerdi. Aralarında bir kin ve buğuz olmaması için hiç kimsenin kadınını diğerlerinden uzak tutmaya hakkı yoktur görüşünü taşırlardı.

• İslâm'ın oruç, namaz ve diğer farizaları gibi esas hükümlerini yok sayarlardı.

• Hedeflerinin gerçekleşmesi için çok şiddetli kaba kuvvet kullanmaktan çekinmezlerdi.

• Ahireti, ceza ve mükâfatı inkâr ederlerdi. Bunlara göre Cennet dünya keyfi; azab ise dindarların namaz, oruç, hac ve cihadla meşgul olmasıydı.

• İnanç ve fikirlerini işçiler, çiftçiler, kaba bedevîler, ruhu bozuklar ve ehlikeyf arasında yaymaya çalışırlardı. Böylece Karmatîler can, mal ve ırzı helâl gören ateist ve katiller topluluğu olarak ortaya çıktılar.

• Masumluk esasına inanırlardı. Bunlara göre her zamanın, zahiri te'vil eden ve masumlukta peygambere eşit olan bir imamı vardır. Karmatîlerin bazı te'villeri şöyle sıralanabilir:

Cenabet: Davetlerine icabet edenin, istihkak derecesini almadan sırrını kendisine açıklanmasını istemesi.

Oruç: Sırrı açıklamaktan çekinmek.

Diriliş: Mezheplerine girmek.

Peygamber: İlk ilâhtan kendisine kudsî ve safî bir kuvvetin geçtiği bir şahıs.

Kur'an: Muhammed'in kendisine gelen bilgileri ifade ettiği sözlerdir. Mecazî olarak Allah'ın kelâmı.

- Taraftarlarından ferdin gelirini kapsayacak kadar ağır vergiler alırlardı.
- Birinin diğerininin var olmasına sebep olduğuna inandıkları kadim iki ilahın varlığından da söz ederlerdi. Onlara göre önceki ilâh, kendisi değil sonra gelen vasıtasıyla varlığı yarattı. Birincisi tam, ikincisi eksiktir. Birinci varlık veya yokluk, vasıflı veya vasıfsız olarak nitelendirilemez.
- Milletin Ali bin Ebi Talib'e zulmettiğini ve Hüseyn'i öldürdüğünü belirtip bu olayı mezheplerini yaymak için bir başlangıç yapmışlardı.
- Dönüşe inanırlar ve Ali'nin gaybı bildiğini iddia ederlerdi. Fakat mezheplerine tam olarak girdiğine inandıkları kimselere şer'î emirleri iskat (düşürme) ve dine karşı olduklarını açık bir şekilde anlatırlardı.
- Bunlara göre imamlar, dinler ve ahlâk sapıklıktan başka bir şey değildir.
- Mezheplerine Yahudileri, Sâbiîleri, Hıristiyanları, mecusîleri, ehlikeyfi, mülhidleri ve ateistleri davet ederken nabza göre şerbet vererek kendilerini tanıtırlardı.

Menşei

Felsefeleri materyalist olup içine İran'lı ateistlerin fikirleri sızmıştır. Havariç'in kelâm ve siyasî umdelerinden ve dehri mezhebinden etkilenmişlerdir.

Mazdek ve Zerdüşt gibi ateist mezheplere ilgi duymuşlardır. İnançlarının esasını ibadeti bırakmak, yasaklara uymamak kadın ve malda ortak bir toplum meydana getirmek oluşturmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Bu hareket bir asır kadar sürdü. İran'ın güneyinde başladı, Kûfe'nin köylük bölgelerine kadar intikal etti; Ahsa'ya, Bahreyn'e, Basra'ya ve Yemame'ye yayıldı. Arap yarımadasının güneyindeki büyük bölgeleri; Yemeni, Sahra'yı, Uman'ı ve Horasan'ı ele geçirdiler. Mekke'ye girdiler ve yağma ettiler. Şam'ı işgal ederek, Humus ve Selemiye'ye kadar uzandılar. Orduları Mısır'a yol aldı; Kahire yakınındaki Ayn Şems'de mevzilendi. Sonra güçleri kırıldı, devletleri küçüldü ve nihayet son karargâhları olan Ahsa ve Bahreyn'i de kaybettiler. İçinde olduğumuz şu günlere dikkat edilecek olursa İslâm dünyasının da meydana çıkan şiddet, anarşi, terör gibi hareketlerin; reformist girişimlerin Karmatîlerin hareket tarzlarına çok benzediği görülecektir. Hatta adalet ve hürriyet arayan, oralıkta pervasızca dolaşan ele başların bile Karmatîlerden hiçbir farkı yoktur.

Kaynakça

1- *Keşf Esraru'l-Batiniyye ve Ahbaru'l-Karmatî*	Muhammed bin Malik el-Hammadi el-Yemanî
2- *Tarihul-Cemiyyatissiriyye Velharekatil-Haddame*	Muhammed Abdullah Anan
3- *Tarihü'l-Mezahib el-İslâmiyye*	Muhammed Ebu Zehra
4- *el-Mu'amara Alalislâm*	Enver el-Cündî
5- *el-Karmatî*	Abdurrahman İbni el-Cevzî
6- *İslâm Bila Mezahib*	Dr. Mustafa Eşşak'a
7- *el-Milel ve'n-Nihal*	Ebulfeth Şehristani
8- *Fada'ih el-Bâtıniyye*	Ebu Hamid el-Gazzâlî
9- *el-Fark Beynelfirak*	Abdülkahir el-Bağdadî

KOMÜNİZM

Tanım

Komünizm, tarih boyunca çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Latince *herkesin olan* anlamındaki *comunis* kelimesinden türetilen komünizmin deyimi önce insan topluluklarını nitelemek için kullanıldı. Daha sonraları değişik kullanım alanlarına da girdi, 19. yüzyılın ortasında, Marksist temele dayanan ve insanlar arasındaki ekonomik eşitliği yansıtan geniş anlamdaki toplumculuğun çeşitli kollarından birinin adı oldu. Kısaca nitelemeye çalışırsak, ''Bütün malların ortaklaşa kullanılması ve özel mülkiyetin yokluğuyla nitelenen toplum rejimi''dir diyebiliriz. Felsefî teori olarak da komünizmin muhtevası, diyalektile materyalizmdir. Maddeyi her şeyin esası olarak kabul eder; tarihi, sınıf kavgası ve ekonomik faktörlerin mücadelesi olarak yorumlar. Bu fikir akımı, Marx ile birlikte ifade edilir olan komünizm, Engels'in ''hayalî (ülopik) sosyalizm'' deyimi ile de başka bir şekilde görüldü. Nihayet bu fikir akımı, Yahudilerin planladığı şekilde 1917'de meydana gelen Bolşevik devrimiyle uygulamaya konuldu; ihtilâlci bir tavır ve silah zoruyla dünyanın pek çok bölgesinde de yayılması sürdürüldü. Şimdilerde ise büyük bir çöküntüyü yaşamaktadır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Komünizmin teorik esasları Alman Yahudisi Karl Marx (1818-1883) tarafından hazırlandı. Tanınmış Yahudi Hahamı Mordakhay Marx'ın torunu olan Karl Marx bencil, sinirli, kindar ve maddeci bir şahsiyet sahibiydi. Komünist Partisi Manifestosu (1848), Kapital (1867) isimli eserleri yazarak komünizmin fikrî temellerini attı; teori ve pratiğini ortaya koymaya çalıştı.

• Karl Marx'ın çalışmalarına Friedrich Engels (1820-2895) yardımcı olmuştur. Marx'ın yakın dostu olan Engels, Marx ve ailesinin masraflarını ölünceye kadar üstlenmiştir. Engels'in eserlerinden bazıları şunlardır: *Kutsal Aile, Devletin Kökeni, Tabiatın Diyalektiği.*

• Lenin (Vilademir Alitş Boliyanof): 1917 de Rusya'da meydana gelen Bolşevik İhtilâli'nin lideridir. Katı kalpli, kendi görüşünden başka görüş tanımayan, acımasız bir insandır. 1870'de doğdu ve 1924'de öldü. Troçki gibi Lenin'in de Yahudi asıllı olduğunu; asıl adının bir Yahudi adı olduğunu ve sonradan Rus ismi aldığını ileri süren araştırmacılar da vardır. Lenin, Komünizmi uygulamaya koyan ilk liderdir. Birçok konuşma ve yazısı *Külliyat* adı altında toplanmıştır.

• Stalin (Josef Vadiyonoviç): Lenin'den sonra Komünist Partisi Genel Sekreteri oldu. Çok sert ve kaba, bir zorba, bir diktatör olarak tanındı. Muhaliflerinin pek çoğunu öldürttü. Kendisi için bütün insanlığı öldürübelecek bir tipti. Kendisiyle tartışan eşini bile öldürdü.

• Troçki: 1879 yılında doğdu ve 1940 yılında Stalin'in hazırladığı bir suikastta öldürüldü.. Asıl adı Broştayn olup Yahudi'dir. Partide önemli bir mevkiye sahipti. Bolşevik devriminden sonra Dışişleri Bakanlığı'nı daha sonra savaş işlerini yürüttü. Parti aleyhine çalıştığı iddiasıyla partiden atıldı ve sonunda Stalin tarafından öldürtüldü.

Geçirdiği aşamalar

1918 sonunda Orta Avrupa İmparatorlukları çöktüğü zaman, buralarda yürütücü kanatları komünist eğilimin meydana getirdiği ihtilâlci hareketler patlak verdi. 1920'li yıllarda Avrupa'nın pek çok ülkesinde komünist eğilimler, etkinlikler arttı. Bunun dışında Asya'ya da sıçradı. Afrika'ya geçti. Ancak pek başarı sağlayamadı. 1940'lı yıllarda oldukça etkili oldu. 1949'da başarıya ulaşan Çin İhtilâli, Komünizm gelişmesi açısından oldukça önemliydi. Bu arada Macaristan, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Polonya, Çekoslovakya Komünist Partileri de yayınlarını sürdürdüler. Kore ve Çinhindi savaşları sonrasında, Komünizm yayma çabaları azgelişmiş ülkelere yöneltildi. Sefalet Batılı sömürgecilere yöneltilmiş çıkarlar komünizmin işine yaradı. SSCB'nin çıkarları ve koruyuculuğu sebebiyle Ortadoğu'da da kendine bir yer edindi. İslâm'ı savunanlarla çeşitli ilişkiler kurarak komünizmin sızması sağlandı. Bu sızma hareketi Arap ülkelerinde çoğunlukla mahallî gizli komünist partilerin mevcut olmasıyla da kolaylaştı. Lübnan ve Suriye Komünist Partileri 1930'lu yıllarda kurulmuştu. Irak Komünist Partisi bu konuda önemli yer işgâl etti. Kuzey Afrika'da da benzir hareketler görüldü. Cezayir bu çalışmalarda 1930'lu yıllardan itibaren merkez üssü olmaya devam etti. Ki bu çalışmalar Müslümanlara gerek Ortadoğu'da gerek Afrika ve Asya'da oldukça zarar verdi. Ancak komünizmin giderek kendi arasında fırkalara da bölündü. En büyüğü Çin ve SSCB anlaşmazlığıydı. Birbirine karşı olan çeşitli eğilimler, bölünmeleri çoğaltarak gelişti. Günümüzde ise, Komünizm varlığını sürdürdüğü kendi aslî kalelerinde çatırdadı, çatırdamaya da devam ediyor.

Temel düşünce ve inançları

• Allah'ın varlığını, din ve özel mülkiyet inkâr eder; gayp diye bir şeyi de kabul etmez, her şeyin esasının madde olduğunu savunur. Bütün dinlere düşmandır. Komünizme göre din milletleri uyutmak için icad edilmiş bir afyondur. Mensupları bütün dinlerin sömürgeciliğe ve istismara hizmet ettiğini ileri sürdükleri halde, Yahudiliği bir istisna sayarlar. Çünkü onlara göre Yahudiler, gasbedilen haklarını geri alabilmek için dine ihtiyaç duymuşlardır. Bu dünyadan başka bir dünyanın; ahiretin, ceza ve mükâfatın olduğunu saçma bulur.

• İnsanlık tarihinin esası Burjuva sınıfıyla Proleterya sınıfı arasındaki mücadeleden ibarettir. Bu mücadelede Proleterya diktasının zaferiyle sona erecektir.

• Ferdî mülkiyete karşıdır. Malın herkese ait olduğu ve verasetin iptal edilmesi gerektiği yargısı temel yargılarındandır.

• Maddenin ve üretim tarzının önemi karşısında çalışmaya değer vermez. Dünyada meydana gelen her değişiklik komünizme göre üretim metodlarındaki değişikliğin kaçınılmaz birer sonucudur. Fikir, medeniyet ve kültür ekonomik gelişmenin meyvesidir.

• Ahlakî değerlerde izafîdir ve üretim mekanizmasının bir yansımasından ibarettir.

• Toplumları çeşitli baskı metotlarıyla ve silahla idare etmeden yanadır. Serbest düşüncenin çalışmasına imkân vermez. Gayeye ulaşmak için her yolu mübah görür.

• Madde ezelîdir komünizme göre. Ferd ve toplumları yönlendiren yegâne faktör ekonomik faktördür.

• İşçi sınıfının diktası altında enternasyonal bir devlet kurmak hedefidir.

• Komünist bir yönetimde devlet partidir, parti de devlettir.

• İddialarına göre, Kur'an-ı Kerim, Hazret-i Osman zamanında telif edilmiş ve sekizinci asra kadar çeşitli değişikliklere uğramıştır. Onlara göre, Kur'an milletleri uyuşturmak için kullanılan bir afyondur.

• Marksizm'e göre, aile bağları burjuva toplumun işine yaradığından bu bağların çözülmesi ve topluma seksüel anarşinin hâkim olması gerekir.

• Tüm dünyanın kendi tahakkümleri altında bir komünist dünya olması için iyi veya kötü herşeyi yapmaktan çekinmezler. Bu konuda Lenin şöyle demektedir: "Dünyanın dörtte üçünün helâk olması önemli değil, önemli olan geri kalan dörtte birinin komünist olmasıdır." Bu usulü devrim esnasında ve devrimden sonra Rusya'da ve Çin'de uyguladılar ve milyonlarca insanın canına kıydılar. Buhara, Semerkand, Çeçen ve Çerkez diyarından sonra Afganistan'a girmeleri yine bu kaidenin bir uygulamasıdır. İşgâl ettikleri Müslüman topraklarda mescitleri yıkıp onlara eğlence veya parti merkezleri haline getirmişlerdir. Bu bölgelerdeki, Müslümanlar dini vecibelerini serbest olarak yerine getiremezler. Bir Müslüman'ın evinde Kur'an bulmak en az bir yıl hapsedilmesi için kâfidir. Birçok ülkeyi işgal edip milletleri imha ederek mallarına el koymuşlar; din ve mukaddesatı çiğnemişlerdir.

• Karşı tarafı ortadan kaldırmak için kalleşlik, hıyânet ve suikast onların alışılmış metodlarıdır. Kendi partilerindeki muhalifleri de aynı metodla tasfiye ederler.

Menşei

Komünizm, Yahudiler'le işbirliği halinde olduğunu ve aynı hedefleri gerçekleştirmeye çalıştığını gizleyememiştir. Devrimin daha ilk haftasında yayınlanan bir kararda Yahudiler'in hakkı şöyle korunuyordu:

a) Yahudilere karşı olmak bir bakıma ırkçılık manasına geldiğinden kanunen cezayı gerektirir.

b) Yahudiler Filistin'de millî devlet kurma hakkına sahiptir.

Marx, Siyonizm'in filozofu ve teorik esaslarını belirleyen Moşe Hess ile ilişki kurduğunu söylemektedir. Hess, tanınmış siyonist lider Herzel'in hocasıdır.

Marksizm, Yahudi düşüncelerinin yanısıra birtakım ilhad teorilerinden de etkilenmiştir: Hegel'in akılcı ekolü, Compte'un hissi ekolü, Feurbach'ın natürel-hümanist felsefe ekolü, Bakunin'in anarşist ekolü gelmektedir.

Etkili olduğu bölgeler

Komünizm'in halen hâkim olduğu ülkeler şunlardır:

Sovyetler Birliği, Çin, Çekoslovakya, Macaristan, Bulgaristan, Polonya, Doğu Almanya, Romanya, Yugoslavya, Arnavutluk, Küba. Bilindiği üzere komünizm ülkelere silah zoruyla ve emperyalist gayelerle girmiştir. Bu nedenle kimi milletler kendilerine anlatıldığı gibi komünizmin bir kurtuluş rejimi olmadığını anladıktan sonra ayaklanmalara başvurdu. Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya bunun faturasını da ağır ödedi. Şimdi ise bütün Doğu Bloku'nun tüm ülkeleri, komünizmin aslî kalesi olan Rusya bile komünist rejimden kurtulma çareleri arıyor; bunun kaygısıyla yanıp tutuşuyor.

İslâm dünyasında ise komünistler bazı rejim sahiplerinin ihtirazları sayesinde ayakta durmaktadır. Komünizm, Afganistan'a girerek halkını yurdundan kovmuş ve pek çok kan dökmüştür. Diğer bazı İslâm ülkelerini de kendi ajanları yoluyla idare etmektedir.

Hemen hemen tüm Arap ve İslâm ülkelerinde Komünistler parti kurmuşlar; pek çoğunda da bu partiler sayesinde işlerini yürütmüşlerdir. Halen de yürütmektedirler. Mısır, Irak, Suriye, Lübnan, Filistin, Ürdün, Tunus vs. gibi ülkeler at oynattıkları yerlerdir.

MİLLÎ SELÂMET PARTİSİ

Tanım

Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyet Türkiye'sinde kurulan yasal ve siyasî bir partidir. Partinin temel amacı, ülkedeki Batıcı yönetim ve siyasetlere son vermek, ihmâl edilmiş manevî eğitimi sağlamak; Türkiye'de ağır sanayini kurmak ve geliştirmek, Türkiye'nin NATO'daki varlığını karşılıklı eşit menfaatler üzerine yeniden gözden geçirmek ve Avrupa Topluluğu bünyesinde ülkenin yer almasına engel olmak; Müslüman ülkeler arasında, Birleşmiş Milletler, Ortak Pazar, Savunma İşbirliği ve Teşkilâtı, Ortak Para Kullanımı, Kültür İşbirliği teşkilâtı fikirlerini pratiğe geçirebilme yolunda teklif ve çalışmalar yapmaktır. M.S.P. İslâmî özellikleri dikkati çeken ve ülke yönetiminde iktidar ortağı olmuş tek siyasî kuruluştur.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

M.N.P. öncesinde, 1969 yılında İslâmî özelliklere sahip birçok kişinin dönemin iktidarında bulunan Adalet Partisi'nden aday olma istekleri Amerikancı-Batıcı siyaseti ile bilinen Sağcı A.P. yönetimi tarafından reddedilmiş; ardından, müslümanlar 1969 seçimlerine çeşitli bölgelerden Bağımsız Adaylar şeklinde seçimlere katılmışlardır.

1969'daki seçimlerde Konya'dan bağımsız aday olan ve daha önce Odalar Birliği Başkanlığı'na seçilerek getirilen Prof. Dr. Necmeddin Erbakan, çok büyük bir rey üstünlüğü ile bağımsız mebus seçildi.

Ardından, Prof. Dr. Necmettin Erbakan, A. Tevfik Paksu, Ali Haydar Aksay, Süleyman Arif Emre, H. Tahsin Armutcuoğlu, Ömer Çoktosun, Ekrem Ocaklı, Ömer Faruk Ergin, Saffet Solak, Hasan Aksay, Ali Oğuz, İsmail Müftüoğlu, Nail Serel, Dr. İ. Fehmi Cumalıoğlu, Hüsamettin Fadıloğlu, Bahattin Carhoğlu, Mehmet Satoğlu, Rıfat Boynukalın, Hüseyin Abbas, Hüsamettin Akmumcu, Nevzat Özkal tarafından 26 Ocak 1971'de Milli Nizam Partisi kuruldu.

M.N.P. Anayasa'ya aykırı düşünce ve fikirler taşıdığı gerekçesi ile kapatıldı. Daha sonra Millî Selâmet Partisi adı ile, M.N.P'nin savunduğu Milli Görüş'e sarılan yeni bir siyasî parti 12.10.1972'de kuruldu.

M.S.P.'nin ilk kurucuları kurulunda şu isimler yer aldı: Prof. Dr. Necmettin Erbakan, M. Recai Kutan, Dr. İ. Fehmi Cumalıoğlu, Hasan Aksay, İsmail Müftüoğul, Oğuzhan Asıltürk, Süleyman Arif Emre, Şevket Kazan, Korkut Özal, Halit Özgüner, Abdullah Tomba, Ali Güneri, Turan Akyol, Abdurrahim Bezci, Lütfü Doğan, Ali Oğuz, Ali Haydar Aksay, Hüseyin Erdal, Zühtü Öğün, Mazhar Gürgen Bayatlı, Hasan Özceleli, Osman Nuri Önügören, İsmail Alptekin, Ahmet Gedemenli, Fehim Adak, Abdülkerim Doğru, Hasan Basri Tarman, Yasin Hatipoğlu, Lütfü Göktaş, Ömer Naim Barın, Abdülkadir Öncel.

M.S.P. 1974-1978 yılları arasında önce Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) daha sonra Milliyetçi Cephe ismi ile Adalet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin katılımı ile sağlanan koalisyon hükümetlerinde yer aldı.

M.S.P.' nin faaliyetleri

• Bu dönemde Başbakan Yardımcısı olarak görev yapan ve M.S.P.'nin Genel Başkanı olan Prof. Dr. Necmettin Erbakan, 1926'da Sinop'ta doğdu. Küçük yaşlarından itibaren dindarlığı ile bilindi. Orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde, yüksek tahsilini İstanbul Teknik Üniversitesi'nde tamamladı. 1954'de Doçent, 1965'te Profesör oldu. Almanya'da ağır sanayi projelerinde görevler üstlendi. Gümüş motorları fabrikasını kurdu ve burada yedi yıl genel müdürlük yaptı. 1969'da Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı seçildi ise de ülkedeki Batıcı odakların ve özellikle masonların baskısıyla usulsüz olarak görevden alındı. 1969'da Konya'da bağımsız milletvekili seçildi. Ardından M.N.P.'nin kurucusu ve başkanı, MSP'nin kurucusu ve başkanı seçildi. 12 Eylül 1980 İhtilali'nden sonra ülkede şeriat yasalarını getirme suçu ile yargılandı. 1983'te kurulan Refah Partisi'nin, eski siyasilere ait yasakların kalkması sonrasında yeniden genel başkanlığa getirildi. Evle ve üç çocuk babası olan Erbakan, Türkiye'nin yakın geçmişinde, İslâmî çizgisini ön planda tutan bir politikacı olarak belirmiştir.

• M.S.P.'nin iktidar ortağı olduğu bu dönem içinde, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Barış Harekâtı'nı gerçekleştirdi. Kıbrıs'ın kuzey kısmına Türk Silahlı Kuvvetleri müdahalede bulunarak, askerî ve siyasî olarak kontrolüne aldı (1973). Kıbrıs Hareketi sırasında M.S.P. kanadı askerî müdahaleyi hükümette savunurken, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit sürekli olarak siyasi politik çözümler arayışı içinde girdi. Necmeddin Erbakan ve arkadaşları, Kıbrıs'ta yaşayan müslümanların haklarının savunulmasının ancak silahlı kuvvetler yolu ile gerçekleşebileceğini ilere sürdüler.

• M.S.P.-C.H.P koalisyonu, 11.10.1973'teki kurulmasından dokuz buçuk ay sonra hükümetten C.H.P.'nin çekilmesi ile son buldu. Bu tarihler içinde başlayan

ve 1.8.1977'de kurulan Milliyetçi Cephe hükümeti döneminde de süren bir diğer konuda İmam Hatip Liseleri'nin sayısının çoğaltılabilmesi hamlesidir. Milli Selâmet Partisi gerek C.H.P ve gerekse 1.8.1977'de kurulan Milliyetçi Cephe hükümetlerinde manevî kalkınmaya çok büyük önem verdi. İktidar ortağı bulunduğu süre zarfında da sayıları yetmiş olan İmam Hatip Liseleri'nin adeti 375'e, üç olan yüksek İslam Enstitülerinin sayısı on'a, Kur'an-ı Kerim kurslarının sayısı üç bine ulaştı.

• Aynı dönemde Türkiye'de (İstanbul) İslâm Konferansı Dışişleri Bakanları Toplantısı gerçekleştirilirken, İslâm Konferansına, Türkiye resmen üye olarak başvurdu. M.S.P. döneminde İslam ülkeleri ile ilişkiler en üst düzeye çıkarılmasına çaba harcandı. Bu noktada Türkiye dışında Mısır'da, Suudi Arabistan'da, Suriye'de, Libya'da, Pakistan'da İslâmî ilimler tahsil eden Türk öğrencilerin diplomaları Türkiye tarafından kabul edildi.

• M.S.P.'nin eğitim politikasında getirdiği bir diğer yenilik de okullarda mecburî ahlâk derslerinin okutulması idi. İçerik olarak tüm derslerden farkı olmayan ahlâk dersleri, din dersinin o dönem içinde mecburi ders olarak okutulmamasının telafisi anlamında din dersine giren hocalar tarafından okutulmakta idi.

• M.S.P. döneminin bir diğer yaklaşımı İslâm dünyasındaki alim ve mütefikkirlerin eserlerinin Türkçe'ye kazandırılması çabasına yardım eden ortamları meydana gelmesini sağlamak oldu. Bu dönem içinde İslâmî Hareketin belirgin bütün isimlerinin eserleri Türkçe'ye kazandırıldı.

• İnanç ve fikir hürriyetini engelleyen 163 ve benzeri maddelerin pratikte olsun işlevini kaybetmesi maksadıyla çeşitli görevler ve bilgiler çerçevesinde toplantılar düzenlendi, açıklamalar yapıldı.

• M.S.P. hükümetleri ayrıca Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkarılanlarının yeniden vatandaşlığa alınmalarını sağlayıcı yasal düzenlemelerin çıkarılmasını da gerçekleştirdiler.

• Bir diğer konu da, M.S.P.'nin hafta tatilini cuma gününe alınması yönündeki çabaları idi. Yine M.S.P. döneminde Türkiye Hacca gideceklere hiçbir sınırlama getirmemeye başlamıştır. Aynı dönem içinde Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığına geniş yetkiler verilmiş, kadrolarının sayısı yaklaşık on katına çıkarılmıştır. Binlerci din görevlisi fahri vazifeden asıl memur kadrolarına geçirilmiştir. Her köye bir cami projesi ile camisiz köy bırakılmamıştır. İslami sınırlamaların yayılmasına her sahada gayret edilmiştir.

• Erbakan ve arkadaşları M.S.P.'nin Türkiye'nin kurtuluşunu ekonomide bağımsız hale gelmesi ile mümkün olabileceğini sürekli işlediler. Erbakan, bu maksatla hazırlattığı Ağır Sanayi hamlesi çerçevesinde 200 adet ağır sanayi yatırımının 70'ini dönemi içinde bitirmeyi başardı. Geriye kalan 130 adet daha sonraki yönetimler tarafından maksadı dışında yatırımlara dönüştürülmesi ile yarım kaldı. M.S.P.'nin ekonomik alandaki diğer partilerden farklı yaklaşımı Avrupa Topluluğu'na karşı oluşudur. Erbakan, 1969'dan bu yana Avrupa Top-

luluğu Ekonomik İşbirliği'nden öte siyasî bir işbirliği olarak görmüş ve Türkiye'nin bu Haçlı ittifakında yeri olamayacağını belirtmiştir.

• ABD'nin üstlerine sıcak bakmayan Erbakan, Türkiye'nin NATO bünyesindeki yükümlülüklerinin ise tamamen tek taraflı menfaat ilişkisine dayandırıldığını, bunun acilen değiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

• M.S.P. hükümetleri içşiye-memura-küçük esnafa faizsiz kredi veren devlet bankaların kurulmasına öncülük ettilerse de, 1980 sonrasında yönetime gelenler bu bankaların işlevine son vermişlerdir. İşçi, memur maaşları en yüksek real girdisine 1974-1978 döneminde kavuştu. İşçinin fabrikaya ortak olması, maaşların enflasyon oranı ile birlikte sürekli artış gösterisi fikrini savunan M.S.P., döneminde kalkınma hızı ortalama yüzde yedi enflasyon ise yüzde onda seyretti.

• M.S.P.'nin döneminde buğday üretimi 10 milyon tondan 18 milyon tona, et üretimi 125 bin tondan 625 bin tona çıkarıldı. Yine Amerikan Doları karşısında Türk Lirası'nın değerinin sabit kalması sağlanarak dört yıl süre ile 16.5 TL. değeri korundu.

• M.S.P. Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan hakkında, 5.12.1978'de Devlet tarafından Atatürk inkılâplarına karşı söz ve eylemde bulunarak dini siyasete alet etmek suçlaması ile partiden ihraç istemiyle dava açıldı. Ayrıca, Erbakan'ın resmi gün ve törenler münasebetiyle Atatürk'ün mezarı Anıtkabir'de yapılan törenlere katılmama suçlaması devletin üst makamlarınca sürekli yenilendi.

• M.S.P. Genel Başkanı ve üst dereceli yöneticilerin katılımı ile gerçekleşen 6.9.1980 Kudüs Mitingi (Konya) ve daha önceki Türkiye Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen'in Yahudiler ile işbirliği yaptığı suçlaması ile gensoruyla bakanlıktan düşürülmesi, Batıcıların M.S.P.'ye hücumlarının doruk noktasına ulaşmasına sebep oldu.

• A.B.D.'nin hoşgörüsü ile gerçekleşen 12.9.1980'deki Kenan Evren başkanlığındaki askeri ihtilal sonrasında, Erbakan ve partinin yönetimindeki arkadaşları hapishaneye atıldılar.

• M.S.P'ne bağlı yan kuruluşlar olan işçi, memur, öğretmen, polis, öğrenci, gençlik sözlerine bağlı binlerce insan mağdur edildi. Sıkı aramalara rağmen hiçbir suç aletine rastlanmayınca inançlarından dolayı çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar.

• M.S.P.'den 1973 seçimlerinde seçilen milletvekilleri ve senatörler şunlardır:

Milletvekilleri:

Hulisi Özkul (Adana), Abdurrahman Ensal (Adıyaman), Rasim Hancıoğlu (Afyon), M. Bahattin Yardımcı (Ağrı), Cahit Kockar (Amasya), Oğuzhan Asıltürk (Ankara), Hüsamettin Akmumcu (Ankara), Ahmet Akçael (Balıkesir), Abdullah Bazencir (Bingöl), Muhuttin Mutlu (Bitlis), Harun Aytaç (Bolu), Emin Acar (Bursa), Yasin Hatiboğlu (Çorum), Turan Utku (Çorum), Halit Kahraman (Diyarbakır), Ö. Naim Barın (Elazığ), Hasan Buz (Elazığ), Yahya Akdağ (Er-

zurum), Korkut Özal (Erzurum), Zekai Yaylalı (Erzurum), Fuat Fırat (Erzurum), Mehmet Bozgeik (Gaziantep), S. Arif Emre (İstanbul), Fehmi Cumalioğlu (İstanbul), Orhan Akkoyunlu (Gümüşhane), Abdülkerim Doğru (Kars), Cemal Cebeci (Kayseri), Şevket Kazan (Kocaeli), Necmettin Erbakan (Konya), Reşat Aksoy (Konya), Şener Battal (Konya), Recai Kutan (Malatya), Turan Akyol (Malatya), Gündüz Sevilgen (Manisa), Tevfik Paksu (K.Maraş), Mehmet Pamuk (K.Maraş), Fehmi Adak (Mardin), Hamdi Çelebi (Muş), M. Sabri Dörtkol (Nevşehir), S. Reşat Saruhan (Rize), İsmail Müftüoğlu (Sakarya), Ali Acar (Samsun), Ahmet Arıkan (Sivas), Vahdettin Karaçorlu (Sivas), İhsan Karaçam (Sivas), Hüseyin Abbas (Tokat), Lütfü Göktaş (Trabzon), Salih Özcan (Ş. Urfa), Ömer Lütfi Zararsız (Yozgat), Mehmet Zeki Okur (Zonguldak).

Senatörler:

Mehmet Bingöl (Bingöl), Sabahattin Savcı (Diyarbakır), Lütfü Doğan (Erzurum), Ali Oğuz (İstanbul), Ahmet Remzi Hatip (Konya), Süleyman Ergun (Yozgat).

1977 seçimlerinde ise kazananların isimleri şöyledir:

Milletvekilleri:

Hasan Aksay (Adana), Abdurrahman Ünsal (Adıyaman), Oğuzhan Asiltürk (Ankara), Muhyittin Mutlu (Bitlis), Yaşar Göçmen (Diyarbakır), Korkut Özal (Erzurum), İ.Fehmi Cumalıoğlu (İstanbul), S.Arif Emre (İstanbul), Abdullah Tomba (İstanbul), Abdulkerim Doğru 8Kars), Yasin Bozkurt (Kars), Necmettin Erbakan (Konya), Tahir Büyükkörükçü (Konya), Şener Battal (Konya), Recai Kutan (Malatya), Hasan Şeyithanoğlu (K.Maraş), Fehim Adak (Mardin), A.Kadir Timurağaoğlu (Mardin), M.Emin Seydagil (Muş), Abdülkadir Kaya (Siirt), Temel K. Mollaoğlu (Sivas), Lütfü Göktaş (Trabzon), Salih Özcan (Ş.Urfa), Muslih Görentaş (Van), Hüseyin Erdal (Yozgat).

Senatörler:

Mehmet Bingöl (Bingöl), Sebahattin Savcı (Diyarbakır), Lütfü Doğan (Erzurum), Ali Oğuz (İstanbul), A.Remzi Hatip (Konya), İdris Arıkan (Siirt), Süleyman Ergin (Yozgat).

1980 ihtilalinden sonra 1983'te partilerin yeniden yasal olarak kurulmasına müsade edildi ise de, aynı yıl yapılan seçimlere M.S.P. doğrultusunda kurulan Refah Partisi'nin katılımı engellenmiştir.

Daha sonra yapılan mahalli seçimlerde başarı gösteren ve iki il (Van-Urfa) ve pek çok ilçede Belediye Başkanlıkları kazanan Refah Partisi siyasîlere ait ihtilâl hükümetlerinin koyduğu yasasların kalkması ile Necmettin Erbakan, yeniden Genel Başkanlığa getirilmiş ve partinin etkinliğinin yurt içinde artması devam etmiştir.

Temel düşünce ve inançları

• Millî Nizam Partisi'yle Millî Selâmet Partisi'nin fikirleri arasında herhangi bir fark yoktur. Sadece formaliteden ibaret bir isim değişikliği vardır. Dolayısıyla

Millî Selâmet Partisi'nin hedefleri beş prensipte toplanabilir:

a) İçte barış ve güvenlik.

b) Millet-Devlet kaynaşması.

c) Yeniden Büyük Türkiye.

d) Ahlâkî veya manevî kalkınma.

e) Maddî kalkınma.

• Necmettin Erbakan, 26 / 4 / 1980 tarihinde Türkiye Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada şu isteklerde bulunmuştur:

1- İslâm Ülkeleri Birleşmiş Milletleri sağlanmalı.

2- İslâm ortak pazarı kurulmalı.

3- İslâm para birimi olarak dinar kabul edilmeli.

4- İslâm dünyasını savunacak bir askerî güç kurulmalı.

5- İslâm prensipleri esasına göre fikir birliğini meydana getirecek kültür müesseseleri inşa edilmeli.

• İktidar ortağıyken her ile bir fabrika sloganıyla yola çıkan, bunu uygulamaya başlayan, ancak başladığını tamamlamak için yeterli zamanı bulamayan partinin bazı görüş ve düşünceleri de şunlardır:

1- Önemli kuruluşların gerçek sahiplerine dönmesi sağlanmalıdır.

2- İnsanların, Allah'ın bahşettiği fıtrata dönmelerine çalışılmalıdır.

3- İktidar, Allah'ın rızasını kazanmak üzere millete hizmet veren vasıta olmalıdır.

4- Maarif, reform yapılarak güzel ahlâka yönelik hali getirilmelidir.

5- Avrupa'ya hicret etmek zorunda kalan insanların dine ve ahlâk kaybına uğramaları önlenmek isteniyorsa kazanç temin edecekleri (rızık kazanacakları) fabrikalar bir an önce Anadolu'da kurulmalıdır.

6- Avrupa Ortak Pazarı'na hayır denmelidir.

7- Tanıtma organlarında, millete yarar sağlayacak ve onun kültürünü geliştirecek bir reform gerçekleştirilmelidir.

8- Ağır sanayi ve savaş sanayinin gerçekleştirilmesi zorunludur.

• Türkiye'de dinî şuurun uyandırılması için şunları da istemiştir:

a) Daha çok sayıda İmam Hatip Okulları açmak.

b) Okullara ahlâk dersi koymak ve mecburî hale getirmek.

c) Türklerin karayoluyla da hacca gitmesine müsaade etmek.

d) İslâmî grupları da içine alacak bir siyasî af çıkarmak.

e) Her türlü faiz şeklini kaldırmak.

f) Şehir ve köylerde cami yaptırmak ve İslâmî vakıflar için kuvvetli bir idare kurmak...

• Filistin davasına desteklemiş ve bu davayı İslâmî bir dava olarak telâkki etmiştir. Bu münasebetle;

a) Türkiye Hükümeti'nin İsrail'e yönelik politikasını değiştirmeye çalışmış,

b) Başkentini Kudüs'e nakletme kararından sonra Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerini kesmesini istemiş,

c) Türkiye Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen'in Batı'ya ve İsrail'e olan sıkı bağlılığı dolayısıyla hakkında güvensizlik kararına varılmasını sağlayıp bakanı görevinden aldırmış,

d) 6/9/1980 tarihinde Konya'da yapılan mitinginde yürüyüş yapan yüzbin Müslümanın İslâmî sloganlar atarak Kudüs'ün Yahudiler'den temizlenmesini ve kurtulması için cihad kapılarının açılmasını istemesine vesile olmuş,

e) Türkiye'de Filistin Kurtuluş Örgütü bürosunun açılması sağlanmıştır.

• İslâm milletine mensup olmaktan gurur duyma bilincini geliştirmeye çalışmıştır.

• Sağ ve solun İslâmî akıma karşı olan tutumunun lâik anlayışın tezahürleri olduğunu belirtmiş ve Adalet Partisi'nin İslâm'a karşı tutumundan Halk Partisi'nden daha yumuşak olmadığını anlatmaya çalışmıştır. Bu vesileyle Erbakan bir konuşmasında şöyle demiştir: ''Bizi gericilikle ve çağdışı olmakla suçlayanlar, parlamentodaki M.S.P. milletvekillerinin kültürlü parlamenterlerin %95'ni teşkil ettiklerini anlayınca utanacaklardır.''

• Parti, masonlukla mücadelesinde mason localarının gözden geçirilip, din ve vatana düşmanlığı gerçeğinin ortaya çıkarılmasını istemiştir.

• Parti, 3/3/1924 tarihinde alınan bir kararla yurtlarından kovulan Osmanoğullarının tekrar yurda dönebilmelerine imkan sağlayan bir kanun parlamentodan çıkarılmasını da sağlamıştır.

Kitapları

Hareket sürekli gençleşirken, kültür ve bilgi birikimini destekleyen yayınları ile dikkat çekmektedir.

Milli Görüş fikri paralelinde yayın yapan Türkiye'nin her tarafında dağıtımı gerçekleşen Milli Gazete ve Yeni Devir gazetelerinin yanı sıra, onlarca bölgesel gazete ve yine pek çok sayıda haftalık-aylık dergi yayınlarına da sahiptir.

Menşei

Fikir ve inançları Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye'den kaynaklanıyor. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat yolunu tutuyorlar.

Etkili olduğu bölgeler

Batılılaştırma ve sekülarizm dolayısıyla sönme derecesine varan meş'aleyi yeniden canlandırıp İslâm mirasını korumaya çalışan bu partinin çalışma sahası Türkiye topraklarıdır.

MSP'nin gayretiyle Türkiye'de Kur'an Kursu sayısı ikibinsekizyüzü, İmam Hatip Okulu sayısı yüzyetmiş ikiyi, yirmidört bin öğrencinin yüksek tahsil gördüğü Yüksek Enstitü sayısı da dördü bulmuştur. Ayrıca Türkiye'de Ahlâk ve Din dersi veren öğretmen sayısı beş bini aşmıştır.

M.N.P.-M.S.P. ve R.P.'nin tabanı Türkiye'de inanca yönelik saldırıların sona ermesini isteyen, Türkiye'nin bağımsızlığının ekonomik alanda tesisine çalışan inançlı kitledir. Çeşitli tasavvufi etkinliği bulunan kişilerin desteği yanında inançlı kadrolarda bu hareketin içinde yer almıştır.

Parti görüşlerini Milli Görüş ismi altında toplarken bu görüş etrafında genelde batının tesirinin az olduğu Doğu ve İç Anadolu bölgelerde istediği desteği bulabilmektedir.

Milli Görüş hareketi dünyanın her tarafında bulunan Milli Görüş Teşkilatlarına mensup Türkiye dışındaki Türklerin de büyük bir desteğine sahiptir.

Kaynakça

Türkiye'de İslami Hareket — Mustafa Hahhan
Laiklik ve Türkiye'de İslami Duruma Etkisi — Abdülkerim Meshedani
İslami Hareket Ansiklopedisi — Fethi Yeğen
El Sihab-El-Muctema-El-Mısah-El Kabes, Milli Gazete-Yeni Devir Gazete ve Dergileri.

MODERN RUHÇULUK

Tanım

Modern ruhçuluk, bir bakıma cambazlığa ve büyücülüğe benzer . Denebilir ki, ölülerin ruhlarını çağırarak (!) konuşturma (!) oyunudur. Ruhçular, ölülerin ruhlarını ilmî uslüplarla çağırdıklarını, onlarla konuştuklarının ve onların yaşadıklarını da iddia ederler. Ki bu tamamen bir sanıdan ibarettir, boş bir inanç alanıdır. Yıkıcı bir harekettir. Dinler ve inançlar hakkında şüphe uyandırdıkları gibi, her duruma göre şekil değiştiren yeni bir din havası da gütmekten geri kalmazlar. Arkasında dünyayı harebe haline getirmeye çalışan Yahudilerin bulunduğu ve kökleri çok eskiye dayanan bu hareket bu hareket bu asrın başlarında modern bir şekilde yeniden ortaya çıkmış; daha sonra Arap ve İslâm alemine yayılmıştır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Kurucusu tam olarak bilinmeyen bu harekete miladî yirminci yüzyılın başlarında bazı kimseler tarafından hız kazandırıldı. Bunlardan bazıları şunlardır:

- J. Arthur Vendlay: *Ruh Dünyasının Eşiğinde* adlı kitabın yazarıdır.
- Addin F. Bawers: *Ruhları Çağırma Odasının Belirtileri* adlı eserin sahibidir.
- Arthur K.Dwel: *Meçhulün Eşiği* kitabının yazarıdır.
- Tanınmış Yahudi David Wejid ve Bayan Wood Smis.

Çeşitli ülkelerde müesseseler kuruldu. Amerika'daki *Milletlerarası Ruhî Araştırma Enstitüsü* ve İngiltere'deki *Merlbourn Ruh Cemiyeti* bunların en tanınmışlarındandır. İslâm dünyasında da bu inanışa heveslenen bazı kimseler çıkmıştı ki, bunları şöyle sıralamam mümkün:

- Ahmed Fehmi Ebulhayr: *Mısır Ruh Araştırmalar Cemiyeti* genel sekreterliğini yaptı. Bu yıkıcı davanın yaygın organı olan *Ruh Dünyası Dergisi*'ni yayınladı. Faaliyete 1937'de başladı. Vendlay ve Bawers'ın kitaplarını tercüme etti.

• Avukat Vehbi Doss (Ö. 1958): Mısır Ruh Araştırmaları Cemiyeti'nin başkanıdır.

• Dr. Ali Abdülcelil Razi: *el-Ahram Ruh Cemiyeti* başkanıdır. *Londra Ruhi Cemiyetinde Gördüklerim* adlı eserin de yazarıdır.

• Hasan Abdülvahab: Cemiyetin sekreteridir.

• Lübnanlı şair Halim Dammus: Dahiş adında deccal kılıklı bir şarlatanı takdis ederek peygamberlik derecesinde görürdü. *Ruh Âlemi* dergisinde *er-Risale ed-Deheşiyye* başlıklı yazılar yayınladı.

Temel düşünce ve inançları

• Ruhları ve ölüleri çağırdıklarını ve onlara gayb hakkında sorular sorduklarını, ruh ve vücud hastalıklarını tedavide onlardan yardım istediklerini, suçluları bulma ve gelecekten haber verme konularında onlardan yararlandıklarını ileri sürerler.

• İddialarına göre ruhu soyut bir şekilde idrak etmek ve elle tutmak mümkündür.

• Bunlara göre ruhlar herhangi bir işarete amade hizmetçidirler.

• Çağırdıkları bu ruhların peygamberler gibi Allah katından insanlara gönderildiğini, ancak bunların getirdiği emirlerin peygamberliklerinden daha gelişmiş olduğunu ileri sürerler.

• Ruhların resimlerini İnfraruj ışınlar yoluyla çekebildiklerini ileri sürüyorlar.

• Çalışmalarına ilmi sıfat vermek istiyorlarsa da gerçekte gözboyamadan, hipnotizmadan ve cinlerle uğraşmaktan başka bir şey değildir.

• Çalışma metodları açık değildir. Herkes tarafından uygulanan ilmi metodları kullanmazlar. Çağırmayı yarı karanlık özel odalarda, loş ışık altında yaparlar. Ruhların vücutlaşması ve soruları cevaplandırması seyircilerce görünen bir husus değildir, oyunda en önemli faktör aracının rivayetidir. Bunlara göre aracı görülmeyeni gören, duyulmayanı duyan ve talepati gücü olan kimsedir. Peygamberler de, bunlara göre birer aracıdan ibarettir. Peygamberlere ait mucizelerin ruhları çağırmak kabilinden ruhî haller olduğuna inanırlar. Peygamberlerin mucizelerini kendilerinin de tekrarlayabileceklerini iddia ederler.

• Çağırma toplantılarını sayı ve cinsiyet bakımından belirli bir şekilde düzenlerler. Toplantıda erkekler ve kadınlar, sırasıyla bir kadın bir erkek otururlar. Bazan müzik çalarlar, bütün bu hareketleri olup bitenlerin gerçek yüzü anlaşılmasın diye yaparlar. Her celsenin koruyucusunun bir ruh olduğunu ileri sürerler.

• Fikirleri her şahsa göre değişir. Bazan bu iddialarını teyid etmek için bazı semavî kitaplardan aldıkları nasları biraz değiştirerek irad ederler. Ama vahye inanmazlar ve dinlerde kabul edilecek bir şeyin bulunmadığını ileri sürerek dindarlarla alay ederler.

• İlâhlarının peygamberlerin ilâhlarından daha güçlü, beşeri sıfatlarının daha az, ilahî sıfatlarının daha fazla olduğunu ileri sürerler.

• Basit ve saf kimseleri aldatmak için insanlık, kardeşlik, hürriyet ve eşitlik gibi sloganları savunurlar.

• Tüm güçlerini dinî inançları ve ahlâkî ölçüleri sarsmaya harcarlar. Ruhçuluğun enternasyonalizme davet eden ve diğer dinlere karşı olan yeni bir din olduğunu açıkça söylerler. Âyin ve vecibeleri, insanları ruhî güce önem vermeye alıştırmaktan ibarettir. Bunun hayat için yeni bir metod ve Allah hakkında yeni bir düşünce olduğunu belirtirler.

• İddialarına göre, muhatab oldukları ruhlar kafir olmasına rağmen, huzur ve saadet içinde yaşamaktadırlar. Bunlar, bu yolla diriliş ve ceza inancını yıkmaya çalışırlar. Yine iddialarına göre, tevbe kapısı ölümden sonra da açıktır. Cennet ve ateş ise, düşüncenin vücutlaştırdığı ve hayalin uydurduğu aklî bir halettir.

• Komünistleri, putperestleri, firavunları ve kızılderilileri öven pek çok yazıları vardır. Bunları da ruhlardan gelen işaretler doğrultusunda yazdıklarını iddia ederler.

• Cinayet işleyenlerin bu cinayeti işlemeye mecbur olduklarını, dolayısıyla cezalandırılmamaları gerektiğini ileri sürerler.

Menşei

Masonluk ve Yehova şahitleriyle ilişkileri olduğu tesbit edilmiştir. Rotari Kulüpleri bu tür çalışmaları teşvik etmekte ve yardım elini uzatmaktadır. Modern Ruhçuluk, birçok inançlarında Yahudilik'ten etkilenmiştir. Kökleri ise eski İbranî tarihine kadar gider. Hz. Musa'nın İbranîlerde yaygın olan ölü çağırma işini yasakladığı bilinir. Eski Yunan'da Homeros devrinde de, ruh çağırma oldukça yaygındır. Roma İmparatorluğu'nda aynı âyînler yapılmıştı. Hıristiyanlık'ta da ruh çağırma olayları yüzünden çok kişinin ceza gördüğü, kovuşturmaya uğradığı pek fazla görülmüştür.

Etkili olduğu bölgeler

Amerika'da ve Avrupa'da şubesi olmayan bir şehir yok gibidir. Çok sayıda gazete ve dergisi bulunuyor. Amerika'da *Milletlerarası Ruhi Araştırmalar Merkezi* vardır. Arap ve İslâm âleminde ve özellikle Mısır'da şaşılacak bir hızla yayılmaktadır. Birkaç cemiyetin yanısıra, Mısır'da bu fikri savunan çeşitli gazete ve dergiler de yaygınlaşmaktadır. Cemiyete mahsus *Ruh Dünyası* dergisinden başka *Sabahulhayr, Ahir Saa, Musavvar, Muktataf* dergileriyle *el-Ehram* gazetesi bu örgütün çalışmalarını yayınlar.

Kaynakça

1- Londra Ruh Cemiyetinde Gördüklerim — Dr. Ali Abdülcelil
2- Ruhları Çağırma Odaları — Terc. A. Fehmi Ebulhayr
3- Ruh Alemi Eşiğinde — Terc. A. Fehmi Ebulhayr
4- Meçhulün Eşiği — A. Konan Dwel
5- Yıkıcı Dava, Modern Ruhçuluk — Dr. M. Muhammed Hüseyn

MOON HAREKETİ

Tanım

Moonizm, dinleri birleştirerek insanlar arasındaki dinî farkları ortadan kaldırmayı amaçlayan ve peygamberlik iddiasında bulunan Koreli Sun Myung Moon'un koyduğu ilkelere bağlı bir harekettir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Bu mezhebin kurucusu, 1920 Kore doğumlu zengin bir papaz olan Sun Myung Moon'dur. Onaltı yaşlarında İsa (a.s.) ile ilişkisi olduğunu ileri süren Moon yirmialtı yaşına geldiği sıralarda Hz. Musa, İsa, Muhammed (s.a.v.) gibi Peygamberlerin; Buddha ve Krişna gibi Ruhî liderlerin hayatını incele. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm gibi semavî dinlerin, ayrıca Buddhizm ve Hinduizm gibi doğu dinlerinin esaslarını araştırdı. 1973 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne geçerek orada önemli şahsiyetlerle temaslarda bulundu. Vergi kaçırmak suçundan dolayı birbuçuk yıl kentteki federal tutukevinde hapiste kaldı. Taraftarları tutuklanmasının dinî inancından dolayı olduğunu ileri sürdüler. Moon Almanya'yı ziyaret ettiğinde Alman makamları tarafından istenmeyen kişi ilân edildi.

Halen Milletlerarası Dinler Konseyi Başkanlığı görevini yürüten Moon, önemli olayları yakından takib etmeye çalışmaktadır. Nitekim kendisinin ve mezhep mensuplarının Watergate skandalında, Başkan Richard Nikson'un desteklenmesinde önemli rolleri olmuştu. Ayrıca Reagan'ın Orta Amerika'daki politikasını güçlendirmesi içinde her türlü çabayı göstermiştir.

- Şang Huan Kuak: Milletlerarası Dinler Konseyi'nin Başkan Yardımcılığını yapıyor. Moon'un sağ koludur. 1985 yılında Türkiye'de yapılan konferansta yayınladığı bildiride Sun Moon'un Peygamber olduğunu ve gökten vahy aldığını ileri sürdü.
- Yahudi Frank Kofman: Newyork'ta yaşıyor. Moon'un önemli adamlarındandır ve bir şirketinde çalışır. Türkiye'de yapılan konferans sırasında Müs-

lüman âlimleri Yahudilik, Buddhizm ve Hindû gibi dinlerin tutumunu anlayışla karşılamaya çağırdı.

• Dr. Yusuf Klark: Bu katolik papaz Moon'un yardımcılarındandır. Milletlerarası Dinler Konseyi İdare Meclisi üyesidir. Türkiye Konferansı'nda konseyin temsilcisiydi.

• Koza: Moon'un Honduras'taki büro başkanıdır. Mezhebin Latin Amerika'da yayılması için büyük gayret göstermektedir.

• Musa Dast: Amerika Birleşik Devletleri'nde Moon kilisesi başkanıdır.

Temel düşünce ve inançları

• Sloganları ve açıkladığı prensipler çeşitli dinleri birleştirme amacına yöneliktir.

• Hıristiyanlara, Allah'ın kendisine Hıristiyanlığı bir yana atıp, yerine dinleri birleştirme davasını emrettiğini söylemektedir.

• Moon hareketinin ana prensiplerinden biri şudur: "Ana hedefimiz, bu dünyadaki tüm dinî, siyasî, millî ve sosyal engelleri yokedip, dünyayı bir ilâh bayrağı altında birleştirmektir."

• *Mukaddes* ilke adlı kitaplarında şöyle denmektedir: "Adem'in esas görevi yeryüzünde tam aileyi yaratmaktı. Bu görev, yaratılışın başlangıcından beri görevini aktif bir şekilde sürdüren şeytanın çabaları sonucu gerçekleşmemiştir. Isa, Adem'i yarattı; fakat evlenme konusunda başarısız kaldı. Böylece tam aile meydana getirme hususunu bıraktı. Başarısızlığı tam değildi, zira insanın ruhî yönünü ihya etti. İnsanın cesedi şeytana kulluk yapmayı sürdürdü. Bu konunun da yenilenmesi gerekir. Dolayısıyla üçüncü bir Adem'in örnek bir eşle birleşmesi sonucu kamil insanı doğurma hedefi de gerçekleşebilir."

• İddialarına göre bazı çizelgeleri incelediklerinde, "Tarihin ve olayların tekrarlandığı ve önceden mukadder olduğu' bu göstergelere göre insanlardan tekrarlanmış örneklerin kâmil baba olmak için seçildikleri ancak şeytan tarafından yolları kesilerek denemelerinin başarıya ulaşmadığı, bu örnek ailelerin dörtyüz yıl süre ile insanlık tarihinin belirli dönemlerinde varlığını gösterdiği anlaşılmıştır."

• Hareketlerinde üye olacak kimseyi önce bir yemeğe davet ederler, sonra hafta sonu pikniğine götürürler. Yeni üyelerin birbirleriyle konuşmaları yasaktır. Hafta sonu buluşmayı beklemeleri gerekir. Yeni üye bu buluşmalara birkaç hafta devam eder. Bundan sonraki merhalede, diğer yeni üyelerle bir evde kalarak yeni doktrin öğrenir; ailesinin ve toplumunun inancını bırakır Moon'un takdisin hazır hale gelir. Moon, *Ruhî Babanın Sözleri* adlı kitabında şöyle der: "Aileden ve arkadaşlardan uzaklaşma ameliyesi tesadüfen olmaz, önce yeni hayatınıza alışmanız gerekir. Sonra da ailenizi, arkadaşlarınızı ve komşularınızı tanımayabilirsiniz." Üyenin bu toplumdan kaçması gayet zor olacaktır. Çünkü, mensub olduğu ailenin inancını bırakıp yeni bir yol seçmiş ve her türlü ilişkisini kesmiştir. Ruhî yönden ele geçirilmiş ve uydurma semavî vaadlerle beyni yıkanmış oldu-

ğundan mezhebin elinde bir robot haline gelmiştir. Ayrıca Moon çeteleri de kendisini tekrar saflarına getirinceye kadar peşini bırakmayacaklardır. Yeni üye kendini onlara teslim edince çiçek ve mum satmakla görevlendirilerek bir yandan yeni üyeler çeker, diğer yandan da hareketin bütçesine gelir sağlar.

• Moon, Komünizmle mücadele ettiğini her münasebette tekrarladığı gibi, mücadele için dünyanın çeşitli bölgelerine misyonerler de göndermektedir.

• Moon, hedefinin gerçekleşmesi için birçok konferanslar düzenlemiştir. İsviçre'de Yahudileri Birleştirme Konferansı, İtalya'da Hristiyan Dünya Birliği Konferansı, Japonya'da Budistler Konferansı, Srilanka'da Hindular Konferansı gibi. Bu konferanslardan biri de İslâm Âlemi Birliği Konferansıdır. Bu konferans 19-22 Eylül 1985 tarihleri arasında İstanbul'da yapılmış, başarıya ulaşması için Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin kendileriyle işbirliği yapması sağlanmış, konferansta bazı Müslüman şahsiyetler de hazır bulunmuştur. Türkiye'deki konferansta hazır bulunan Moon taraftarları, dinler arasındaki ihtilafları bizzat İslâmî mezhepler arasındaki fıkhi ihtilaflara benzetmişlerdir. Yahudi Kofman Konferansı'nın kapanış toplantısında yaptığı konuşmada şöyle demiştir. "Mesele, birbirimizi anlayıncaya kadar daha fazla çaba sarfetmemizi gerektirir. Hepimiz bir akidenin mensuplarıyız. Bununla beraber ayrılıyoruz; buluşmamız için herkes kendi görüşü açısından anlayış göstermelidir."

• el-Müslimun Gazetesi'nin 36. sayısında belirttiğine göre, Sun Moon'un başkanı bulunduğu Milletlerarası Dinler Konseyi, aslında Kore'de kurmuş olduğu yeni mezhebini temsil eden birleştirilmiş kiliseye bağlı dinî ve insanî örgütlerden biri olan Birleşik Dinler Kurumu'nun kontrolü altında çalışmaktadır. Gazete, bu konseyin yayınladığı muhtıraya göre, Milletlerarası Dinler Konseyi'nin hedeflerini şu şekilde tesbit ettiğini açıklamıştır:

a) İnsanlık birliğini sağlamaya çalışmak.

b) Çeşitli insanî geleneklere gereken saygıyı göstermek,

c) Tüm dinlerden insanları ruhî birliğe ve her dinin hususiyetine saygı göstermeye çağırmak,

d) Dünyadaki dinî inançları karşılıklı anlayış ve işbirliğine teşvik etmek.

e) Dinler arasında uyum ve koordinasyon sağlama arzusunda olanlara yardımda bulunmak ve dinî örgütler arasında işbirliğini desteklemek.

f) İnsanlığın genel problemlerinin çözümlenmesinde dinî görüşlerden geniş çapta yararlanmak,

g) İnsan haklarını ve özellikle dinî inanç serbestliğini savunmak,

h) İnsanların durumunu düzeltmek ve karşılaştıkları zorlukları azaltmak amacıyla programlar hazırlayıp, dinî inançlarla ilgili özel teşebbüslere ilmî destek sağlamak.

Menşei

Yahudiler, akideler arasındaki farkları eritme davaları ortaya çıkarıp dünya milletlerinin arasına girmek; sonunda diğer dinlerin zararı hesabına gelişecek bir

hareketi geliştirmek, kendilerini kârlı çıkarmaya çalışmak için bu harekete fikrî ve malî kaynak sağlamaktadır. Bu hareket, milletlerarası siyonizmin hizmetindeki hareketler ekseninde bu yüzden döner. Zira bu hareketler arasındaki benzerlik, onun da aynı asla ait olduğunu, tek ve ortak bir hedef için çalıştığını gösterir. Sun Moon'un, hareket kabiliyetini artıran aşırı zenginlik, dinlerin parçalanması ve ahlâkın yok olması çalışmalarını finanse eden ve destekleyenin kim olduğunu da açıkça göstermektedir.

Etkili olduğu bölgeler

Bu hareket Amerika'nın Güney ve Orta bölgelerinde büyük etkinliğe sahiptir. Şili, Uruguay, Arjantin, Honduras ve Bolivya politikacılarıyla sıkı ilişkiler kurmuşlardır. İrlanda'da bir merkezleri ve birleştirici Kilise adında bir de kiliseleri vardır. Bilindiği üzere İrlanda bu tip hareketlerin desteklenmesinde büyük role sahiptir. Kore'nin Güneyinde yatırımları vardır. Seul hükümeti başkent dışında kendilerine ait bir kilise kurmalarına izin vermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Cumhuriyetçi Partisi'nin sağ kanadına iyice sızmış oldukları gibi Güney Amerika'daki dikta rejimlerinin de sağ kanadını oluşturmaktadırlar.

Hareketin lideri dünyanın çeşitli yerlerinde binalara, şirketlere, lokantalara ve cevahir satan mağazalara sahiptir. Ayrıca Paragon House adında bir yayınevine sahiptir. Japonya'da, New York'ta, Uruguay'da ve Kıbrıs'ta yetmişbeş bin adet satan Wasington Times Gazetesi'nin de kurucusudur. Ayrıca Manhatende Newyorker Oteli'nin sahibidir.

Kaynakça

1- *Haftalık el-Müslimun Gazetesi* 35., 36., 37., 38., sayıları.
2- *Wasington Post Gazetesi* 28/8/1983 tarihli sayısı
3- *Carol Culter: Ar. Religious Cults Dangerous, The Mercier Pres, Dublin and Cork, 1984*
4- *Lenfer des Sectes, Eddition le Carrousel- FN* Gilbert Picard, Paris, 1984
5- *Esclavos De un Mesias, Barcelona, 1984* Pepe Redrifeez

MORMONLAR

Tanım

Mormonlar, 1830'da peygamberlik iddiasındaki Joseph (Yusuf) Smith tarafından Fayette'de (New York) kurulmuş olan dine (Hıristiyanlık mezhebine) bağlı kimselerdir. İsa Aleyhisselamın dinine daveti maske olarak kullanırlar. Bu doktrin, havariler zamanına ait birtakım esrarlı âdetlere bağlıdır. Bu dinin aslı, Yahudilerin kitabına dönmesi gerektiğini savunur. Çünkü, Isa (onlara göre) Yahudileri zulümden kurtarıp yeryüzünde hükümranlıklarını sağlamak için gönderilmiştir. Bunlar iddialarına göre İsa'nın son günlerinde bulunan azizler mezhebindendirler. Mormon dini, Book of Mormon (Mormon'un Kitabı) ve Doctrine and Convenants (Doktrin ve Bağlaşmalar) adlı eserlerde açıklanmıştır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Yusuf Smith 32/12/1805 tarihinde Vermont eyaletinin Windsor bölgesinin Şaron şehrinde dünyaya geldi. 15 yaşına geldiğinde etrafındaki insanların birkaç gruba ayrıldığını gördü: Metodist, Meşyakhi ve Mamadani (Yohancı). Bu durum onu endişelendirdi. 1820 yılı baharında bir ormana giderek tek başına ayin yapmak suretiyle Allah'tan hidayet diledi. İddiasına göre âyin yapar durumdayken bir de baktı ki, başının üzerinde iki şahıs şeklinde (Allah ve oğlu İsa) beliren bir nur; bu gruplardan hiçbirisine katılmamasını emrettiler. İddia ettiğine göre vahy kendisinden bir süre kesildi. Davasını açıklamasından dolayı eziyet gördü, alay konusu oldu. O sıralarda düşüncesizce bazı hatalar yaptı. Kendisi hakkında şöyle demektedir: "Çeşitli toplumlar ve insanlarla ilişkilerimde çapkınlık hatalarına düştüm ve gençliğin tabiatı icabı bazı kusurlarda bulundum. Bu durum beni birçok imtihanlara ve Allah'ın sevmediği eziyetlere duçar etti. Bu itirafımla büyük bir günah ve münker bir hata işlediğim aklınaza gelmesin, çünkü bende böyle hatalara düşme ve günahları irtikab arzusu asla yoktur."

Yine iddia ettiğine göre, 1823 yılının 21 Eylül akşamı gökten Moroni adında bir melek inerek yerine getirmesi gerektiği bir işle görevlendirdi onu. Ona, geçen

asırlarda Amerikan kıt'asında yaşayan milletler ile onların ataları hakkında bilgi veren altın sahifelerden ibaret bir kitapla, bu kitabın tercümesini muhtevi gümüşle çevrili iki taş hakkında haber verdi. Sonra, bu yazılardan kimseyi haberdar etmemesi talebinde bulunarak ayrıldı.

25 Mayıs 1825'de Oliver Godri ile ormanda âyin yapmaya gittiğinde Vaftiz Yohan (Yahya) inerek, onların herbirini vaftiz etmesini emretti. Kendisinin Petro ve Yakub'un emirlerine uyarak geldiğini belirterek Mormon kilisesinin işlerini tedvire memur olduğunu söyledi.

18 Ocak 1827 tarihinde İmahil adında bir kızla evlendi. Kızın mensup olduğu ailenin otoritesi nedeniyle fikrini yaymak için bu aileden güç ve destek aldı. Amerika'nın Maneester bölgesini terk ederek kayınpederlerinin bulunduğu Pansilvanya eyaletinin Soskoyhana bölgesindeki Harmoni şehrine yerleşti. 1830 yılında birkaç tanınmışın hazır bulunduğu bir toplantıda İsa'nın son günler azizleri kilisesinin kuruluşu açıklandı.

Yusuf Smith ve taraftarları Newyork'u terkederek Ohio eyaletinin Kirtland şehrine gelerek orada dev bir heykel ve bina yaptı. Böylece bölgede geniş bir misyonerlik faaliyetini başlattılar. Missauri eyaletinde misyoner görevi üstlenen kişiler ve taraftarları bir kilise yaptılar. Daha sonra baskıya maruz kalarak evlerini ve çiftliklerini terkedip Elinoi eyaletindeki boş bataklıkları satın aldılar; ekilir hale getirdiler ve güzel manasına gelen Nuvo şehrini kurdular. Bir süre sonra Yusuf ve kardeşi bazı suçlardan sanık olarak Elinoi eyaletinin Karsig şehrinde hapse atıldılar. Hapishanedeyken maskeli iki silahlı içeri girerek ikisini de silahla öldürdü. 27 Haziran 1844 tarihinde meydana gelen bu olayla peygamberlik iddiasında bulunan Yusuf Smith'in hayatı kapanmış oldu.

• Yusuf'un ölümünden sonra hareket başkanlığı ve nübuvvet Brigham Young'a geçti. Young, kendisine bağlı olanlarla birlikte Roki dağlarına çıkarak orada yerleşeceklerini bildirdi ve Salt Lake City şehrini kurdular. Ottava'ya planlanan göçe binlerce İngiliz ve İskandinavyalı katıldı. 1856 yılında meydana gelen ve taraftarlarından en az iki yüz kişinin ölümüne yol açan bu trajik yolculuğun sorumlusu Young idi. Young, birden çok kadınla evlenmeyi serbest de bırakmıştı.

• Kilise başkanlarını birer peygamber olarak tanırlardı. Bu peygamberlerin sonuncusu Spencer Kimbel'dir. Şimdilik beş milyonu geçen bu mezhep mensuplarının sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

• Mormonlardan az bir grup Yusuf Smith'in ölümünden sonra Young'un liderliğini kabul etmeyip peygamberlerinin ilk eşi İmahil Smith ve oğlu Jozef'le işbirliği yaparak Elinoi'da çağdaş azizler Çizvit kilisesini kurdular. Bu kilisenin merkezi Missouri'dir. Bunu asıl kurucunun tavsiyesi üzerine yaptıklarını söylemişlerdir. Daha sonra meydana gelen başka gruplar da kendilerinin mukaddes kitabı açıkladıklarını ileri sürmüşlerdir.

• Kilise başkanları olan peygamberleri sırasıyle şunlardır:

Yusuf Smith, Brigham Young, John Taylor, Wilford Wodrof, Lorenzo Sno, Yusuf F. Smith, Hiper Grant, Georg Albert Smith, Davud Maccay, Yusuf V. Smith, Harolde Lee, Spencer Kimble (Hâlen görevdedir). Ayrıca Elma Yard. Lahy gibi Mormon kitabında belirtilen peygamberleri de vardır.

• Mormonlar'ın Amerikan Senatosu'nda tanınmış üyeleri de vardır:

Jean Garden (Yota eyaletinde, Cumhuriyetçi), Odin Hans (Yota eyaletinde, Cumhuriyetçi), Pola Hokenz (Florida eyaletinde, Cumhuriyetçi).

• Amerikan Kongre üyeliği yapan temsilcileri ise şunlardır:

Georg Hans (Ohio eyaletinden, Cumhuriyetçi), James Hans (Yota eyaletinden, Cumhuriyetçi), Morris Modol (Arizona eyaletinden, Demokrat).

Dini ve örgütsel dereceleri

• Mülkisadık Kâhinliği: En yüksek kâhinliktir. İncil'i yayma hakkı ve yetkisinin yanısıra, kiliseyi yönetme yetkisine de sahiptir. Mülkisadlık Kâhinlik dereceleri şunlardır:

a) Şeyh: Vaaz, izah, ilâhi söyleme, vaftiz ve kiliseyi kontrol işini yürütür.

b) Yetmiş: Yetmişinci üyenin İncil'den haber verme gibi özel durumu var.

c) Yüksek Kâhin: Merasimi kilisede yerine getirerek patrikhanenin kendisine has bereketlerini sağlar.

d) Peygamber: İsa'nın havarileri gibi canlı nebiden sonra gelen onikiler arasındaki bu üye İsa'nın dünyadaki temsilcisidir.

• Harun Kâhinliği: Harun'a ve asırlar boyunca oğullarına verilen kâhinlik: Bu kahinlik mensupları iman, tevbe ve vaftiz merasimini yerine getirirler.

Harun Kâhinliğinin dereceleri şunlardır:

a) Şemmas: Sekiz yaşını dolduran her çocuk vaftiz edilip bu lakaba sahip olmaya hak kazanır.

b) Muallim: Ondört yaşını bulan çocuk bu derecede olabilir.

c) Kâhin: Vaftiz işini görür.

d) Piskopos: Kâhinler birliği başkanıdır. İnşaat, uşür, hibeler ve bütçe gibi dünyevi işlerle uğraşır; İsrail'de hakim sayılır.

e) Kilise başkanı: Seçilmiş peygamberdir. Aynı zamanda yüksek kâhindir.

• Ayrıca çeşitli dernekleride vardır: a) Şeyhler derneği: Her dernekte 96 şeyh bulunur. b) Yetmişler derneği: Her dernekte sadece yetmiş kişi bulunur, bunların başkanlığını yedi kişi yapar. c) Yüksek kâhinler derneği: Kazık adı verilen aynı bölgede yaşayan patrik, piskopos ve yüksek kâhinleri biraraya toplar. d) Şemmaslar derneği: 12 Şemmastan meydana gelir. e) Muallimler derneği: Yirmidört üyeden meydana gelir. f) Kâhinler derneği: Yirmidört üyeden meydana geler.

Temel düşünce ve inançları

İmanın esasları

Yusuf Smith'in belirttiği şekliyle şöyledir:

• Allah'a iman: Ezelî Babaya, Oğlu Cizvit Mesih'e ve Ruhulkudüse.

• İnsanların Adem'in hatasından dolayı değil de, kendi hatalarından dolayı cezalandırılacaklarına iman.

• Tüm insanlığın, İncil'in emirlerine uymakla İsa'nın keffareti yoluyla kurtulabileceğine inanmak.

• İncil'in ilkelerinin ve 4 merasiminin şunlardan ibaret olduğuna inanmak:

a) Rab olan Cizvit Mesih'e inanmak

b) Tevbe

c) Günahların affı için daldırmak suretiyle vaftiz

d) Ruhulkudüsün hissesine elkoymak

• İnsanın nübuvvet yolu ile, ayrıca ellerini yetkili olan kimselerinin eli üzerine koyarak İncil'in emirlerini tebliği edip gereken merasimi yapacağına (Allah tarafından çağrıldığını belirterek) söz vermek.

• Eski kilisenin kurulduğu gündeki aynı tüzüğe inanmak. Yani: Nebi ve peygamberlere, çobanlara, muallimlere ve misyonerlere inanmak.

• Dinlerin, nübüvvetin, rüyanın, şifanın ve dil tefsirinin birer mevhibe olduğuna inanmak.

• Mukaddes kitabın doğru tercüme edildiği kadar Allah'ın sözü olduğuna; keza Mormon kitabının Allah'ın kelamı olduğuna inanmak.

• Allah'ın keşfettiğine ve keşfetmekte olduğuna ve Allah'ın mülküyle bilgili birçok büyük hususları keşfedeceğine inanmak.

• İsrail'in kamilen toplanacağına ve on kabilenin evine döneceğine, Yeni Kudüs'ün Amerikan kıtasında kurulacağına, İsa'nın şahsen dünyaya hâkim olacağına, dünyanın yenilenip cennetvari mazisini geri alacağına inanmak.

• Allah'a kulluk etme şeklini belirlemeyi kendilerine mahsus bir hak kabul edip, herkesin de istediği şekilde istediğine, istediği yerde ve istediği zaman da kulluk edebileceğine inanmak.

• Krallara, başkanlara, hükümdarlara ve adalet kurumlarına boyun eğme zorunluluğuna, kanunlara saygı gösterip desteklenmesi gerektiğine inanmak.

• Emin, sâdık, pak, iyilik yapan, fazilet sahibi; tüm insanlık için hayır dileyen ve onun için çalışan, fazileti ve sevilecek tarafı olanların her şeyiyle takdir ve övgüye mazhar olması gerektiğine inanmak.

Doktrinlerinin özeti

• Allah'ın insan şeklindeki olduğuna, eti kemiği bulunduğuna, vücudu içinde ezeli ruhu olduğuna inanırlar. Kendilerine göre ilâh insandan gelişmedir ve insanlar ilâh şeklinde gelişebilirler.

• Kadınlar, erkekler ve bütün insanlar tam olarak Allah'ın kız ve oğullarıdırlar. Ruh olarak insan, semavî ana ve babadan meydana gelmiştir. Maddî vücuduyla dünyaya gelmeden önce ise, babasının ebedî evinde kalmıştır. İsa (Mesih) ilk ruh olduğundan babanın en büyük oğludur. İsa, yeri ve içindekileri, keza

diğer dünyaları semavî babasının talimatı gereğince yarattıktan sonra, hayvanları da bilahare yarattı.

• İsa'nın annesi bakire Meryem, Yusuf adında birisiyle nişanlı iken Ruhulkudüs vücuduna girdi ve yüce gölge onu himayesine aldı. Oğlu da Allah'ın oğludur. Oğul babadan ilâhî güce, annesinden de fanilik sıfatına varis oldu. Otuz yaşındayken Yahya Aleyhisselam tarafından vaftiz edildi. Kırk gün oruç tutarak şeytana karşı savaştı ve birçok mucizeler gösterdi.

• İsa dövüldü, işkence gördü, sonra çarmıha gerilerek günaha galip geldi. Ruhunu babasına emanet etti. Cesedi üç gün kabirde kaldı, sonra ruhu tekrar kendisine dönerek ölüme galip geldi. Ölümden kalktıktan az sonra Amerika'da göründü ve kilisesini kurdu; sonra göğe yükseldi. Putperestliğin Hıristiyan akidesine karışması ve din adamlarının birbirine karşı savaşmaları yüzünden İsa, tekrar Allah'la birlikte yeryüzüne inerek Yusuf Smith'le birleşti ve eskiden olduğu gibi tekrar dünyada görünmüş oldu.

• Havva, Adem'e verilen seçilmiş bir kızdı. Hayır ve şerri bilme ağacı dışında tüm ağaçlardan yemelerine izin verildi. Şeytan ise, onları aldatarak o ağaçtan yemelerine çalışan ve çocuk doğuran bir fani haline gelmelerine sebep oldu.

• Ruhulkudüs: İlâhî grup üyesidir. İnsan şeklinde bir vücudu vardır. Aynı zamanda sadece bir yerde bulunur, ancak nüfuzu her yere varabilir.

• Nebi yeryüzünde Allah'ı temsil etmek ve onun adına konuşmak için gönderilen kişidir. Nübuvvet bunlara göre devamlı olup kesilmez.

• Vaftizlik ölüm ve kıyameti sembolize eder. Din adamı vaftiz edilecek şahısla birlikte suya girer, onu suya daldırır, sonra çıkarır. Günahlı hayatın sona erdiği ve yeni hayatın başladığı bu hale ikinci doğum denir.

• İsa'dan önce kurbanlar kesilmiş hayvanlar şeklindeydi. Ancak İsa'nın öldürülmesiyle, -ki bu bir kefarettir- keffareti bu çeşit kurbanları sona erdirmiş ve dualarla birlikte ekmek ve şarap şekline dönüşmüştür. Son günlerin azizlerinin gördükleri yeni rüyalarla kurban, ekmek ve su haline getirilmiştir.

• Allah'ın, varlığı yarattıktan sonra istirahat ettiği gün olarak cumartesi günü onlar için mukaddestir. Ancak İsa, çarmıha gerildikten sonra pazar günü dirildiğinden, mukaddeslikte pazar günü cumartesi gününün yerini aldı.

• Oruç onlar için günde iki yemek arasıdır, yani yirmidört saat oruç tutarlar. Oruç tutan ayrıca kâhinlik başkanına iki yemeğin kıymeti olan para veya yemek verir; buna oruç vergisi denir.

• Şarap, her türlü alkolik içkiler, tütün, sigara haramdır. Zararlı maddeler ihtiva eden kahve ve çay içmezler. Sodalı, gazlı şeyler ve özellikle kola içmezler. Her yerde zararını söylerler. Etin ise haram olmadığını ancak aşırı yemenin zararlı olduğunu belirtirler. İnsanın vücuduna yararı olan sıhhat ve şeklini koruyan meyva, sebze, bakliyat ve özellikle buğdayın yemek olarak kullanılmasını tavsiye ederler. Bunlara rağmen bilindiği üzere "İnsan, hayatını değerlendirmek ve keyf sürmek için yaratılmıştır" diyen Yusuf Smith, dans eder, içki içer ve güreşirdi.

• Birden fazla eşin mübah olduğuna inanır; bir erkeğin, Allah'ın eskiden emrettiği bir husus olarak istediği sayıda kadınlarla evlenmesini caiz görürler. Ancak bu durumda olacak kimselerin iyi ahlaklı ve evlenecekleri kadınların masrafını karşılayacak güçte olmalarını şart koşarlar. Yusuf Smith birden fazla evlendiği gibi, bu âdet 1890 yılına kadar devam etmiştir. Diğer mezheplerinin baskısı neticesinde peygamberleri Wilford zamanında zahiren birden fazla evlenmeden vazgeçtiler. Resmen ve alenen bunun yasak olduğunu belirtmelerine rağmen bu âdeti gizli olarak sürdürürler.

• Zina kesin olarak haramdır. Hatta eden hatasından dönüp tevbe edebilir.

• Her ferdin gelirinin öşrünü gönül rızasıyla ödemesi gerekir.

• Onlara göre kıyamet alâmetleri şer, savaşlar, karışıklıklar, İncil'in geri alınması, Mormon kitabının doğması, Lamanilerin büyük bir millet haline gelmesi, Missouri eyaletinde Yeni Kudüs'ün inşa edilmesidir.

• İsrail oğulları Allah'ın seçilmiş milleti olarak kabul ederler.

• Hesaptan sonra insanlar inançlarına göre şu alemlere gideceklerdir:

a) Semavî memleket: İsa'nın diplomasını alan, adına inanan ve vaftiz olunanlara mahsustur.

b) Arzî (Yer) memleket: İncil'i yeryüzünde reddedip ruh aleminde teslim olanlar içindir.

c) Süflî memleket: Ne yeryüzünde, ne de ruh alemindedir. İncil'e ve İsa'nın şahitlik belgesine inanmayanlar içindir. Zina yapan ve bozguncular da bunlarla haşrolunur.

d) Dış zulmet: İsa'ya Ruhulkudüs şahitliği yapıp Rabbın gücünü tanımakla bebarer, şeytana uyup hakkı inkâr eden ve Rabbın gücüne karşı gelenler içindir.

• Bin yıllık mutlu devre inanırlar. İsa'nın yeryüzüne gelişinden itibaren bu devir bin yıl sürer ve ölülerin birçokları dirilir, bazıları İsa'yı karşılamaya giderler. Buna birinci kıyamet denir. Şirretliler ise cesed bakımından helak olup, diğer ölülerle birlikte son kıyamet kopuncaya kadar ölüme devam ederler. Bin yıllık süre içinde barış ve sevgi hüküm sürer ve İsa şahsen hükmeder. Bütün dünya bir yerde toplanır, çeşitli kıtalar boş kalmaz, çocuklar ise günahsız gelişirler. Artık bundan sonra ölüm olmaz. Çünkü insanoğulları bir anda fani hayattan ebedî hayata geçerler. Binlik devir sonunda şeytan bir süre serbest bırakılır. Peygamberlerin taraftarlarıyla şeytan taraftarları arasında savaş çıkar, o zaman inananlar galip gelir şeytan ise ilelebet kovulur.

• Yahudi Mormonların inançlarına göre, Allah, İbrahim'e ve sonra oğlu Yakub'a zürriyetlerinden seçkin bir millet geleceğine dair söz verdi. Adı İsrail olan Yakub'un, Esbat denen oniki çocuğu oldu. Bu peygamberler yaptıkları günahlardan dolayı Allah'ın emriyle yeryüzünde iki memlekete bölündüler:

a) Kuzey memleketi: Buna İsrail denir, burada on sibt yaşadı.

b) Güney memleketi: Yehuda memleketi olup burada iki sibt yaşadı.

Kuzeyli sibtlar bir savaşta yenilerek sürgün edildiler, bazıları kaçarak yollarını şaşırdı. Yüz yıl sonra veya milattan 600 yıl önce Güney memleket de hezimete uğrayınca Lahy ve ailesi Kudüs'ü terkederek Amerikan kıtasına göçetti. Bunlardan Lahy sülalesinden sayılan Naviler ve Lamenler meydana geldi. Kudüs milattan önce 586 yılında yıktırıldı. İsrail'in orada kalan iki sibti esir alındı. İsa'dan sonra Kudüs tekrar imar edildi. Ancak Romalı ordu şehri tekrar yıktı. Ayrıca Musa 1836 yılında gelip Yusuf Smith'e *İsrail evini,* Kirtland mabedinde toplama yetkisini verdi. İsrail evi şimdi toplanmak üzeredir. İbrahim ve Yakub ailelerine mensup binlerce İsrail'li kan münasebeti veya oğul edinme yoluyla her yıl kiliseye katılmaktadır. Efrayim ve Mensi sıbtları (kolları) Amerikan toprağı üzerinde bir araya gelecek ve Yehuda sıbtı Kudüs'e dönecek, kaybolan diğer onsıbt ise, Amerika'daki Efrayim sıbtinin vadettiği bereketi teslim alacak. İsrail'in tam bu şekilde bir araya toplanması ancak kurtarıcının ikinci gelişinden sonra gerçekleşecek. Dünyada iki başkent olacak: Biri Kudüs'te, diğeri Amerika'da. Çünkü Siyon'da Şeriat zuhur edecek, Kudüs'ten ise Rab kelimesi görünecek veya çıkacak.

Kitapları

- Mukaddes Kitap: Dediklerine göre Allah'ın insanla ilgili görüşlerini içeren birkaç mukaddes kitaptan meydana gelmiştir. Çeşitli zamanlarda çeşitli peygamberler tarafından yazılmış bu yazılar Adem'den İsa'ya kadar olan uzun asırları içine almaktadır. Mukaddes Kitabı iki kısımdır:

a) Ahdi Kadim: İsa'nın geleceğini haber veren birçok tahminler de vermektedir.

b) Ahdi Cedid: İsa'nın hayatını ve kilisenin kuruluşundan bu yana olan devri kapsamaktadır.

c) Mormon Kitabı: Mukaddes kütük olup milattan önce 2000 yılı ile miladi 400. yıla kadar olan süre içinde Amerika kıtasında yaşayan insanlardan bazılarını anlatmaktadır. Ayrıca Cizvit Mesih'in (inanışlarına göre) ölüp dirildikten hemen sonra Amerikan kıtasında yaşayan halka yaptığı ziyareti hikâye ediyor. Bu kitap dinlerinin temel taşını teşkil ettiğinden, içerdiği emirlere uymakla Allah nezdinde sevilen kul olunacağına inanıyorlar. Yusuf Smith bunu İngilizce'ye tercüme etmiştir. İddialarına göre bu kitabı Yusuf Smith'e, gökten inen Mormon adında bir melek getirmiştir.

- İlkeler ve Andlaşmalar Kitabı: Son günlerde aslına döndürülmüş şekliyle Cizvit Mesih kilisesinin çağdaş görüşlerini ihtiva eder. Kilisenin tüzüğünü, çalışmalarını ve görevlerini belirtir. Kitapta ilerde meydana gelecek olaylardan haberler de verilmektedir. Kitapta ayrıca yüzyıllar önce kaybolan bölümlerle Mukaddes kitabın emirleri bulunmaktadır.
- Nefis Bakire: Birkaç kitaptan meydana gelir:
- Musa Kitabı: İddiaya göre Musa'nın görüş ve yazılarını ihtiva eder, 1830 yılında Yusuf Smith tarafından keşfedilmiştir.

• İbrahim Kitabı: Eski Mısırlıların kabirlerinden alınarak Yusuf Smith tarafından tercüme edilmiştir.

• Yusuf Smith'in kendi yazıları: Mukaddes kitab tercümesinin bir bölümüdür. Mormon Kilisesi tarihinden seçmeler, iman esasları ve semavî memleket Rüyası ile ilgilidir.

• Ölüleri feda rüyası: Cizvit Mesih'in ruhlar alemine ziyaretini anlatıyor. 3 Ekim 1918 tarihinde Yusuf Smith'e gösterilmiştir.

Yukarıdakilerden başka vahy kelimeleri ve peygamberlerinin anlattıkları rüyalar, keza broşürler, konferanslarda alınan karar ve emirler hep mukaddes sayılır.

Menşei

Hıristiyan kiliselerini parçalanmaları ve kolayca hükümleri altına almaları için Yahudilerin bu mezhepteki etkin rolleri açıkça görülür. Ayrıca Mormonlar'a Hıristiyan desteği de gelmektedir. Rabbın emriyle Yeni Kudüs'le, Amerika'nın mukaddes toprakları arasında bir ilişki kurulacak, İsa yeniden dönüp dünyaya hâkim olarak ve cennete çevirecektir.

Mormon kitabı her yönüyle Talmud'a benzer, sanki onun bir kopyası gibidir.

Mormon kitabının bir bölümünde Filistin hakkında şunlar yazılıdır: "Ey Kudüs uyan ve topraktan silkin! Ey siyonun kızı güzel elbiselerini giyin ve sınırlarını ilelebet genişlet ki, bir daha mağlup olmayasın ve babanın verdiği ezelî vaad yerine gelsin. Ey İsrail'in evi!" Kitabın başka bir bölümünde ise Mormonlara hitaben şöyle denilmektedir: "Kudüs'ü köpeklere vermeyin, evlerinizi onların önüne atmayın ki, ayaklarıyla ezip sizi parçalamasınlar."

Filistin konusunda haçlı düşüncesi ile siyonist düşüncesi aynıdır. Filistin'in İslam diyarından bir parça haline gelmesinden bu yana hep aynı şeyleri söylemektedir.

Etkili olduğu bölgeler

Mormon doktrinine birçok Hıristiyan inandı. Ateşli gençler davetçiliğini yaptı, halen beş milyon civarında olan Mormonların %80'i Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunuyor. Yota eyaletinde yaşayan nüfusun %68'i Mormon'dur. Keza tuzlu göller bölgesinde yaşayan halkın %62'si de bu mezhebin mensubudur. Ana merkezleri Yota eyaletindedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin yanı sıra, Güney Amerika'da, Kanada'da, Avrupa'da ve dünyanın diğer birçok yerlerinde fikir ve doktrinlerini yaymak üzere şube ve büroları bulunmaktadır. Kitaplarını bedava dağıtırlar. Çalışmaları ve davetleri hep İsrail'in çizdiği hedeflere hizmet amacına yöneliktir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde sayıları yüzyetmişbeşe varan misyoner grupları, bir televizyon şebekeleri, onbir radyoları, İspanyolca aylık bir dergileri, bir de günlük gazeteleri vardır.

Kaynakça

1- *Mormonlar Hakkında Makale* — Katar el-Umme Dergisi, 22 Şevval 1402
2- *Son Günlerin Azizleri İçin İsa Kilisesi* — Çeşitli Kitap ve Yayınlar
3- *Britannica Encyclopaedia* — Mormon Maddesi
4- *Succession in the Presidency*
5- *W.H.Y. Families*
6- *The Mormon and the Jewish People*
7- *The Lord's Day*
8- *What the Mormons think of Christ.*
9- *A Word of Wisdom. Mark E. Petersen*
10- *Baptism, How and by Whom Administreted.*

NUSAYRÎLİK

Tanım

Nusayrîlik, hicretin 3. asrında zuhur eden bâtınî bir harekettir. Diğer batinî hareketler gibi Nusayrîliğin tarihi de oldukça gizli kalmıştır. Görüşlerinin temelini Hz. Ali'nin ilâhlaştırılması teşkil eder. Nusayrîlere göre Ali, bir mâbuddur; ölümsüzdür, her zaman vardır. İslâm toprağına saldıran her düşmanla İslâm'a karşı işbirliği yapmışlardır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bu fırkanın kurucusu Ebu Şuayb Muhammed bin Nusayr el-Basri en-Nümeyri (Ö. H. 270)'dir. en-Nevbahtî'ye göre Nusayr, Şiî İmamiyye'nin onunci imamı Ali en-Nakî'nin hayatında, onun tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu iddia ediyor; onun hakkında aşırı görüşler ileri sürerek tenâsühten söz ediyordu. Onun ilâh olduğunu belirtip, haramları helâl kılıyordu. Başka bir rivayete göre de, İmamiyyenin onbirinci imamı Hasan el-Askeriye'nin bab (kapı) olduğunu, fakat ondan sonra, Şiîlerin merciinin ve el-Mehdî'nin kayboluşundan sonra da imametin kendisinde devam ettiğini ileri sürmüştür. Nübuvvet ve risalet iddiasında da bulunmuş, imamlar hakkında da aşırı giderek onlara ilâhlık nisbet etmiştir.

• Kendisinden sonra mezhebinin başkanlığını Muhammed bin Cündüp yapmıştır.

• Daha sonra Ebu Muhammed Abdullah bin Muhammed el-Cenan el-Cenbulanî (H. 235-287) mezhebin başına geçti. İran'ın Cenbula bölgesinde Abid, zahid ve Farisî adlarıyla da tanınan bu şahıs, Mısır'a giderek davasını el-Khusaybî'ye kabul ettirdi.

• el-Khusaybi, Mısır'ı terk ederek Cenbula'ya gitti ve orada Cenbulanî'den sonra mezhep başkanlığı yaptı. Halep'teki Hamdanî devletinin himayesinde yaşarken, biri Muhammed Ali el-Celil başkanlığında Halep'te, diğeri Ali el-Cisri

başkanlığında Bağdad'da olmak üzere Nusayrîlere iki merkez kurdu. Hülagu'nun Bağdad'ı işgali üzerine Bağdad merkezi yok oldu. Halep merkezi Lazkiye'ye kaldırılarak başkanlığına Ebu Said el-Meymun Surur bin Kasım et-Tabaranî (358-427) getirildi.

• İsmetüddevlet Hatem et-Turabî mezhebin tanınmış simalarındandır. *Kıbrıs Risalesi*'ni derlemiştir.

• Aana bölgesinde zuhur eden ve önemli faaliyetlerde bulunan Hasan Acrad adındaki Nusayrî, (H. 836) yılında Lazkiye'de ölmüştür.

• Bunlardan başka Nusayrîlerin tanınmış bazı grup başkanları, aşiret liderleri de vardır. Mesela Kilisli Şair Muhammed bin Yunus (H. 1011/1602), Ali Makhos, Nasır Naysafî ve Yusuf Ubeydî gibi.

• Adanalı Süleyman Efendi, H. 1250 yılında Antakya'da doğdu. Mezhebin temel bilgilerini öğrendikten sonra bir misyonerle ilişki kurarak Hıristiyan oldu ve Beyrut'a kaçarak orada bu mezhebin gizli yönlerini ortaya koyan *el-Bakara es-Süleymaniye* adlı bir eser yayınladı. Bundan sonra Nusayrîler Süleyman'ı yavaş yavaş kendilerine çektiler; bir gece onu boğarak öldürdükten sonra, Lazkiye'nin bir meydanında cesedini yaktılar.

• Tarihte de adları Nusayrîler olarak geçer. Ancak Fransa onlara bir devlet kurarak bu devlete "Alevîler Devleti" adı verdi. Bu devlet 1920'den 1936 yılına kadar devam etti. Süleyman el-Ahmed; işte 1920 yılında kurulan bu Alevîler devletinde dinî görev yaptı.

• Muhammed Emin Galip et-Tavil, Nusayrîlerin tanınmış şahsiyetlerindendir. Suriye, Fransız işgali altındayken mezhebin lideriydi. Mezhebin kökleri hakkında bilgi veren *Alevîler Tarihi* kitabının sahibidir.

• Süleyman el-Mürşid: Bir sığır çobanıydı. Ancak Fransızlar kendisini pohpohlayarak ilâhlık iddiasında bulunmasına yardımcı oldular. Bir koyun çobanı olan Süleyman el-Mide'yi de peygamber edindi. İstiklâl hükümeti tarafından tutuklanarak 1946 yılında idam edildi. Kendisinden sonra gelen Oğlu Mucip'de ilâhlık iddiasında bulundu. Ancak 1951 yılında Suriye istihbarat başkanı tarafından öldürüldü. Nusayrîlerin Mevakhise grubu hayvan keserken hâlâ onun adını anarlar. Nusayrîlerin iddiasına göre, Mucip'den sonra ilâhlık Süleyman el-Mürşid'in İkinci Oğlu Muğiys'e geçti.

Temel düşünce ve inançları

• Nusayrîler, Ali'yi ilâh edindiler. Bunlara göre Ali'nin fani vücudunda ruhanî zuhurun olması, Cebrail Aleyhisselam'ın bazı kişilerin şeklinde görünmesine benzer. İlâh olan Ali'nin insan şeklinde görünmesi, halkı ve kullarını memnun ve tatmin etmek içindir.

• Hazreti Ali'yi öldüren Abdurrahman bin Muclim'i severler ve ilâhi insan şeklinden kurtarmasından dolayı Allah'tan kendisine rıza dilerler ve İbn Mulcim'i lânetleyeni takfir ederler.

• Bazıları Ali'nin kendisini bağlayan cesedden kurtulduktan sonra Ay'a yerleştiğini ileri sürerken, diğer bazıları evinin güneşte olduğunu iddia ederler.

• Onlara göre, Ali kendi nurundan Hz. Muhammed'i yarattı. Muhammed de Selman Farisî'yi yarattı. Selman Farisî de beş yetimi yarattı ki, bunlar şunlardır: el-Mikdad bin el-Esved (İnsanların rabbı, yaratıcısı ve yıldırım gönderendir.), Ebuzer el-Gifarî (Yıldız ve gezegenlerin hareketiyle görevlidir), Abdullah bin Rehava (Rüzgar ve insanların ruhlarını kabzetmekle görevlidir), Osman bin Mazuun (Mide, vücudun ısısı ve insanın hastalıklarıyla görevlidir), Kanber bin Kadar (Ruhları vücudlara üflemekle görevlidir).

• İbn Nusayr erkekler arasında livatayı caiz görür.

• Şarab'ı takdis ederler ve içerler, üzüm bağının kesilmesini çok büyük günâh görürler. Çünkü, Nur dedikleri şey şarabın aslıdır.

• Günde beş vakit namaz kılarlar; ancak rekatleri değişiktir. Bazan rükû da ederler. Secde ise kesinlikle yoktur. Cuma namazı kılmazlar, taharet etmezler, boy aptesti yapmazlar. Namazları evlerinde kılarlar ve kılarken hurafelerden ibaret bir şeyler okurlar.

• Müslümanların bildiği şer'i zekâtı tanımazlar, sahibi oldukları malların 1/5'ini şeyhlerine vergi olarak öderler. Zekâtın mânâsı dinî öğrenmek ve aktarmaktır.

• Oruç bunlara göre Ramazan ayı boyunca cima da bulunmamaktır.

• Sahabelere karşı buğuz beslerler; Ebubekir, Ömer ve Osman'ı lânetlerler.

• İddialarına göre akidenin bir içi, bir de dışı vardır: İçyüzünü sadece kendileri bilirler. Bunlara birkaç örnek verebilir:

Cenabet: Karşı tarafa güvenmek ve bâtın ilmini bilmemek.

Taharet: Karşı tarafa düşmanlık yapmak ve batın ilmini bilmek.

Oruç: Otuz erkek ve otuz kadınla ilgili sırrı saklamak.

Zekat: Selman'ın şahsiyetiyle sembolize edilir.

Cihad: Karşı tarafa ve sırları ifşa edenlere lânet yağdırmak.

Bağlılık: Nusayrî topluma ihlâs ve karşı olanlara kerahiyet.

Namaz: Beş isimden ibarettir. Ali, Hasan, Hüseyn, Muhsin, Fatıma (Muhsin sır olup Fatıma'nın düşürmüş olduğu çocuktur). Gusül ve aptest yerine bu isimleri söylemek yeterlidir.

• Müslüman âlimlerin ittifakla bildirdiklerine göre, Nusayrîlerden evlenmek ve evlendirmek, kestikleri hayvanların etini yemek, ölülerinin namazını kılmak, müslümanların mezarına defnetmek, onları kale ve sınırlar da istihdam etmek caiz değildir.

• Bunların bayramları inançlarının nasıl olduğunu gösterir:

Nevruz bayramı: İranlıların yılbaşı, Nisan ayının 4. günüdür.

Gadiyr bayramı: Firaş bayramı, Aşura günü ziyareti, Hüseyn'in şehid edildiği gündür.

Mübahale veya kısa gün: 9 Rebiülevvel günü, Resulullah'ın Necran Hıristiyanlarını mübahaleye karşılık duaya (Veya bedduaya) çağırdığı gündür.

Kurban bayramı: Bunlarda Zilhicce'nin 12. günüdür.

Hıristiyanların tüm bayramları: Haç bayramı, Saint Barbara bayramı, Unsura bayramı vs. gibi bütün Hıristiyan bayramlarını kutlarlar. Mesela Salip bayramını tarımın başlaması olarak kutlarlar.

Dulam gününü kutlarlar: 9 Rebiülevvelde kutladıkları bu gün Hz. Ömer'in öldürüldüğü gündür. Bu gün şenlikler düzenlerler.

• İbn Teymiyye bunlar hakkında şöyle demiştir: "Nusayrîler denen toplum -Bâtınî olan diğer Karamita grupları gibi- inkarcılıkta Yahudiler'den ve Hıristiyanlar'dan daha ileridirler. Hatta birçok müşriklerden daha kâfirdirler. Zararları Tatar ve Frenk gibi muharip kafirlerin zararından fazladır. Müslümana karşı her düşmanla beraberdirler, Müslümanlara karşı Hıristiyanları tutarlar. Moğollar, İslâm diyarına girip Bağdad Halifesini öldürdüklerinde bunlardan destek ve yardım görmüşlerdir."

Menşei

Nusayrîlik, eski putperestlikten, yani Eflatunculuk, Mecusicilik ve Hıristiyanlık'tan izler taşır.

Etkili olduğu bölgeler

Günümüzde Nusayrîler, Lazkiye'nin Nusayrî dağlık bölgelerinde bulunurlar. Son zamanlarda Suriye'nin bölgedeki diğer şehirlerine de yayıldılar.

Bazıları da Filistin ve Lübnan'da bulunur. İran'da, Türkistan'da, Arnavutluk'ta ve Türkiye'de de değişik adlar altında azınlık birer grup olarak yaşarlar.

Kaynakça

1- *el-Cüzur et-Tarihiyye Linnusayriyye* — el-Huseyni Abdullah
2- *el-Milel Ve'n-Nihal* — Şehristanî
3- *Şerh Nehcülbelaga* — İbin Ebilhadid
4- *Resail İbin Teymiye* — Nusayrilerle ilgili bölüm
5- *el-Bakura es-Süleymaniye* — Adanalı Süleyman Efendi
6- *Tarih el-Aleviyyin* — M.Emin Galip et-Tavil
7- *Khutatuşşam* — Muhammed Kürt Ali
8- *Dairetü'l-Maarif el-İslâmiyye* — Nusayri bölümü
9- *İslâm Bila Mezahib* — Mustafa Eşşek'a
10- *Tarih el-Akiyde en-Nusayriyye* — Rene Dussau
11- *el-Alam* — Hayreddin ez-Zirkli
12- *Tarih el-Edep el-Arabi* — Karl Brokelman
13- *el-Harekat el-Batiniyye filalem el-İslâm* — Dr.Muhammed Ahmed el-Khatib
14- *Dirasat Filfirak* — Dr. Sabır Tuayma

NURSÎLİK

Tanım

İslâmî bir akım olup örgütlü hareketlerden çok, teşekkülünde Sûfî tarikatlara daha yakın bir cemaattir. Başlangıçta Türkiye'yi sarkan sekularist ve pozitivist tesirleri durdurmak amacı güden Nurculuk, Bediüzzaman Said Nursî ile Türkiye'de başlayan dinî bir harekettir. Özellikle bugün için bu harekein dayanak noktası, *"Risale-i Nur"* adındaki eserlerdir. Risale-i Nur eserleri 1926-1949 seneleri arasında yazılmıştır. Nursî'ye göre bunlar, kur'an-ı Kerim'in zamanın ihtiyaçlarına uygun tefsirleridir. Bilhassa "İmana ve iman düşmanlarına karşı mücadeleye" daveti üstlenmiştir Nur Külliyatı. Nurcular özel toplantılarda Said Nursî'nin risalelerini okuyup yorumlar ve bu yorumlarını başkalarına da aktarırlar. Aynı eserleri okuyan ve belirli yorumlarda birleşen bu ekol mensuplarına Nurcu denmektedir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Bediüzzaman Said Nursî (1873-1960): Doğu Anadolu'nun Bitlis vilayetine bağlı Hizan ilçesinin Van Gölü'ne yakın Nusr köyünde dünyaya geldi. Annesi ve babası Kürt'tür. İlk öğrenimini köyünde yaptı. Daha onsekiz yaşındayken dinî ilimlerin yanısıra, aklî ilimlerin büyük bölümüne de muttali oldu. Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Atıcılık, binicilik ve güreş sporları yaptı ve zühd ile basit bir hayat yaşamaya başladı. Van şehrinde onbeş yıl müderrislik yaptı. Terbiye ve irşad davasına burada başladı. Daha sonra İstanbul'a geçerek, Mısır'daki Camiu'l-Ezher gibi bir Camiatu'z-Zehra kurma teşebbüsünde bulundu. O sıralarda İstanbul'da bulunan Ezher Şeyhi Muhammed Bakhit, ile tanıştı. *Volkan* gazetesinde yazılar yayınladı.

Osmanlı devletinin ilmî konseyi olan *Daru'l-Hikme el-İslâmiyye*'ye aza seçildi (1918). 1908 yılında Sultan Abdülhamid'in, İttihad Terakki - Yahudi işbirliği sonucu düşürülmesinden sonra İttihad-ı Muhammedî Fırkası'nın ku-

rucuları (1909) arasında yer aldı.

İtilaf devletleri İstanbul'a girdiğinde onlara karşı mücadeleye girişen mücahidlerle birlik oldu..

Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Ordusu'nda subay olarak görev yaptı. Geceleri talebelerine ve askerlerine Kur'an öğretti. Rusların eline esir düşerek Sibirya'ya sürgün edildi. Ancak esaretten kaçıp Almanya ve Bulgaristan yoluyla Türkiye'ye dönmeyi başardı.

Anadolu'da İstiklal mücadelesini başlatan Mustafa Kemal Paşa Bediüzzaman'ı kendi tarafına çekmek izin kimi tekliflerde bulunmuşsa da o, bunları kabul etmeyerek siyasetten uzak durmaya karar vermiş ve meşhur "Euzubillahi Mineşşeytan Vessiyase" sözünü söylemiştir. Cumhuriyet ilân edildikten sonra, İslâm esaslarına gereken önemin verilmediğini görünce Ankara'dan ayrılır. Bundan sonra kendini ibadet ve nefsî terbiyeye verir.

Hilafetin kaldırılmasından sonra Türkiye'de kabul ettirilen laiklik ilkesine karşı gelmekten dolayı, hayatı boyunca, mahkemeden mahkemeye mapushaneden mapushaneye gönderildi.

Mahkemeler birkaç defa idamına karar verdi, ancak kimi nedenlerle bu hükümler uygulanmadı. Şeyh Sait ayaklanmasında (1925) İstiklâl Mahkemesi'nce sürgüne mahkûm edildi. Burdur, Isparta, Barla, Kasmatonu, Emirdağ'da çoğu kere mecburî ikamete zorunlu tutuldu. Yazdığı risaleler yüzünden hakkından pek çok kovuşturma açıldı. (Eskişehir, 1935; Denizli, 1944; Afyon, 1948; İstanbul, 1952).

Ömrünün son zamanlarını Isparta'da sürgün olarak geçirdi. Vefatından üç gün önce resmî makamlardan izin almaksızın Urfa'ya gitti. Orada sadece iki gün yaşadıktan sonra 1960 yılında Rahmeti Rahmana intikal eyledi.

Temel düşünce ve inançları

Bu cemaatin fikri, Risale-i Nur Külliyatı'nda toplanmaktadır. Bu fikirlere önemli ilavelerde bulunan kimse yok denecek kadar azdır.

- Cemaat, rehber ve yol olarak Allah'ın Kitabı'nı ve Resulü'nün Sünnetini seçmiştir.
- Bediüzzaman mütevazi, zahid bir insan olduğundan şüphe uyandıran her husustan uzak durmuş ve "Şüphelendiğini bırak, şüphelenmediğine sarıl" sözünü şiar edinmiştir.
- Şeytan vesveselerinden başka bir şey olmadığına inandığı siyasetten de hayatı boyunca uzak kalmaya özen göstermiştir. Mustafa Kemal Paşa, Said Nursi'yi kendi safına çekmek istemişse de o, siyasete sırt çevirmiş ve 1921'de Ankara'yı terkederek Van'a gelmiştir. "Şeytan ve Siyasetten Allah'a Sığınırım" şeklindeki meşhur sözü ve Ankara'dan ayrıldığı tarih, Eski Said'le Yeni Said merhaleleri arasındaki ayırım noktasını teşkil eder.
- Bediuzzaman tutuklu iken Eskişehir Mahkemesi'ndeki duruşmasında şöyle demiştir: "Sûfî tarikatlarında çalışanlardan biri olup olmadığını sorar-

sanız, sizlere derim ki: Bizim bu asrımız tarikatı değil, imanı kurtarma asrıdır. Tarikatsiz olan birçokları cennete girer fakat, imansız kimse cennete girmez." Yine demiştir ki: "İngiliz bakanı çirkin oyunlarını ne kadar yaparsa yapsın Allah'a yemin ederim ki, hayatımı ve canımı Kur'an için feda edeceğim." Bu sözüyle o zaman İngiliz müstemlekler Bakanı Gladiston'un, "Bu Kur'an Müslümanların elinde oldukça bizim yolumuzdan çekilemeyeceklerdir. Bu nedenle onu, onların hayatından uzaklaştırmamız gerekir" sözünü kastediyordu. Başka bir yerde ise şunları demiştir: "Bin ruhum olsa da hepsini Kur'an hakikatlerinden bir hakikat için feda etmeye hazırım. İslâm milletinden başka bir milliyet tanımam. Bunu size hapis adı verdiğiniz berzah önünde, beni ahirete götürecek töreni beklerken söylüyorum."

• Bir başka zaman da şu sözleri sarfetmiştir: "Vakarlı hocanın raksedenlerin elbisesini giymesi nasıl kendisine yakışmazsa, İstanbul'un da Avrupa elbisesi giymesi ona yakışmayacaktır." Buradaki sözleriyle Batı hayranlığına karşı çıktığını açıkça belirtmektedir.

• Mahkemelerde Bediuzzaman'a yöneltilen, kendisinin propagandasına ve taraftarlarının da çoğalmasına vesile olan başlıca suçlamalar şunlardır:

a) Laik devleti ve Atatürk inkılablarını ortadan kaldırmaya çalışmak

b) Türkiye'de dini şuuru uyandırmak

c) Gizli cemiyet kurmak

d) Atatürk'ü kötülemek

• Said Nursî, davet ve çalışmalarını aşağıda belirtilen sekülarist anlayışın ortaya koyduğu eylem oalanlarına karşı koymak amacıyla sürdürüyordu:

a) Hilafet'in kaldırılması

b) İslâm yasaları yerine medeni kanun ve özellikle İsviçre kanunun getirilmesi

c) Arap harfleriyle yazmayı kaldırıp onun yerine lâtin harflerinin kullanılması

d) Ezanın Arapça yerine Türkçe okunması

e) Turancılığın kabul edilmesi

f) Halkın şapka giymeye mecbur edilmesi

g) Tatilin cuma yerine pazara alınması

h) Dinî kıyafetin sadece din adamlarına mahsus olması

ı) Kur'an'ın 1931 yılında Türkçe'ye tercüme edilip camilere dağıtılması

j) Kurban ve Ramazan bayramı kutlamalarının yasaklanması, hicrî takvimin ve miras hükümlerinin değiştirilmesi

k) Âdet, gelenek ve fikir de Batıya yönelmenin başlatılması

l) Genel olarak halkın, özel olarak da gençliğin İslamî inançlarını köreltecek yolun açılması

• Bu cemaatle ilgili olarak özellikle son yıllarda göze çarpan bazı tesbitler de şunlardır:

a) Bu cemaate mensup gençlerin, İslâm ve Müslümanlara karşı olan ve siyasî hayatın büyük bölümünün içine sızan Yahudi oyunlarına, planlarına karşı koyabilecek düzenli bir İslâmî çalışma tesis edemedikleri söylenmektedir. Bazıları bunun sebebini, bu cemaatin kurulduğu zamanın şartları, ortaya çıkardığı şekilden başka bir şekle müsait değildir cümlesiyle izah etmektedirler.

b) Bediuzzaman'ın İttihad-ı Muhammedî Fırkası çok sürmeyip dağılmış; bir çalışmadan fazla bir şey elde edilmediği gibi, İttihatçıların dikkatini çekip davasını ortadan kaldırma çabalarına neden olmuştur. Hele bu cemaatin 1921 yılından itibaren siyasetten vazgeçmesi, taraftarlarını menfi yönde etkilemiş; bazılarının laik partilerin tuzağına düşmesine de sebep olmuştur.

c) 1925 yılında meydana gelen Şeyh Said ayaklanmasında pasif davranmış, kuvvetlerin bölünmesine neden olmuştur. Bu da laik devletin işine yaramıştır.

d) Nur cemaatine mensup bazı kişilerde özellikle son zamanlarda inzivaya çekilme, yüksekten bakma, nurcuların dışında kimseyi beğenmeme, bir kabuk içinde kalma gibi bir durum görülmektedir. Bu da Müslüman halk tabakalarını bölmekte, müslümanları şuurlandırmada engel teşkil etmekte, müslümanların birliğini parçalamaktadır.

• Said Nursî'nin vefatından sonra cemaat birbiriyle uzlaşmaya yanaşmayan üç ana kısma ayrılmıştır: Bir kısım Millî Selamet Partisi'ne geçmiş, bir kısmı tarafsız kalmış, üçüncü kısmı da Adalet Partisi'yle ittifak kurarak, Millî Selamet Partisi'ni karşısına almıştır. Ki bugün de benzer tavırları devam etmektedir.

Menşei

Nur Cemaati, Ehl-i Sünnet Velcemaatin inanç ve fikrini taşıyan İslâmî cemaatlerden biridir.

Cemaat, terbiye ve imanı kurtarma davasındadır. Bu da bazı yönleriyle Sûfî tarikatlarına benzer.

Bazıları da cemaate Medrese-i Yusufîye adı verirler. Demek isterler ki, iman yolunda hapis ve işkenceye tahammül ederken zulme karşı ancak hüccet, mantık ve sabırla karşılık verilmelidir.

Etkili olduğu bölgeler

Nur Cemaati Doğu Anadolu'da Kürtlerin çoğunluk olduğu bölgede sonra Erzurum ve Isparta ve dolayında yayılmış, bilahare İstanbul'a da intikal etmiştir.

Bu dava daha sonra tüm Türkiye toprakları üzerinde yaşayan insanlar arasında yayılmıştır.

Sayılarının bir milyonu geçtiği bilinmektedir. Birçokları ömürlerini *Risale-i Nur*'u elle yazıp dağıtmakla geçirirken gençler de dava yolunda büyük gayret göstermişlerdir.

Bu cemaatin Pakistan'da, Hindistan'da da taraftarları vardır. Amerika'da tahsil gören Türk talebeleri arasında da aktif taraftarları bulunmaktadır.

Kaynakça

1- Bediuzzaman (Hayatı ve Eserleri)	M.Zeki Aşur
2- Nursî (Hayatı ve Bazı Eserleri)	Dr.M.Said Ramazan
3- Bilinmiyen Yönleriyle (S.Nursi)	Necmeddin Şahiner
4- el-Mevsu'a el-Harekiyye (2 cüz)	Fethi Yeğen
5- Laiklik ve Türkiye'deki İslâmî Duruma Tesirleri	Abdülkerim Meşhedanî
6- Türkiye'de Çağdaş İslâmî Hareket	Mustafa Muhammed
7- el-Mesnevi el'Arabî	S.Nursi
8- Bediuzzaman Hakkında Makaleler	El'Umme Dergisi Dr. İmaduddin Halil
9- er-Racül es-Sanam	Terc. A. Abdurrahman

ONİKİ İMAM
(İMAMİYYE)

Tanım

İslâm dinînde Ali bin Ebî-Tâlib'in nas ve vasiyet ile imam ve halife olduğunu, imametin ancak onun soyundan gelenlere ait olduğunu kabul eden inanç yoluna *Şiîlik* denir. Şiîliğin hemen bütün kollarında ortak olan bu inanç, *İmamiyye* (Oniki imam) mezhebinde de vardır: Halifelik Allah emriyle Hz. Ali'ye verilmiştir; ancak onun soyundan gelenler halife olmalıdır. Ali soyundan gelenler (Oniki İmam) kutsal bir kişilik taşır. Ali'yi sevenleri sevmek (tevella), onu sevmeyenleri sevmemek (teberra) gerekir. Onikinci İmam ölmemiştir, kaybolmuştur; Allah'ın buyruğuyla dünyaya gelecek, bütün imamlara doğru yolu gösterecektir. İmamiyye mezhebinin bir başka kesin yargısı da, Hilafetin Ebu Bekir, Ömer ve Osman (r.a.)'dan önce Ali (r.a.)'nin hakkı olduğu görüşüdür. Şiîlik içinde *oniki imam mezhebi* büyük bir çoğunluğu teşkil eder. Şiâ deyince normal olarak akla gelenler de bunlardır. Tek hedefleri de kendi mezheplerini tüm İslâm âlemine yaymaktır. Ancak şunu da belirtelim ki, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'a tekabül eden fikir ve görüşleri de az değildir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• İmamiyye Mezhebi'nin kabul ettiği oniki imam sırasıyla şöyledir:

1- Ali bin Ebî Tâlib (r.a.): Murtaza adıyla da tanırlar. Raşid Halifelerin dördüncüsü ve Resûlullah'ın damadıdır. Hicret'in kırkıncı yılında, Ramazan ayının onyedisinde Kûfe mescidinde Haricîler'den Abdurrahman bin Mülcim tarafından şehid edildi.

2- Hasan bin Ali (r.a.): Mücteba da derler. Künyesi Ebû Muhammed'dir. Hicretin üçüncü yılında doğmuz (624), daha sonra H.670 tarihinde zehirlenerek şehit edilmiştir.

3- Hüseyn bin Ali (r.a.): Şehit de derler. Künyesi Ebû Abdillah'dır. Hicretin

dördüncü yılında doğmuş (625), H. 680 tarihinde Yezid'in ordusu tarafından Kerbelâ'da şehit edilmiştir.

4- Ali Zeyne'l-âbidîn bin el-Hüseyn (80-122): Seccad da derler.

5- Muhammed el-Bâkır bin Ali Zeyne'l-âbidîn (Ö. 114): Bâkır da derler.

6- Câfer es-Sâdık bin Muhammed el-Baktır (Ö. H. 148): Sâdık da derler.

7- Musa el-Kâzım bin Câfer es-Sâdık (Ö. 183): Kâzım da derler.

8- Ali er-Rızâ bin Musa el-Kâzım (Ö. 203): Rızâ da derler.

9- Muhammed el-Cevâd bin Ali er-Rıza (H. 195-226): Takî da derler.

10- Ali el-Hâdî bin Muhammed el-Cevâd (H. 212-254): Nakî da derler.

11- el-Hasan el-Askerî bin Ali el-Hâdî (232-260): Zekî de derler.

12- Muhammed el-Mehdî bin el-Hasan el-Askerî: Künyesi Ebu'l-Kasım'dır. Muntazar, huccet, sahibu'z-zaman ve Mehdî de derler. Şiîlere göre, babası Hasan el-Askerî'nin vefatından sonra, Samerra'da babasının evinde bir mazgala girip bir daha görünmedi. Kaybolduğu zaman bir rivayete göre dörtyaşında, başka bir rivayete göre sekiz yaşındaydı.

• İmamiyye'nin tarihte tanınmış şahsiyetlerinden biri de Abdullah bin Sebe'dir. Bilindiği gibi Yemen'li bir yahudi olup zahiren Müslüman görünmüştür. Yahudi düşüncesindeki tekrar dönmek, ölümsüzlük, dünyaya sahip olmak, yaratıklardan kimsenin gücü yetemeyeceği şeylere gücü yetmek, kimsenin bilmediğini bilmek, Cenab-ı Allah'ın (Haşa) başlangıcı olduğu ve unuttuğu gibi hususları Şiîliğe soktu. Yahudi iken, Yuşa bin Nun'un, Musa (s.a.v.)'in vasîsi olduğunu yaydı ortalığa; Müslüman olduktan sonra da, Ali (r.a.)'nin Muhammed (s.a.v.)'in vasisi olduğunu ileri sürdü. Medine'den çıkıp Mısır, Kufe, Fustat ve Basra'yı gezdi ve Hz. Ali'ye "Sen O'sun", yani "Sen Allah'sın" deme cüretini de gösterdi; bunun üzerine Hz. Ali kendisini öldürmek istedi; fakat Abdullah bin Abbasın tavsiyesi üzerine öldürmeyip Medain'e sürdü.

• Mansur Ahmed bin Ebî Tâlib: H. 588'de öldü. H. 1302 yılında İran'da basılan *el-İhticac* kitabının sahibidir.

• el-Küleynî: H. 1278'de İran'da basılan *el-Kafi* kitabının müellifidir. Bu kitap sünnet ehlinin Sahih-i Buharî'sine tekabül eder. İddialarına göre bu kitapta onaltıbin yüzdoksandokuz sahih hadis vardır. Halbuki Resûlullah'tan rivayet edilen sahih hadis sayısı altı bin civarındadır. *el-Kafi* kitabı hurafeler ve yalanlarla doludur.

• el-Hac Mirza Hüseyn bin Muhammed Takî en-Nurî et-Tabarsî: H. 1320 olmuş ve Necef'te toprağa verilmiştir. *Faslu' l-Hitab fi İsbat Tahrif Kitabı Rabbilerbab* isimli kitabın yazarıdır. Bu kitapta, Kur'an'da fazlalık ve eksiklik olduğunu, İnşirah sûresinde esasen "Vecealna Aliyyen Sıhrake" ibaresinin bulunduğunu iddia ediyor. Kitap H. 1289'da İran'da basılmıştır.

• Ayetullah el-Mamkanî: *Tenkiyh el-Makal fi Ahvali'r-Rical* adlı kitabın müellifidir. Şiîlerin Cerh tadil imamıdır. Bu kitapta Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer (r.a.)'e "Cibt ve Tağut" sıfatını veriyor.

• Ebu Cafer et-Tusî: *Tehzibul Ahkâm* adlı kitabın sahibidir. Muhammed bin Murtaza veya Molla Muhsin el-Kaşanî ile *el-Vafî* kitabının yazarıdır. *Vesail Eşşîa ila Ahalis Eyşeria, Biharu'l-Envar Fi Ahadis en-Nebî Ve'l-Eimme el-Athar, Menhecü's-Sadıkıyn, Şerh Nehcilbelaga* kitapları da bulunu.

• Ayetullah el-Humeynî: Bu asrın ileri gelen Şiî liderlerindendi. İran'da başını çektiği bir devrimle iktidarı ele geçirdi. *Keşfu'l-Esrar* ve *İslâm Hükümeti* adlı eserlerin sahibidir. Velâyetü'l-Fakih düşüncesini kabul etmesi ve devrimin ilk günlerinde İslâmî sloganlar ortaya koymasına rağmen daha sonra o da diğerleri gibi Şiîliğini ortaya koymaktan kendini alamadı.

Temel düşünce ve inançları

• *İmamet:* Ya açık bir nass'la olur yahut gizli bir nass iledir. Bunun isbatı için bir takım nasslar rivayet ederler. Mezheplerince de bunları tevil ederler. Ayrıca bu nasslar onlara göre bu konuda ilm-i yakîn ifade ederler. Dolayısıyla eski imamın, yeni imamı vasıfla değil, bizzat göstermesi lazımdır. Görüşleri "İmamet, Peygamber (s.a.v.)'in milletten ayrılırken, herkesin kendi görüşüne göre belirleyeceği şekle bırakması caiz olmayan önemli hususlardan biridir; kendisine rücu edilecek ve esas olacak bir şahsı belirlemesi gerekir" yönündedir. Bu konudaki delilleri ise, Resûlullah'ın Gadîr-Hum günü Hz. Ali'nin kendisinden sonra imametini nassan belirttiğidir. Yine iddialarına göre Hz. Ali, oğulları Hasan ve Hüseyn'i belirlemiş... ve böylece her imam kendisinden sonra gelecek imamı belirlemiştir. Bunlara *vasîler* derler.

• *Masumiyet:* İmamların tamamı masumdur. "Ondan, büyük-küçük, kasten veya yanlışlıkla, unutarak yahut içtihadın da hata ederek ya da Allah'ın onu hayata sevketmesi sebebiyle olsun, hiçbir şekilde günah sadır olmaz." İmamiyye bu konuda ittifak halindedir.

• *İlim:* İmamlardan herbirinde, şeriatı tamamlayacak olan ve Resûlüllah tarafından tevdi edilen ilim vardır. Onlar ledünnî ilme sahiptirler. İmamla Peygamber arasındaki fark, Peygambere vahyin inmiş olmasıdır. Resûlullah, her zamanda ve icabına uygun olarak halka beyan etmeleri için kendilerine şeriatın sırlarını tevdi etmiştir.

• *Harikulâdelikler:* İmamdan harikulâdeliklerin sadır olması mümkündür; buna mucize derler. Önceki imamın daha sonraki imamı belirlememesi halinde imamlık harikulâdeliklerle belirlenir.

• *Kaybolmak:* İnançlarına göre zaman veya asır aklen ve şer'an Hüccetullah'tan boşalmaz. İddialarına göre, onların onikincisi olan ve kaybolan İmam Mehdî Muntazar (Beklenen mehdî) da hâlen sağdır ve Allah kendisine çıkış izni verdiğinde kıyametin kopmasından önce zulümle dolmuş dünyayı adâletle doldurmak için gelecek ve tarih boyunca Şiîlere düşman olanlardan intikam alacaktır. Mehdî'nin zuhur edeceğine inandıklarından ötürü de, her akşam namazından sonra mazgalın kapısına gelip adını söyleyerek çıkmaya davet ederler ve gece karanlığı oluncaya kadar bu halde kalırlar; sonra "Ertesi geceye

ertelendi'' diye ertesi akşam aynı şeyi yaparlar.

• *Takiyye:* ''Korumak, sakınmak'' demektir. Buna göre imam can ve malını kurtarmak için, hakîkatte sahip olduğu görüş ve inancını saklayabilir veya aksini izhâr edebilir. Mezhebin önemli esaslarından biridir. Bunu terkeden namazı terketmiş gibidir. Kaim imamın yeniden zuhuruna kadar iptal edilmemesi gereken bir vaciptir. İmamın zuhurundan önce terkeden Allah'ın ve imamiyyenin dininden çıkmış olur. Delilleri: *''Meğer ki onlardan gelmesi muhtemel ve sakınılması gereken bir zarardan korkmuş olasınız''* (Âl-i İmrân, 18) mealindeki ayeti kerimedir. Beşinci imamları Ebu Cafer'den rivayet ettiklerine göre şöyle demiştir: *''Emîrlik bir görüş meselesi olduğu sürece, insanlarla (düşmanlarla) dıştan kaynaşın, ama içten onlara karşı çıkın.''* Takiyye mefhumunu o kadar genişlettiler ki, onu yalan söylemek ve haram işlemek derecesine vardırdılar.

• *Mut'a:* ''Geçici olarak evlenmektir. Delil olarak Nisa Suresi'ndeki âyeti gösterirler. Kadınlarla müt'a en iyi âdetlerden ve en hayırlı ibadetlerden biridir. Imamiyye'nin kabul ettiği mut'a nikâhında kadının, evlilik müddetinin ve ücretinin (mehir) muayyen olması şarttır. Müddetin bitiminden sonra yahut tarafların karşılıklı anlaşmasıyla müddetten vazgeçilmesi üzerine ayrılık meydana gelir. Mut'ayla evlenen kadın ve erkek birbirlerinde miras alamazlar. Belirli bir sürenin şart koşulduğu bu tip evlenmeyi İslâm haram kılmıştır. Ehl-i Sünnet'e göre, Mut'a evliliğinin topluma çok zararları olduğu malûmdur.

• *Fatıma Mushafı:* Bu adda bir mushafları olduğuna inanırlar. Küleynî *el--Kafi* kitabında (H. 1278 baskısı) Ebu Basir'in (Yani Cafer Sadık'ın) şöyle dediğini rivayeten belirtiyor: *''Bizde Fatıma (a.s.) mushafı var, dedi. Fatıma'nın mushafı nedir? Dedim. Bir mushaftır ki, sizin mushafınızın üç misli, sizin Kur'an'ın onun içinde bir harfi bile yok.''*

• *Beraet (uzaklaşış):* Üç Halifeden; yani Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman(r.a.)'dan beri (uzak) olduklarını söylerler ve en kötü vasıfları onlara isnad ederler.Çünkü (iddialarına göre) Hz. Ali'nin hakkı olan hilafeti gasbettiler. Her önemli meselede Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'i lanetler, birçok ashabı da kötülerler. Müminlerin anası Aişe'yi de kötülemekten çekinmezler.

• *Aşırılık:* Bunlardan bazıları Hazreti Ali'nin şahsiyeti hakkında çok aşırı gider. Şiîlerin bir fırkası olan Seseîler kendisini ilah derecesine koyarlar. Bazıları ise Cebrail'in, vahyi Hz. Ali'nin yerine, yanlışlıkla kendisine çok benzeyen Hz. Muhammed'e indirdiğini iddia ederler. Bunlar bu konuda kargaların birbirine benzeyişini örnek gösterdiklerinden, kargacılar manasında olan Gurabiyeciler adını aldılar.

•*Gadîr Bayramı:* Şiîlerin bu bayramı Zilhicce'nin 18. günüdür. En büyük bayram derler. Bu gün Kurban ve Ramazan bayramından önde gelir. Peygamberin hilafeti Hz. Ali'ye vasiyet ettiğini iddia ettikleri bu günde oruç tutmaları sünnettir. Bir diğer bayramları da Nevruz Bayramı'dır. Putperestlerin bayramı olan bugünde yıkanmak ve gusletmek sünnettir. Rabiulevvel'in dokuzuncu günü de Şiîlerin bir bayramıdır. Babaları Baba Şücauddin'in bayramıdır. Bu ise, as-

lında Hazreti Ömer'i şehit eden mecusî Ebu Lü'lü'e'den başkası değildir. Muharrem ayının ilk on gününde de ağıt söylemek ve dövünmek gibi şeran haram olan birçok hareketlerde bulunurlar. Böyle yapmakla günahlarının affedileceğini sanırlar. Kerbelâ, Necef ve Kum'da tam bir bidat bu tip davranışları her yıl alenen yerine getirirler.

Menşei

Şiîlik'in Cemel, Hz. Osman'ın öldürülmesi ve Sıffin vakıası ile başladığı yolunda üç ayrı görüş vardır.

Şiîlik'te, özellikle mülk ve veraset konusunda Fars inançları ağır basmaktadır. Eski İranlılar kendilerini yenen Müslüman Araplar'dan intikam almak için, İslâm adı altında Şiîlik'i kendilerine âlet etmişlerdir.

Şiî düşüncesine Buddhizm, Brahmanizm ve Mani dini gibi Asya'dan gelen inançlar da karışmıştır. Mesela tenasüh ve hulûlü benimsemişlerdir.

Şiî düşüncesi putperestlik, Asurî ve Babil izlerini taşıyan Yahudilik'in değer yargıları da bulunur.

Ali bin Ebî Tâlib ve Ehl-i Beyt'ten olan diğer imamlar hakkındaki sözleri Hıristiyanların Hz. İsa (a.s.) hakkındaki sözlerine çok benzer. Bayramlarını kutlayış biçimleri, resimlendirmeleri, harikulâdelikler uydurup bunları imamlara nisbet etmeleri hep Hıristiyanlık'tan alınmadır.

Etkili olduğu bölgeler

İmamiyye fırkasının merkezi hâlen İran'dır. Irak'ta da çok sayıda Şiî bulunmaktadır. Aynı zamanda Pakistan ve Lübnan'a kadar da yayılmıştır. Suriye'de de çok az sayıda bulunan bu fırkanın mensupları, Şiiliğin çok aşırı bir grubu olan Nusayrîler'le sıkı ilişki içindedirler.

Kaynakça

1- *İslâmî Mezhepler* — Muhammed Ebu Zehra
2- *Makalatü'l-İslâmiyyin* — Ebu'l-Hasan el-Eş'arî
3- *İmam Şâfiî* — Muhammed Ebu Zehra
4- *İmamiyye ve İlk Şiilerin Tarihi* — Dr. Abdullah Feyyaz
5- *Dirasat Filfirak* — Dr. Sabır Tuayme
6- *Onikiler Tuhfe Muhtarası* — Muhibbuddin el-Hatib
7- *el-Milel Ve'n-Nihal* — Şehristanî
8- *Şiîler ve Sünnîler* — İlahi İhsan Zahir
9- *Şiîler ve Şiîlik* — İlahi İhsan Zahir
10- *Şiîler ve Ehl-i Beyt* — İlahi İhsan Zahir
11- *Şiîler ve Kur'an* — İlahi İhsan Zahir
12- *el-Fisal filmilel vel'ehva ve'n-Nihal* — İbn Hazm
13- *el-Khututu'l-Arıyda* — Muhibbuddin el-Khatib

ROTARİ KULÜBÜ

Tanım

Rotari, Beynelmilel Yahudilik'in kontrolü altında bulunan masonik bir örgüttür. Bu isim, dönme; nöbetleşe, sırayla yapma anlamına gelen "rotation" kelimesinden alınmıştır. Çünkü kulüp üyeleri kendi bürolarında ve kendi aralarında sırayla, nöbetleşe toplantıları yaparlar ve bir takım kararlar alırlardı. Kulüp üyeleri yaldızlı tekerlek biçiminde bir rozet takarlar. Bu kulüpler milletlerarası bir teşkilâttır. Güya ticaret ve sanayi hayatında ve serbest mesleklerde doğruluk, dürüstlük, güven ve dayanışma idealini hâkim kılmayı amaçlar.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• 1905 yılında avukat Paul Harris, Şikago şehrinde ilk Rotari Kulübü'nü kurdu. Üç yıl sonra kulübe üye olan Charly Berr, 1942 yılına kadar örgütün sekreterliğini yürüttü ve örgütün gücünü artırdı. Paul Harris, 1947 yılında öldüğünde örgütün seksen ülkede altmışsekizbin şubesi ve üçyüzyirmiyedibin bin üyesi vardı.

• Kulüp, 1911 yılında İrlanda'nın Dublin şehrinde, daha sonra İngiltere'nin çeşitli şehirlerinde örgütlendi. Bu konuda Mister Moro büyük faaliyetler gösterdi. Rotari Kulübü, Madrid şehrinde 1921 yılında açıldı, fakat çok geçmeden tekrar kapanarak açılmasına bir daha müsaade edilmemiştir. Rotari Kulübü 1921 yılında, Filistin'de şube açtığında, İsrail devleti henüz bir hayâlden ibaretti. Bu şube Ortadoğunun en eski şubesi ünvanını taşımaktadır.

• 1930'lu yıllarda Fransız emperyalizmi öncülüğünde Rotari Kulübü, Cezayir ve Fas'ta da şubeler açtı. Rotari'nin Trablusgarp'ta bulunan şubesinin yöneticilerinin başında Mister John Robenson ve Mister Fon Krigg gelmektedir.

• Yakub Barzeiv, 1947 yılında İsrail Rotari Kulübü başkanıyken, İtalyan Rotari Kulübü'nün Sicilya'daki Tawer Mina şehrinde düzenlediği toplantıya katıldı. İsrail heyetiyle birlikte birkaç Arap ülkesinden, gelen heyetlerin katıldığı

bu toplantıya Barzeiv, Arap-İsrail toplantısı adını verdi. Bu toplantıda ilk konuşan Tunus Rotar Kulübü'nde Muhtar Aziz oldu.

Temel düşünce ve inançları

• Çeşitli fırkalar ve din mensupları arasında yakınlaşmayı sağlamak amacıyla, sosyal ve kültürel hizmetlerde bulunur. Toplantı, seminer ve konferanslarında dinler arasındaki farkların ve anlaşmazlıkların kaldırılmasını savunur. Bu konferans ve toplantıların diğer bir maksadı da Yahudilerin ekonomik ve siyasî amaçlarına hizmet edecek bilgiler toplamak ve toplumsal çöküşe yol açacak bazı âdetleri yaymaktır. (Üyeliğin sadece toplumda etkili mevkilere sahip olanlara verilmesi bu hususu açık bir şekilde göstermektedir.)

• Üyelik şartlarında ve üyeler arasındaki ilişkilerde din, vatan ve millet gibi özellikler dikkate alınmaz. Buna rağmen Rotari Kulübü, üyelerine tanıdığı dinlerin bir listesini dağıtmıştır. "Buddhizm, Hıristiyanlık, Konfüçyüscülük, Hinduizm, Yahudilik, Muhammedîlik ve Taoizm" Rotari Kulübü tarafından tanınan dinlerdir.

• Kulübün çalışma sisteminde Yahudilerin çok önemli ve etkili bir hâkimiyetleri vardır. Bu yüzden her kulüpte en az bir veya iki Yahudi üye bulunmaktadır. Haftalık toplantılar yaparlar. Bir üyenin yılda en az toplantıların %60'ında hazır bulunması şarttır.

• Üyelik kapısı herkes için açıktır. Ancak tam üye olmak için kulüp tarafından kendi öncülerine göre bir seçme yapılır. Kısaca tam üyelik için kulübün daveti beklenir. Üyelerin sınıflandırılması mesleklere göredir. Sınıflandırmaları yetmişyedimesleği içine alır. Ancak Rotari Kulübü'ne işçi sınıfı giremez. Üyeler yüksek seviyeli olanlardan seçilir. Her meslekten bir üye olması şarttır. Fakat bu kaide bazan bozularak arzulanan bir üye alınır veya istenmeyen bir üye çıkarılır. Üyelerin yaş ortalamasını muhafazaya çalışırlar. Bunu da örgüte gençleri alarak yapmaya çalışırlar.

• Her kulübün idare meclisinde, kulübün eski başkanlarından bir veya iki kişinin bulunması şarttır.

• Bir Rotari Kulübü'nün üç yıllık üyeliğini yapan Charles Malden, şu açıklamaları yapmıştır:

• Kulübün masonluğa bağlılığı her fırsatta belirtilmektedir. Rotari Kulüplerinin çoğunda mason üyelerin sayısı üçte birden fazladır.

• Bazı hallerde Rotari üyeliği sadece masonlara verilmiştir. 1921'de İngiltere'nin Edinburg Kulübü'nde olduğu gibi.

• Fransa'nın Nans Locası 1881'de şöyle bir karar almıştır: "Masonlar, başkalarıyla birlikte bir cemiyet kurmaları halinde idareyi başkalarına kaptırmamalıdırlar. İdare masonlar eliyle mason prensiplerine göre faaliyet yürütmelidir."

• Mason hareketleri bazı baskı ve takibat sonucu engellenecek olursa bu, Rotari Kulüplerin daha güçlü ve daha faal duruma gelmelerini sağlar. Çünkü

böyle durumlarda masonlar çalışmalarını Rotari Kulüpleri'ne naklederler. Baskı bitince her şey eski haline döner.

Menşei

Mason teşkilâtları ve Rotari arasında din, vatan vb. düşünceler ile üyelik, örgüt çalışması konularında büyük benzerlikler vardır.

Masonlukta da, Rotari'de de insana bakış açısı aynıdır. Her ikisi de eşitlik, kardeşlik ve insanlığın birliği gibi yaldızlı sloganların arkasına sığınırlar. Aslında tek amaçları milletler arasındaki kültür farklılıklarını eritip insanları tek tip haline getirmek, sadece Yahudilerin sömürüsüne ve dünyayı yönetmesine zemin hazırlamaktır.

Rotari ile aynı paralelde çalışan bazı teşkilâtlar da vardır: Lions, Kivani, Exchange, Yuvarlak Masa, Kalem, Binai Birth... Bu teşkilâtlar arasındaki tek fark, taraftar ve destekçi kazanmak için uyguladıkları çalışmalardaki basit ayrılıklardır.

Rotari ve benzeri kulüpler, masonların sultası altında olmalarından dolayı, masonlarla birlikte teorik ve pratik olarak Beynelmilel Yahudilik'e bağlıdırlar. Bu örgütlerin imkân ve faaliyetleri tamamen Yahudilerin çıkarına hizmet eder.

Masonlukla Rotari arasındaki fark, idare şekillerinden kaynaklanır. Rotari'nin herhangi bir şubesinin açılması için milletlerarası örgütün onayından geçmesi ve daha önceden kurulmuş bir büronun kontrolü altında olması şarttır.

Etkili olduğu bölgeler

Rotari Kulüpleri ilk olarak 1905 yılında Amerika'da kuruldu. Sonra İngiltere'de ve bazı Avrupa ülkelerinde, daha sonra da dünyanın birçok ülkelerinde şubeler açtı.

Bu örgütün Mısır, Ürdün, Tunus, Cezayir, Libya, Fas ve Lübnan gibi Arap ülkelerinde de şubeleri bulunuyor. Ayrıca İsrail'de de bir şubesi vardır. Ortadoğu Rotari Kulüpleri merkezi Beyrut'tadır.

Kaynakça

1- *Bütün Çıplaklığıyla Masonluk*	Dr.M. Ali ez-Zubi
2- *Masonluğun İçyüzü*	Cevad Rifat Atilhan
3- *Masonluk*	Misbahulislam Faruki
4- *Beynelmilel Yahudiliğin İslam ve Hıristiyanlığa Olan Tehlikesi*	Abdullah Ettel
5- *Belanın Kökleri*	Abdullah Ettel
6- *Envarul Ahad Dergisi*	Sayı 4627
7- *el-Fikrul İslam Dergisi*	Sayı 1/1974
8- *Kuveyt'in el-Kabes Gazetesi*	14/3/1974
9- *Libya'nın el-Alem Gazetesi İlavesi*	Ağustos 1969
10- *Filistin Dergisi*	Ekim 1969

11- Rotary Kulüplerinin İçyüzü Kuveyt İslah Cemiyeti
12- Rotary And Brothers Charibs, F. Marden
13- To Wards My Neighbour G.R.H. Nitt
14- My Rode To Rotary Ravl. P. Harris
15- Rotary Service
16- Service in Life And Work.

SÂBİÎLER

Tanım

Sâbiîler, El-Cezire ve Harran'da yaşayan iki Hıristiyan topluluğun ortak adıdır (IX-XII. yy.). Tarih kaynaklarında X. yüzyıldan sonra görünmeye başlayan Sâbiîlerin Mandeîler denen kolu günümüze kadar gelmiştir. Bunlar, Yahya (a.s.)'yı kendi peygamberleri olarak kabul ederler; gezegenleri, yıldızları takdis ve tazim ederler. Kutup yıldızına yönelmek ve akan sularda vaftiz yapmak bu dinin en önemli özelliklerindendir. Bunun için Vaftizci Yahya Hıristiyanları diye de anılırlar. Uzun zaman İslâm hâkimiyeti altında yaşamış ve cizye vermişlerdir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Mandeî Sâbiîleri, dinlerinin Âdem (a.s.) zamanından beri var olduğunu iddia ederler. Samî ırkındandırlar. Yahya (a.s.)'nın kendileri için gönderilmiş bir peygamber olduğunu ileri sürerler. Önce Kudüs'te yaşıyorlardı. Milattan sonra Filistin'den sürüldüler ve Harran'a yerleştiler. Harran'da bulunan diğer Sâbiîler'den de etkilenerek gezegen ve yıldızları takdis etmeye başladılar.

Bir kısmı Harran'dan sonra şimdi bulundukları Irak'ın güneye gidip yerleşti; bir kısmı da İran'a göçetti. Şimdi bunlar Bataih Sâbiîleri olarak tanınırlar.

• Kenzbara Şeyh Abdullah bin Şey Şam, ruhî başkanları sayılır. Şeyh Sam 1969 yılına kadar Bağdat'da idi. 1954 yılında Bağdat'ın Kahr mahallesindeki İngiliz Büyükelçiliği'nin komşusuydu.

Temel düşünce ve inançları

• Din adamının vücut ve organlarının sağlam olması, evli ve çocuklu olması, sünnet olmamaması şarttır. Bu şartlara haiz din adamlarının sözü doğum, adlandırma, vaftiz, evlendirme, namaz, kesim ve cenaze işlerinde geçerlidir. Derecelerine göre şöyle sıralanırlar:

Helali: Şemmas da denir. Cenazelerde yürür; halk için kesim usullerini kontrol eder. Helalinin bakire kızla evlenmesi şarttır. Dulla evlendiği takdirde de-

recesi düşer ve vazifesi elinden alınır. Tekrar vazifesine dönmesi için hem kendisinin, hem de eşinin akar suda üçyüzaltmış defa vaftizi gerekir.

Tarmida: Helali vaftiz ve dua kitaplarını *Sedra Enşmatha* ve *Neyani* iyice okuyup anladıktan sonra Mandei (Tapınak)'nın yanındaki suya dalmak suretiyle vaftiz edilir. Bundan sonra düş olmaması için yedi gün uyumaz. Böylece helali derecesinden Tarmida derecesine yükselir. Görevi bakire kızların nikâhını kıymaktır.

Abisak: Dullara nikâh kıyan Tarmida sonra Abisak olur ve bu derecesini muhafaza eder.

Kenzbarra: Hiçbir dulun nikâhını kıymayan Tarmida, *Kenzarabba* kitabını ezberlediği takdirde Kezbarra olabilir. Böylece bu kitabı tefsir edebilir ve başkasına caiz olmayan işler kendisi için caiz olur. Fırkadan bir kimseyi öldürse bile ceza görmez. Çünkü ilâhî başkanın vekili sayılır. Öldürmekte serbesttir.

Reyş Ümme: Yani milletin başkanı demektir, millete sözü geçen kimsedir. Bugünün Sâbiîleri arasında bu dereceye varan kişi yoktur. Çünkü geniş ilim ve üstün güce sahip olması gerekir.

Rabbanî: Bu mertebeye sadece Zekeriya Aleyhisselam'ın oğlu Yahya Aleyhisselâm varbilmiştir. Bu mertebede aynı zamanda iki şahsın bulunması düşünülemez. Nurlar aleminde yaşar, sonra din emirlerini fırkasına tebliğ etmek için yeryüzüne iner, sonra tekrar nur alemine yükselir.

• Prensipte, mahlûkun eremeyeceği, duygu organlarının tesbit edemeyeceği ezelî bir Yaratıcı ilâhın varlığına inanırlar. Ancak bu ilâhtan sonra, ilâhın işini görmek üzere üçyüzaltmış kişinin yaratıldığını ileri sürerler. Fırkaya göre bu şahıslar ne ilâh, ne de melektir. Şimşek, yıldırım, yağmur, güneş, gece ve gündüzü meydana getirirler. Bunların gaybı bildiğine ve her birinin nurlar aleminde kendine has memleketi olduğuna inanırlar. Bu üçyüzaltmış şahsın diğer canlılar gibi yaratılmayıp Allah'ın, onları adlarıyla çağırarak meydana getirdiğini; herbirinin kendi sınıflarından kadınlarla evlendiğini; bunlardan birinin bir kelimesiyle kadının hamile kalıp, kendisi gibi birisinin meydana geldiğini ileri sürerler. Bu paraleldeki inançlarına göre de, gezegenler meleklerin evleridir, bu nedenle gezegenleri tazim ve takdis ederler.

• Sâbiîlerin tapınağına *mandei* denir. Burada mukaddes kitapları bulunur. Din adamları vaftiz edilir. Akarsuların sağ kenarında kurulur. Güney taraftan içeri giren kutup yıldızının karşısında bir kapısı bulunur. Tapınağın içinde nehir suyu ile bağlantılı bir kanalın bulunması şarttır. Tapınağa kadınlar giremez. Çalışma saatlerinde Yahya sancağının bulunmasına dikkat edilir.

• Her gün üç defa *namaz* kılarlar. Güneşten evvel, öğle vakti ve gün batımından önce. Pazar ve bayram günlerinde cemaatle kılınması gerekir. Namazlarda ayakta durmak ve rüku ile oturuş vardır; secde yoktur. Takriben bir saat 15 dakika sürer. Namaz kılan temiz elbisesiyle, yalın ayak, oğlak burcuna yönelir; yedi defa okuduğu dualarda rabbini temcid eder, yardım ister ve nurlar alemine bağlanmasını kolaylaştırmasını niyaz eder.

• Günümüz Sâbiîleri orucun haram olduğunu ileri sürerler. Çünkü onlara göre oruç, Allah'ın helâl ettiği şeyleri haram kılma kabilindedir. Ancak yıl boyunca ayrı ayrı olmak üzere otuzaltı gün et yemezler. Kimi kaynaklarda Sâbiîlerin eskiden her yıl otuz gün oruç tuttukları da belirtmektedirler.

• Taharet erkekler için olduğu gibi kadınlar için de farzdır. Taharet, tabiî yatağıyla bağlantılı olan akarsu ile olur ancak. Cenabetlik tahareti (guslü) gerektirir. Gusül, niyetlenip bir şey okumadan üç defa suya dalmak suretiyle olur. Cenabet halinde olan için dua okumak caiz değildir. Suya daldıktan sonra abdest almak gerekir. Ayrıca her namaz için abdest almak şarttır. Abdest, yüzü kutup yıldızına doğru çevirip, özel dua okuyarak alınır, Müslümanlarınkine benzer bir şekildedir. Abdesti bozan şeyler şunlardır: Küçük su, büyük abdest, yel, hayz ve nifas (lohusa) halinde olan kadınlara dokunmaktır.

• Vaftiz, bu dinin en önemli alâmetlerinden biridir. Akarsuda olması şarttır. Vaftiz ister yaz, ister kış olsun suya dalmak suretiyle olur. Din adamları son devirlerde banyolarda (Hamamlarda) gusül etmelerine izin verdikleri gibi taharet için (Abdest) pınar sularını da caiz gördüler. Din adamlarının kontrolü altında yapılması şart olan Vaftiz doğum, evlenme, cemaat, bayram münasebet gibi çeşitli nedenlerle yapılır:

a) Doğum: Doğan çocuğun doğum pisliğinden temizlenmesi için kırkbeş gün sonra vaftiz edilmesi gerekir. Çocuğun yüzü kutup yıldızına doğru çevrilir ve dizine kadar akarsuya batırılır, eline yeşil yüzük takılır.

b) Evlenme vaftizi: Tarmida ve Kanzabra'nın huzurunda pazar günü yapılır. Özel elbise giydirilerek Felesta kitabından okuyup üç defa suya girilir, sonra gelin ve damad ayrı ayrı nehirden doldurulmuş bir şişe (mambuha) sudan içer. Beh'a'dan yerler ve alınlarına susam yağı sürülür. Bundan sonra, necis olduklarından kimse onlara yedi gün dokunmaz. Evlilikten yedi gün sonra yeniden vaftiz edilirler. Kendileriyle birlikte yeyip içtikleri tabak ve bardaklar da vaftiz edilir.

c) Cemaat Vaftizi: Her artık yılda kutlanan Pence bayramında olur ve beş gün sürer. Fırkaya mensup erkek, kadın, küçük büyük herkes hergün yemekten önce üç defa akarsuya dalarlar. Bundan maksad geçen yıl içerisinde işlenen günah ve hataları bağışlatmaktır. Pence günlerinde vaftiz hem gece, hem de gündüz yapılırken, diğer mevsimlerde sadece gündüz ve pazar günleri yapılır.

ç) Bayram vaftizleri:

Büyük Bayram: Herkes evinde otuzaltı saat çıkmamak üzere itikâf eder. Düşünü, sevinçlerini bozacağından şeytanın yaklaşmaması için bu süre içinde gözlerini yummazlar. İtikâf hemen sonra suya girerler. Bayram dört gün sürer. Bayram günlerinde dünya ile ilgili hiçbir iş yapmayıp kuzu ve tavuk keserler.

Küçük Bayram: Aslında bir gündür. Ancak ziyaretlerin yapılması için üç gün uzayabilir. Büyük bayramdan tam yüzonsekiz gün sonra olur.

Pence Bayramı: Az önce sözünü ettiğimiz bu bayram küçük bayramdan dört ay sonra gelir.

Yahya Bayramı: Bir gün olup günlerin en mukaddesidir. Pence bayramından altmış gün sonra gelir. Kendilerine mahsus gönderildiğini iddia ettikleri Yahya (a.s.)'nın doğum günüdür. Yahya Peygamber zamanın uzaması nedeniyle Âdem (a.s.)'in dinine yapılan inhirafları giderip eski haline getirmek için gönderilmişti.

d) Can çekişenin vaftizi ve defni:

Can çekişen Sâbiînin ölmeden önce vaftizi yapılmak üzere akarsuya götürülmesi gerekir. Vaftizsiz ölen necis olur ve ona dokunmak haramdır. Vaftiz sırasında yüzü kutup yıldızına doğru çevrilir ve yıkandıktan sonra evinde yatağına yüzü kutup yıldızına dönük şekilde oturtulur ve eceli gelinceye kadar bu hal üzere bırakılır. Ölümünden üç saat sonra yıkanır, kefenlenir ve bulunduğu yerde defnedilir. Bir şehirden başka bir şehir veya köye nakli caiz değildir.

Başkası tarafından öldürülen veya ansızın ölen yıkanmaz ve ona dokunulmaz Kenzabara vaftiz görevini yerine getirir. Sâbiî defnedilirken arkası üstü uzatılır. Yüzü ve ayakları oğlak burcuna dönük olur. Yeniden dirildiğide sabit yıldızla karşı karşıya olacak vaziyette defnedilir. Ölünün ağzına kabrini kazan iki kazmanın çıkardığı topraktan biraz koyarlar. Ölenin yakınlarına ağlamak ve dövülmek haramdır. Onlara göre, ölüm sevinci gerektirir. Yahya'nın zevcesine vasiyet ettiği gibi matem günü, günlerin en sevinçlisidir. Bunlara göre cehennemde ebedî kalmak yoktur. İnsanoğlu ölünce ya cennete, ya da temizlenme yerine intikal eder. Orada temizleninceye kadar azab görür; temizlendikten sonra ruhu yücelir. Ruh ebedî, cesed ise fanîdir.

- Bakirelik: Kenzebra'nın annesi veya eşi bakireliğinin sağlam olduğundan emin olmak için, damada teslim etmeden önce vaftiz akabinde bakire kızları kontrol ederler. Evlenmeyen erkek için ne dünyada, ne de ahirette mükafat vardır. Erkek halinin müsaid olduğu kadar evlenebilir.
- Günah: Bir kız veya kadın zina suçu işlerse öldürülmez; terkedilir. Bu durumda olan kadın veya kız akarsuda yıkanmak suretiyle günahını üzerinden atabilir.
- Boşama: Sâbaiîlerin dininde boşama yoktur.. Ancak ahlâkî büyük bozukluklar tesbit edildiği takdirde Kenzabra yoluyla eşler birbirinden ayrılır.
- Hicrî tarihin doğru olduğuna inanır ve kullanılırlar. Bunun en önemli iki sebebi, Peygamberimiz (s.a.v.)'in mukaddes kitaplarında zikredilmesi ve Müslümanlar'la bir arada yaşamalarıdır.
- Hıristiyanlar gibi pazar gününü takdis eder ve hiçbir iş yapmazlar.
- Lacivert renkten nefret ederler ve dokunmazlar
- Gök ve yıldızlara bakmak suretiyle, bazı astronomik hesaplarla gelecek hakkında tahminde bulunmaya çalışırlar. Genç erkek ve kızlar evlenebilecekleri mutlu günü tesbit etmesi için kâhine danışırlar. Ayrıca bu kâhinler yıldız bilimi yoluyla ticaret veya yolculuk yapmak isteyenler için de uygun zamanı tesbit ederler.
- Her dinî münasebet için ayrı elbiseleri olduğu gibi, her dinî seviye için de özel bir giyim tarzı vardır.

• Hangi bir şahıs çocuğu olmadan öldüğü takdirde Mutahhir'den ahir âleme, oradan da nur âlemine geçer. Ruhu başka bir vücuda geçip evlenir ve çocuk getirir. Tenasüh'e de inanırlar.

• Şurub şeklinde içilen ilaçları kullanmazlar; ancak merhem ve iğneye itiraz etmezler.

• Şahitlerin huzurunda din adamları tarafından kesilmeyen hayvan eti yenmez. Kesecek olan apdest aldıktan sonra keseceği hayvanı üç defa suya daldırır ve özel dinî dualar okuduktan sonra yönünü kuzeye çevirerek keser. Hayvanın kanının son damlasına kadar akması lazımdır. Pence bayramı dışında gün batışından doğuşuna kadar kesmek haramdır.

• Din kitaplarına göre miras sadece babanın büyük oğlunun hakkıdır. Ancak Müslümanlar'la bir arada yaşamaları nedeniyle İslâmî Miras Kanunu'nu kabul etmişlerdir.

Kitapları

Süryanî diline yakın Samî dilinde yazılı çeşitli mukaddes kitapları vardır ki, bu kitaplar inanç birimlerini göstermeleri bakımından önemlidir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Kenzarabba: Yani büyük kitap demektir. Bunun, Adem (a.s.)'a nazil olan sayfalar olduğuna inanırlar. İçinde dünyanın kuruluş nizamı, yaratıkların muhasebesi, dua ve kıssalar vardır. Irak müzesinde tam bir nushası mevcuttur. 1815'de Kopenhag'da, 1869'de de Leipzig'de basılmıştır.

Daraşat İdihya (Yahya'nın emirleri): Bu kitapta peygamber Yahya (a.s.)'ın emirleri ve hayatı yazılıdır.

Felsta: Nikâh, şer'î nişan, evlenme ve benzeri törenlerle ilgilidir.

Sedrat Idnişmatha: Vaftiz, defin ve yası, keza ruhun cesedden yere intikal ettiği oranda da nur alemine geçtiği hususlarla ilgilidir. Medain dilinde yazılı bir nüshası Irak müzesindedir.

Duyunan kitabı: Bazı ruhanilerin hayat hikâyelerini ve resimlerini ihtiva etmektedir.

İsfer Malvaşa kitabı: Burçlarla ilgili bir kitaptır. Astronomi yoluyla gelecekte vukuu bulacak olaylardan bahseder.

Neyanî kitabı: Dinî dua ve ilâhîlerle ilgilidir. Bir nüshasi Irak müzesindedir.

Kamaha Zahaika Ziva: İkiyüz satırlı bir muskadır. Bu muskayı taşıyanın silah veya ateşten etkilenmeyeceğine inanırlar.

Tefsir Buğra: İnsan anatomisi, fizyonomisi ve her mevsim için yenmesi caiz olan yemeklerden bahseder.

Tresser Elf Şiyala: Onikibin soruyu kapsayan bu kitap, âyinlerde yapılan hatalar ve bu hataların affı, keza âyinlerin yerine getirilmesiyle ilgilidir.

Taharetlenme âyini kitabı: Divan şeklinde olup, Vaftiz çeşitlerini ihtiva eder.

Kadavakadfiata: Bir münacat kitabıdır.

Menşei

Sâbiîler bir arada yaşadıkları diğer toplulukların dinlerinden etkilendiler.

Sâbiîlerin eskiden tanınmış dört fırkası vardır: Ruhanîler, Heykelciler, Şahıscılar ve Hulûlîler.

Kur'ân'da adları Yahudiler, Hıristiyanlar, Mecusîler ve müşriklerle birarada zikredilmektedir (Bakara 62, Maide 69, Hacc 17). Yahudiler ve Hıristiyanlar gibi cizyenin onlardan da alınıp alınmaması konusunda özel hükümlere tâbidirler.

Tarihin bir devrinde yaşayıp kaybolan Harranlı Sâbiîlerin inançları şimdiki Mandeî Sâbiîlerin inançlarından biraz farklıdır.

Sâbiîlerden günümüzde sadece Bataih Sâbiîleri kalmıştır. Bunlar Irak ve İran'ın güneyindeki büyük nehirlerin kıyılarında yaşıyorlar.

Komşu oldukları Yahudi, Hıristiyan ve mecusîlerden de epeyce etkilenmişlerdir.

Filistin'den kovulmalarının akabinde komşu oldukları Harranlıların gezegen ve yıldızlara tapma veya en azından takdis ve tazim etme inançlarından da etkilendiler. Astronomi ve yıldız hepaslarını da onlardan öğrendiler.

Suriye'de yerleşen Yeni Eflatunculuk'tan etkilenerek maddeci dünyada Ruhi Feyz'in olacağına inanmışlardır. Yunan felsefesinin etkisine de Sâbiîlerin kitaplarında rastlamak mümkündür.

İbrahim (a.s.) zamanında bilinen dinî felsefeden de etkilenmişlerdir. (O zamanlarda insanlar gezegen ve yıldızların insanların hayatını etkileyeceğine inanırlardı. Bu nedenle İbrahim "Batanları sevmem" demişti.)

Sâbiîler'de eski putperestlikten birçok hususlarda bulunmaktadır. Şu veya bu şekilde gezegen ve yıldızları takdis etmelerinde bunu görmek mümkündür.

Etkili olduğu bölgeler

Şimdiki Mandeî Sâbiîler'i Dicle ve Fırat Nehirleri'nin alt kıyılarında yaygındırlar. Bataklık ve Şattul'arab bölgelerinde bulunurlar. Ayrıca Dicle'nin Fırat'la birleştiği Amare, Nasıriyye, Basr Sâlih Kalesi, Halfaye, Zekiyye, Sukuşşuyuh ve Kurna şehirlerinde; ayrıca Bağdad, Hille, Divaniyye, Kut, Kerkük ve Musul vilayetlerinde ve daha az sayıda da Nasıriyyetü'l-Müntefak, Şerş, Nehir Sâlih, Habayiş ve Süleymaniye'de bulunurlar. İran'da ise Karun ve Dür Nehirleri kıyılarında; Muhammara, Nasıriyyetü'l-Ahvaz, Şişter ve Dizful gibi kıyı şehirlerde yaşarlar.

Sayıları yaklaşık onbindir, çoğu da Irak'ta yaşar. Irak'taki tapınaklarının çoğu yıkılmış durumdadır. Sadece Salih Kalesi'nde iki tapınakları kalmıştır. Çalışmak üzere Bağdad'da çoğalmaya başladıklarından rafineriye yakın bir yerde bir tapınak kurdular.

Sâbiîlerin çoğu gümüşten süs eşyaları ve saat tamiri işini iyi bilirler ve bu san'atın sırlarını başkalarına kaptırmazlar. Bunlardan bazıları da sandal, demircilik, hançer ve kama yapma işiyle uğraşırlar.

Gümüş işlerindeki ustalıklarından dolayı Beyrut, Şam ve İskenderiye'de iş kolayca sahibi olurlar. Bazıları da İtalya, Fransa ve Amerika'ya göç etmiştir.

Herhangi bir siyasî hedefleri olmayıp diğer dinlerin mensuplarıyla benzer noktalarda yakınlaşarak yaşamak isterler.

Kaynakça

1-Mandeî Sâbiîler	Lady Drawar, Bağdad 1969
2- Mandeî veya Eski Sâbiîler	Abdülhamid Ubade, Bağdad
3- el-Kanzaribba	Bağdad Müze Kütüphanesi
4- Fihrist	İbnü'n-Nedim
5- el-Muhtasar fi Ahbarilbeşer	Ebu'l-Fida, Kahire 1325
6- el-Milel ve'n-Nihal	Şehristani, Beyrut 1875
7- Mucemmülbüldan	Yakut el-Hamavî, Kahire
8- Anestas el-Karmeli'nin bir makalesi	el-Meşrik Dergisi, Beyrut
9- Zwemer el-Karmeli'nin bir makalesi	el-Muktataf Dergisi
10- İbrahim el-Yazıcı'nın bir makalesi	el-Beyan Dergisi
11- İtikâdat Firakil-müslimin Ve'l-Müşrikin	Fahruddin er-Razî
12- İbrahim Ebu'l-Enbiya	Abbas Mahmud el-Akkad
13- Hand Book of Classical and Mandaie	Berlin 1965
14- Mandeian Bibliography	Oxford University Press, 1933
15- Ihre Religion und ihre Geschichte Muller	Die Mandear, Amsterdam
16- Archeology and the Sumerian Problem	Frankfort Dr. Henri
17- Les six Voyagjes	J.B. Tavernier, Paris 1913
18- Etudes Sur Les Religion des Soubbas	M.N. Siouffi, Paris 1880
19- The Mandeians of Irak and Iran	E.S. Drower, London 1937
20- Iscriptions Mandaites des Coupes de Khoubeir	H. Pognon, Paris 1898

SEKÜLARİZM

Tanım

SEKULARİZM; "Dünya işlerini din işlerinden, dinî otoriteden bağımsız olarak ele alan" demektir. Sekularizm, "Dünya ve devlet işlerini dinî görüşlerden bağımsız hale getirmek"; Sekularizm ise, bir başka deyişle "Dinin kamu hayatı üstündeki etkisini sınırlamak, müesseseleri kendi esaslarına göre yeniden oluşturmak" amacı güden insanların siyasî bir doktrinidir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

Sekülarizm, XIV. yy.da Avrupa'da doğmuş; emperyalizm, misyonerlik ve komünizm propagandaları yoluyla bütün dünyaya yayılmıştır. 1789 yılında meydana gelen Fransız İhtilâli'nin meydana getirdiği şartlar dolayısıyle program ve fikir bakımından büyük ölçüde gelişmiştir. Gelişmesindeki merhaleleri ve sebepleri şöyle sıralamak mümkündür:

a) Din adamları sınıfı diye bir sınıf belirmiş; bunlar, ruhbanlık ve bağışlama belgeleri dağıtan zalim, müstebid politika profesyonelleri haline gelmişlerdi.

b) Kilise ilme karşı çıkmış, düşünceyi baskı altına almış, engizisyon mahkemeleri kurarak âlimleri dinsizlikle suçlamaya başlamıştır. (Kopernik, 1543 yılında *Gökteki Yıldızların Hareketi* adlı kitabını yayınlamış, ancak kilise bu kitabı yasaklamıştı. Galileo, dünyanın döndüğünü iddia ettiği için cezalandırılmıştı. Gardano, teleskop imal etti diye, yetmiş yaşında olmasına rağmen işkence altında 1642 yılında ölüme terkedilmişti. Spinoza, eleştirel tarih ekolünü kurmuş, bir müddet sonra da ateşle yakılarak öldürülmüştü. Bu arada kilisenin dışında düşüncede de gelişmeler başlamıştı. Sözgelimi Dekart, düşünce ve yaşantıda aklî metodun uygulanmasını istemiş; Bacon, deney prensibinin sahibi olan her şeyin deneye tâbi tutulmasını dile getirmiş; Jhon Look, vahyin akla uymaması halinde aklın esas alınmasını teklif etmişti.)

c) Akıl ve tabiat prensibi ortaya çıkmış, Sekülaristler aklın serbest bırakılması-

nı ve dinlerdeki ilâhî sıfatının tabiata verilmesini istemişlerdi.

d) Yavaş yavaş din adamı ve terimleri arasında ayırım yapmak gerektiği pekişmeye başladı. Rönesans ve reform düşüncenin gelişmesini daha da hızlandırdı. Kral Henri VIII, Padova'lı Marcille'nin bir prersibine dayanarak kendine İngiltere kilisesini yönetmek hakkı tanıdı. Fransız İhtilâli (1789), Papalık'ın önleme gayretlerine rağmen XIX. yy. boyunca git gide yayılan sekularist düşünceyi halk adına hükmettiğini savunan ilk Fransız hükümetine kabul ettirdi.

e) İhtilal sonrasında durum öyle bir hale geldi ki, başta "Ekmek isteriz" şeklinde olan ihtilal sloganı, sokak yürüyüşlerinin yön değiştirmesiyle birlikte değişerek Masonların *"Hürriyet, eşitlik, kardeşlik"* sloganına bıraktı yerini ve sonunda dolaylı olarak dinin kasdedildiği "Kahrolsun gericilik" sloganı şekline dönüştü. Devrim din adamlarının zulmüne son vermek için başlamıştı, ancak Yahudilerin becerikli kurguları ve senaryolarıyla doğrudan dine karşı bir devrim haline geliverdi. Bu durum da, sekülarizmin pekişmesine yol açtı.

f) Devrimden önce ve sonra kaleme alınan, sekularist düşüncenin gelişmesine katkıda bulunan eserlerin daha fazla gündeme getirilmesi, sekülarizmin yaygınlaşmasını sağladı. J.J. Rousseau'nun devrimin esası kabul edilen *Sosyal Sözleşme* kitabı; Yahudi Spinoza'nın (ki hayat ve ahlâk metodu olarak sekülarizmin öncüsüdür) *Lahut ve Politika*'sı; Volder'ın *Tabiî Kanun*'u; Kant'ın *Akıl Çevresinde Din* adlı eseri; Vilyam Godin'ın 1793 yılında açık bir şekilde sekülarizmin uygulamasını isteyen *Politik Adalet* adlı kitabı en etkin kitaplardı. Ayrıca Charles Darwen tarafından yazılan *Türklerin Kökeni* adlı kitap sekülarizm düşüncesinin yaygınlaşmasında çok etkili olmuştur. Bu kitapta ele alınan teori, dinî düşüncenin toplum içinde gerilemesine neden olmuştur.

g) Sekülarizm'in yaygınlaşmasına katkıda bulunan diğer isimler de şunlardır:

- Nietzsche: İlâhın öldüğünü ilan ederek üstün insan (süperman)ın ilâh yerini alması gerektiği felsefesini ortaya attı.
- E. Durkheim: Toplayıcı akıl teorisiyle insanın hayvan ve maddeden meydana geldiğini ileri sürdü.
- Yahudi Sb Freud: Olayları yorumlarken cinsî içgüdüyü esas aldı ve insanın cinsel bir hayvan olduğunu ileri sürdü.
- Yahudi Karl Marx: Tarihin maddî yorumunu yaptı ve dinin milletlerin afyonu olduğu iddiasını attı ortaya.
- Jaen-Paul Sartre ve Kolen Nilson fikriyle de maddecilik ve dinsizliğin öncülüğünü yaptılar.

İslâm dünyasında Sekülarizm

Mısır: Hidiv İsmail 1883 yılında Fransız Kanunlarını getirtti ülkeye, Batı mef-

tunu olan Hidiv İsmail, Mısır'ı Avrupa'dan bir parça haline getirmek çabasındaydı.

Hindistan: 1791 yılına kadar İslâmi esaslar yürürlükteydi. İngilizlerin oyunuyla şer'î hükümlerin yavaş yavaş iptaline başlandı, 19. asrın ortalarında da şer'î hükümler tamamen kaldırıldı.

Cezayir: 1830 yılında Fransız işgaliyle birlikte Şer'î yasalar kaldırıldı. Yerine laik ilkeler getirildi.

Tunus: 1906 yılından itibaren Fransızların laik kanunu uygulanmaya başlandı.

Fas: 1913 yılından itibaren Fransızların hükümranlığıyla birlikte, laik kanunları da yerleşmeye başladı.

Irak ve Suriye: Osmanlı hilâfetinin ilgası, İngiliz ve Fransızların gelmesiyle birlikte şer'î hükümler de iptal edildi.

Afrika ülkeleri: Emperyalizm'in baskılarıyla idare Hıristiyan hükümetlere devredildi.

Endonezya ve Güneydoğu Asya ülkelerinin çoğunda da Sekülarist idareler hâkimiyetlerine devam etmektedirler.

Arap ve İslâm dünyasında adı duyulmuş Sekülarizm davetçilerden bazıları şunlardır: Ahmed Lütfi Kasım Emin, Taha Hüseyin, Abdülaziz Fehmi, Mişel Aflak, Antun Saade, Sukarno, Suharto, Cemal Abdunnasır, Enver Sedat ve diğerleri.

Temel düşünce inançları

Bazı Sekülaristler Allah'ın varolduğunu inkâr ederler.

Bazıları Allah'ın var olduğuna inanırlar, fakat Allah ile insan arasında dünya işleri bakımından hiçbir ilgi bulunmadığını savunurlar.

Onlara göre hayat mutlak ilim, akıl ve dengeye göre düzenlenir.

Ruh ve madde arasına kalın bir engel koymak isterler, bunlara göre ruhî değerlerin tümü, menfî değerlerdir.

Dinin siyasetten ayrılması ve hayatın maddî esaslara göre düzenlenmesi görüşündedirler.

Yaşantı ile ilgili her hususta menfaat (pragmatizm) prensibi geçerlidir.

İktidar, siyaset ve ahlâkta Makyavellizm'i esas alırlar.

Her şeyi mübah görüp, ahlâk anarşisi meydana getirmeye ve sosyal yapının ilk nüvesi olan aile müessesini ortadan kaldırmaya çalışırlar.

Secularistler İslam Topraklarında başlıca şu çabalara girmişlerdir.

a) İslâm Kur'an ve Nübuvveti aslından farklı olarak toplumlara tanıtma.

b) İslâm'ın görevini tamamladığını, âyin ve ruhî ibadetlerden ibaret yaşamdan

uzak bir din olduğunu ileri sürmek.

c) İslâmi esasların Roma kanunlarından kaynaklandığını ileri sürmek.

d) İslâm'ın medeniyetle bağdaşmadığını ve müslüman toplumların gerilemesine neden olduğunu iddia etmek.

e) Müslüman kadınları, Batı yaşam tarzında hayat sürmelerini sağlayıcı ortamlar hazırlamak.

f) İslâm medeniyetini çarpıtmak, İslâm tarihi içinde vuku bulmuş yıkıcılık hareketlerini reformcu hareketler iddiasıyla büyütmeye, haklı göstermeye çalışmak.

g) İslâm'dan önceki medeniyetlerin ihyasına çalışmak, böylelikle İslâmî değerleri tamamen ortadan kaldırmak.

h) Batının sistem ve sekülarist programlarının mukallitliğini yaptırmak, kendilerine uygun sömürge ortamı oluşturmak.

ı) Nesilleri sekülarist esaslara göre yetiştirmeye çalışmak, kolayca fikir emperyalizminin tesir alanını genişletmek.

Menşei

Önce kiliseye, başlıyan düşünce daha sonra dine karşı bir oluşum halini aldı. Secularistler zaman zaman ilmî değerlerle dinî değerlerin çatışmasına ortam hazırlamışlar, bunu da başarmışlardır. Alfred Huvayt Hiu şöyle diyor: *"İlmin dine ters düştüğü her meselede ilmin doğru olduğu ve dinin yanlış olduğu anlaşılmıştır."*

Yahudiler, diğer milletlere hükmetmek için önlerindeki din engelini kaldırmak gayesiyle sekülarizm'in yaygınlaşmasında büyük rol oynamışlardır.

"İlimle Din arasında düşmanlık" teorisine İslâm dinini de dahil etmek istemişlerdir. İslâm dininin Hıristiyanlık gibi ilme karşı gelmeyip, tersine deneysel metodun uygulanmasında ve ilmin yayılmasında öncülük etmiş olması, bütün planları suya düşürmüştür. Ne var ki, yine de büyük yaralar almaktan kurtulamayan İslâm çoğu yerlerde kimi sekülarislerin ilmi olmayan suçlamaları ile karşılaşmıştır.

Ahireti inkâr edip keyf ve lezzetlerin sürdürülmesi için dünyanın yegane fırsat olduğuna inanma düşüncesi de sekülarizmi başlıca dayanakları olmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Sekülarizm Avrupa'da ortaya çıktı. 1789 yılında meydana gelen Fransız Devrimi ile birlikte siyasî bir hüviyete kavuştu. 19. Asırda Avrupa'ya yayıldı. Emperyalizmin ve onun öncüsü misyonerliğin elleriyle birçok dünya ülkelerindeki politikalara ve iktidarlara hâkim oldu.

Kaynakça

1- Yirminci Asrın Cahiliyeti	Muhammed Kutub
2- İstikbâl Bu Dinindir	Seyyid Kutub
3- Sekülarizm' in Yanılgıları	İmaduddin Halil
4- İslâm ve Batı Medeniyeti	Muhammed Muhammed Hüseyn
5- Sekülarizm	Sefer A. el-Havali
6- Gizli Cemiyetler ve Yıkıcı Hareketler Tarihi	Muhammed Abdullah Anan
7- İslâm ve Medeniyet Problemleri	Seyyir Kutub
8- İslâm Alemine Saldırı	Terc. Muhibbiddin el-Hatib
9- Batılı Düşünceler Karşısında İslâm Düşüncesi	Muhammed el-Mübarek
10- İslâm Düşüncesi ve Batı Emperyalizmiyle İlişkisi	Muhammed el-Behy

SELEFÎLİK DAVETİ

Tanım

"Selefîlik Devleti", İslâm Âlemi'nin gerileme ve fikrî durgunluk devirlerinde zuhur eden reformcu hareketlerin öncüsüdür. İslâm akidesinin esasına ve aslına dönülmesini isteyen; tevhid kavramının sonradan bulaşan şirk çeşitlerinden arındırılması üzerinde ısrarla duran bu harekete, kurucusu Muhammed bin Abdülvehhab'a nisbetle *Vehâbîlik* de denilir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Kurucusu Muhammed bin Abdülvehhab el-Meşrefi et-Temimi en-Necdî'dir (1703-1791). Riyad'a yakın el-Uyeyne kasabasında doğdu. İlk öğrenimini kendi kasabasında yaptı. Babasından Hanbelî fıkhı, tefsir ve hadis okudu. On yaşındayken Kur'an ezberledi.

Hac için Mekke'ye gitti, oradan ilim öğrenmek için Medine'ye geçti. Medine'de hocası Muhammed Hayat es-Sindî'nin meclisinde ilim öğrenmeye başladı ve hocasından çok etkilendi. Sindî, Sahih-i Buhari'ye haşiye yazan birisiydi. Medine'den Uyeyne'ye döndü, sonra 1724'de Irak'a gitti. Basra, Bağdat ve Musul'daki âlimlerden ilim öğrendi.

Mecburî olarak Basra'dan ayrılıp Ahsa'ya, buradan da babasının kadılık yaptığı Hureymla'ya geçti ve 1730'da davete başladı. Ancak buradaki halkın kendisini öldürmek için bir komplo hazırladığını öğrenince Hureymla'dan ayrıldı. Tekrar Uyeyne'ye geçerek davete devam etti. Buradaki Emir Osman bin Mamer, şeyhin davetine icabet ederek mezar ve kubbeleri yerle bir etti ve zina suçunu itiraf eden bir kadının recmine yardımcı oldu. Ancak Ahsa emiri Urayir bin Düceyn, şeyhi davetten men'etmesi için Uyeyne emirine mektup gönderdi; Şeyh, Emiri zor duruma düşürmemek için Uyeyne'den ayrıldı.

Suudoğullarının emirlik merkezi olan Der'iyye'ye yol aldı. 1745'de Muhammed bin Suveylim el-Ureynî'ye misafir geldiğinde talebeler kendisini sevgi gösterileriyle karşıladı.

• H. 1139-1179 yılları arasında hükmünü sürdüren Emir Muhammed bin Suud, Şeyh'in geldiğini öğrenince onu karşıladı; kendisini korumaya ve desteklemeye söz verdi. Aralarında tarihî önemi olan şu konuşma geçti: "Emir: *Yurdundan daha hayırlı bir yurt, şeref ve kuvvetle seni müjdeliyorum.* Şeyh: *Ben de seni şeref ve hükümranlıkla müjdeliyorum. İşte Lailaheillallah kelimesi; bu kelimeye sarılan ve gereğini yapan, destekleyen hem diyarın hem de halkın başına geçer. Çünkü tevhid tüm peygamberlerin davet ettiği kelimedir. Yeryüzü Müslüman kullarına miras kalacaktır.*" Emir daha sonra Şeyh'e iki şart olduğunu söyledi:

1- Seyh'in buradan ayrılmaması ve başkalarını kendisine tercih etmemesi.

2- Emirin, eskiden olduğu gibi mevsim zamanı Der'iyye halkından istediğini almasına Şeyh'in mani olmaması.

Birinci şart hakkında Şeyh şu cevabı verdi: *"Ver elini bi'at edeyim, kana kan başa baş."* İkinci şart içinse cevabı şu oldu: *"Belki Allah sana ülkeler fetheder de bu ganimetlerden daha iyisini nasib eyler."*

• Emir ve Şeyh, davayı Necd diyarında yaymaya devam ettiler. Emir vefat edince yerine oğlu Abdülaziz bin Muhammed geçerek Şeyh'i desteklemeye devam etti. Bir süre sonra da Şeyh vefat ederek Der'iye de toprağa verildi.

Davanın tanınmış simaları olan talebeleri, çocukları ve torunları şunlardır:

• Suud bin Abdilaziz bin Muhammed bin Suud: Şeyh'in derslerine devam etmiş ve birçok ilmi ondan öğrenmiştir.

• Hüseyn bin Muhammed bin Abdülvehhab: Der'iyye kadısıdır.

• Ali bin Muhammed bin Abdülvehhab: Bu dünyada gözü olmayan değerli bir âlimdir. Kadılık teklifini kabul etmemiştir.

• Abdullah bin Muhammed bin Abdülvehhab: Suud bin Abdilaziz bin Muhammed bin Suud zamanında Der'iyye kadılığı yaptı. Geniş bilgi sahibiydi. Mısır'da vefat etti.

• İbrahim bin Muhammed bin Abdilvahab: Âlim ve tetkikçi.

• Abdurrahman bin Khamis: Abdülaziz ve Oğlu Suud zamanında Suudoğulları sarayının imamı ve Der'iye Kadısı'dır.

• Hüseyin bin Gannam: *Ravdatü'l-Efkâr* adlı eserin sahibidir.

• Şeyh Abdüllatif bin Abdürrahman bin Hasan bin Muhammed bin Abdülvehhab: *Te'sis et-Takdis Firrad Ala Davud bin Cercis* ve *Misbahuzzalam Firrad Ala eş-Şeyhil İmam* adlı eserlerin yazarıdır.

• Süleyman bin Abdullah bin Muhammed bin Abdülvehhab: Çok zeki ve yiğit bir insandı. Der'iyye, Mısır ordusunun eline geçtiğinde İbrahim Paşa tarafından öldürüldü. *Teysirü'l-Azizil Hamid fi Şerh Kitabi't-Tevhid* adlı eserin sahibidir.

• Şeyh Muhammed bin İbrahim: Şeyhin torunlarından olup merhum Kral Faysal zamanında müftülük yaptı. Âlimdi, kuvvetli bir şahsiyet sahibiydi.

• Tanınmış şahsiyetlerinden biri de halen Suudî Arabistan'da İlim Araştırmalar-Fetva, Dava ve İrşad İdareleri Genel Başkanı Şeyh Abdülaziz bin Baz'dır.

Temel düşünce ve inançları

• Şeyh tahsil döneminde Hanbelî idi. Ancak fetvalarında başka bir delili daha kuvvetli bulduğunda mezhebin hilafına fetva verirdi. Dolayısıyla Selefîlik usulünde mezhepsiz, füru'unda ise Hanbelî idi.

• H. 656 yılında Bağdad'ın düşüşünden beri kapalı kalan içtihad kapısının açılmasını istedi.

• Kur'an-ı Kerim ve Sünnet'e dönüşün zarureti üzerinde durdu. Akide konusunda, Kur'an ve Sünnet'ten doğrudan doğruya ve açık delil bulunmadıkça herhangi bir görüşün kabul edilmemesini istedi.

• Delili anlayıp ona göre hareket ederek Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat usulünü esas aldı.

• Tevhid mefhumunun arındırılmasını isteyerek Müslümanların Asr-ı Saadet devrine dönmelerini istedi.

• Allah'ın kendi zatına belirttiği ve Resulü'nün (s.a.v.) tesbit ettiği isim ve sıfatları misalsiz, keyfiyetsiz, te'vilsiz tesbit etmek gereği üzerinde durdu.

• Cihad farizasının ihyası konusunda Şeyh, diyarlar fethedip davayı yayan ve insanların düştüğü şirk hallerini ortadan kaldıran bir görüş taşıyordu.

• Cehalet ve gerilik sebebiyle o zaman yaygın olan bidat ve hurafelerin hemen ortadan kaldırılması taraftarıydı ki, başlıcaları da şunlardır:

a) Ashab-ı Kiram'dan Dırar İbn Ezvar'ın kabri olduğu sanılan kabrin ziyaret edilip, ondan isteklerin yerine getirilmesinin istenmesi.

b) Yine benzer maksatlarla Ebu Dücare ve Tarfiyye denilen ağaçlara defalarca gidilip gelinmesi.

c) Zeyd bin el-Hattab'a ait olduğu söylenen bir kubbe ile Emir'in Kızı Mağarası denilen yerin medet umulan yerler olarak görülmesi.

d) Kabirlerin bina edilmesi, örtü giydirilmesi, aydınlatılması ve bunlara benzer bidatvarî uygulamalar.

e) Sûfî tarikatlarının aşırılıkları ve önceden olmayan hususları dine mal etmeleri.

f) Bir şeyin mahiyetinin bilinmeden Allah'a mal edilmesi.

g) Açık delillerin bırakılıp da müteşabih lafızlarını delil edinilmesi.

h) Resulullah (s.a.v.)'in bir hadis-i şeriflerinde helâlin açık, haramın da açık olduğunu, ikisi arasında müteşabih meseleler bulunduğunu belirtmesine rağmen bu kaideye dikkat etmeyip her mesele hakkında kesin konuşulması.

• Şeyh, şirkin çeşitleri ve derecelerinide şöyle anlatmıştır:

1- Büyük şirk: İbadet, yöneliş, emre uyma ve sevgi şirkidir.

2- Küçük şirk: Gösteriştir. Resulullah (s.a.v.) el-Hakim'in rivayet ettiği bir hadiste şöyle buyurmuşlardır: "Gösterişin azı şirktir."

3- Gizli şirk: Mü'min bu tür şirke bilmeden düçar olabilir. Resulullah şöyle buyurmuşlardır: "Bu millette şirk, siyah karıncanın gece karanlığında siyah bir kaya üzerinde yürümesinden daha sessizdir."

Kitapları

Şeyh'in çeşitli eserleri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: *et-Tevhid fi ma yecip min hakkillahi alalabid, Kitabu'l-İman, Keşfuş-Şübühat, Adabülmeyş İlassalât, Mesail el-Cahiliyye.* Bunların yanı sıra fıkıhla tevhid konularında yazılmış çeşitli muhtasar risaleleri de vardır.

Menşei

Şeyh Muhammed bin Abdülvehhab, davetinde şu üç imamın yolunu takib etmiş; onların düşüncelerini ve hedeflerini pratikte uygulamaya çalışmıştır:

1- İmam Ahmed İbn Hanbel (H. 164-241).
2- İbn Teymiyye (H. 661-728).
3- Muhammed İbni'l-Kayyim el-Cezviyye (H. 691-751).

Etkili olduğu bölgeler

Selefîlik akidesi Suudî hükümranlığıyla birlikte önce Necid'e, H. 1187'de Riyad'a, sonra Suudî hükümetiyle birlikte 1219'da Mekke'ye ve 1220'de Medine'ye girdi.

Dava, hac heyetleriyle birlikte Arap yarımadası dışına da intikal etti.

Bu davet daha sonra İslâm aleminde meydana gelen reform hareketlerine öncülük etti. Mehdîlik, Senusîlik, Mısır'da Afganî ve Muhammed Abduh Ekolü, ayrıca Hindistan yöresinde gelişen hareketlerde de esin kaynağı rolünü üstlendi.

Kaynakça:

1- Unvanü'l-Mecd ve Tarih Necd	Osman bin Bişr el-Hanbelî
2- Ravdatü'l-Efkâr	Şeyh Hüseyn Gannam
3- Şeyh Muhammed bin Abdülvehhab'ın İzleri	Dr. Ahmed Muhammed ed-Dubeyb
4- İmam Muhammed bin Abdülvehhab Selefîlik Mezhebinin Zaferi	Abdülhalim el-Cündî
5- Muhammed bin Abdülvehhab	A.Abdülgafur Attar
6- Vehhâbîlik (Fikir ve İslâm Devlet Hareketi).	Abdürrahman S. er-Ruveyşid
7- Şeyh Muhammed bin Abdülvehhab Haftası Araştırmaları	İmam M.B. Suud Üniv. Ar. Merkezi, Riyad
8- Şeyh Muhammed bin Abdülvehhab'ın Eserleri	İmam Muhammed b. Suud Üniv. Matbuatı, Riyad
9- Mecmuatü'r-Resail Ve'l-Mesail en-Necdiyye	el-Menar Matbaası
10- Lemuşşehab Fi Siyret M.B. Abdülvehhab	Abdürrahman Abdüllatif Alşey
11- Şeyh Muhammed b. Abdilvehhab Devletinin Arap Yarımadası Dışına Yayılışı	Muhammed Kemal Cuma, Riyad
12- Şeyhülislam Muhammed b. Abdülvehhab Nasıl Zuhuretti.	Müellifi meçhul

SİHİZM

Tanım

Sihizm, başlangıçta brahmanların baskısına ve hint kas düzenine bir tepki olarak XVI yüzyılda Hindistan'da ortaya çıktı. İslâm ve Hinduizm karışım bir dinî harekettir. Önce siyasî bir amaç güden bu hareket, daha sonra dinî bir vecheye de kavuştu. Kendilerine has bir vatan içinde yaşamak isteyen Sihler, amaçlarına ulaşmak için İngiliz emperyalizminin çıkarlarına hizmet etmekten de kurtulmadılar. Tarih boyunca müslümanlara büyük düşmanlıklar besleyen ve siyasî etkinliğini bugün de taşıyan bu hareketin baştan gelen sloganı "Ne Hindu ne Müslüman"dır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• İlk kurucusu Nanak'tır. Buna öğretmen manasına gelen Goro da denir. 1469 yılında Lahor'dan 40 mil uzaklıktaki Riboy Ditelfendi köyünde doğdu. Çocukluğu tipik bir Hindu hayatı içinde geçti.

Büyüyünce Sultanpur'da Afganlı bir müslüman liderin hizmetine girdi ve senelerce bu görevini sürdürdü. Bu sırada aynı liderin sarayında hizmet eden "Mardana" ailesiyle tanıştı. Boş zamanlarda ormana çekilip düşüncelere daldı. O sıralarda dinî neşideleri (ilahiler) yazmaya başladı. Ve Müslümanlarla, Hinduların yemek ihtiyacını görecek bir büfe açtı. Bu arada boş durmadı, din ilmi öğrendi. Hindistan'ın her tarafını dolaştı. Mekke ve Medine ile birlikte dünyada pek çok ülkeyi ziyaret etti. Bu gezilerinin birinin sonunda, Allah'ı gördüğünü ve insanları davet etmekle görevlendirildiğini ileri sürdü. Bir akarsuda yıkanırken kayboldu. Üç ay sonra ortaya çıktığında "Ne Hindu ne Müslüman" sloganını ortaya attı.

Bir yandan İslâm'ı sever, diğer yandan esas terbiyesi ve aslı olan Hinduluğa bağlılığını sürdürürdü. Bu nedenle her iki dini birbirine yaklaştırma gayreti ile Hindistan yöresinde yeni bir din meydana getirdi. Bazı araştırmacılara göre as-

lında Müslümandı; sonra bu mezhebi ortaya attı.

Sihlerin ilk tapınağını Kartapur Köyü'nde inşa etti. Pakistan'da M. 1539'da vefat etmeden öcne bir yardımcısını halife tayin etti. Hindistan'ın Pencap eyaletinin Dira Babananak kasabasında toprağa verildi. Kendisine ait olan ve üzerinde Fatiha ile bazı kısa sureler yazılı olan bir entari o kasabada hâlâ muhafaza edilmektedir.

• Kendisinden sonra on halife (Muallim) geldi. 1675-1708 yılları arasında yaşayan Gobend Sing ile muallimler dizisi sona erdi.

• Bundan sonra Sihlerin liderlerine ''Mihrace'' adı verildi. 1839 yılında ölen Mihrace Rangit Sing bunlardan biridir.

• Sihlerin bir kısmı bilinen Sihlikten ayrılarak Nanak'ın oğluna tâbi oldular. Tasavvufa yönelen bu gruba Advasi denir. Bakhtalar ise Onuncu Goro (Gubend Sing) sülalesinin tükenmediğine ve hâlâ aralarında gizlice yaşayan bir muallimin bulunduğuna inanırlar. Kendilerine mahsus bir devletin var olacağını ileri sürerler ve bunu imanın bir rüknu olarak telâkki ederler. Her âyinden sonra ''Bakhta üstün gelecek'' cümlesi bulunan bir türkü söylerler. Başkentlerinin Şandigar'da olması gerektiğini iddia ederler.

Siyasî çıkışları

Daha sonraları Nanak'ın guru (havari) ünvanını alan halefleri (muallimleri), Nanak'ın ortaya getirdiği kimi kavramlarda büyük değişiklikler yaptılar. Siyasî bir kimlik peşinde koşarak millet olmayı denediler. Ortaasya'da da dinlerini yaymaya, siyasî etkinliklerini göstermeye çalıştılar. Çeşitli askerî birlikler de kurdular. Bu çabaları sırasında Sihler, Moğolların tenkiline uğradılar, muallimlerinden ikisi idam edildi. Sihlere karşı amansız mücadele eden Moğol Kralı Nadir Şah (1738-1839) düzenlediği baskınlarla Sihlerin dağlara ve tepelere sığınmalarına sebep oldu. Ancak Moğolların zayıflamasından sonra 1761 yılından itibaren Pencab'ı ele geçirdiler, 1799'da Lahor'u işgâl ettiler, ve 1819 yılında devletlerini Patan diyarına kadar genişlettiler. 1839'da ölen Mihraja Rangit Sing devrinde Afganlıları da yenerek Hayber geçidine kadar geldiler.

İngilizler, Hindistan'a gelince Sihler İngilizlerle çarpıştılar. ancak İngilizler, Sihleri Sutlag Nehri kıyılarına doğru çekilmeye zorladılar. Bu nehir Sih devletinin sınırı haline geldi. Daha sonraları İngilizlere mağlup olup büyük miktarda ceza ödemek zorunda kaldılar. Üstelik Camu ve Keşmir'i de teslim ettiler. Sihlerin diğer topraklarınıda idare etmek üzere Lahor'a bir İngiliz Vali tayin edildi.

Bundan sonraki tarihleri hep İngilizlerin hizmetinde geçti. Sihler öyle bir konuma geldiler ki, İngilizlerin Pencab'ı ele geçirmelerine öncülük bile ettiler. 1857 yılında meydana gelen isyanların bastırılması için İngilizlerin sadık kulları oldular. İngilizler onlara birçok haklar tanıdılar. Araziler verdiler, su kanalları açtılar. Böylece bölgede oturan diğer vatandaşlardan farklı bir şekilde bolluğa kavuştular. Birinci Dünya Savaşı sırasında Hindistan'daki İngiliz kuvvetlerinin yüzde yirmisini Sihler teşkil ediyorlardı.

İngilizlerle aralarında anlaşmazlık çıkınca hürriyet istemekte olan Gandi hareketine katıldılar. Yurt edinmeye çalıştıkları topraklar 1947'den sonra iki devlet olan Hindistan'la Pakistan arasında paylaşıldılar. Daha sonra Müslümanlarla çarpıştılar, ne varki ikibuçuk milyon Sih Hindistan'a göç etmek zorunda kaldı.

Hindistan Hükümeti, İngilizlerin verdiği hakları ellerinden alınca Sihler, Pencap eyaletinin kendilerine has bir vatan olması isteğinde bulundular. Bu istek çeşitli çatışmalara neden oldu. Hindularla Sihler arasında çatışmaların devam etmesi nedeniyle Başbakan İndra Gandi, 1984 yılının haziran ayında Amritsar'daki altın tapınağın basılması emrini verdi. İki taraf arasında meydana gelen tapınaktaki çatışmalarda binbeşyüz Sih, beşyüz de Hindistan askeri öldü. Tapınağa yapılan saldırının intikamını almak üzere Sihler Başbakanı öldürdüler. Suikasttan sonra iki taraf arasında meydana gelen çarpışmalarda bazı tahminlere göre beşyüz kadar Sih daha öldürüldü.

Sihler hükümran oldukları yerlerde Müslümanlara karşı çok sert ve zalimce davrandılar. Çoğunluk oldukları köylerde Müslümanların ibadetlerini engellediler ve mescid inşasına mani oldular. Silahlı çatışmalarda da birçok Müslümanın kanını akıttılar.

Temel düşünce ve inançları

• Tevhide davet ederler, putlara tapmanın haram olduğu hususunda Müslümanlara uyarlar. Yaratanın birliğine, ölmezliğine, şekli olmadığına, beşerin fehmini aştığına inanırlar. İlâh için Hindu ve İslâmî çeşitli isimler kullanırlar "Vah Goro", "Cop" vs. gibi. Nanak'a göre en iyisi "Yaradan Hak", başkaları ise hayal (Maya)'dir.

• İlâh'ın resimlerle şekillenmesini yasaklarlar. Hinduların taptıkları güneşe, nehre ve ağaçlara tapmayı kabul etmezler. Ganj Nehri'nde taheret ederek dinî şahsiyet sahibi olurlar.

• İçkiyi, domuz etini helâl sayarken, Hindulara uyarak inek etini haram kılarlar. İneği kutsal görürler. Kesilmiş hayvan eti yerler.

• Sihlere göre dinin usulü olarak şunlar yerine getirilmelidir:

a) Yabancıların aralarına girip casusluk yapmamak, bunu önlemek için de saçları doğumdan ölüme kadar kesmemek.

b) Dervişlere benzeyip zavallı görünmek amacıyla erkeklerce kollara demir bilezik takmak.

c) Erkeklerce, taramak ve düzeltmek için saçlara küçük tarak geçirmek.

d) Güçlü olup kendine güvenmek ve icabında kendini savunmak için küçük bir kama veya hançer kuşanmak.

• Sihlerin muallimlerince mucizelere, efsaneyi hikâyelere inanmak doğru değildir. Muallim (Goro) Rab'dan sonra ikinci derecededir. Hak ve doğruyu gösterir. Ayrıca ibadetlerini muallimlerin yazdıkları şiirleri okumakla yerine getirirler. İnançlarına göre Allah'ın "Nama" adını anmak, insanı günahlardan arındırır ve içlerdeki şerrin kaynaklarını kurutur. İlâhiler (Kirta) söylemek

Goro'nun gösterdiği şekilde düşünmek insanı doğrudan doğruya Rabbına bağlar. İnançlarına göre her muallimin ruhu kendisinden sonra gelen muallime intikal eder.

• Yüz hikâye adında bazı kehanetleri varder; Muallim Gubend Sing'e nisbet edilen bu kehanetlere göre, şimdiki rejimler değişecekve kurtarıcı gelip Sihizm'i tüm dünyaya kabul ettirecektir.

• İnsanoğlunun doğduğuna, öleceğine ve tekrar doğacağına (Karma), yeni hayatının eski hayatındaki davranışlarına göre belirleneceğine ve buna bağlı olduğuna inanırlar.

• Dul kadının yakılması; sigara, içki ve uyuşturucu kullanılması da yasaktır. Ölüleri bunlarda yakarlar.

• Tam azat olma merhalesine ulaşılabilmek için Muallim'in emirlerine uymak şarttır.

• Pencab eyaletindeki beş nehirden dolayı, beş sayısına mistik ve mukaddes bir mana yüklerler.

• Dinî anlaşmazlıklar Amristar'da kurulu bir dinî konsey tarafından halledilir. Konseyin kararları manevî bir güce sahiptir.

• Hindu brahmanların dinî sınıflarına benzer sınıfları yoktur. Hindu sınıf esaslarına karşı oldukları gibi, Brahman sınıfının da dinî emirleri tekelinde tutmasını kabul etmezler. Kendilerini etnik esasa göre ayırırlar.

• Sadece bir eşle Kast yapısına dikkat etmeden evlenirler.

• Sihlerin bayramları Kuzey Hindistan'daki Hinduların bayramlarının aynısıdır. Ayrıca, ilk ve son Goro'nun doğum günleri kutlanır ve beşinci ve dokuzuncu Goroların şehit olma günleri anılır.

Kitapları

Adi-Grant Kitabı: İlk beş muallimin telif ettiği dinî neşidelerden ibarettir. İçinde altıbin civarında neşide vardır. Son Muallim Gubend Sing ise, babası Tig Bahadur'un nazmettiği yüzonbeş neşide ilâve etti, bunlara kitapta ayrıca Bakhtaların ve İbn'l-Farid gibi sûfî Müslümanlar'la, Goro'nun sarayından bazı şairlerin şiirleri bulunmaktadır. Bu kitap, manevî sultanın esasını teşkil eden mukaddes kitaptır.

Nanak'ın hayatıyle ilgili olarak yazılan en eski eser ölümünden elli veya seksenyıl sonra yazılmıştır. Sih âlimlerinin bir çoğu kitaptaki hikâyelerden bazılarını kabul etmezler.

18. ve 19. asırlara ait Sih kitabeleri de vardır.

Rahatname kitabı, Bakhta (Halisler)'in inanç ve geleneklerini ihtiva eder.

Kurmukça yazılı mukaddes bir kitapları daha vardır ki, buna *Karante Sahab* derler.

Menşei

Hareketleri aslında Tamil bölgesinde Hindular arasında yayılan Visnava Bakhti hareketiyle başlar. Daha sonra Ramanoga (1050-1137) vasıtasıyla kuzeye doğru genişler.

14. ve 15. asırlarda Müslümanlarla münasebetlerinden sonra bu hareket Ganj ovasında da yayılmaya başlar.

Bu nedenle Sih mezhebinin Nanak'la değil, kendisinden önceki bir sûfî olan Kebir (1140-1518 yıllarında yaşamış, rivayetlere göre yeni bir din kurmak amacıyla İslâm dini ile Hindu dinini incelemiştir)'le başladığı söylenebilir. Söylenilenlere göre Kebir, Tevhidin esas kalması şartiyle birçok Hindu akide ve inançları kabul edip İslâm'a ilhak ederdi. Ancak bir neticeye varamadan da ölür. Ölümünden sonra, birbirinden tamamen ayrı olan Hindu ve İslâm akidelerini birbirine sûfî bağlarla bağlayan Pencap dilinde yazılı birtakım şiirleri kaldı.

Sihizm'in varlık hakkındaki düşünceleri Hindu metinlerden kaynaklanmaktadır.

Etkili oldukları bölgeler

Önemli toplantılarını yaptıkları mukaddes bir şehirleri vardır. Pencap eyaletine bağlı Amritsar şehri. Hindistan Hindularla Müslümanlar arasında ikiye bölününce Hindistan tarafında kaldı. Mukaddes olarak bildikleri 4 tahtları vardır: Amritsar, Anandpur, Batna ve Banand'daki bu tahtlara *Akl Taht* adı verilir. Hacc ettikleri en büyük tapınakları Amritsar'da olup buna *Derbar Sahap* derler. Diğer öteki tapınak ise, *Goro Davra* yani muallim merkezidir.

Sihlerin %95'i Pencap'ta oturur. Geri kalanı Haryana, Yenidelhi ve Hindistan'ın çeşitli bölgelerinde yaşar. Sihlerin bir kısmı ise Malezya, Singapur, Doğu Afrika, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da yaşamaktadırlar bugün. Bazıları da çalışmak için Körfez ülkelerindedir halen.

1908 yılından beri her yıl toplanan bir komisyonları vardır. Komisyon, okullar inşa eder ve üniversitelerde Sih dininin yayılması ve tarihlerinin okutulması için kürsüler açmaya çalışır.

Dünyadaki toplam Sih sayısının 15 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bugün Hindistan'da askerlik, taşımacılık, siyaset, spor, eğitim ve ekonomi alanlarında oldukça etkili olmaya, söz sahibi olma konumlarını da korumaya çalışırlar.

Kaynakça

1- *Mısır'ın ed-Dava Dergisi* — Sayı. 95 Zilhicce 1404, 1984
2- *Ancyclopedia Britanica* — 16 Vol. 1974.
3- *History of The Sikhb* — J.D. Cunningham, 1953
4- *The Sikh Religion* — M.A. Macauliffe, 1909
5- *Philosophy of Sikhism* — Seher Singh, 1944
6- *History of The Sikhs* — Khushwant Singh, 1963, 1966
7- *Guqu Nanak and The Sikh Religion* — W.H. Neleod, 1968

SİYONİZM

Tanım

Filistin'de bir Yahudi devleti kurup bu devlet yoluyla tüm dünyaya hükmetmeyi amaçlayan ırkçı, dini vatanperverlikle özdeş kılan siyasî bir harekettir. Siyon kelimesi, Süleyman'ın mabedini kurmayı tasarladıkları Kudüs'ün Sion dağından alınmadır. Başkenti Kudüs olacak bir devlet kurmayı amaçlayan modern Siyonizm hareketinin kurucusu ve teorisyeni Avusturyalı bir Yahudi olan Theodor Herzl'dir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Milletlerarası Siyonizmin üzerinde önemle durulması gereken tarihî, fikrî ve siyasî kökleri vardır ki, bunları şöyle sıralayabiliriz:

a) Mukabiler hareketi: Milattan önce meydana gelen Babil sürgününden sonra kuruldu (586-538). İlk hedefi Sion Dağı'na dönüp Süleyman heykelini kurmaktı.

b) Barkokhaba hareketi: Yahudi Barkokhaba, Yahudileri sürekli uyarmış; Filistin'de toplanıp bir Yahudi devleti kurmaya teşvik etmiştir. (M. 118-138)

c) Giritli Mozes hareketi: Barkokhaba hareketinin bir devamıdır.

• Tarihte pek çok kez sürgün edilmelerine, dağılmalarına rağmen Yahudilerin kavmiyetçilik ateşini körükleyen hareketler devam etmiştir:

a) David Roben ve talebesi Solomon Moloch hareketi (M. 1501-1532): Filistin'de İsrail devletini kurmak üzere Yahudileri Filistin topraklarına dönmeye teşvik etmişlerdir.

b) Monşe bin İsrail hareketi (M. 1604-1657): Çizdiği hedeflere varabilmesi için Siyonizmin İngiltere'yi kullanmasını savunan ilk harekettir.

c) Şabatay Zfi hareketi (1626-1676): Bu adam, Yahudileri kurtaracak mesih olduğunu iddia etmiştir. Fakat Yahudiler Filistin'e dönmeye hazırlanırken kurtarıcıları ölmüştür.

d) Sermaye sahipleri hareketi: Başında Rotchild ve Moşe Montevori'nin bulunduğu bu hareket ilk adım olarak Filistin'dek Yahudi kolonileri kurup topraklara sahip olmayı ve daha sonra Yahudi devleti kurmayı amaçlıyordu.

• 19. asrın başları Filistin'de bir Yahudi devleti kurmaya çalışan emperyalist düşünce hareketlerinin açık şekilde görüldüğü bir zaman dilimidir. 1882'de Rusya'da meydana gelen Yahudi soykırımından sonra ortaya aşırı bir siyonist hareketi çıkmıştır. Bu sırada Jerman Hegler *Peygamberlerin sözlerine göre Yahudilerin Filistin'e dönmesi* adlı bir kitap yayınladı.

• Modern Siyonizm, Avrupalı Yahudi gazeteci Theodor Herzel (1860-1904) tarafından kurulup teorikte ve pratikte geliştirilmeye çalışıldı. Esas ve açık hedefi Filistin'de bir devlet kurmak, daha sonra Yahudilerin dünyaya hâkim olmasını sağlamaktı. Bu konuda Sultan Abdülhamid'le ilk kez görüşmüş, ancak bir neticeye varamayınca beynelmilel Yahudilik hareketi yoluyla Sultanı devirip İslâm Hilafetini ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Herzel 1897'de düzenledikleri ilk milletlerarası siyonist konferansında yahudileri etrafında topladığı gibi, Yahudilerin dünya tarihinin en tehlikeli kararları olan *''Siyon Önderlerinin Protokolleri''* ni belirlemiştir. Bu protokollerin maddeleri aslında Yahudilerin takdis ettikleri saptırılmış kitaplarından alınmadır. Yahudiler, ta o zamanlardan başlayarak teşkilâtlarını sıkı, örgütlü bir hale getirmişler; zamanımızda açık örnekleri olan yıkıcı hedeflerini gerçekleştirmek için çok gizli ve şeytanca çalışmalara o zaman başlamışlardır.

Temel düşünce ve inançları

Siyonizmin fikir ve inançları yahudilerin saptırdığı mukaddes kitaplarından kaynaklanıyor. Siyonizm prensibleri *''Siyon Önderlerinin Protokolleri''* şeklinde formülleştirmiştir.

• Siyonizm'e göre dünyadaki tüm Yahudiler kardeştir ve tek bir millet olarak yaşayacaktır.

• Siyonizm, ilâhları Yehova'nın vadettiği gibi Yahudilerin dünyaya hâkim olmasını amaçlar. Bu hedef için ilk adım Nil'den Fırat'a kadar olan Miad toprakları üzerinde kendi devletlerini kurmaktır.

• İnançlarına göre, Yahudiler efendi olması gereken üstün ırktır. Diğer milletler ise kendilerine hizmet etmelidir.

• Dünyaya hükmetmenin en sağlam yolunun, korkutma ve şiddet esasına dayanan bir iktidara sahip olmaktan geçtiğine inanırlar.

• Siyasi hürriyetin toplumlara hâkim olmak için bir vasıta olarak kullanılması taraftarı olduklarından ''Toplumları tuzağımıza düşürecek yemi nasıl vermeyi iyi bilmelyiz'' derler.

• ''Egemenliğin dine ait olduğu zaman geçmiştir. Egemenlik şimdi sadece altınındır. Dünyaya kolayca hükmetmek için altını elimizde toplamamız gerekir'' yargısına yapışırlar.

• Onlara göre, siyaset ahlâkın zıddıdır. Siyasette hile ve riya kaçınılmazdır. Fazilet ve doğruluk ise, siyaset anlayışına göre, menfî tavırlardır.

• Diğer milletleri bataklıkta boğmak şarttır. Bunun için hocalar, hademeler, bakıcılar ve eğlence kadınlarını bu yolda görevlendirirler.

• Arzularını gerçekleştiren rüşvetin, aldatmanın ve hiyânetin tereddütsüz kullanılmasından yanadırlar.

• Onlara körü körüne uymayı garanti edecek korkuyu yayarlar. Güçlü olduklan hakkında ün salmaları, karşı isyanları ve başkaldırıları eritmek içindir.

• Hürriyet, eşitlik ve kardeşlik sloganlarıyla milletleri aldatıp, arkalarına düşürmeyi amaç edinmişlerdir.

• Ellerinde olan malları, âlimlerinde olan ilim faktörlerini kullanarak aristokrat ile bir sınıf elde etmişlerdir.

• Muhalif liderleri avuçları içine almak için çalışırlar; onları liderlik makamına getiren onlar olurken, onların seçilmelerinde düşük ahlâk, makam sevgisi ve tecrübesizliği ön şart olarak görürler.

•Dünyayı istedikleri yöne çevirecek etkin güç olan basını ele geçirmek, yöneticilerle milletlerin arasını açmak tek hedefleridir. Bu durumda değneğini yitirmiş âmâ haline dönüşecek olan idareci tahtını korumak için onlara gidecektir.

• Güçlerin birbirleriyle mücadele etmesini gerçekleştirmek için aralarındaki düşmanlık ve kin ateşini körüklemek; iktidarı, tüm güçlerin ulaşmak için rekabete girişeceği mukaddes hedef haline getirmek; devletler arasında savaş çıkarmak ve hatta her devleti iç ve dış savaşa sokmak; devletlerin yıpranmasını sağlayıp, hükümetlerin düşmesine kapı aralamak; bu devletlerin enkazı üzerinde kendi beynelmilel hükümetlerinin kurulması için şarttır.

• Kendilerini, fakir ve mazlum milletlerin zulümden kurtarıcısı olarak tanıtır; bu millet insanlarını siyonist, anarşist, komünist ve mason askerlerin safına alır; böylece de toplumları bir yandan kontrolleri altında tutar, onların bilekleriyle yollarında duranları ezmeye çalışırlar.

Siyon Önderlerinin Protokolleri'nde yer alan aşağıdaki maddeler, siyonizmin ana hedefinin ne olduğunu açıkça ortaya koymaktadır:

• Hürriyet kelimesi kitleleri, Allah'la ve sünnetullahla mücadeleye sevkedecektir. Bu nedenle dizginlerin elimize geçmesi için böyle terimleri yaygınlaştırmalıyız.

• Kimsenin yok edemediği, sessiz, gizli ve ceberutlu bir şekilde çalışan gizli gücümüz var. Üyelerinin her zaman değiştiği bu güç, diğer milletlerin hükümlerini yönetmeyi garanti eder.

• Milletlerin kalblerindeki iman devletini yıkmalı, Allah fikrini akıllarından çıkarmalı ve yerine materyalist fikirleri yerleştirmeliyiz. O milletleri iman devletinde yaşama mutluluğundan mahrum etmeliyiz. Kendilerine gelebilme fırsatı vermemek için de her türlü yollarla meşgul etmeliyiz. Böylece beynelmilel mücadelede genel düşmanlarını tanıyamayacaklardır.

• Diğer milletlerin mallarını, hazinelerinden sandıklarımıza aktarmak için her türlü çareye başvurmalıyız.

• İnsanlık ve ahlaktan yoksun, çözülmüş, şuursuz, din ve siyasette çıkmaza düşmüş, yegane arzusu maddî ihtiyaçlarını ve şehvetlerini tatmin etmek olan toplumlar meydana getirmeliyiz. Direniş göstermekten aciz olacak bu toplumlar çaresiz kalıp bize boyun eğecektir.

• Tüm güçleri elimize geçirip görevlerin tamamı kontrolümüze girmeli, politika üyelerimizin elinde olmalı, böylece istediğimiz zaman her muhalefeti çökertme imkânına sahip oluruz.

• Her yerde ortadan kaldırılması mümkün olamayacak ayrılık tohumları ektik. Diğer milletlerin maddî ve millî çıkarları arasında şüpheler uyandırdık. 20. asırdan beri bu toplumlarda dinî ve ırkî ayrım ateşleri alevlendirdik. Bu nedenle hiçbir hükümet bizi vurmak için başka bir hükümetten yardım bulamayacak, bizim onayımız olmadan devletler en küçük bir anlaşmayı bile yapamayacak. Zira bu devletlerin hareket noktası bizim kontrolümüzdedir.

• Allah, bize başka milletlerde olmayan özellikleri ve imkânları bahşetmiş ve dünyayı hâkim olmamız için hazırlamıştır. Bu milletler üstün zekâlı olsaydı bize karşı direnirlerdi.

• Kabaran hissiyatı söndürmek değil, aksine kendi hedeflerimize hizmet etmek üzere ateşlememiz gerekir. Başkalarının düşüncelerini öldürmektense, çıkarlarımıza hizmet edecek şekle çevirip sahip olmak daha iyidir.

• Kamuoyu konusuna büyük önem vererip insanları doğru düşünme imkanından mahrum etmek, sonra yayacağımız söylentileri sabit gerçek kabul edebilecek şekle getirmek, yerine getirilebilecek sözlerle yalan vaadler arasındaki farkı görme özelliğini kaybettirmek lâzımdır. Bu uğurda, bol bol vaadlerde bulunmayı iyi bilen konuşmacılardan kurulu cemiyetler meydana getirmeliyiz ve diğer milletlerde politikayı anlayamama fikrini yayarak politikayı ehline bırakmalarını temin etmeliyiz.

• Çelişkili haberleri yaymak, şehvetleri kamçılamak ve hissiyatı alevlendirmek zorundayız.

• Dünyanın tüm ülkelerine kadar uzanabilen ve tüm idarecilerin boyun eğeceği, çok elli yüksek bir hükümet kuracağız.

• Sanayi ve ticarete hâkim olmamız, insanları israf ve bol harcamaya alıştırmamız, ücretleri arttırıp krediyi kolaylaştırmamız ve faizini arttırmamız gerekir. İşte o zaman diğer milletler bize diz çökerler.

• Resmiyette içimizdekinin tesirini düşünür görünüp, zulüm ve istibdadı kınamamız ve hürriyetçi olmamız gerekir.

• Değersiz birkaç gazete dışında basının tamamı elimizdedir. Söylentileri, gerçek olarak kabul edilinceye kadar yayacağız. Bu basınla, diğer milletleri yararlı işlerden alıkoyup, keyif ve şehvetleri arkasında koşturacağız.

• Hükümdarlar, emirlerimize karşı gelecek güce sahip değillerdir. Çünkü isyan edenlerin hapse atılacağını veya yok olacağını iyi bilirler; dolayısıyla

emirlerimize daha fazla riayet edip, çıkarlarımızı daha iyi şekilde korurlar.

- Planlarımızın zamanından önce ortaya çıkmaması konusunda dikkatli olmalı ve diğer milletlerin güçlerini zamansız ortadan kaldırmamaya çalışmalıyız.
- Oylama ve çoğunluk sistemini kurduk. Belirli kimselere oy vermeleri için kamuoyunu hazırladıktan sonra bu sistemle istediğimizi iktidara getirebiliriz.
- Yararlı olacağını kestirdiğimiz anlarda, ihtilâl ve devrimlere başvurabiliriz.
- Hedeflerimizi gerçekleştirmek için gizli güçlerimizi kurduk. Ancak diğer milletlerin insanları (davarları), bu gücümüzün sırlarını bilmedikleriniden ona karşı güven duydular ve mahfillerine yazıldılar. Böylece onları elde edip kendi hizmetimizde görevlendirdik.
- Allah'ın seçtiği milletin (Yahudilerin) dağınık olması zaaf değil nimettir. İşte bu nimetle dünya hâkimiyetine erdik.
- Tüm yayınevleri elimize geçecek. İnsanî düşünceyi temsil eden eserler hükümetimizin elinde olacak. Düşüncemize aykırı davranan her yayınevinin kapatılmasına çalışılacaktır.
- Çeşitli görüş ve fikirde gazete ve dergimiz olacak. Ancak bunların hepsi kendi hedefimize hizmet edecek.
- Bize engel olmaya çalışanlara karşı her türlü şiddet ve zoru kullanacağız.
- Nüfuzumuzun alanını genişletmek amacıyla her yerde mason mahfeli açacağız.
- Tamamen hâkim olduktan sonra yeryüzünde dinimizden başka bir dine müsaade etmeyeceğiz.

Menşei

Siyonizm, Tevrat kadar eskidir. Daha ilk günlerinde bile Yahudiler'de milli ruhu alevlendirmiştir. T. Herzel hareketi ise eski Siyonizm'in yeniden canlandırılması ve düzene sokulmasından ibarettir.

Siyonizm, çarpıtılmış Tevrat ve Talmud esaslarına dayanır. Ancak siyonist liderlerinden bazılarının da dinsiz olduklarını belirtmek gerekir. Yahudilik, bunlara göre siyasî ve ekonomik hedeflere varmak için kullanılan bir maskeden ibarettir.

Etkili olduğu bölgeler

Siyonizm, beynelmilel Yahudiliğin siyasi vitrinidir. Yahudilerin de vasfettiği gibi *"Yüz eli olan Hindistan tanrısı Feşnoya benzer"*. Dünyadaki birçok hükümete yön verici ve çıkar sağlayıcı elleri vardır.

İsrail'in tüm planlarını hazırlayan ve idare eden Siyonizm'dir.

Masonluk, Siyonizm'in emir ve prensiplerine uygun olarak hareket eder; dünyanın liderlerini, düşünürlerini bu emir ve prensiplere boyun eğmeye mecbur bırakır.

Siyonizmin Avrupa ve Amerika'da çeşitli alanlarda yüzlerce cemiyeti vardır. Bunlar görünürde birbirinden ayrı, ancak sonuçta hepsi de beynelmilel Yahudi-

liğin yararına çalışmaktadır.

Siyonizm'in gücünü çok mübalağa edenler olduğu gibi, önemsemeyenler de vardır. Bizce ikisi de yanlıştır. Ancak gerçek bir araştırma yapılınca Yahudilerin olağanüstü bir yücelme devri yaşadıkları sonucuna varılabilir.

Kaynakça

1- Belânın Kökleri	Abdullah et-Tel
2- Talmudîk Siyonist Yahudilerin İslâm Dünyasını İşgâl Planları	Enver el-Cündi
3- Siyon Protokolleri	Terc. Ahmed A. Attar
4- Gizli Güçler	L. Fray
5- Siyonizm' in Dünyaya Komplosu	Ahmed A. Attar
6- Siyonizm ve Beslemesi İsrail	Ömer Rüşdi
7- Beynelmilel Siyonizm	Abbas Mahmud Akkad
8- Beynelmilel Yahudi	Henri Ford, Otağ Yay. İst.
9- Siyonizm İşte Budur	İsrail Kohen
10- Sahte İsrail	Ferid Abdullah Corci

SUDAN CUMHURİYETÇİ PARTİSİ

Tanım

Sudan'da Federal bir Demokratik-Sosyalist hükümetin kurulmasını savunan bir partidir. Parti prensipleri birçok gerçekleri gizlemek, kültür sahiplerini kendine çekmek için kasıtlı olarak ortaya atılan ve belirsiz ifadelerle açıklanan düşünce birimleri karmaşasından ibarettir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Bu partinin kurucusu bir mühendis olan Mahmud Muhammed Taha'dır 1911 doğumludur. İngiliz işgali sırasında (1936) Hartum Üniversitesi'nden mezun oldu. Parti, İngiliz işgali sırasında kuruldu. Taha, partinin kurulduğu günden (1945) itibaren ölünceye kadar bu partinin başkanlığını yaptı.

İngilizler tarafından tutuklandı, evinde birkaç yıl itikaf etti; daha sonra, bu itikafa son vererek siyasî ve dinî bazı görüşler ortaya attı. Siyasî görüşlerini belirtirken İsrail'le bir uzlaşma zeminî bulunması gerektiğini de savundu. Dinî görüşleri ise, çoğunlukla şahsî idi; İslâm âlimi ve imamlarından hiçbirisinin görüşüne de uymamaktaydı.

Büyük bir tartışma ve münakaşa gücüne sahip olan M. Taha, hayatının son döneminde tutuklandı; sonra serbest bırakıldı. Ancak hapishaneden çıkar çıkmaz, Sudan'da İslâm şeriatının tatbikine karşı çıkmak için hummalı bir faaliyete girişti. Güneyli Hıristiyanları ayaklanmaya teşvik etti. Bunun üzerine kendisiyle birlikte dört arkadaşı dinsizlik ve İslâm şeriatının uygulanmasına karşı çıkma suçundan idama mahkûm edildi. Tevbe etmesi için üç gün mehil verildiyse de tevbe etmedi. Dört arkadaşının gözü önünde idam edildi (18/1/1985). Tevbe edip boyunlarını ipten kurtaran arkadaşları ise şunlar:

- Taceddin Abdürrezzak: 35 yaşında, tekstil işçisi.
- Halid Bekir Hamza: 22 yaşında, üniversite öğrencisi.

- Muhammed Salih Beşir: 36 yaşında, hademe.
- Abdullatif Ömer: 51 yaşında, gazeteci.

Temel düşünce ve inançları

Bu hareketin lideri tarafından belirlenen hedeflerden bazıları şunlardır:

- Hür insan yetiştirmek: "İstediği şekilde düşünen, düşündüğü gibi söyleyen, söylediği gibi çalışan bir ferd."
- Yararlı birtoplum oluşturmak: "Ekonomik, siyasi ve sosyal eşitlik esasına göre bir toplum." Bunlardan ekonomik eşitlik, sosyalizmden komünizme doğru gelişen bir ekonomik program esasına dayanır. Siyasî eşitlik, doğrudan parlamenter demokrasi ile başlayan ve mutlaka ferdî hürriyetle sona eren ve her ferdin kendi kafasına göre hareket etmesini sağlayan bir yapı arzeder. Sosyal eşitlik ise sınıf, renk, ırk ve inanç farklarının ortadan kalkmasını amaçlar.
- Korku ile mücadele: "Korku, ahlâkî hastalıkların ve meşrep noksanlıklarının (Allah korkusu kasdediliyor) meşrû babasıdır. Korkak olan erkeğin erkeklikte kemale eremediği gibi, kadın da korkuya kapıldığı zaman hiçbir şekilde kadınlığının kemaline eremez. Kemal ise, korkudan uzak olmak demektir."
- Yine M. Taha'nın iddiasına göre din, korkudan meydana gelmiştir. Bu konuda şöyle demektedir: "İlk insan, yaratıldığı tabii çevrede her tarafını düşmanlarla sarılı görünce, kendisini korumak için düşünme ve çalışma yolunu tuttu. Allah ona aklı ve kalbi vasıtasiyle etrafındaki güçleri dost ve düşman diye ikiye ayırma yolunu gösterdi. Sonra bu düşmanları dayanabileceği ve yenebileceği, kendisinden üstün ve yenemeyeceği düşman olmak üzere ikiye ayırdı. Yenebileceği düşmanlara karşı kendi gücünü kullanmakla yetindi. Üstesinden gelemeyeceği güçlere karşı ise kurban keserek, tapınarak iyi geçinme yolunu seçdi. Böylece ibadet merasimi başlamış ve din müessesesi ortaya çıkmış oldu."
- Sudan'da "Sosyal Demokrat Fedaratif Cumhuriyeti Rejimi" kurmayı amaçlayan M. Taha'nın sürekli tekrar ettiği bir başka husus da şudur: "Kur'an'da yasa hukuku yoktur; İslâm şeriati, vesayet esasına dayanır. Millet henüz gelişmemiş olduğu için peygamber onların vasisi, erkekler de -gelişmemiş olmakla beraber- kadınların vâsisi idiler". Bir başka iddiası da, şimdi insanlığın ikinci risalet dönemine girdiği, kendisinin de erkek ve kadınlar üzerindeki bu vesayeti kaldırmak için geldiğidir.
- Ayrıca "Peygamber (s.a.v.) risaletini Cebrail vasıtasiyle aldı, bu duruma (yani risaleti vahy yoluyla telakki etme hali) şef'î (çift) idrak halidir, böyle hallerde üfleme dıştan olduğundan korku mevcuttur. Cumhuriyet daveti ise (ki bunu vasıtasız, uğraşarak doğrudan doğruya Allah'tandır) vitrî (tek) idrak merhalesidir ve bu durumda üfleme içten olduğundan korkuya imkân yoktur" demektedir.
- Taha'ya göre din, pas ve günahtan ibarettir. İnsan grupları bir topluluk halini almaya başladığından beri bu baskı var olmuştur. Din, Allah ve varlığın gerçeği, bu varlığın nefsimize, Allah'a ve cemaate karşı olan görevi bilme ilmiyle beraber gelişen vehim, hurafe ve sahteliklerin karıştığı bir ortamda var olmuştur.

• Yine ona göre usul şeriatinin seviyesi, İslâm'ın ikinci risalet seviyesidir ki, kendisi hayatını bu risaleti müjdelemeye ve davayı yaymaya vakfetmiştir. İddiasına göre Muhammed (s.a.v.) milleti arasında tek insandı. İslâm'ın usulüne dayanan kendisine has bir şeriatı vardı. Ümmetinin şeriatı ise, fürudan ibaretti.

• Ona göre sosyalizm, "komünizme doğru bir merhaledir" ve "masum komünizmin zirvesini yaşamıştır" (*İkinci Risalet* s. 147).

• Cenazelerin teşyiinde cumhuriyetçi kadınların da hazır bulunması şarttır. Bu durumda namaz vakti olursa erkekler bulunduğu halde ezanı bir kadın okumalıdır.

• Cumhuriyetçiler düğünlerinde yemek yapmazlar; sünnete muhalefet ederek, kurban bayramında kurban kesmezler.

• M. Taha, *İkinci Risalet* kitabının bir sayfasında şöyle der: "*Lailaheillallah Muhammedun Resulullah*", şehadet kapısından giriştir. Kişi daha sonra tevhid şehadetiyle yükselir ve şehadetten vazgeçecek bir mertebeye gelir, sonra şahidin meşhuddan ibaret olduğunu görür, o zaman kapısında durup hicapsız karşılıklı hitabda bulunur."

• Ona göre namaz, yakın manada bilinen hareketlerin yapılmasıyla uygulanan şer'î bir ibadettir. Uzak manasiyle ise Allah'la vasıtasız ilişki kurmak veya asalet namazıdır.

• Bunlara göre insan salâhta kemale erdiğinden dinî vecibelerinden affedilir artık onun için ibadete lüzum yoktur. "...O zaman kul güdümlü değil, serbesttir. Allah'ın emrine uymuş, buna karşılık Allah da kendisine uymuştur."

• Yine onun iddiasına göre; Cebrail Peygamberlerden geride durmuş, masum, vasıtasız, zatî şuhudun huzuruna gelmiştir. Çünkü zatî şühud, vasıtasız olur... Bizim Cebrailimiz olan peygamber de herkesi kendi sidreti müntehasına kadar götürür ve Cebrail gibi orada bekler. Kul ise tek başına vasıtasız, Allah'la karşı karşıya gelir ve her fert kendine has şeriatını vasıtasız alır; kendisine has şehadeti, kendisine has namazı, orucu, zekâtı ve haccı olur; bütün bunları asaleten alır ve uygular.

• Bu fırka mensupları zekât, kadının örtünmesi ve birden fazla evlenme gibi bazı hususları İslâm'dan kabul etmezler.

• Onlara göre, kıyamet gününde Allah'a vekâleten bir kâmil insan, insanları hesaba çekecektir. Zira kıyamet zaman ve mekandır, Allah ise zaman ve mekândan münezzehtir.

• Mahmud Taha, Kur'an-ı Kerim hakkında şöyle der: "Kur'an ulvî bir müziktir, sana herşeyi öğretir ve fakat belli bir şey öğretmez. Hiss gücünü uyarıp şuurunu açtıktan sonra, artık kendi kendine varlığı idrak etmen için seni madde âlemiyle başbaşa bırakır. İşte Kur'an budur." "Allah'u Teala'nın Kur'an'dan uzak tuttuğu husus şiir olma vasfı değil; bildiğimiz şiirlerdeki samimiyetsizliktir." "Kur'an'ın inceliklerine bakıldığında şiir olduğu kolayca anlaşılır."

• Onun sünnetle ilgili görüşü de şöyledir: "Eskiden alışıldığına göre peygamberin sünneti kavlî, amelî ve ikrardır. Halbuki bu yanlıştır. Peygamberin

kavli ve ikrarı sünnet değil, şeriattır; kendi nefsi hakkındaki ameli ise sünnettir."

- Onun bir başka iddiası da şudur: "Yumuşaklar yoğunlardan çıkar. Bu kaideye göre İncil, Tevrat'tan çıkmıştır. Nitekim Müslümanlar ümmet-i mümin-lerden, Ahmedî risaleti (yani kendi fırkası) Muhammedî risaletten, İhvanlar da Ashap'tan çıkacak."
- M. Taha şirki şöyle tanımlar: "İnsan'i nefsin, birbiriyle tezad olan müdrik akıl ile bâtın akla bölünmüş olmasıdır." Tehvid ise, "Birbirine zıd olan müdrik akılla batın aklın buluştuğu noktadır."
- İslâm hakkında şöyle diyor: "İslâm, usulde insanî bir özellik taşıyor. Fü-rurunda ise hâlâ orman kanununun yumuşatılmış bazı şekilleri vardır."
- Bu parti mensupları, Mekke'de nazil olan âyetlerle Mekke ruhlu Medine ayetlerini itibara alırlar ve bu âyetlere usul âyetleri derler.
- Yine onlara göre, peygamberin risaleti ilk risalettir. Resulullah onunla usul şeriatini uygulardı. Müslümanlar ise, füru şeriatına dayanırlar. İkinci risalet ise, Cumhuriyetçi risaletidir. Mahmud Muhammed Taha'nın getirdiği bu risalet doğrudan doğruya usul şeriatını esas alır.
- Bunlara göre peygamberin etrafındakiler sahabedir; cumhuriyetçi davetin mensupları ise kardeşlerdir. Bunların bu konudaki delili, İbni Mace'nin *Zühd* kitabında kaydedilen şu hadistir: "...Resulullah şöyle buyurdu: Kardeşlerimizi görmeyi isterdik. Sordular: Ey Allah'ın Resulü, biz kardeşlerin değil miyiz? O: Sizler sahabemsiniz. Kardeşlerimse benden sonra gelenlerdir. Ben havzda sizden önce bulunurum, buyurdular."
- "Cumhuriyetçi evliliğini M. Taha şöyle tanımlar: "Erkeğin kadına, kadı-nın da erkeğe üstünlüğü olmayan haklarda ve vecibelerde eşit iki kişi arasında kurulan bir ortaklıktır, bu ortaklığa kendi nefislerinden gelen bir istekle girebil-dikleri gibi, ortaklıktan serbestçe çıkmakta da eşit hakka sahiptirler." "Bu ev-lilikte başlık ve veli gibi unsurlar yoktur. Boşanma erkeğin de, kadının da hak-kıdır."

Menşei

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılabileceği gibi, bu partinin düşünceleri pek çok din, mezhep ve ideoloji görüşlerinin tuhaf bir karışımıdır.

Bu partinin kurucusu M. Taha, Muhyiddin İbn Arabî'nin *Füsusu'l-Hikem* adlı kitabındaki görüşleri benimsediğini söyleyince, sûfî-bâtınî bir hareket ol-duğu sanılmıştı. Fakat bunların aynı zamanda cumhuriyetçi zikir törenlerine ka-tılıp buhur yaktıkları ve tempo tutup meydanda dans ettikleri görülünce pek de öyle olmadıkları anlaşıldı.

Birçok görüşlerinde Freud ve Darwin'in tesirleri görülmektedir.

Allah'a vekâleten insanları sorguya ve muhasebeye çekecek kamil insan gö-rüşünü savunurken, Hıristiyanlıktan etkilendiği kanaatini vermektedir. Ayrıca bu düşüncelerinin Abdülkerim el-Cîlî'nin *Kâmil İnsan* adlı kitabındaki fikirlerle de büyük benzerlik gösterdiği bilinmelidir.

Gerçekleştirmek istediği yeni devlet modeli ise, sosyalist-marksist düşüncelere dayanmaktadır.

Yine fikirlerinde Bahâîlik ve Kadyânîlik mezheplerinin de etkisi görülmektedir.

Bütün bunlara rağmen görüşlerine âyet ve hadisleri delil göstermeye çalışırlar. Fakat dikkatlice incelediğinde bu delil getirmelerin Müslümanca kaygılardan değil, kendilerini haklı çıkarma emelinden ve endişesinden kaynaklandığı görülür.

Etkili olduğu bölgeler

Parti, Sudan'da kuruldu ve gelişti. Bu ülkedeki taraftarlarının sayısı onbinleri aştı. Fakat liderlerinin idam edilmesinden sonra sayıları tekrar azalmaya başladı. Sudan'da İslâmî dirilişin yaygın hale gelmesi sonucu bu partinin tamamen ortadan kalkması bekleniyor.

Kaynakça

1- Sudan Anayasası'nın Esasları	Mahmud Muhammed Taha, bu kitabı partiliier piyasadan topladıkları için bulunması zordur.
2- Aile Hukukunun Geliştirilmesi	M. Muhammed Taha
3- Muhammed Yolu	M. Muhammed Taha
4- Risaleler ve Makaleler Kitabı	M. Muhammed Taha
5- İslam ve Fünun Kitabı	M. Muhammed Taha
6- Namaz Risalesi	M. Muhammed Taha
7- Objektifle Cumhuriyetçi Fikri	en-Nur Muhammed Ahmed
8- Cumhuriyetçi Parti Hakkında Detaylı Etüd	İslâm Gençlik Assamblesinde Dosya

SÛFÎLİK

Tanım

Fütuhatın genişlemesi, ekonomik refahın artması, zevk ve sefanın toplumu sarması üzerine İslâm dünyasında hızla yayılan, mensuplarınca da ''Sultan'a yapılan yolculuğun ilmi'' diye nitelenen bir harekettir. Bir başka deyişle kalbi dünyanın fâni işlerinden ayırıp Allah (c.c.) sevgisine bağlamak, zühd ve takva yoluna girmektir. Bu anlayışın temelini, taklid veya istidlâl yoluyla değil, keşif ve müşahade yoluyla Allah'ı bilmeye çalışmak, nefis terbiyesine ve yücelmesine önem verme oluşturur. Ne yazık ki, bu yoldan gittikçe sapan bazı Sûfî tarikatlara Hind, Fars ve Yunan felsefeleri girmiş, insanların yoldan çıkmalarına sebep olmuştur.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

İbn el-Cevzi el-Bağdadî (Ö. 597 H.)'ye göre Sûfîik, cahiliyet devrinde yaşayan ve Sufa lakabıyla tanınan Elgavs bin Murr'a nisbet edilir.

Eskilerden Birûnî ve yenilerden Von Hammer'e göre Sûfîlik, Yunanca hikmet manasına gelen Sofia'dan türemedir. Bu görüşe göre de İslâmî tasavvuf, Eflatun felsefesinden meydana gelmiştir. Fakat bu iştikak dil kaidelerine uymadığı gibi sonraki şarkiyatçılarca da reddolunmaktadır.

Kimilerine göre de Sûfîler, ''yün'' manasına gelen ''Suf''dan yapılan elbiseler giydikleri için Sûfî adını almışlardır. Ya da Mescid-i Nebi'nin *Suffesi'* nden veya *Safa'* dan yahut *birinci saf* tan alınmadır.

- Bağdad'ta meydana gelen Sufilerin tenkili sırasında Mısır'a kaçan Ebu Said el-Khazzaz şöyle der: ''Sûfî, Rabbi'nin kalbine saf ve sade nur yaptığı kimsedir. Sûfî, Allah'ın zikriyle lezzetin içine girendir.''
- Ebu Muhammed el-Cerirî (Ö. H. 311) ise şöyle demektedir: ''Tasavvuf her iyi ahlâka giriş, her kötü huydan çıkıştır.''
- Ebu Bekir el-Kettanî (Ö. H. 322)'ye göre de: ''Tasavvuf ahlâktır, ahlâkı artıran safayı artırmaktır; sefa ve müşahadedir.''

• Cafer el-Khuldî (Ö. H. 348) şöyle bir tanım getirir: "Tasavvuf, nefsi ubudiyete atmak, beşer olmaktan çıkmak ve küllî olarak Hakk'a bakmaktır."

• Şiblî'nin tarifi de şöyledir: "Tasavvufun başlangıcı Allah'ı bilmek, sonu da onu tevhid etmektir."

• Bişr bin el-Haris, sûfîyi şöyle tanımlar: "Sûfî, kalbini Allah'a karşı saflaştırandır."

• Kuşeyrî şöyle der: "Verâ şüpheleri terketmektir."

• Tanınmış şahsiyetlerinden biri de H. 135, 180 veya 185'de vefat eden Rabia Adaviyye'dir. Zühd ile ilâhî aşkı kendisinde topladığı gibi Sûfî edebiyatının zenginleşmesinde de büyük katkısı olmuştur.

• Yine tanınmış sûfîlerden İbrahim Ethem (Ö. 161), mülk ve sultanlığı terk edip, zühd ve tasavvufa yönelmiştir.

• Zünnûn el-Misrî (Ö. 245): Zühd ekolünden, kıbtî veya nevbe asıllı olup tasavvufta marife (bilme) mezhebinin belirmesi için çalışanların başına gelmiştir. Şöyle derdi: "Rabbimi Rabbim'le tanıdım, Rabbim olmasaydı Rabbimi tanımazdım."

• Ebul Kasım el-Cüneyd (Ö. H. 297): Nehavend asıllı olup Irak'ta doğdu ve büyüdü. el-Haris el-Mahasibî'nin talebesidir. Şöyle demiştir: "Biz şu tasavvufu dedikodu ile tahsil etmedik, aç kalmak, dünyayı terketmek, hoşa giden ve alışılan şeyleri kesinlikle bırakmak suretiyle tahsil ettik." Bilgi ve marifet ehlinden olup Cenab-ı Hakk'a yakın olmak maksadıyla, hareketi terketme derecesine varanlar hakkında sorulduğunda şöyle demiştir: ".. Bu, amellerin lüzumsuzluğuna inanan bir topluluğun sözüdür; bu, çok büyük bir günahtır. Hırsızlık ve zina yapan bunu söyleyenden iyidir."

• Ebu Yezid el-Bistamî (Ö. 234 veya 261 H.): Dedesi mecusî, babası ise zerdüşti idi. Rivayete göre zühd ile meşhur olup, gelip gideni çok olan bir zatı ziyaret ettiğinde kıbleye doğru tükürdüğünü görünce, kendisine selâm vermeden geri dönmüş ve şöyle demiştir: "Resulullah'ın adabından birine emin olmayan, kendi iddiasında nasıl emin olabilir."

• Ebu Muğis el-Hüseyn bin Mansur el-Hallac (H. 244-309): İran doğumludur ve bir zerdüştün torunudur. Kişiliğinde çok gizlilik vardır. Masignon'un tahkik ettiği *Tavasin* kitabının sahibi bu zat, Irak'ın Vasıt bölgesinde büyümüştür. Hülûlcuların ve ittihatcıların en ileri gelenidir. Küfürle itham edilip çarmıha getirilirken şu dört töhmetle karşı karşıya idi:

1) Karamıta ile ilişki kurması
2) "Hak benim" sözünü söylemesi
3) Taraftarlarının kendisini ilâh kabul etmesi
4) Hac konusunda verdiği fetva (Rivayetlere göre, Beytullah'a haccetmenin yerine getirilmesi gereken bir farz olmadığını ileri sürmüştü).

• Hüccetü'l-İslâm Ebu Hamid el-Gazzâlî (H. 450-505): Horasan'ın Tuss şehrinde doğdu. Cürcan ve Nişabur'u gezdi. Nizamülmülk'ün sarayına alındı. Bağdad Nizamiye medresesinde hocalık yaptı. Şam'daki Emevî mescidinin mi-

naresinde itikaf etti. Daha sonra Kudüs'e, oradan Hicaz'a ve son olarak kendi memleketine döndü. Birçok eserleri vardır: *Tehafüt el-Felasife, el-Munkiz Mineddalal* ve en önemli eseri sayılan *İhya Ulumuddin* İslâm dünyasında büyük bir okuyucuya sahiptir. Gazzâlî, bilgi ve marifette keşif ekolünün başı sayılır. En büyük hizmetlerinden biri Yunan felsefesini yıkması ve bâtınîlerin gizli taraflarını açığa vurmasıdır.

• Ebu'l-Fütuh Şihabuddin es-Sühreverdî (H. 549-587): İran'ın Sühreverd şehrinde doğdu ve birçok yerleri gezdi. Esası, İran'ın eski dinlerine ve varlığın ikiliğiyle ilgili mezhepe, Modern Eflatunizm'in feyzle ilgili Yunan felsefesine dayanan Felsefî İşrâk ekolünün sahibidir. Şer'an muhakeme edilip Halep âlimlerinin fetvasıyla öldürülmüştür. *Hikmetü'l-İşrak, Heyakilu'n-Nur, et-Telvihatü'l-Arşiyye, el-Makamat* en tanınmış eserlerindendir.

• Şeyh-i Ekber lakabıyla ün yapmış Muhiddîn-i İbn Arabî (560-638): Vahdet-i Vücud ekolünün başını çeker. Kendini velilerin en sonu sayan bir zattır. Endülüs'te doğup Mısır'a gider, hacceder, Bağdad'a uğradıktan sonra Şam'a yerleşir ve ölünceye kadar Şam'da kalır. Şam'da hâlen ziyaret edilen kabri vardır. Ortaya attığı *Kâmil İnsan* teorisine göre, tüm mahlûkat arasında sadece insan Allah'ın birliğine dalma fırsatı verildiği takdirde, tüm ilâhî sıfatların kendisinde görünebilme özelliğine sahip yaratıktır. Çok sayıda eser telif etmiştir. Bazıları bu eserlerin sayısını dörtyüze kadar çıkarır. Eserlerinin en tanınmışları *Ruhul-Kudüs, Tercümanü'l-Eşvak, Fütuhat-i Mekkiye, Fusus el-Hikem*'dir.

• Ebu'l-Hasan eş-Şazelî (H. 594-656): Şazelî tarikatının kurucusudur. Meşhur sözlerinden biri şudur: "Allah'a iman ve itkan basiretleriyle baktığımızdan delil ve buhrana ihtiyacımız yok."

• Dört büyük kutup da şunlardır: Abdülkadir Ceylanî, Ahmed er-Rifaî, Ahmed el-Bedevî ve İbrahim ed-Düsukî.

• Fransız düşünür Rene Guenon: Müslüman olduktan sonra tasavvufu seçmiş ve adını Abdülvahid Yahya şeklinde değiştirmiştir. Tasavvufun yüceliğini savunmuştur: *Çağdaş Dünyanın Buhranı, Haç'ın Sembolizesi, Batı ve Doğu* eserlerinden bazılarıdır.

Sûfî ekoller

a) Zühd ekolü: Mensupları zahidler, abidler ve ağlayanlar olarak sınıflandırılır. Rabia Adaviyye, İbrahim Ethem ve Süfyan es-Sevrî bunların en tanınmışlardır.

b) Keşif ve Marifet ekolü: Akıl kuvvetinin bilgiyi elde etmek ve varlıkların hakikatini idrak etmek için yeterli olmadığına inanır. İnsanoğlunun ruhî eğitim ve terbiye ile kazandığı basiretin cehalet perdesini kaldıracağı hakikatleri kalb aynası üzerinde görebileceği esasına bağlıdır. Bu ekolün lideri İmam Ebu Hamid Gazzâli'dir.

c) Vahdet-i Vücud ekolü: Lideri Muhuddîn-i İbn Arabî'dir. Bu ekolün son mensuplarından birisi de Cemaleddin Efganî'dir. Allah'ın her şeyde olduğu ve

herşeyin O olduğunu ileri sürerler. İbn Arabi şöyle diyor: ''Muhakkıklarca sabit olmuştur ki, varlıkta Allah'tan başkası yoktur. Biz de var isek, varlığımız ancak onunla olabilir. Varlıkta var olarak haktan başkası görünmemiştir. Hak varlık birdir. Ona misal hiçbir şey yoktur. Çünkü birbirinden ayrı veya birbirine eş olması mümkün değildir.''

d) İttihad ve Hulûl ekolü: Bu ekolün lideri Hallac'dır. Hindu ve Hristiyanî mistisizmden etkilenen bu ekolün mensubu sûfî, Allah'ın kendi içine girdiğine ve kendisinin Allah'la bir hale geldiğini sanır. Şuhud keyfiyle, sarhoşluk anlarında ''Hak benim'', ''Cübbemde Allah'tan başkası yok.'' gibi sözler sarfeden sûfîler bu ekole mensuptur.

Sûfî tarikatları

1) Kadirîler: (H. 470-561) yılları arasında yaşayan ve ölünce Bağdat'ta defnedilen Abdülkadir Ceylanî taraftarlarıdır. Asrındaki birçok ilimleri öğrenen bu zat hakkında, mensupları birçok keramet rivayet ederler. Dünyaya gelen kırkdokuz oğlundan onbiri tarikatini benimseyip İslâm dünyasına yaymışlar.

2) Rifaîler: H. 580'de ölen Ahmed Rifaî'ye mensupturlar. Arap kabilelerinden Rifaa Oğullarından olan bu zatın mensupları, kerametlerini isbat için kılıç ve mızrak kullanırlar. Ruhî sporuyla tanınmış olan bu zahid zatın tarikati batı Asya bölgelerinde yaygındır.

3) Ahmedîler: Mısır'ın en büyük velilerinden Ahmed el-Bedevî'in mensuplarıdır. Bu zat 596 yılında Fas'ta doğmuş, haccettikten sonra Irak'a gelmiş, sonra Mısır'ın Tanta şehrine yerleşerek öldüğü yıl olan 634 yılına kadar orada yaşamıştır. Tanta'da bulunan mezarı halen ziyaret edilir. Biniciliğiyle meşhur Ahmed Rifaî bekâr yaşamış, kendini ibadete vermiştir. Mısır'ın her yerinde mensupları vardır. Kırmızı sarık giyen tarikat şeyhleri Beyyumiye, Sinnaviye, Nuhoğulları ve Şabiye gibi fırkalara ayrılmışlardır.

4) Desukîler: İbrahim ed-Desukî (633-676)'ye nispet edilir. Bu tarikat nefsin arzularından uzak durmaya davet eder. Sermayeleri tüm halkı sevmek, şeyhin emir ve arzularına teslim olmaktır. Ona öğrenmeye ve öğrenilenlerin tatbikine teşvik ederler. Şeyhten emir olmaksızın halvetin yapılmasını uygun görmezler.

5) Ekberîye: Şeyh-i Ekber Muhuddin-i İbn Arabî'ye mensup bu tarikatın esasları konuşmamak, inzivaya çekilmek, aç kalmak ve uyumamaktır. Üç vasfı vardır: Belâya sabır, bolluğa şükür, kazaya rıza.

6) Şazelîler: Bu tarikatin Şeyhi, Ebu'l-Hasan eş-Şazelî (593-656)'dir. Endülüs'ün Mursiye şehrine yakın bir köyde dünyaya gelen Şazelî, Tunus'a yerleşmiş; birkaç defa haccettikten sonra Irak'a gitmiş, son olarak hacca giderken Ayzap çölünde vefat etmiştir. ''Tarikatı halka kolaylaştıran'' kişi olarak anılır. Zira tarikati bol ilim ve zikirden ibaret olup, nefsi kırma gibi zorluklar olmadığından tarikatlerin en kolayı ve en yakını sayılır. Şazelî tarikatı Mısır, Yemen ve diğer Arap ülkelerinde yaygındır. Tarikatı ayrıca Fas, Cezayir'in batısı ve genellikle Afrika'nın kuzeyi ve batısında yaygındır.

7) Bektaşîler: Osmanlı Türkleri arasında yaygın idi. Halen Arnavutluk'ta etkin olan bu tarikat Sünnî tasavvuftan çok Şiî tasavvufa daha yakındır. İslâm'ın Türkler ve Moğollar arasında yayılmasında bariz rolü olan bu tarikat, Osmanlı idaresinde oldukça nüfuz ve söz sahibiydi.

8) Mevlevîler: Bu tarikat, H. 672 yılında Konya'da vefat eden Celaleddin Rumi tarafından kurulmuştur. Zikir toplantılarında müzik eşliğinde sema yaparlar. Türkiye ve Batı Asya bölgelerinde yayılan bu tarikatın Türkiye, Halep ve bazı doğu ülkelerinde tekkeleri vardır.

9) Nakşibendîler: Şah Nakşibend lakabıyla tanınan Şeyh Bahauddin Muhammed bin Muhammed el-Buharî (Ö. 618-691)'nin mensuplarıdır. Şazelî tarikati gibi kolay olan bu tarikat İran, Hindistan ve Batı Asya ülkelerine yayılmıştır.

10) Melametîler: Tarikatin kurucusu Kasar lakabıyla tanınan Ebu Salih Hamdun bin Ahmed bin Ammar (Ö. 271)'dır. Bu tarikatın bazı mensupları mücahade ve eksikliklerine karşı gelmek amacıyla nefislerini köreltmeyi caiz görürler. Ancak son zamanlarda Türkiye'de yaygınlaştırılmaya çalışılan bu tarikatın bazı aşırı mensupları, şer'î emir ve nehiylere dikkat etmeksizin, haram olan birçok hususları mübah kabul etmektedirler.

Temel düşünce ve inançları

Usul ve Kaideler

• Dinin hakikat ve şeriat olduğuna inanırlar. Şeriat, dinin (İslâm'ın) zâhiri olup herkesin girdiği bir kapıdır. Hakikat (anlamların alanı) ise ancak seçilmiş kişilerin erebileceği bâtındır. Biri zâhirin, diğeri de bâtının ilmidir.

• Tasavvuf bunlara göre hem tarikat, hem hakikattır.

• Tasavvufta ruhî etki şarttır. Bu da ancak şeyhinden el alan bir şeyh yoluyla olur.

• Zikir, ruhî tefekkür ve aklî yüceliklere bağlamak şarttır. En yüksek makam veli makamıdır.

• Şeriatın emirlerine uymak kesinlikle gereklidir. Tusteri şöyle der: "Tarikimizin usulü yedidir: Kitaba sarılmak, Sünnete uymak, helal yemek, zarar vermemek, masiyetlerden uzaklaşmak, tevbeye sadık kalmak ve hakları sahibine vermek." Ebu'l-Hasan eş-Şazelî ise: "Varmış olduğun keşif Kitap ve Sünnete aykırı ise keşfi bırak, kitap ve sünnete sarıl. Fakir beş vakit namazı cemaatle kılmıyorsa ona değer verme." demektedir. Yine bu konuda Ebu Yezid el-Bistamî şöyle demektedir: "Gökte yükselecek kadar keramet sahibi olmuş bir kimseyi görünce hemen aldanmayın. Emir ve yasaklar, hakları muhafaza ve şer'î emirleri yerine getirme hususlarında nasıl olduğunu bilmeniz şart." Bistamî'nin başka bir sözü de şöyledir: "Bir kişiyi su üzerinde namaz kılarken ve havada bağdaş kurmuş otururken görürseniz aldanmayın emir ve nehylerde nasıldır ona bakın." Gazzâlî'de şöyle der: "Şer'i emirlere ters düşen bir şey işlediği halde havada uçan ve su üzerinde yürüyen bir kimseyi görürsen bil ki o şeytandır."

• Gazzâlî'ye göre bilim metodu olarak akıl yeterli değildir. Akıl sonrası bir seviye daha vardır. Bu da ancak "Nurulyakîn"le gören ariflerin imanına sahip olanlara verilmiştir. Gazzâlî buna delil olarak sâdık rüya ve Resûlullah'ın gaybtan ve gelecekten haber vermesini göstermiştir.

• Sufilere göre Hızır Aleyhisselam'â verilmiş olduğu gibi peygamberlere ve velilere de verilen bir *ilm-i ledünnî* vardır.

• İslâm'da fânîlik fikrini ilk çıkaran Ebu Yezid el-Bistamî'dir. Şeyhi Ebu Ali es-Sindî'den naklettiğine göre, kul kendini Allah huzurunda tükenmiş görür, Allah'tan başka her şeyi unutur. Fânîliğin en yüksek mertebesine "Cem'ul-Cem" makamı derler. Ve bu durumu "Kul'un, Hakk'ın varlığında tükenip faniliğini bile göremeyen fânî olmasıdır" şeklinde tarif ederler.

Meşrep Dereceleri

Sûfîlik'e göre her sûfî olgunlaşmak için belirli mertebelerden geçmek zorundadır. Bu mertebeler aşağı yukarı yüz basamakta toplanır: Zühd, tevekkül, sabır, şükür, takva, ihlâs, zikir, fikir, nefs, çır, havf, recâ, rıza, kabz, vecd, sahv, cem, tevhid, tefrid, marifet, murakabe, fena, kemâl gibi... Bunlardan bir kaç tane basamağın anlamı şu şekildedir:

• Makamat: Allah'a doğru yol alanların uğrayacağı ruhî konaklamalardır. O çerçevede bir süre kalır; mücahade eder sonra, ikinci konaklamaya geçer. Geçmesi için cihad ve tezkiye lâzımdır. Makamat kazançtır, gayret sarfetmekle olur.

• Ahval: Tarikat üzere olana esen tanyelidir. Kısa bir süre nefis canlanır ve ruhun, büyük şevkle koklamak için beklediği güzel bir koku bırakarak geçip gider." Cüneyd, "Hal Kalblere nüzul edip geçen bir naziledir" der.

• Tevbe: Günahtan vazgeçip işlediğine pişman olmak ve tekrar işlememeye azmetmektir. Yanlışlardan dönüştür. Doğru olanlara dönmek, yönelmektir. Rabbin bağışına koşmaktır.

• Vera': Şüphe uyandıran her şeyden ve haramdan uzaklaşmaktır. Bu durum sözle, kalple ve amelle olur. Amaç kalbi gölgeleyebilecek herşeyden sakınmaktır.

• Tevekkül: Derler ki, tevekkül başlangıçtır; teslim vasıtadır; Allah (c.c.)'a güvenme, dayanmadır. Şeyh Tüsterî'nin görüşü şöyledir: "Tevekkül: Cenab-ı Hakk'ın istediğiyle her zaman beraber olmaktır."

• Muhabbet: Hasan Basri (Ö. H. 110) bu konuda şöyle demiştir: "Muhabbet'in alâmeti mahbuba uymak, her işte onun yolunda yürümek, her vesile ile ona yaklaşmak, onun yoluyla ilgisi olmayan her şeyden kaçınmaktır."

• Rıza: Kulun kalbinin, Cenab-ı Allah'ın hükmü altında sükunet halinde olmasıdır." Başka bir ifadeyle huzur içinde boyun eğiştir; korkuyu ve umudu dengeleme halidir.

Kimi sûfîlerin sapkınları

• Bazıları, ruh çağırma sapıklığına düştü. Kimileri şarlatan ve hilebaz oldu.

Kimileri ise mezarların, bazı velilerin kabirlerinin inşasına, aydınlatılmasına, ziyaretine ve bu mezarlara el-yüz sürme işine önem verdiler ki, günümüzde de bu devam etmektedir. Halbuki bunlar İslâm dininde olmayan bidatlerden başka bir şey değildir.

• Bunlardan bazılarının iddiasına göre, veli üzerinden vecibeler kalkmıştır. İbadete ihtiyaç olmayan bir makama eren velinin ibadet yapması nafiledir. Veli, Şeriatın emir ve dış hareketleriyle meşgul olursa, bâtını muhafaza etmekten alıkonur; böylece zahir yapayım derken, bâtını karmakarışık olur.

• Rivayete göre, İmam Gazzâli aldanmışları şu şekilde belirler:

a) Bir grup kılık, kıyafet ve mantığa aldanır.

b) Başka bir grup bilgiye vakıf olduğunu, hakkı müşahade ettiğini, makamat ve ahvali geride bıraktığını iddia eder.

c) Başka bir grup da şeriat emirlerini dürüp helâlla haramı birbirine karıştırır.

• Bazıları şöyle der: Aza ile amelin bir ağırlığı ve değeri yoktur. Önemli olan kalptir. Kalplerimiz Allah sevgisiyle dolu ve marifetullah'a bağlıdır. Biz elimizle dünya ile uğraşırken kalbimiz rububiyet katında mutekiftir. Biz dünya şehvetleriyle zahiren beraberiz, kalplerimizle asla.

• Bayezid Bistamî'ye atfedilen bazı sözler vardır ki şirk kokar. (Ancak 481'de vefat eden Abdullah el-Herevi ile Müşteşrik Nıcholson bu sözlerin Bistami'ye ait olmadığını iddia ederler): "Süphanim, şanım ne kadar yücedir", "Muhakkak benden başka bir ilah yoktur, bana tapın", "Peygamberlerin, kıyısından ileri gidemediği bir denizi aştım", "Semaya yükseldim ve arşın karşısında kubbemi kurdum" sözleri bunlardan bazılarıdır.

• İttihad ve hulûl ekolü sahibi sayılan Hallac'ın bazı sözleri de, yukarıdaki sözlerle aynı kapıya çıkar: "Ben sevdiğimin, sevdiğim de benim. Biz bir vücuda yerleşen iki ruhuz; beni görürsen onu görürsün, onu görürsen bizi görürsün; şarabın berrak su ile karıştığı gibi ruhun ruhumla karıştı; sana dokukan bir şey bana dokunur, herhalde sen ben oldun."

• Sûfîler "gavs ile giyas" kelimelerini kullanırlar. İbn Teymiyye, Tasavvuf adlı kitabında şöyle der: "gavs ve giyas sadece Allah'a yakışan vasıflardır. O, yardım umanların yardımcısıdır. Allah'tan başka ne bir melekten, ne de gönderilen bir peygamberden yardım istenir."

• Tarikatlar zikrin zarureti üzerinde birleşirler. Nakşîlerde mana ile birlikte Allah lafzı, Şazelîlerde "Lâilâhe İllallah", başkalarında istiğfar ve peygambere salatu selâm ilave edilir. İbn Teymiyye *Sülûk* kitabında şöyle demektedir: "Açık veya muzmer sadece tekil isim söylemek asılsızdır. Havas ve ariflerin zikri olmak şöyle dursun, bidat ve dalaletin çeşitlerine bir vesileyle ehl-i ilhad ve ehl-i ittihad'ın hallerinden fasid bir hal ve hayallerine bir bahanedir." "Ya hu, Ya hu veya Hu Hu veya bunlara benzer bir şeyler söylenirse zamir kalbin tasavvur ettiğine ait olur; kalb ise bazen doğruya varır, bazen de sapar."

• Sûfîlerden bazılarıda harika işler ve hareketlerde bulunurlar. İbn Teymiyye bunlar için şöyle der: "Başı açmak, saçları kıvırmak, yılan tutmak ve taşımak ne

salihlerin, ne sahabenin, ne tabiinin, ne ilklerin, ne sonrakilerin, ne de Şeyh Ahmed Riafî'nin âdetidir. Bütün bunlar Şeyh'in ölümünden uzun bir süre sonra ihdas edilen işlerdir."

• İbn Teymiyye *Tasavvuf* kitabında tasavvuf ehlinin tavırlarını eleştirirken şunları söyler: "Ölmüş peygamberlere, şeyhlere başkalarına bunların kabirlerine veya kabirleri etrafında bulunanlara adak adamak şirktir ve Allah'a karşı gelmektir." "Allah'tan başka meleklere, peygamberlere, şeyhlere, krallara ve diğerlerine yemin etmek yasak edilmiştir." "Erkeklerin ecnebî kadınlarla kardeşlik yapmaları, onlarla tek başlarına bir arada kalmaları, iç ziynetlerine bakmaları icmaî ümmete göre haramdır. Bu gibi hususları dinî emir telakki edenler, şeytanlarla kardeştirler."

• Şuhud, fani olma makamı veya iradeden fanî olmak hususlarına İbn Teymiyye *Sülûk* kitabında şöyle bakıyor: "Bu fanilikte: 'Ben hak'ım' veya 'sübhanım', veya 'Cübbemde Allah'tan başkası yoktur' derken meşhudiyle şühudundan, mevcuduyla vücudundan fani olması halinde imanın verdiği bir keyfle, şarap içip sarhoş olan veya maşukunun resmini görüp sarhoş olan gibi kendinden geçer. Böyle kimselerin haram olmayan sebeplerle aklı gittiği takdirde, haram olan bir hareketten dolayı aklı ve dengeleri gidenlerin tersine, haram olan söz ve davranışlarda bulunmalarından sorumlu tutulmazlar... Sorumlu tutulmazlar, fakat bunlara uymak ve sözlerini doğru kabul etmek de doğru değildir. Bunlar, bu özel halleriyle zahir emirler hususunda gafil ve deliller hükmündedirler." "Başkasının varlığından fanîlik, yani sadece Allah'ı varlık görüp başkasının varlığını inkâr etmektir. Bu söz ve hal son zamanlarda tanınmış olan ittihatçı zındıkların söz ve halidir (Bülyani, Telmisani Konevi vb.). Bunlar, hakikati varlıkların ta kendisi kabul edip başkasının varlığını tanımamaktadırlar. Bunlar, varlıklar O'nunla kaim olduğu manasını değil, varlıkların kendisinin ilah olduğuna inanıyorlar. Bu da küfür ve sapıklıktan başka bir şey değildir."

Menşei

Sûfî mücahadeler insanoğlunun kendi nefsini terbiyeye ve heveslerini yenmeye ihtiyaç duyduğu çok eski zamanlarda başlamıştır.

Sûfîlerin zühd, takva, tevbe ve rıza gibi davet ettikleri bazı hususların İslâmi emirler olduğu şüphesizdir. İslâm bütün bunları emreder.

Ancak bazılarının hulûl, ittihad ve fanîlik halleri ve zor mücadele yoluna girmeleri Hindû, Jinî, Buddhizm, Eflatunizm, Zerdüştlük ve Hıristiyanlık gibi İslâm dışı kaynaklardan gelen hususlardır.

Merex adındaki şarkiyatçi, tasavvufun Şam rahiplerinden geçme olduğunu savunurken; Jonz adındaki şarkiyatçı, Sûfîliğin Hindûların vedasından kaynaklandığını ileri sürer.

Nicholson ise, Sûfîliğin Yunan fikriyle, doğu ülkelerindeki dinlerin bileşimi olduğunu, daha açık ifade ile Yeni Platonizm felsefesiyle Hıristiyan dininin ve Gunusî mezhebin birleşiminden meydana geldiğini belirtir.

Vecibeleri hükümsüz bırakıp şer'î emirleri aşarak adem (yokluk) dairesine düşmek, Brahmanizm zamanından kalma bir meseledir. Brahmanlar şöyle derler: "Brahma ile birleştiğimde bir iş veya bir farzı yerine getirme yükü kalkar."

Hallac'ın hulûl, İbn-i Arabî'nin Kâmil İnsan konularındaki sözleri Hıristiyanların İsa (a.s.) hakkındaki mezhep ve görüşlerine uygundur.

Kimi Sûfîlerin elinde saptırılan tasavvuf; başkalarına güvenip kendi vazifesini bırakmak, İslâm adına menfi tavır takınmak, insanın varlığını hiçe saymak, şeyhin şahsını tazim etmek gibi birçok kötülüğe vesile olmuş ve bazı hallerde de insanı dininden çıkaracak birçok sapıklıklara yol açmıştır. Bununla birlikte Kuranî esaslara ters düşmeyen ve hadis külliyatınca desteklenmesinin yanısıra Resulullah'ın yaşantısında da kolayca izlerini bulabileceğimiz zühd hayatının baskın olduğu bir yaşantı şekli olan tasavvufun da var olageldiği ve sünnî ulemaca desteklendiği bir gerçektir.

Etkili olduğu bölgeler

Sûfî tarikatlar, cezbetme adı verdikleri ruhî etkilerden dolayı orduların girmedikleri yerlerde İslâm dinini yaymayı başarmıştır; Endonezya, Afrika kıt'asının büyük bölümü ve bazı ülkelerde oldukça aktif bir konumda hareket etmiştir.

Hükümdarlar, kâfirlerin saldırılarına karşı cihad ruhunu güçlendirmek amacıyla Ahmed el-Bedevî, İbrahim Düsukî ve Şazelî gibi kutuplardan yararlanmışlardır. Zaman gelmiş tasavvuf, İslâm dünyasının büyük bölümünü içine almıştır. Sûfî fırkalar Mısır, Irak, Kuzey Batı Afrika, Asya'nın batı, orta ve doğusunda da gelişmiştir. Bu yöreler de şiir, nesir, musikî, şarkı ve ilâhilerle ilgili manevî eserlerin yanısıra zaviyeler, tekkeler, hastaneler ve ribatlar gibi maddî eserleri de yaygınlaştırmışlardır.

Sûfîlerin ruhanîliği, birçok bâtıl maddeciyi İslâm'a çekebilmiştir. Bunlardan Martin Ling şöyle diyor: "Ben Avrupalı'yım, ruhumun kurtuluşunu tasavvufta buldum."

Sûfîliğin ondokuzuncu asrın sonundan ve yirminci asrın başlarından itibaren gerilediği, eski gücünü yitirdiği de bir gerçektir.

Kaynakça

1- İslâmî Tasavvuf	A.Tevfik Ayad, 1970
2- el-Munkız Mineddalal, Gazzâlî ve Tasavvuf Araştırmaları	Dr.Abdülhalim Muhmud, Kahire
3- İbn-i Teymiyye'nin Fetvaları	11. cilt, tasavvuf, 10. cilt, Süluk; H. 1398
4- Batı Afrika'da İslâmî Davet	Dr.H. İsa Abdüzzahir, Riyad
5- Sûfî Felsefesinin Doğuşu ve Gelişmesi	Dr.İ. Abdülhamid Fettah, Beyrut, 1974
6- İslâm Tasavvufu ve Tarihi	Ebulula Afifî
7- İslâmî Sûfîlik	Nicholson, tercüme. Şureybe
8- İhyâ Ulûmu'd-dîn	Gazzâlî
9- Fütuhatı Mekkiyye	Muhuddin İbn-i Arabî, Beyrut
10- Hallac'ın Tavasin Kitabı	Masignon tarafından neşredilene
11- Ahbarul Hallac	Masignon tarafından neşredileni
12- Divanü'l-Hallac	Masignon tarafından neşredileni
13- Kitabüllema	Ebu Nasr es-Sarrac et-Tusî, Kahire
14- Risale-i Kuşeyrî	Ebu'l-Kasım A. bin Havazen, Kahire
15- İslâm Tasavvufu ve Tarihi	A.Nıcholson, terc. A. Afifi
16- Studies in İslamic Mysticism	Nıcholson R.A., Cambridge, 1961
17- The Sufi Orders of İslam	Spencer Trimingham, Oxford, 1971
18- An Introduction to the History of Sufism	Arberry, A.J., Oxford
19- Literary History of the Arabs	Nıcholson
20- Development of Moslem Theology	Macdonald
21- Sufism:An Account of the mystics of İslâm	London, 1956
22- İslâm	Fazlurrahman, London, 1966
23- Encyclopedia of Religion and Ethics	1908
24- The Articles: Soul Pontheism Sufis	
25- Encyclopedia of İslam The New Edition.	
26- The Art: Al Hallaj, İbn Arabi Al Bistami-	Asceticism.

SURİYE KAVMİYETÇİ PARTİSİ

Tanım

Bu parti, Arap kavmiyetçiliğinden ayrı olarak, Suriye'ye özgü bir kavmiyetçilik ilkesine sarılır. Bu ilkeye göre "Suriye toprakları Suriye milletinin yaşadığı yerdir; Suriye, kalkınmasının ruhunu, siyasî ve millî tarihini, Suriye milletinin yeteneklerinden alır." Parti daha sonra Kavmiyetçi Sosyal Parti adını aldı. Dört başlı bir tayfunu amblem seçti. Başlar hürriyet, görev, nizam ve kuvveti sembolize eder.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• 1932'li yıllarda, Lübnan'da siyaset sahnesine Antun Saade adında bir genç çıkıverdi. Brezilya'dan yeni dönmüş olan bu genç, Suriye Kavmiyetçi Partisini kurdu. Bu parti, çok düzenli ve merkezî bir partiydi. Bu parti Lübnan'da çeşitli grup ve dinlerin meydana getirmiş olduğu kargaşalığı fırsat bilerek mezhepçilik ve ayrımcılıkla mücadele iddiasına girişti. İnsanlar arasındaki tüm farklılıkları ortadan kaldırıp sadece toprak bağına bağlanma fikrini ileri sürdü. Batılılar bu partiyi desteklediler, her türlü para ve silah yardımında bulunarak güçlendirdiler.

• Belirli bir eğitimden geçmiş gençlerin de katılmasıyla partinin fikri gelişti. Partinin teorisyeni olan Antun Saade, Lübnan devletinin varlığını tehlikeye sokan bir silahlı ayaklanmaya girişti. Ancak yakalanarak 1949 yılında idam edildi. Diğer tanınmış şahsiyetlerinden bazıları da şunlardır: Binbaşı Gassan Cedid (Suriye ordusunda eski subay ve Nusayrî), İsam Mahayrî, Dr. Abdullah Saade, Faiz Sayil, Jeorj Abdülmesih ve partinin son başkanı In'am Raad (Hıristiyan).

Temel düşünce ve inançları

• Partinin prensipleri Antun Saade'nin *Milletlerin Gelişmesi* adlı kitabında saydığı prensiplerdir:

a) Din devletten ayrı olmalıdır.

b) Din adamlarının siyasî, adlî ve millî işlere karışmalar önlenmelidir.

c) Çeşitli din ve mezhepler arasındaki farklar kaldırılmalıdır.

d) Derebeylik kaldırılmalı, millî ekonomi üretim esasına göre düzene sokulmalı, işçinin emeği değerlendirilmeli, milletin ve devletin çıkarları korunmalıdır.

e) Milletin ve vatanın geleceğini belirleyecek, hakiki gücü sahip olan bir millî ordu meydana getirilmelidir.

• Partinin, düşünce ve inançlarını, tarih hareketi konusundaki tasavvurlarını dile getiren bazı ilkeleri de vardır:

a) Suriye, Suriyelilerindir. Suriye farklı bir millettir.

b) Fransızlar nasıl İngilizler'den farklı, Ruslar da Almanlar'dan farklı ise, Suriyeliler de diğer Arap milletlerinden farklıdır.

c) Suriye milleti, Suriye halkının birliğinden meydana gelen ve yazılı tarihten önce başlayan uzun bir tarihe sahiptir.

d) Suriye milleti tek bir sosyal bünyedir.

e) Suriye'nin çıkarı diğer milletlerin çıkarlarından öncedir.

• Suriye kavmiyetçileri, kendilerini Finikelilerin putperestlikleriyle, şaraplarıyla, ilâhlarıyla, âdet ve gelenekleriyle bütünleşmiş eski bir geçmişe bağlamak isterler. Suriye'nin, Doğu Akdeniz sahillerinde meydana gelen ve o zamandan günümüze medeniyet eserlerine övünerek sahip çıkarlar. Onlara göre, Suriye tarihinin en parlak çağı Finikeliler devridir. Krinon, Piyer Salibî, Yohan Altınağız, Efram Ömerî, Dikülcin Humsî, Kevakibî, Cübran gibi kişilerin eserleriyle övünürler. Büyük Serjun, Asrahdun Sanharib, Nabukhaz Nassar, Aşure Baniba, Hanibal ve Yusuf el-Azma gibi savaşçıları onurlu savaşçılar kabul ederek İslâm büyüklerini görmezden gelirler.

• Bu partiye göre İslâmî fütuhat bir yabancı istilâsıdır. Buna rağmen Suriye'deki İslâm tarihini Suriye'nin öz tarihi olarak kabul ederler. Meselâ Muaviye hilafetten önce yirmi yıl Şam'da yaşamakla Suriye'li olmuştur. Emevîlerin başarıları Suriye'nin başarısıdır. Muaviye ile Ali arasında meydana gelen çekişme Suriye Kavmiyetçiliği'yle Irak Kavmiyetçiliği çekişmesidir.

• Bu partiye göre, Suriye toprağı ve havası insanı kısa zaman içinde bir kavmiyetten diğer bir kavmiyete, bir tarihten diğer bir tarihe götüren sihir vari bir etkiye sahiptir.

• Suriye derken de şimdiki Suriye ile Lübnan, Ürdün ve Filistin'i de içine alan Büyük Suriye'yi kasdederler.

Menşei

Bu partinin mensupları dine karşı bütün güçleriyle mücadele ederler. İnsanlar arasında dinî bağların varlığını tanımazlar. Bu husustaki ilkeleri sekülarist bir eğilimle birlikte çeşitli inanç ve düşüncelerden kaynaklanmaktadır: İnsanoğlu

dinî düşünceyi korku, vehim ve hurafelerin etkisi altında kaldığından ötürü uydurmuştur.

İnsan ve hayata; Allah'ın varlığını, dirilişi, peygamberleri ve ahiret gününü inkâr eden maddeci bir gözle bakarlar.

Toplumda dinî esas almak, bu parti ilkelerine göre, ilerleme yolunda en tehlikeli engellerin başında gelir. Suriye millî varlığının böyle tenakuzlarından(!) uzak kalması gerekir.

Vatanla ilgili görüşleri ayrım bir görüş niteliği taşır. Bu görüş, İslâm dünyasını, milletlerarası kitleleşmeler, bloklar ve topluluklar karşısında küçük bir varlık haline dönüştürmeyi amaç edinmiştir ki, sonun da Batı emperyalizminin ve siyonizmin çıkarlarına hizmet etmiş ve özellikle İsrail'in etrafındaki büyük İslâm gücünü dağıtmaya yaramıştır.

Görülüyor ki, bütün bu düşüncelerin kaynağında Batı'da gelişmiş olan ateizm, maddeci görüş, sekülarizm ve kavmiyetçilik yatmaktadır.

Etkili olduğu bölgeler

Bu parti, merkezini Lübnan'da kurdu ve Suriye'de taraftar kazandı. Ancak daha fazla güce sahip olan Arap Kavmiyetçiliğine karşı olması nedeniyle çeşitli iktidarların hışmına uğradı. Sosyal Kavmiyetçi Parti, yeni adıyla Lübnan'da halen serbestçe faaliyet gösterir.

Antun Saade, Suriye kavmiyetçiliğinin sınırlarını *Milletlerin Gelişmesi* adlı eserinde belirtmiştir. Buna göre sınırları, Kuzeyde Toros Dağları'ndan başlayıp güneyde Sina Yarımadası'nı ve Akabe Körfezi'ni de içine alır ve Suveyş Kanalı'na kadar uzanır; batıda Suriye Denizi'nden (Akdeniz), doğuda Dicle'ye varır.

Partinin şu günlerde büyük bir gerileme dönemi içinde olduğu da açıkça görülmektedir.

Kaynakça

1- *Milletlerin Gelişimi* — Antun Saade
2- *Kültür Sempozyumunda Ön Konferans* — Antun Saade
3- *Kavmiyetçi ve Sosyal Akide, Umdeleri ve Açıklamaları* — Antun Saade
4- *Hıristiyan ve Muhammedî Risaletleriyle İslamiyet*
5- *Şam'da yayınlanan eş-Şihab Gazetesi, 1955*
6- *Davetçileri, Muarızlarıyla Araplık* — Sati el-Husrî
7- *İslâm'ın Ölçüsünde Bazı Hareket ve Mezhepler* — Fethi Yeğen
8- *Tarihte Lübnan* — Philip Hittî

TAOİZM

Tanım

Taoizm, Çin'in en büyük ve en eski dinlerinden biridir. Milattan altı asır önce zuhur eden bu din bugüne kadar varlığını korumuştur. Tabiî hayata dönüş, medeniyete karşı pasiflik esasına dayanan Taoizm, gerçeğin tek olduğunu kabul eder: Bir düzen ve birlik ilkesi vardır, bu ilke sır doludur ve adlandırılamaz; hem aşkın, hem içkindir; bu ilkeye Tao, yani "Yol" denir. Taoizm, hayatın iksirini ve ebediyetin sırrını ararken binlerce yıl önce Kimya ilminin gelişmesine (Solunum alıştırmaları vb.) önemli katkıda bulunmuştur.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Çin düşüncesinde ve Çin tarihinde meydana gelen olaylarda ikibin yıl süre söz sahibi olan ve inanç esaslarının çok eski zamanlara ait olduğu söylenen Taoizmin kurucusunun M.Ö. 507 yılında doğan Lao-dzı olduğu sanılıyor. Kuvvetin yolu manasındaki *Tao-dı-cing* adlı bir kitap telif eden Lao-dzı'ın bazı hususlarda, aynı zamanda yaşayan Konfüçyus'ü fikirleriyle de etkilemiştir.

• Milattan önce dördüncü ve üçüncü asırlarda yaşayan Cuang-dzı, Lao-dzı'ın semavî bir muallim olduğunu iddia ederek, kitabını şerh ederken kendi felsefesinden de ilavelerde bulundu.

Özellikle Han'lar çağında: Örgütlenen Taoizm, ilk önce Che Şuan dağlık bölgelerinde gelişti. Miladın 142. yılında Şang Taoling, rabbından kendisine vehiy geldiğini ve Taoizm'de reform yapmakla görevlendirildiğini iddia etmiştir. Böylece Taoizm'i kendisinden sonra gelen ve sülalesinden olan semavî muallimlere bağladı.

Miladî ikinci yüzyılda ortaya çıkan Tai-Ping hareketi sebebiyle halk arasında yayıldı. Semavî muallimlerin bu yayılmada önemli rolü oldu.

M. 220 yılında Han Oğulları'nın yok olmasıyla birlikte Çinliler üçe ayrıldılar. Aralarında dinî ve ırkî farklılıklar zuhur etti.

Han Oğulları'nın düşmesinden sonra Miladî üçüncü ve dördüncü yüzyılda Modern Taoizm ortaya çıktı. (M. 406-477) arasında yaşayan Reformcu Lo Hiu Şing, Taoizm'e ait tüm mukaddes kitapların kilise kanunu mefhumunu tesbit etti.

Tang (618-907) ve Ming (1368-1644) sülalerinin kurucuları halkın desteğini kazanmak için Taoizm'in gaybden haber alma iddiasını metod edindiler.

Semavî Muallimler olan şimdiki Şang sülalesi mensupları, aslen Han Oğulları zamanında zuhur eden ilk Semavî Muallim Şang Tao Ling'in torunları olduklarını ileri sürerler.

Temel düşünce ve inançları

İlâh hakkındaki düşünceleri

• İlâh, sessiz, suretsiz, ebedî, varlığı başkasının varlığından daha önce, varlıkların aslı ve ruhu bu varlıklarda bulunan bir varlıktır. Tao, mutlak var olandır, kainatın muradıdır. Kainattan ayrı olmayıp esasıdır. Bütün varlıklar kendisinden kaynaklanmaktadır. Vahdet-i vücuda inanırlar. Yaratan ve yaratılan aynı şeydir. Birbirinden ayrılmayan parçalardır. Ayrılması demek yok olması demektir. İlâh hakkındaki görüşleri, yaratanın varlıklar içinde hulûl ettiğine ve ancak hulûl yoluyla bu varlıkları etkilediğini savunan hulûl mezhebine çok yakındır.

• Göklerde ve yerde tüm varlıkların hayat, faaliyet ve hareket aslı olan büyük semavî kanuna inanırlar.

• Cuang-dzı'ye göre insan, dünyaya kainatla beraber gelmiştir. İnsan Allah'ı sever. Ancak Allah'ın geldiği kaynağı daha fazla sever. Buna göre, Allah'tan önce varlık inancını taşıdıkları da görülür.

Dini törenler ve Taoist âyinler

Chioo âyini en eski âyindir. Toplumun ilâhla ilişkisini yenileme manasında olan bu âyin Taiwanda hâlâ yapılmaktadır. Kâhinlerin göreve başlaması ve ilâhların doğum günleriyle ilgili âyinleri de vardır. Bazı kâhinler cenaze, doğum ve evlenme münasebetlerine mahsus âyinler yaparlar.

Âyinlerinden biri de hastayı tedavi âyinidir. Hasta sessiz bir odaya alınarak halini ve işlediği günahlarını düşünmesi için bir süre bırakılır. Bu tedavide bazı aracılar da kullanılır. Bu aracılar uzun süre konsantre olarak ilâhların, ölülerin veya yakınların görüşlerini kendisine ilettiklerini ileri sürerler. Taoist âyinlerde tütsü esastır. Ayrıca hançer, sihirli su, müzik, maske ve mukaddes kitaplara da başvururlar.

Kimi Taoist düşünceler

• Mistik bir düşünce yapıları vardır. Onlara göre iyi bir Taoist, kendi içini meşguliyetlerden ve pisliklerden temizleyerek mücerret gerçeklerle doldurmalıdır. Maddeden arınmakla insan halis ruh haline gelir.

• Tasavvufun en yüksek makamı, fertle mutlak varlık arasında tam birleşme merhalesidir. Bu da, tam birleşme yoluyla bir şahsiyet haline gelmekle olur.

• İnsan, gerçek bilgiye yükselince ölüm ve hayatın olmadığı özel bir hale gelmiş olur.

• Taoizm, Konfüçyizm'in tersine pasifliğe yönelir. Bunlara göre fazilet, çalışmamaktır. İnsanları mukaddes dağlarda ve uzak adalarda düşünerek yaşamaya davet ederler.

• Yasaların, ilmin ve medenî gelişmelerin insan fıtratını buzduğunu ileri sürerler ve fıtratın asıl temizliğini kazanması için tabiî hayata dönülmesi gerektiğini savunurlar.

• Taoistler ömrün uzamasına önem verirler. Yaşlılık onlara göre mukaddeslik âlametidir. Taoist tasavvufun hedeflerinden biri de ömrün uzatılması ve ebedîleştirilmesidir. Bazıları ömrün yüzyıllar sürebileceğini iddia ederler. Bunlara göre ebedîlerin en yücesi gündüzleri göğe yükselebilenlerdir. Bu ebedîliğin bedenî ve ruhî eğitimle olacağına inanırlar.

• Hayat iksirini arama çabaları tıp ve kimya ilimlerinin ilerlemesine yaradığı gibi, bu yolla kaynaklanan sihirbazlık ve diğer hileler de kâhinlerin maddî zenginliklerinin artmasına yaramıştır.

• Ahlâkî esaslara bağlı olduklarını vurgularlar ve ayraca toplumsal mevsim törenlerine katılmanın çok önemli olduğunu belirtirler.

• Bunlara göre yeniden diriliş ve hesap vermek yoktur; iyilik yapan sağlıkla mükâfatlandırılırken, kötülük yapan da hastalık ve erken ölümle cezalandırılır.

Kitapları

a) Tao-dı Cing: Lao-dzı'ın kitabıdır. Bu muallimin düşüncelerini muhtevi bir kitaptır. Aslında Yen Şi adındaki bekçisinin ricası üzerine yazılmıştır. Kasıtlı olarak muamma ibarelerle dolu bu kitapta, Taoizm'i idare eden hükümdar için esaslar ve örnekler mevcuttur.

b) Cuang-dzı: Taoizm'in felsefî teorisini açıklayan; keza gök ile beşer arasında, tabiatla toplum arasında karşılaştırma yapan, Taoistlerin her türlü sunîliklerden vazgeçmesini isteyen bir kitaptır. Bu kitapta ayrıca, hareketlerinde tam serbestliğe sahip kâmil insanlardan söz edilir; bunların tabiat kanunlarına tâbi olmadıkları, sıcak veya soğuktan etkilenmedikleri ve havada uçtukları kimi hikâyelerle de anlatılır.

c) Huang-Te Ne Şing: Milattan üçyüz yıl önceye ait bu kitapta sağlığı koruma ve hayatı uzatma çabaları sonucu maden, bitki ve hayvansal materyaller üzerinde yapılan deneyler anlatılır.

d) Bao-Bu-Tsu: M. 317 yılında telif edilen bu kitap eski kimya ilminden bahsetmektedir. Kitapta bazı iksirler yoluyla madenleri altına çevirme ve hayatı uzatma denemelerinden söz edilmektedir.

e) Ayrıca gizli olan felsefî ve dinî edebiyatları da vardır. Bir kısmı milattan önce IV. ve II. yüzyıla ait olup hükümdarları iknaya çalışmakta; diğer kısmı ise, miladî II. yüzyıla ait olup, dinî örgütlenmelerle ilgilidir.

Menşei

Taoist kavramlar çok eski zamanlardan beri kullanılmaktadır. Bunlar Lao-dzı tarafından belirlenmiştir.

Taoizm, Konfüçyusçuluk ve Buddhizm birbirine komşu bölgelerde meydana çıkıp o bölgelerde geliştiğinden birbirlerinden etkilenmişlerdir. Aynı muhtevaya sahip olan fakat çeşitli metodlarla ifade edilen mistik düşünce bunlar arasında müştereklik arzeder.

Taoizm, Konfüçyusçuluk'a Buddhizm'den daha yakındır.

Taoistler manastır inşası, rahiplik ve bekârlık fikrini Buddhistler'den almışlardır.

Duan, *Tevrattaki Hurafeler ve Diğer Dinlerdeki Benzerleri* adlı kitabında Taoizm'de de teslis (Üçlülük) bulunduğunu belirtmektedir. Tao ilk ezelî akıldır; ondan bir meydana gelmiş, bu birden de her şeyin kaynağı olan üçüncü doğmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

1958 yılında Çin'in çeşitli bölgelerinde 30 binden fazla Taoist kâhininin faaliyet gösterdiği açıklandı. Bilindiği üzere Çin'in klasik Taoist kültürü, pek çok değişime uğramış olmasına rağmen hâlâ yaşayan kültürler arasında yer alır.

1949 yılında semavî muallimlerin sonuncusu Şang İn Yu, Taiwan'a sığındı. 1960 yılında Taoizm yeniden canlandı. Taipe yakınlarında Lu-Yung-Yen'in heykelinin bulunduğu Şahnan tapınağı gibi büyük tapınaklar inşa edildi. 1970 yılında ölen bu semavî muallimin yerini oğlu Şang Yuan Hsin aldı.

Malezya, Binyang, Singapur ve Bankok etrafında bazı Taoist gruplar mevcuttur.

Günümüzde, Taoizm ilminin en geliştiği ülke Japonya'dır.

Taoizm'in 17. ve 18. asırlarda yaşanan göç sebebiyle 20. asırdaki en önemli merkezi Taiwan olmuştur.

Kaynakça

1- el-Milel ve'n-Nihal	Şehristanî, Beyrut, 2. Baskı
2- Çeşitli Asırların Dinleri ve İnançları	A.Abdülgafur Attar, Mekke.
3- Encyclopedia Britanica	1968, Vol, 17, P, 1034-1054
4- Bibl Mysths and Teir Parallels in Other Religion	Doan

TEBLİĞ CEMAATİ

Tanım

Tebliğ Cemaati, ulaşabildiği herkese İslâm'ın faziletlerini açıklama esasına dayanan İslâmî bir cemaattir. Her mensubu, zamanının bir bölümünü davayı yaymaya ayırıp, partizan gruplaşmadan ve siyasî meselelerden uzak bir şekilde bu görevi yerine getirmekle mükelleftir. Cemaatin bu çalışma metodu özellikle azınlık durumunda olan Hindistan Müslümanları'nın yapısına uygundur.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Kurucusu Şeyh Muhammed İlyas Kandehlevî (H. 1303 - 1364)'dir. Hindistan'nın Sharenfur Eyaleti'nin bir köyü olan Kandahle'de doğmuş, ilk tahsilini burada yaptıktan sonra Dehli'ye geçerek, Hindistan'nın en büyük Hanefî medresesi olan Dewbend (Kuruluşu, 1283 - 1867) medresesinde tahsilini tamamlamıştır. Onun yetişmesinde önemli yeri olan hocalarından bazıları şunlardır:

Muhammed Yahya: Sharenfur Mazahiru'l-Ulum Medresesi'nde hocaydı. Onun da yaşça büyük kardeşiydi. İlk öğrenimini bundan gördü.

Şeyh Reşid Ahmet Kenhuhî (1829-1905): Şeyh Muhammed İlyas, bu zatın tarikatına H. 1315'de girmiş ve ona biat etmiştir.

Şeyh Halil Ahmed Seharenfurî: Biatını tazelediği bir zattır.

Şeyh Abdürrahim Raifurî: Temas kurduğu, ilim ve terbiyesinden yararlandığı hocalarından birisidir.

Şeyh Eşref Ali Tahanuî: Hekimu'l Umme lakabıyla tanınan bu zattan da bir müddet ilim öğrenmiştir.

Şeyh Mahmud Hazan (1268-1339 / 1851-1920): Dewbend Medresesi'nin büyük âlimlerindendir. Aynı zamanda Tebliğ Cemaati'nin hocalığını da yapan bu zattan epeyce yararlanmıştır.

Şeyh Muhammed İlyas'ın en büyük yardımcıları ise şunlardır:

1- Şeyh Abdürrahim Şah Dewbendî: Tebliğ işinde Şeyh Muhammed İlyas ve

Oğlu Muhammed Yusuf'la uzun zaman beraber çalıştı.

2- Şeyh İhtişam el-Hasan Kandehlevi: Muhammed İlyas'ın eniştesi ve özel mutemedi'dir. Hayatının büyük bölümünü Hoca'ya refakat ederek ve cemaatin işleriyle uğraşarak geçirdi.

3- Prof. Ebulhasan Ali el-Haseni en-Nedvî: Hindistan'ın Lekno şehrinde bulunan Nedvetü'l-Ulema, Darül Ulûm'un Müdürlüğü görevini yaptı. Cemaatle iyi ilişkileri olan büyük bir Müslüman yazardır.

• Şeyh Muhammed Yusuf Kandehlevî (1917 - 1965): Şeyh Muhammed İlyas'ın oğlu ve halifesidir. Dehli'de doğdu. İlim tahsili ve davayı yaymak için pek çok seyahat yaptı. Birçok defa haccetti. Pakistan'ın doğusunu ve batısını defalarca ziyaret etti. Lahor'da vefat etti. Dehli Nizamuddin'de babasının yanına defnedildi. Şeyh Muhammed Yusuf Tahavî'nin *Maanil Asar* kitabının şerhi olan *Amani el-Ahbar* kitabıyla *Hayatü's-Sahâbe* kitabını telif etti. Oğlu Muhammed Harun da aynı metod üzerinde çalışmalarını sürdürüyor.

• Şeyh Muhammed Zekeriya Kandehlevi (1895-1944): Şeyh Muhammed Yusuf'un amcasının oğlu ve eniştesidir. Hindistan'ın reyhanı ve asrın bereketi olarak vasıflandırılır. Hadis âlimi ve Tebliğ Cemaati'nin kontrolörü idi. Fakat şimdi cemaat içinde herhangi bir görevi bulunmuyor.

• Şeyh Muhammed Yusuf Banurî: Karaçi Newtaun Arap Okulu Müdürü ve hadis hocasıdır. Urduca yayınlanan aylık bir derginin müdürlüğünü de yürütmektedir. Dewbend ulemasından ve Tebliğ Cemaati'nin ileri gelen âlimlerindendir.

• Mevlevî Gulam Gavs Hazardî: Cemaatin tanınmış âlimlerindendir. Merkezi Parlamento üyesiydi.

• Hanefî Müftü Muhammed Şefî: Pakistan'ın Başmüftüsü'dür. Karaçi Landhi Darü'l-Ulûm Okulu Müdürlüğü yapmıştır. Hekimu'l-Ümme'nin halifesi ve Tebliğ Cemaati'nin âlimlerindendir.

• Şeyh Manzur Ahmed Numanî: Cemaatin âlimlerinden Şeyh Zekeriya ve Ebulhasan en-Nedvi'nin yakın dostu ve arkadaşlarından olan bu zat, Dewbend âlimlerindendir.

• İn'am el-Hasan: Şeyh Muhammed Yusuf'un vefatından sonra Cemaatin Emiri olmuştur ve görevi halen sürdürmektedir. Şeyh Muhammed'in yakın arkadaşıdır. Yaşları da birbirine yakın olduğundan bu davada aynı faaliyeti sürdürürlerdi.

• Şeyh Muhammed Balenpur: Şeyh İn'am'ın yakın müşavirlerindendir.

• Şeyh Muhammed Beşir: Pakistan'daki Cemaatin Emiri'dir. Merkezleri Lahor yakınındaki Raiwend'de bulunmaktadır.

• Şeyh Abdülvahab, Pakistan cemaatinde yüksek bir yetkilidir.

Temel düşünce ve inançları

• Cemaatin kurucusu, şu altı ilkeyi cemaatin esası olarak ilân etmiştir:

1- Güzel söz *"Lailâhe İllallah Muhammedun Resulüllah"*ı kavramak.
2- Namaz kılmak.
3- İlim ve zikir yapmak.
4- Her Müslümana ikramda bulunmak.
5- İhlaslı olmak.
6- Allah yolunda seferber olmak.

• Davalarını yayarken şu hususlara dikkat ederler:

a) Bir şehrin halkına davayı iletmek üzere cemaatten bir grup hazırlanır ve herbiri beraberinde basit bir yatak, azık, asgari yiyecek ve harçlık alır.

b) Bir şehre veya köye geldikleri zaman işbölümü yaparlar; bir kısmı kalacakları yerin temizliğini yapar, diğer bir kısmı da çarşı ve sokaklarda dolaşıp, Allah'ı zikrederek halkı toplantıya ve konuşmayı dinlemeye davet eder.

c) Toplantı saati geldiğinde hepsi bir araya gelir, önce bildiriyi dinlerler. Daha sonra halkı gruplara ayırırlar. Her davetçi bir grubu alarak onlara abdest, namaz ve Kur'ân öğretirler. Bu toplantılar haftanın birkaç günü tekrarlanır.

d) O yerde kalacakları süre bitmeden önce, davanın tebliği için o köy veya şehir halkından gönüllü olanları da alarak birkaç gün, bir hafta veya bir ay davayı yaymak için başka bir beldeye giderler. Bu arada, dava ve zikir işinden başka bir işle meşgul olmamaları, işlerinin Allah rızası için olması sebebiyle köy ve şehir halkının yemek davetlerine de icabet etmezler.

• Münkeri ortadan kaldırma düşüncesine yanaşmazlar. Onlara göre böyle bir işe girişmek vazifelerini engelleyeceği gibi, insanları da kendilerinden uzaklaştıracaktır. Onlara göre İslâmî hayat için uygun şartlar oluşmadan böyle bir yola başvurulmamalıdır. Cemaatin düşüncesine göre, toplumun fertleri ıslah olursa, toplumdaki kötülükler kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

• Çıkıp tebliğde bulunmak ve insanları davet etmek, davetçinin gelişmesi ve ilmen ilerlemesi için gereklidir. Bir cemaat mensubunun insanları davet ettiği hususlarda iyi bir örnek olması, ve söylediklerini aynen tatbik etmesi gerektiğini önemle ileri sürerler.

• Cemaate göre mezhepleri taklid vaciptir, içtihat ise yasaktır. Çünkü içtihadın gerektirdiği şartlar bu asrın âlimlerinde mevcud değildir.

• Cemaatin önde gelenleri, Hindistan'da yaygın olan sufîlikten de etkilenmişlerdir. Sufîlerdeki birçok hususlar bunlarda da vardır. Şöyle ki:

a) Her mürid için biat edeceği bir şeyh lâzımdır. Boynunda biat olmayıp da ölen kişi cahiliyet üzere ölmüş olur. Birçok hallerde biat toplu ve açık bir yerde olur. Biat töreninde kadınlar da hazır bulunurlar.

b) Şeyh'e sevgi hususunda aşırı giderler, Resulullah'a sevgilerinde de çok aşırı gidip Resulullah'a karşı uyulması gereken edebte çoğu zaman sapıklığa varırlar.

c) Rüyaları gerçek gibi kabul ederler. Hatta davalarında iz bırakan meselelerde bile rüyalar esas teşkil eder.

d) Bunlara göre imanın kalpteki tadını almak için en yakın yol da tasavvuftur. Tasavvufun ileri gelenleri bunların dilinden asla düşmez. Abdülkadir Ceylanî, Suhreverdi, Ebu Mansur Maturidî, Celaleddin Rumî gibileri bunlardan sadece bir kaçıdır.

• Ayrıca metodlarında tergip (isteklendirme), terhip (korkutma) ve hissi etki galiptir. Bu metodlarla keyfe ve şehvete dalmış birçoklarını iman dairesine çekip ibadet, zikir ve Kur'ân ile meşgul olmalarını sağlayabilmişlerdir.

• Politik konulara yanaşmazlar ve cemaate bağlı olanları politik işlere girmekten menederler. Girenleri de şiddetle eleştirirler. Bu nokta, Hindistan'da İslâm düşmanlarına karşı koyma zaruretine inanan İslâm Cemaati ve Tebliğ Cemaati arasındaki en önemli ihtilaf sebebidir.

• Kimi dikkat çekici noktaları da şöyle sıralayabiliriz:

a) Yayılmaları kalite değil, miktar ve sayı esasına göredir. Kalite üstünlüğünü sağlamak takip ve kontrölle olur; halbuki bu cemaatte böyle bir şey yoktur. Davet ettikleri şahsı bir daha görmeyebilirler. Bu şahsın hayatın aldatıcı ve çekici yönlerine kapılıp tekrar keyf ve şehvete dalmasına karşı hiçbir tedbirleri yoktur.

b) Bunlarda bir örgütlenme de yoktur. Fertlerle davetçiler arasında ilişki dostluk ve ahbaplıktan ibarettir.

c) Faaliyetleri İslâm'ın emirlerini insanların yaşantısına sokmak için yeterli olmadığı gibi, tüm güçlerini İslâm'a ve Müslümanlara karşı mücadeleye hazırlayan fikrî akımlara karşı koymak için de kâfi değildir.

d) Üslûplarından sadece mescidlere devam eden Müslümanlar etkilenebilir. Belirli bir düşünce ve ideoloji taşıyanlara ise etkileri olmaz.

e) Bunların İslâm'ın bir bölümünü alıp diğer bölümlerini bıraktıkları da iddia ediliyor. İslâm hakikatlerini bölme işi, İslâm'ın bütünlük tabiatına aykırıdır.

Menşei

Bu bir İslâmî cemaattir. Esas kaynakları Allah'ın Kitabı ve Resulü'nün sünnetidir. Yolları da Elh-i Sünnet Ve'l-Cemaat yoludur.

Sûfîlikten, özellikle Hindistan'daki Ceştîye tarikatından etkilenirler. Terbiye ve irşadda tasavvuf âlimlerine özel değer verirler.

Bazılarına göre de bunların fikriyatı Türkiye'de Nur Cemaati'nden kaynaklanmaktadır.

Etkili olduğu bölgeler

Davet Hindistan'da başladı, Pakistan'da ve Bangladeş'te yayıldı. Daha sonra diğer İslâm ve Arap ülkelerinde de görünmeye başladı. Halen Suriye, Ürdün, Filistin, Lübnan, Mısır, Sudan, Irak ve Hicaz'da taraftarları vardır.

Davaları dünyanın Müslüman olmayan birçok ülkesine de yayıldı. Avrupa ve Amerika'da, Müslüman olmayanları İslâm'a çekme hususunda hissedilir gayretleri vardır.

Asıl merkezleri Dehli Nizamuddin'de bulunmaktadır. Dünyadaki davet işlerini buradan yönetirler.

Malî harcamalar bizzat davetçilerin kendileri tarafından temin edilir. Bazı zenginler de doğrudan veya kendi hesaplarına davetçiler görevlendirirler.

Kaynakça

1- *Hayatû's-Sahâbe*	Şeyh M.Y. Kandehlevi, *Şam*
2- *Hareket Ansiklopedisi*	Fethi Yeğen, *Amman*
3- *Tebliğ Cemaati, Şeyhlerinin İnanç ve Düşünceleri*	Meyan Muhammed Eslem, Medine İslâm Üniversitesi'ne sunulan bir araştırma, 1396 /1397
4- *İslâm Cemaati'ne Giden Yol*	H.B. Muhsin Ali Cabir, *Kuveyt*
5- *Dava ve Davetçinin Problemleri*	Fethi Yeğen, *Beyrut*
6- *Essiracülmünir*	Dr. Takiyyuddin el-Hilalî
7- *İslama Davet Şer'i Bir Fariza ve Beşeri Bir İhtiyaç*	Dr. Sadık Emin, Amman

TİCANÎLİK

Tanım

Ticanîlik, sûfî bir fırkadır. Mensupları sûfî düşünce ve inançlarının yanısıra, Peygamber (a.s.v)'le maddeten ve hissen bu dünyada görüşmenin mümkün olabileceğine ve Resullüllah'ın kendilerine ''kapatılanın açılması namazı''nı öğrettiğine inanırlar. Bu namaz Ticanîler için büyük önem taşır.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Kurucusu Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. el-Muhtar b. Ahmed b. Muhammed Salim et-Ticanî'dir. Cezayir sahrasının Ayn Mazıy köyünde (1737) doğup, (1815) yılında vefat etmiştir. Şer'î ilmi öğrenmiş; Fas, Telmisan, Tunus, Kahire, Mekke, Medine ve Vahran şehirlerini gezmiştir. Tarikatı H. 1196 yılında Ebu Semu'un köyünde kurmuştur. Fakat daha sonra Fas şehri, tarikatın en önemli merkezi haline gelerek Afrika Kıtası'na bu merkezden yayılmaya başlamıştır. Ticanî'nin kendisinden sonra gelenlere bıraktığı en önemli şeyler Fas'taki Ticanî Zaviyesi ile *Cevahir' ul-Maaani ve Bülüğ' ul-Emani* isimli kitabıdır. Bu kitabın talebisi olan Ali Harazim derlemiş ve neşretmiştir.

• Ali Harazim Ebu'l-Hasan b. el-Arabî: Fas'ta doğmuş ve Medine-i Münevvere'de vefat etmiştir.

• Muhammed b. el-Muşri el-Hasani es-Sahibi es-Sibai (Ö. 1224): *el-Cami Li Maftaraka minelulum* ve *Nusratu' ş-Şurefa firrad Ala Ehlilcefa* adlı eserlerin sahibidir.

• Ahmed Skeyric el-Ayyaşî (1295 - 1363): Fas'ta doğdu. Kuravîyyin mescidinde ders gördü ve aynı mescidde hocalık yaptı. Sonra kadı olarak Fas'ın birçok şehirlerini gezdi. *el-Kevkebü' l-Vahhac* ve *Keşfulhicab Ammen Telaka maa Seyyidi Ahmet et-Ticanî Minelashab* adlı eserlerin sahibidir.

• Ömer b. Said b. Osman el-Futî: M. 1797 yılında Senegal'in Dimar eyaletinde el-Far köyünde dünyaya geldi. Ezher'de tahsil gördü. Ülkesine dönünce İslâm dinini putperestler arasında yaymaya başladı. Fransızlara karşı büyük bir

mücadele verdi. H. 1283 yılında vefat etti ve yerine müridlerinden iki kişi halife oldular. En tanınmış kitabı H. 1261'de telif ettiği *Rimah Hizbirrahim Ala Nuhur Hizbirracim'* dir.

• Muhamed el-Hafız b. Abdillatif b. Salim eş-Şerif el-Hasanî (1315 - 1398): Ticanîliğin Mısır'da önderidir. Kahire'deki Ticanî zaviyesinde bir kütüphanesi vardır. Bilinen kitapları *el-Hakku Filhakki velhalk, el-Haddul Avsaf Beyne Men Afrata ve Farrat, Ticanî Tarikatının Şartları'* dır. Ayrıca 1950 yılında çıkarılan *Tarikulhak* dergisinin kurucusudur.

Temel düşünce ve inançları

• Cenabı Hakk'a inanırlar.

• Sûfî tarikatları hakkında genel olarak söylenenler bunlar için de geçerlidir. Sûfîlerin itikadlarına, fikirlerine ve felsefelerine tamamen bağlıdırlar. Vahdet-i Vücud'a inanırlar (*Cevahir' ul-Maani*). Keza faniliğe inanırlar ve buna Vahdet-i Şühud derler (*Cevahir' ul-Maani*).

• Gaybi, Allah'ın ilmine mahsus olan *Gayb-ı Mutlak* ve sadece bazı yaratıkların bilebileceği *Gayb-ı Mukayyed* şeklinde ikiye ayrılırlar.

• İddialarına göre Peygamberlerin dışında şeyhleri de gaybı bilirler. Şeyhleri hakkında şöyle derler: ''Onun kemali- Allah O'ndan razı olsun-hem Rabbanî basiretinin güçlü oluşundan, hem de nuranî ferasetindedir ki; eshabının halini bilmesi, gizlileri izhar etmesi, gaybî hususlardan haberdar olması, hacetlerin akibetini bilmesi, yarar ve zararını müdrik ve diğer vükuat hakkında bilgi sahibi olması'' bu sebeptendir (*Cevahir*).

• Liderleri Ahmed et-Ticanî, Peygamber (s.a.v.)'le hissen ve maddeten karşılaştığını ve konuştuğunu, kendisinden ''Kapatılanın açılması namazı''nı öğrendiğini iddia eder.

• Bu namazda okudukları dua ile ilgili çeşitli inançları vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

a) Resulullah (s.a.v.), bu salâvatı bir defa okumanın, Kur'ân okumaktan altı kat daha faziletli olduğunu şeyhlerine bildirmiştir.

b) Tacinîlere göre, Resulullah, ikinci defa şeyhleriyle görüştüğünde bu salavattan bir defa okumanın, her küçük zikir ve dua ile Kur'ân'dan bin defa okumaya denk olduğunu bildirmiştir (Cevahir).

c) Bu salâvatın fazileti ancak tilaveti için izin almış kimselere mümkündür. Bu izin sırasıyla, Resulullah'tan başlayıp Ahmed Ticanî'ye kadar gelir.

d) Bu salâvat, Allah'ın Hadis-i Kudsî derecesinde nazil olan kelâmıdır (*ed-Dürre el-Feride*).

e) Fatih salâvatını on defa okuyan, bir milyon sene yaşayıp da bunu hatırlamayan arifbillahtan sevap bakımından daha ileridedir.

f) Bir defa okuyanın günahları affolunur ve dünyada şimdiye kadar yapılan her tesbihten altı binini tartacak kadar hesap edilir (*Müşteha el-Kharif el-Cani*).

• Bunlarda dikkati çeken en önemli husus küçük meseleleri büyütmeleri, büyük meseleleri de küçültmeleridir. Bundan dolayı aralarında tenbellik yaygın hale gelmiş, yapılacak en basit işle çok büyük sevap ve ecir kazanılacağı hayâliyle ibadetlerde gevşekliğe gidilmiştir.

• Bunlar, kendilerini kıyamet gününde diğer insanlardan yüksek tutacak özellikler olduğunu ileri sürerler. *''Kendileri üzerinde ölüm sekeratının hafifletileceği, kendilerinin, Allah'ın arşının gölgesinde gölgelenmeye mazhar olacakları; sadece kendilerinin gölgelenecekleri bir berzah olduğu, emin olanlardan olup Resulullah ve ashabı kiramiyle birlikte Cennet'e girecek ilk grup arasında olacakları''* gibi yargılara sahiptirler.

• Öte yandan Resulullah'ın, Ahmed Ticanî'nin Cenabı Hakk'a Esmâ'ül-Hüsnâ ile yönelmesini menettiğini, bunun yerine Salâvat ile yönelmesini emrettiğini iddia ediyorlar. Halbuki bu durum Kur'ân'ın sarih âyetine aykırıdır: *''Allah'ın güzel isimleri vardır. Güzel isimler Allah'ındır, O'na bu isimlerle yönel, dua et.''*

• Resulullah'ın, kendisine gelen vahiyden bir bölümünü gizlediğini ve daha sonra zamanı geldiği için Şeyhleri Ahmed Ticanî'ye açıkladığını da iddia ediyorlar (Güya Resulullah'ın açıklamadığı hususlardan biri de Fatih salâvatıdır). Halbuki bu durum *''Bugün size dininizin emirlerini tamamladım''* âyeti kerimesine ters düşmektedir.

• Bunlar da diğer sûfî tarikatları gibi Resulullah (s.a.v.)'dan ve salih kullardan vesiyle medet istemeyi caiz görürler. Şüphesiz, Şeyh Abdülkadir Geylani ve Ahmed Ticanî de meded umulanlar arasındadır. Halbuki bu durum da ilâhî emirlere muhalif bir haldir.

• Kitaplarında Nüceba, Nukeba, Ebdal, Evtad gibi sûfî lakaplar sık sık kullanılır. Ayrıca Gavs ve Kutup kelimeleri birbirine eşittir (Bunlara göre Gavs ve kutup: Allah'ın, varlığı onunla muhafaza buyurduğu kamil nsanlardır).

• Resulullah Hatemü'l-Enbiya olduğu gibi, Ahmed Ticanî de Hatemü'l-Evliya'dır.

• Ahmed Ticanî *''Beni gören cennete girer''* diyor ve kendisine cuma ve pazartesi günleri bakabilenler için cenneti müjdeliyor. Kendi mensuplarına, Resulullah'ın kendisiyle beraber tüm taraftarlarına cenneti garanti ettiğini, hem de hesapsız-cezasız gireceklerini vaad ediyor.Yine Ahmed Ticanî'den nakledilen şu söz de dikkat çekicidir: *''Arifbillah olanlara verilen her şey bana da verildi.''* Onun bir iddiası da şudur: ''Benim ashabımdan bir grup var ki, Ümmet-İ Muhammed'in tüm kutupları tartılsa, mizanda bunlardan bir ferdin bir kıl ağırlığı gelemezler.'' Başka bir sözü de şöyledir: ''Şu iki ayağım var ya onlarla, Allah'ın Adem'i yarattığı günden, Sur üfleninceye kadar gelmiş geçmiş her velinin boynuna basarım.'' Ahmed Ticanî şunu da söylemekten geri kalmıyor: ''Kıyamet günü bana nurdan bir mimber hazırlanır ve mahşerde herkesin duyacağı şekilde: 'Ey ehl-i mahşer siz farkına varmadan imdad aldığınız imamınız budur.'' (el-İfade el-Ahmediye).

• Sabah ve akşam okudukları bir virdleri, yine sabah veya akşam okudukları bir vazifeleri vardır. Cuma günleri ikindiden sonra aralıksız akşama kadar zikir yaparlar. Vazife ve zikir için boy apdesti almak lazım gelir. Bunlardan başka çeşitli münasebetler için de ayrı ayrı virdleri vardır. Virdi kabul eden kimsenin ona devamlı bağlı kalması lazımdır. Vazgeçen helâk olur ve büyük cezaya çarptırılır.

Menşei

Ahmed Ticanî düşüncelerinin büyük bölümünü sûfîlikten almış, onlara bazı şeyler eklemiştir.

Abdülkarid Geylanî, İbn Arabî, Hallac ve diğer sûfî liderlerin kitaplarından faydalanmıştır.

Tarikatini kurmadan önce, Kadirî ve Halvetî gibi tarikatlardan vird ve izin almış ve birçok sûfî şeyhleriyle görüşmüştür.

Ebu Muhammed Abdüsselam b. et-Tayib el-Kadirî el-Hüseynî'nin *el-Maksad el-Ahmed fi't-Tarif biseyyidina Ebi Abdillah Ahmed* adlı kitabından büyük ölçüde yararlanmıştır.

Cehaletin yaygın olması, tarikatının insanlar arasında kabul görmesine yardımcı olmuştur.

Etkili olduğu bölgeler

Hareket Fas'ta başlamış ve oradan diğer bölgelere yayılmıştır. Şimdi Kuzey Afrika, Batı Sudan (Senegal), Nijerya, Mısır, Sudan ve diğer ülkelerde çok sayıda mensupları bulunmaktadır.

Et-Ticanîyye adlı kitabın sahibi Ali b. Muhammed Dahilallah'a göre 1981 yılında sadece Nijerya'da Ticanî sayısı on milyon civarındadır.

Kaynakça

1- el-Hediyye el-Hadiye İlettaife et-Ticanîyye	Dr. M.Tkiyyuddin el-Hilalî.
2- Müşteha el-Harif el-Cani fi Red Zelekatil Ticanî el-Canî	M. eh-Hıdır el-Cekeni el-Şengitî
3- et-Ticanîyye	Ali Bin Muhammed Dahilallah
4- el-Envar er-Rahmaniyye Lihidayet el-Fırka et-Ticanîyye	Abdurrahman B.Y. el-Afrikî
5- Cevahiru'l-Maani ve Büluğ el-Emani	Ali Harazim
7-ed-Dürre el-Haride Şerh el-Yakute el-Feride	M.Fetha B. Abdülvahid en-Nazifî
8- Buğyetü'l-Müstefid Bişerh Münyetü'l-Mürid	Muhammed el-Arabi es-Saih
9- Akvaledille velberahin Ala Enne Ahmed et-Ticanî Hatemü'l-Aktab Biyekıyn	Cuma Hüseyn Hasan et-Tai et-Tica
10- Trikulhak Dergisi	Ticanî tarikatının organı

YAHUDÎLİK

Tanım

Yahudi, ilk anlamda Hz. Musa (a.s.)'nın dinine bağlı kimse demektir. Yahudilik ise, Yahudi dini anlamına gelir ve daha ziyade İbranilerin dinidir. Bu din, en eski ilâhi kaynaklı din olarak nitelenir. Bu din, bir ahit dini olarak da bilinir. Yahudilik, Babil sürgününden beri millî bir din olarak telakki edilmeye başlanmıştır. Bugün ise Yahudilik'in bir din mi, ırk mı, millet mi, olduğu hep tartışma götürmüştür. Ancak açık olan bir şey varsa, o da Yahudilik'in günümüzde yaşadığı ve etkisini tüm dünyaya duyurduğudur.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• Hz. Musa (a.s.), Yüce Allah'ın İsrailoğulları'na gönderdiği, kendisine kitap verilen büyük peygamberlerden biridir. İsrailoğulları Mısır'da çoğalıp varlık sahibi olunca, Firavun, bunu önlemek için mallarını ellerinden aldı; onları esir yaptı ve yeni doğan erkek çocuklarının öldürülmesini emretti.Hz. Musa doğunca annesi onu bir müddet sakladı. Daha fazla saklayamayacağını anlayınca, Allah'ın ilhamı üzerine onu bir sandık içinde suya bıraktı. Firavun'un adamları onu buldu; karısını isteği üzerine öldürülmedi. Musa büyüyüp ergenlik çağına ulaşınca, ona Allah tarafından hikmet ve ilim verildi. Hz. Musa bir gün şehre indi. Biri kendi soyundan diğeri de düşman, iki adamı döğüşür buldu. Kendi soyundan olan adam ondan yardım isteyinci yardıma koştu ve onun düşmanına bir yumruk attı. Adam öldü, Mazlumu korurken de olsa, bu durum onu üzdü. Allah'tan af diledi. Olay duyuldu. Hakkında öldürme kararı alındığı haberini alan Hz. Musa orayı terketti. Medyen'e gitti. Orada evlendi. Çobanlık yaptı. Kayınpederiyle kararlaştırdıkları süreyi tamamlayınca ailesiyle birlikte yola çıktı. Sina Dağı'na yöneldiğinde karanlık bir gecede yolunu şaşırdı. İşte o gece vahye muhatap oldu, bir takım emirler aldı. Orada kendisine Allah'tan başka Tanrı olmadığı ona ibadet etmesi, dosdoğru namaz kılması bildirildi. Asası ile ilgili mu'cize verildi ve Firavun'a gitmesi emredildi. Kardeşi Harun (a.s.) da ona yardımcı kılındı. Hz.

Musa ve Hz. Harun (a.s.), Allah'ın emrini Firavun'a tebliğ ettiler ve İsrailoğulları'nı serbest bırakmasını istediler. Firavun teklifi kabul etmediği gibi, Hz. Musa'nın peygamberliğini şiddetle karşıladı. Kendisini Rab olduğunu ileri sürdü. Bu arada, Hz. Musa (a.s.)'ın anasının mucizelerine tanık olundu. Büyücü olmakla suçlandı. Firavun, Hz. Musa'yı, Mısırlıların dini değiştireceği endişesiyle öldürmek istedi, fakat ailesinden gizli olarak iman eden biri bunu engelledi. Sonunda Hz. Musa'ya kavmini gece yola çıkarma emri geldi. Bunun üzerine Hz. Musa, kavmini Mısır'dan çıkardı. Firavun ve adamları takip ettiler. Bu sırada denizin yarılması mucizesi meydana geldi. Hz. Musa ve adamları karşıya geçti. Onları takip eden Firavun ve adamları boğuldu. Hz. Musa ve İsrailoğulları yollarına devam ettiler. Siraya vardıklarında Yüce Allah, Hz. Musa'ya Tur-ı Sinâ'ya çıkmasını, orada oruç tutmasını emretti. Daha sonra Yüce Allah, ona uymaları gereken bütün kuralları içeren *levhaları* verdi. Kavmine bu levhaları getirdiğinde, onların bir altın buzağıya taptıklarını gördü. Daha önce verdikleri sözden döndükleri için onlara kızdı. Hepsi tövbe ettiler. Yüce Allah, tevbeleri kabul etti. Hz. Musa getirdiği *levhaları* kavmine tebliğ etti. Ancak onların karşı çıkışlarıyla karşılaştı. Yüce Allah onları tehdit edince namaz kılacakları, zekât verecekleri, peygambere uyacaklarına dair söz aldı. Ancak İsrailoğulları sıkıntı halinde söz verdiler, sıkıntı geçince bunu unuttular. Filistin göründüğünde oralarda bulunan insanlarla mücadele etmek gereğini onlara hatırlatan Hz. Musa'ya Hz. Harun hariç sırt çevirdiler. Onu tek başına bıraktılar. Hz. Musa bu durum karşısında dua etti. Allah'da onlara o va'dedilen toprakları kırk yıl haram kıldı. Bunun üzerine İsrailoğulları çölde yollarını kaybettiler. Bir kısmı helâk oldu, bir kısmı da çöllerde dolaştı. Allah'a karşı gelme onun Âyetlerini inkâr etme, haksız yere peygamber öldürme; onlara uymama ve taşkınlık yapmaları yüzünden İsrailoğulları gazaba, lânete uğradılar.

- Yuşa bin Nun: Hz. Musa'nın vefatından sonra liderliği ele alarak İsrailoğullarıyla birlikte Ürdün'ün doğusundan Eriha'ya girdi. Yuşa M.Ö. 1230'da öldü. Fethedilen arazi 12 sıbt'a taksim edildi. Aralarındaki anlaşmazlığı çözmek üzere kâhinlerden bir yargıç tayin edildi. Bu arada Debbura adında bir kadın da yargıçlık yaptı. Yargıç denen bu şefler tarafından bir süre yönetildikten sonra kendilerine bir kral seçtiler.

- En son yargıç Samuel Şaol, İsrailoğullarının kralı oldu. Bu kral birçok savaşlara komutanlık etti. Savaşların birinde Filistinlilerin komutanı Calut'u yenen Hz. Davut, bundan sonra önemli bir kumandan olarak tanınmaya başladı.

- Hz. Davud bunların ikinci kralı oldu. Zamanında Jeruzalem (Kudüs) başkent kabul edildi. Davud'un krallığı 40 yıl sürdü. İslâm'a göre de Hz. Davud, hem kral, hem de bir peygamberdir. Ona ilim, hitabet, güzel ses, fazilet, hikmet, mülk verildi; demirden zırh yapma öğretildi; Allah'ı tesbih etmek üzere dağlar ve kuşlar ona bağlı kalındı. Ki ona, dört büyük kitaptan biri olan Zebur da verildi.

- Hz. Süleyman (a.s.): Babası Hz. Davud (a.s.)'dan sonra kral oldu. Kırk sene hem peygamberlik hem krallık yaptı. Beyt-ül makdisi inşa etti.

• Hz. Süleyman'dan sonra Rahbaam, Milattan önce 935 yılında kral oldu. Ancak Esbatların biatini elde edemeyince İsrailoğulları kendisini bırakarak kardeşi Yerbaam'ı seçtiler. Böylece ülkeleri ikiye bölündü: Yahuda ve İsrail krallıkları. Kuzeyde yer alan İsrail, başkent olarak Şekim'i seçti. Güneyde yer alan Yahuda ise başkent olarak Kudüs'ü seçti. Her iki krallıkta 19 kral hükmetti.

• İsrailli yahudiler Kral ikinci Sercun komutanlığındaki Asurilerin saldırısına uğradılar ve tarihden silindiler. Yehuda memleketi ise Milattan önce 586 yılında Babillilerin eline geçti. Nebukhaz Nassar jerusalem'i ve tapınağı yerle bir etti ve Yahudileri Babil'e tutsak götürdü. Buna ilk yıkım denilmektedir. Milattan önce 320 yılında Filistin Büyük İskender'e, İskender'den sonra da Batlimuslara geçti. Milattan önce 63 yılında Romalılar Filistin'i işgal ettiler ve Bambius komutanlığında Kudüs'ü ele geçirdiler. Milattan önce 20 yılında Herodot, Süleyman tapınağını yeniden inşa etti. Bu tapınak miladın 70. yılına kadar ayakta durduysa da bilahare Roma imparatoru Titos gelip şehri yıktı ve heykeli yaktı. İşte buna da ikinci yıkım denir. Miladi 135 yılında Oryanus gelerek Şehri tamamen yok etti. Yahudilerin ise çoğunu öldürdü, geri kalanları sürdü. Ve Mukaddes tapınak yerine jüpiter adıda bir put dikti. Bilahare bu put imparator Konstantin zamanında Hıristiyanlar tarafından yıkıldı. İşte bu ikinci yıkımdan sonra tapınak yerine sinagog kültür geçti. 636 yılında müslümanlar Filistin'i fethederek Romalıları sürdüler. Hıristiyan Patriği Safronius Kudüs'ü müslümanlara teslim ederken şehirde bir yahudinin bile barındırılmamasını şart koşmuştu. Daha sonra Yahudiler dünyanın dört bir yanına dağılmaya ya da sürgün edilmeye başladı.

• İrmiya: (M.Ö. 650 - 580): Milletinin hatalarını eleştirdi, Jerusalem'in düşmanların eline geçeceğini ileri sürdü. Babil kralına boyun eğilmesini isteyince Yahudiler tarafından baskı altına alındı.

• Hizkıyal: Milattan önce altıncı asırda ortaya çıktı. Ölümden sonra dirilmenin olacağını belirtirken, Davud neslinden bir mesih'in gelip yahudilere kral olacağını da ilân etti. Yehuda memleketi çöküşe giderken hayattaydı, Jerusalem'in düşüşünden sonra Babil'e sürüldü.

• Danyal: Gördüğü rüyalar ile ünlüdür. İsrail halkının geleceğinin ne olacağını, ayrıca bu halkın Mesih tarafından kurtarılacağı fikrini de ortaya attı.

• Miladî 1897 yılından itibaren Siyonizm adını alan Yahudilerin yeni hareketi Filistin toprakları üzerinde bir İsrail devleti kurma çabalarına açıkça yöneldi.

Temel düşünce ve inançları

Fırkalara göre

• Fresîler (Deruşim): Bunlara Ahbar veya rabbaniler de denir. Mistiktirler, dindardırlar, ruhbandırlar, evlenmezler. Ancak mezheplerini oğul edinme yoluyla korurlar. Kıyamete, meleklere ve ahiret gününe inanırlar.

• Sadukîler (Sadukim): Bunlar adlarının tam tersine inkarcılıkla ün yaptılar. Saduk'un soyundan gelen kâhinlere (kohen) bu ad verilmiştir. Kıyameti, hesabı,

cenneti ve ateşi inkâr ettiler. Talmud'u, melekleri ve beklenen Mesih'i de inkâr ederler. M.Ö. II. yy.'da ortaya çıkmışlar ve Romalılarla işbirliği yapmışlar.

• Mutaassıplar: Bunlar fıkren fresîlere yakındırlar, ancak müsamaha göstermemekle saldırganlıkla tanınırlar. Miladın ilk yüzyılında bir ayaklanmada Romalıları ve onlarla işbirliği yapan yahudileri öldürdüklerinden bunlara kanlı katiller denildi.

• Okuyanlar: Yahudilerden küçük bir grup olup fresîlerin gerilemesi üzerine zuhur ettiler. Ahdı Kadım (Tevrat)'den başka birşey tanımazlar. Talmud'u kabul etmezler ve Tevrat'ı kendi arzularına göre yorumlarlar.

• Yazanlar veya neshedenler: Yazma ve neshetme yoluyla kendi şeriatlarının emirlerini öğrendiler ve vaaz vazifesi görmeye başladılar. Bunlara efendiler veya hükema da denir. Bunların birisine baba denir. Okullarından ve müridlerinden dolayı çok zengindirler.

• Samirîler: İsrailoğullarından olmayıp sonradan Yahudi olanlardır. Bunlar Kudüs dağlarında yaşarlardı. Sadece Musa'nın, Harun'un ve Yuşa Bin Nun'un birer nebi olduğuna inanırlar. İsa'dan yüz yıl önce aralarından Alfan adında biri çıkıp peygamberlik iddia etti. Bunlar daha sonra Dostaniye (Alfaniye) ve Kostaniye (Mutasvvur cemaat) olarak ikiye ayrıldılar. Bunların dilleri başka olduğu gibi kıbleleri de Azizim dağıdır.

• Sebeîler: Bunlar İslam'ı yıkmak için zahiren müslüman olan Abdullah Bin Sebe taraftarıdırlar. Abdullah Bin Sebe, Hazreti Osman'a karşı fitne çıkarmak suretiyle ayaklanmayı kuvveden fiile dökmüş, kendi görüşlerini güçlendirmek için hadisler uydurmuştur. Bu, gerçekten İslam tarihinin fitne öncüsüdür.

• Ayrıca İslâm sonrası beliren mezhepleri de vardır: İseviyye, Yadgâniyye ve Sazkaniyye, Karîler gibi. Bugünkü Yahudî mezhepleri ise şunlardır: a) Muhafazakâr Yahudîlik (Alman Yahudileri arasında ortaya çıktı. Temsilcileri I. Bermays, Zakarya Franklen'dir.) b) Ortodoks Yahudilik (Mabedin yıkılışından zamanımıza kadar süren resmî Yahudî inanç ve geleneklerini temsil eden Yahudiliktir. Bugün İsrail'de hâkim unsur bunlardır.) c) Reformist Yahudilik (Filozof Moses Mendelshon ile başlayan bir harekettir. Yahudilik'de ilk din ve dünya işlerini birbirinden ayırmak isteyen, bu hareket mensupları olmuştur.)

İlâh anlayışları

• Yahudilerin aslı ehl-i kitab ve muvahhid idi. Ancak daha sonra sapıklığa düştüler. Allah'tan başkasına kulluk etmeleri, şekillendirme yoluna sapmaları ve din konusundaki keyfi hareketlerinden ötürü kendilerine çok sayıda nebiler gönderildi; uluhiyet mefhumunda meydana gelen inhirafları peygamberlerce düzeltilmeye çalışılmıştır.

• Mısır'dan çıkışlarından kısa bir süre sonra buzağıyı ilâh edinmişlerdir. Ahdi kadim'de rivayet edildiğine göre Musa bakırdan bir yılan yapmış İsrailoğulları bilahare onu da ilâh edinmişlerdir. Yılan, hikmet ve dehayı temsil ettiğinden Yahudilerce mukaddes sayılmıştır.

• Yahudilerde ilâhın adı Yahova'dır. Bu masum bir ilâh olmayıp hata eden, kızan, pişman olan, hırsızlık yapılmasını isteyen, sert, fanatik, halkını ezen bir ilâhtır. Bu sadece İsrailoğullarının ilâhı olup diğer milletlerin düşmanıdır. İsrailoğulları cemaatı önünde bulut yığını şeklinde yürür.

• Azra, Musa'nın kaybolan Tevratını bulandır. Tapınağı yeniden inşa etmesi ve Tevrat'ı bulması sebebiyle kendisine Allah'ın oğlu denmiştir.

• İbrahim oğullarından kurban edilmek istenenin İsmail değil, İshak olduğuna inanırlar.

• Dinlerinde diriliş, ebediyet, sevap ve ceza konuşunda sathi ve basit işaretlerden başka birşey yoktur. Zira bu hususlar yahudilerin materyalist düşüncesine ters düşer. Onlara göre sevap ve ceza dünyada olur; sevap, zafer ve destek, ceza da hüsran, zillet ve köleliktir.

• Kehanet, Yakub'un Oğlu Levi evladlarına mahsustur. Yazıları yorumlama ve kurban takdim etme hakkı kendilerine aittir ve vergi vermezler. Bunlar vasıtasıyla Allah'tan af dilenir. Bunlar krallardan daha güçlü hale gelmişlerdir.

• İnançlarına göre, hayvanlar ve muhsüllerin yanısıra insanlar da kurban edilirdi. Sonra ilah insanın bir parçası olan sünnetle iktifa etti. Yahudiler mahsul ve hayvan kurban etmelerinin yanısıra, sünnetlerini bugüne kadar bırakmamışlardır.

• Kendilerinin Allah'ın beğenmiş olduğu bir millet olduklarına inanırlar. O'nun sevgili milleti Yahudi milleti olduğundan, O, onların millî Tanrısı'dır. Yahudilerin ruhu Allah'tan bir parçadır. Ummi (Goyim) bir yahudi vurursa, ilâhî onuru vurmuş gibi olur. Bu yüzden Yahudi ile yahudi olmayan arasındaki fark, insanla hayvan arasındaki fark gibidir.

• Yahudi olmayanı aldatmak, soymak, ondan ağır faiz almak, yalancı şahitliği yapmak, ve sözünde durmamak caizdir. Zira Yahudi olmayanlar köpek, domuz ve hayvan gibidir. Bunlara karşı kötü muamele ibadettir.

• Talmud, İsa hakkında şöyle demektedir: Nasıralı Jesus, buzla ateş arasında Cehennemin dibindedir. Hıristiyan kiliseleri çöplük, vaizler ise havlayan köpeklere benzerler."

• İddialarına göre Yakup, Rabbı ile güreşti, Lut ise şarab içti ve kızlarıyla zina etti.

• Dinleri kendilerine muhsustur, başkalarına kapalıdır; ilâhî bir dindir ve değiştirilmez.

• Babanın büyük erkek çocuğu ilk varis olandır. İki kardeş hissesi kadar alıp, Mirasta şeri nikâhtan doğanla, nikâhsız münasebetten doğan çocuk arasında fark yoktur. Evlenen kadın eşinin malı olur. Malı da onun malı olur. Ancak meydana gelen birçok anlaşmazlıklardan dolayı kadına mülkiyet, kocasına da intifa hakkı tanınmıştır. Yirmi yaşını doldurup evlenmeyen lâneti hak eder. Birden fazla evlenmek şeran caizdir. Rabbanîler bunu dört olarak sınırlandırırken, kimileri de sınırsız olduğunu savunurlar.

• Hz. Musa, bütün peygamberlerin en büyüğüdür.

- Allah, Mesih'i (maşiah) gönderecektir, gecikse de yine beklenmelidir.
- Tanrı, bir gün bir görevli gönderecek bütün haksızlıkların, zulümlerin ortadan kalktığı evrensel bir devlet kuracaktır. Ve bu devlet Mesih'le kurulacaktır.

Kitapları

- Yahudilerin kutsal kitapları yazılı dinî edebiyat, sözlü dinî edebiyat şeklindedir. Ahdi Kadim, hem Yahudiler, hem de Hıristiyanlarca mukaddestir. Şiir, nesir, hikmetli sözler, vecizeler, hikâyeler, rivayetler, felsefe, hüküm, gazel ve mersiyeleri muhtevîdir. Yahudîlerin kutsal kitapları üç bölümden oluşur:

a) Tevrat: Esfar-ı Musa da denen Tevrat beş kitaptan ibarettir ki bunlar;

Tekvin (yaratılış), Çakış, Lavin (Haberler), Sayılar ve Tesniye'dir.

b) Peygamber Kitapları: İki kısımdan müteşekkildir:

1- İlk peygamber kitapları (Şuya Bin Nun- Kudat- Birinci Samuel- İkinci Samuel- Birinci Krallar- İkinci Krallar.)

2- Son Nebi kitapları (Aş'aya, Yermiya, Hizkiyal, Huşa, Yu'il, Amus, Ueydiya, Yunon (Yunus), Mikra, Huhum, Habakkuk, Safanye, Hacca, Zekeriya, Malakhı).

c) Ketuvim: Yazılar anlamına gelen Ketuvim, Yahudi kutsal kitabının üçüncü bölümünü oluşturur. Bu bölümde yer alan kitaplar şunlardır:

1- Büyük Yazılar: Mezamir (Zebur), Meseller (Süleymanın meseli), Eyyub.

2- Beş Mecelle: Neşidul inşad, Ra'us, Mersiyeler (Yermiya mersiyeleri), Camia, Aster.

3- Kitaplar: Danyal, Azra, Nahamya, İlk Günler Haberleri, İkinci Günler haberleri.

- Bu kitaplar Yahudiler gibi Protestanlarca da kabul edilip, bir kısmı Hıristiyanlığın kitabı olarak gösterilir. Katolikler ise bunlara şu kitapları ilave ederler: Tobya, Yehudit, Hikmet, Yeşu Bin Sirekh, Baruh, İlk Makabin, İkinci Makabin.

Bayramları

Fısıh (Pesah) Günü: İsrailoğullarının Mısır'dan çıktıklarını kutlamadır. 14 Nisan akşamı başlar 21 nisan akşamı sona erer. Bu süre içinde mayalanmamış ekmek yerler.

Günahları affettirme günü: Yahudi yılının 10. ayında olup tevbe günleri dedikleri bu günlerde 9 gün oruç tutar, ibadet ederler. Onuncu güne de Günahı affettirme (Keffaret) günü derler. Bu günde yahudi yemez, içmez, vaktini ibadetle geçirir; bütün günahları bağışlanmış olarak yeni yıla girmeye hazırlanır.

Kudüs'ü ziyaret: Erginlik çağına gelmiş her yahudinin yılda iki kez Kudüs'ü ziyaret etmesi gerekir.

Yeni Hilâl: Görünen her yeni hilâl için şenlik düzenlerler, Kudüs'te borazan çalınır ve ateş yakılır.

Cumartesi Günü: Bu günde çalışmazlar. Yahudilere göre Cenab-ı Allah, gökleri yeri yarattıktan sonra cumartesi günü arşına geçmiş ve dinlenmiştir.

Menşei

Buzağıya tapmak Eski Mısırlılardan alınmadır. Ahdi kadimdeki kitapların ana kaynağı Eski Mısır kültürüdür. Ahdi Kadim'in diğer kaynakları olarak Babıl ve İran düşüncelerini de söylemek mümkündür. Ahdi kadim kitaplarının en önemli kaynağı Milattan önce 1900 yılındaki Hamburabı şeriatidir. Hamburabi yasaları 1902 yılında siyah kayadan bir sütun üzerine oyulmuş şekilde bulunmuştur. Talmud'da tenasuh fikri de geçmektedir. Bu fikir Hindistan'dan Babil'e, buradan da Hahamlar yoluyla yahudiliğe geçmiştir.

Hıristiyanlıktan da etkilenmişlerdir. Kimi kitapları da ortaktır. Hıristiyanlardan protestanlar ve Katoliklerle benzer yanları mevcuttur. Bazı dönemlerinde Bel'im, Aştarut, Aram, Saydum, Moab, Amun gibi Filistin ilâhlarına da kulluk ettiler.

Etkili olduğu bölgeler

İbraniler aslında Ürdün ve Filistin bölgelerinde yaşadılar. Sonra İsrailoğulları Mısır'a geçtiler. Sonra tekrar Filistin'e dönüp bir Yahudi toplumu kurdular. Ancak ırkçılıkları, başkalarına karşı entirkaları nedeniyle tenkile uğradılar ve bulundukları yerden dünyanın her tarafına sürüldüler. Bazıları Avrupa, Rusya, Balkan ülkeleri, Amerika ve İspanya'ya varırken, diğer bazıları da Arap yarımadasının iç kesimlerine gitti ve İslâm'ın doğuşuyla birlikte buralardan tekrar sürüldüler. Diğer bazıları da Afrika ve Asyaya yerleşti.

Geçen yüzyılın sonlarına doğru siyonizm ve emperyalizmin teşvikiyle her taraftan gelip Filistin topraklarında toplanmaya başladılar. Ve İsrail Devleti'ni kurmayı da başardılar. Halen yirmi milyon civarında olan şimdiki Yahudiler emperyalist nedenlerle sonradan Yahudileşen diğer milletlerin bir karışımıdır. İsrail asıllı olan hakiki Yahudiler ise şimdi İsrail'deki ikinci sınıf Yahudilerdir.

Kaynakça

1- Izharulhak	Rahmetullah Elhindî
2- Yahudiler: Yetişmeleri, Akideleri ve Toplumları	Zeki Şnude
3- Kıptîler Tarihi	Zeki Şnude
4- Allah	A. Mahmud El'Akkad
5- Beynelmilel Yahudiliğin İslâm'a ve Hıristiyanlığa Karşı Tehlikesi	Abdullah Ettel
6- Dinler Karşılaştırması (Yahudilik)	Dr. Ahmed Çelebi
7- İlk Medeniyet Tarihinde Yahudiler	G. Lebon
8- Tevrat: Tahil	Dr. Fuad Hasaneyn
9- Kendi Kitaplarından Yahudiler Tarihi	M. İzzet Derveze

10- Dinler Fırkalar ve Çağdaş Mezhepler	A. Şeybetülhamd
11- History of Religion	Reinach
12- God and man ın Early ısrael	Smith J.W.D.
13- A. Short History or the Middle East	Kırk
14- A Hıstory of the jewish People	Max Margolis and Alexander Marx
15- The jewish State	Herzl
16- Civilisation of Neer East	Weech
17- A Short History of the World	Wells

YAHUDÎ DÖNMELER

Tanım

Müslümanlara pusu kurmak amacıyla zahiren Müslüman görünüp Yahudiliğini gizleyen bir Yahudî grubudur. Türkiye'nin batı bölgesinde yaşamışlar; Osmanlı Devleti'nin yıkılmasında, hilafetin kaldırılmasında, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin iktidarı eline almasında katkı sahibidirler. Hâlâ da İslâm'a karşı kin kusmaktadırlar. Toplumları ele geçirme vesileleri olan ekonomi, kültür ve tanıtma (reklam) alanlarında büyük hüner gösterirler.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Sabatay Sevi (1626-1675): Şıbtay Tsvi İspanyol asılıl bir Yahudi'dir. Türkiye'de doğdu ve büyüdü, 1648 yılında bu grubu kurarken İsrailoğullarının beklenen kurtarıcısı olduğunu açıklamaktan da geri kalmadı. Sabatay Sevi, tehlikesi artınca Osmanlı makamları tarafından tutuklanır; iddiaları konusunda müslümanlarla tartışmalara girer, sonra ölüme mahkum edilir; ancak bunu öğrenince, Müslüman olacağını bildirir. Müslüman kisvesi altında Reisülhüccab olduktan sonra da yıkıcı emellerini devam ettirir ve taraftarlarına zahiren Müslüman görünmelerini emreder; Yahudi kalmalarını bu şekilde mümkün olacağını belirtir. Yahudiler arasında çalışmak için devletten izin alır, bu fırsattan istifade ile İslam'ı yıkmak için olanca gücüyle çalışır. Osmanlı makamları Sabatay'ın İslâm'ı maske olarak kullandığını on yıl sonra anlayınca onu Arnavutluğa sürer orada da birileri tarafından öldürülür. Ölümünden sonra mensupları da aynı yolu takip etti. Onlar görünüşte Müslüman Türk, içten Yahudilere ve Sabatay Sevi'ye bağlıydılar. Türkler'e Türk ve Müslüman olduklarını, Yahudiler'e de Yahudi olduklarını söylediler. Bunlar iki de isim taşıdılar. Birisi Müslüman-Türk, diğeri Yahudi ismidir. Bundan dolayı onlara dönme denilmiş ve bugüne kadar bu adla biline gelmişlerdir. Bunlardan birkaç tanesi de şunlardır:

• Sara: Aslen Polonya'lıdır. Sabatay'ın davasına inanmış ve onunla evlenmiştir.

•İbrahim Nathan: Halk arasında Sabatay'ın elçisi olarak çalışırdı.

• Jozef Bilosof: Sabatay'ın halifesi ve ikinci eşinin babasıdır. Abdülgafur Efendi adını almıştı.

• Mustafa Çelebi: Dönmelerin üç fırkasından biri olan Karakaş fırkasının başkanıdır.

Temel düşünce ve inançları

• Sabatay'ın İsrailoğullarının Mesih'i ve beklenen kurtarıcısı olduğuna inanırlar. İddialarına göre, Sabatay'ın eski vücudu göğe yükseldi ve Allah'ın emriyle risaletini tamamlamak üzere cübbe ve sarık giyen melek şeklinde tekrar yeryüzüne indi.

• Zahiren Müslüman olduklarını iddia ederler, ancak İslam'a karşı Yahudi kinini içlerinde gizlemektedirler.

• Oruç tutmazlar, namaz kılmazlar ve boy aptesti yapmazlar. Bayramlar gibi bazı münasebetlerle göstermelik mahiyette bazı İslâmî gelenekleri yerine getirirler.

• Yirmiden fazla olan bayramlarından biri de mum söndürme gecesidir. Bu gece fuhuş işlerler; bu gece sonucu doğan çocuklar mübarek çocuklardır.

• Osmanlıların zamanında kendilerine has giyim şekli vardı. Kadınlar sarı ayakkabı kullanırlar, erkekler ise beyaz külah üzerine yeşil sarık sararlardı.

• Kendilerinin başkalarına selam vermesi yasaktır.

• Gençliği bozmak için kadının başörtüsüne saldırırlar, başlarını açılmasını, her türlü İslâmî adabın terkedilmesini ve karışık eğitim yapılmasını teşvik ederler.

Menşei

İdeolojileri katışıksız Yahudîlik'tir. Yahudilerin kutsal topraklara yeniden dönme arzusuyla bunlar da yanıp tutuşmuşlardır. Dolayısıyla Yahudilerin esas özellikleri bunlarda da mevcuttur: Hile, yalan dolan, ödleklik, kalleşlik v.s. Müslüman görünmeleri İslâm'ı içinden yıkmak içindir. Masonlarla kuvvetli ilişkileri vardır. Dönmelerin büyükleri aynı zamanda Masonluğun da ileri gelenleridir. Beynelmilel Siyonizm'in çizmiş olduğu planlar çerçevesinde çalışırlar.

Etkili olduğu bölgeler

Bu hareket daha ziyade Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içindeki Yahudilerce başlatılmış ve tüm dünyanın ilgisini çekmiştir. Bugüne kadar da gelmiştir. Türkiye'de halen etkili tanıtma organlarına sahiptirler. Ayrıca ekonomiye de hâkim durumdadırlar. Devlet dairelerinde hassas mevkiler onların adamlarıyla doludur. Müslüman Türkiye'nin sekülarist bir devlet olması için bulundukları

mevkilerden yararlanarak çok çalışmışlar, hâlâ da çalışmaktadırlar.. Aldattıkları birçok Müslüman genci kendi hedefleri için kullanmışlardır.

Kaynakça

1- Yahudi Dönmeler	Muhammed Ali Kutub
2- Dönmeler	E.Düzdağ, terc. K.Hoca
3- Sabatay'ın örgütlenme ve gelenekleriyle ilgili belgeler	İbrahim Galanti
4- Dönmeler hakkında makaleler	Alaaddin Göse

YEHOVACILIK
(YEHOVA ŞAHİTLERİ)

Tanım

Gizli bir teşkilâta sahip dinî ve siyasî, Mesihî ve miletlerarası bir gruptur. 19. asrın ikinci yarısında Amerika'da ortaya çıktı (1844). Hıristiyan olduklarını ileri sürmekteyseler de Yahudi nüfuzu altında bulunmakta ve onların hesabına çalışmaktadırlar. "Yehova", aslında Yahudilikte Tanrı için kullanılan "Yahve" kelimesinin galatıdır. Yehova Şahitleri bu adı Eski Ahit ifadesinden çıkarıp benimsemişlerdir: "Siz benim şahitlerimsiniz, der Yehova." Yehova Şahitleri'nin başka bir adı da "Yeni Dünya Cemiyeti"dir. Bu isimle 1931 yılından itibaren tanınmıştır. Daha önceleri de "Russelistler", "Ciddî Kutsal Kitap Araştırıcıları", "Milletlerarası Kutsal Kitap Öğrenme Cemiyeti" gibi adları da almışlardı.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

- Charles Taze Russell (1862-1916) adında bir rahip tarafından 1874 yılında kuruldu. Russell, ciddi bir eğitim görmedi. Ancak bir Kitab-ı Mukaddes topluluğu kurdu, kendini grubun "Pastör"ü seçti. 1879'da "Siyon'un Tarassut Kulesi" dergisini çıkardı. Birkaç sene sonra da aynı ad altında bir cemiyet kurdu. (Daha sonra "siyah" kelimesi atıldı.) Russel, kimi saçmalıklarından ötürü gazetecilerle mahkemelik oldu. Ancak mahkemeleri kaybetti. Hatta mahkeme sonunda şahsiyetiyle ilgili önemli yazıları da ortaya çıktı: "Pastör" olmadığı, 14 yaşından sonra bir tahsil görmediği, klasik dilleri bilmediği, yalan söylediği, hatta yalan yere yemin ettiği, çıkarcılığı gibi.
- Daha sonra teşkilatın başkanlığını Franklin Rotherford (1869-1942) getirildi. *Babil' in Düşüşü* adlı kitabın sahibidir. Yüzden fazla eser yazdı. Fakat o da va'dedilen(!) olayları görmeden öldü.
- Narthan Homer Knorr: Bunun devrinde örgüt devlet içinde devlet haline geldi; Kutsal Kitap Mektebi kuruldu, onbeş bin civarında Krallık misyoneri yetiştirdi.

Amblemleri

• Bir idare heyeti ile yürütülen teşkilâtın amblemleri de şunlardır:

Minora: Yahudilerin dinî ve millî sembolü olan yedili şamdan.

Altı köşeli yıldız: Bu da Yahudilerin sembolüdür.

Yahova adı: Yahudiler'de ilâh manasına gelen bu adı İbranice yazarlar.

Kitapları

Son derece sistemli çalışan, Mukaddes Kitabı Tanrı'nın sözü gören, *Siyon Kontrol Kulesi* adlı bir dergide de çıkaran (sonradan siyon kelimesi kaldırılmıştır) bu örgütün bazı kitapları da şu şekilde sıralanabilir: *Memleket Hakkında Müjde, Yeni Dünyaya İmanın Esasları, Milletlerin İlacı Yakın, Yeni ve Adil Bir Sistem Ümideyle Yaşamak.*

Temel düşünce ve inançları

• Yahova'nın ilâh olduğuna, İsa'nın da onun ülkesinin başkanı olduğuna inanırlar. Ayrıca Hıristiyanların mukaddes kitabına inanırlar; fakat keyfî manalar verirler. Başkanlarına da körü körüne uyarlar.

• Mesih ve Kitab-ı Mukaddes'i kendi hedefleri olan ''Dünyayı ele geçirmek, dinî ve dünyevî bir devlet kurmak'' için alet olarak kullanırlar.

• Ahirete ve Cennete inanmazlar; inançlarına göre cennet dünyada, kendi memleketlerindedir. Şeytan da bu dünyanın görülmez yöneticisidir.

• İsa'nın 1914'teTanrımın Krallığını başlattığına inanırlar. İsa'nın askerleriyle birlikte bir kurtarma savaşına girişip yeryüzündeki tüm hükümdarları siyasî kuruluşları, devletleri, milletleri, kısaca şeytanın güçlerini yok edeceğine inanırlar. Bu, Armagedon Savaşı'yla sağlanacaktır. Böylece Tanrı'nın Krallığı da kurulacaktır.

• Ruh'a ve ebedîliğine inanmazlar. Kendilerine has tapınakları vardır. Bunlara *Kraliyet Salonu* ve *Rabbin Evi* adı verirler. Tapınmada suret, resim, haç, tesbih yoktur.

• İnsan kardeşliği sadece bunlara mahsustur, diğer insanlara bu vasfı vermezler. Yehova Şahidî olmayan herkes, ''Keçi''dir ve onlara karşıdır.

• Tüm rejimlere karşıdırlar; ayaklanmaları teşvik ederler. Yahudilik dışında tüm dinlere karşı düşmanlık gösterirler. Başkanlarının tümü Yahudi'dir. Her Yehova Şahidi, Yehova'nın askeridir; askerlik yapmaz, bayrağı put olarak görürler.

• Yahudiliğin mukaddes olarak tanıdığı 19 kitabın mukaddesliğini kabul ederler.

• Yahova, Oğul, Ruhulkudüs şeklindeki teslisi kabul ederler.

Menşei

Özel kavramları olan bir Hıristiyan fırkası olduklarını kabullenmek müm-

kündür. Ancak Yahudilerin kontorlü altındadırlar. Genel olarak Yahudi inançlarını kabul eder ve Yahudilerin hedefleri için çalışırlar.

Eski filozofların ve özellikle Yunan filozoflarının düşüncelerinden etkilenmişlerdir.

İsrail'le, masonlukla ve beynelmilel siyonist örgütlerle sıkı ilişkileri vardır. Misyoner, Komünist teşkilatlarıyla ve enternasyonal sosyalizmle işbirliği halindedirler. Nüfuz sahibi olan Yunan ve Ermenilerle de geniş münasebetleri var.

Etkili oldukları bölgeler

Dünyada bu gizli ve tehlikeli örgütün bulunmadığı yer hemen hemen yok gibidir. Genel merkezleri New York'da Brocklyn mahallesindedir.

1955 yılında, faaliyet gösterdikleri ülke sayısı 158'i, üye sayısı 632929'u, davetçi sayısı 1814'ü bulmuştu. Şimdi sayılarının ne kadar olduğunu tahmin etmek güçtür. Bazı ülkeler, örgütün tehlikesini anlayarak faaliyetlerini yasaklamıştır. Bu ülkelerden bazıları şunlardır: Singapur, Lübnan, Fildişi Sahili, Filipinler, Irak, Norveç, Kameron, Çin, Türkiye, İsviçre, Romanya, Hollanda. Ancak örgüt bu ülkelerde faaliyetlerini gizlice sürdürmektedir. Afrika ve İslâm ülkelerinde ise faaliyetlerini çoğunlukla Misyoner teşkilatlarıyla beraber sürdürürler.

Binlerce kitap, broşür ve gazete yayınlayıp bedava dağıtmaları mali güçlerinin büyük olduğunu göstermektedir.

Özel okulları, çiftlikleri, basın-yayın evleri ve bunların her birinin özel idaresi vardır. Tercüme ve telif büroları, mukaddes kitabı çıkarlarına uygun bir şekilde tefsir etmek için dinî komisyonları vradır.

Yahudilerin hesabına çalışan benzer örgütlerle işbirliği yaparak, bulundukları ülkelerde örgüt üyelerini istihbarat, casusluk ve propaganda işlerinde kullanır.

Kaynakça

1- Yehova Şahitleri
2- Tarih Boyunca Türkler ve Yahudiler

YEZÎDÎLİK

Tanım

Yezdîlîk, H. 132 yılında Emevîler Devleti'nin çöküşünden sonra ortaya çıkan sapkın bir fırkadır. Başlangıçta Emevîleri'in üstünlüğünü yeniden sağlamak için siyasî bir hareket olarak ortaya çıkmış daha sonra ise çevre ve cehalet şartları nedeniyle Yezîd bin Muaviye ile İblis'i takdis derecesine ulaşan sapkın bir yola girmiştir. Bu fırka mensupları Şeytan'a "Melek Tâvus" adı vermişler; keza Azrail'i de takdis etmişlerdir.

Ortaya çıkışı ve başlıca temsilcileri

• H. 132 yılında Irak'ın kuzeyinde meydana gelen Büyük Zapsu savaşında Emevîler Devleti'nin büyük bir yenilgiye uğrayarak dağılması üzerine Prens İbrahim bin Harb bin Halid bin Yezîd, Irak'ın kuzeyine kaçmış ve Emevîler ordusundan kalanları toplamış; onlara Yezîd'in hilafet ve başkanlıktaki haklılığını, kendisinin ise zulümle dolan dünyaya gelip adaletle hükmedecek Süfyanî olduğunu ileri sürmüştür.

• Adi bin Müsafîr: Abbasîlerin takibinden ilk kaçanlardandı. Lübnan'dan Hakkari bölgesine geçti. Mervan bin el-Hakem'in soyundandır. Lakabı Şerefuddin Ebu'l-Fedail olan Adiy, tasavvufu Şeyh Abdülkadir Ceylani'din öğrendi. Miladî 1073 yılında doğdu, 90 yıl yaşadı ve Irak'ın Seyhan bölgesinde öldü ve orada defnedildi.

• Sakhr bin Müsafîr: Şeyh Ebu'l-Berekat lakabıyla ün yapmıştır. Amcası Adiy'ye refakat etmiş; öldükten sonra onun halifesi olmuş; öldüğünde yine amcasının yanına defnedilmiştir.

• Şeyh Hasan (Şemsuddin Ebu Muhammed): M. 1154 yılında doğan Şeyh Hasan zamanında Yezîdî fırkası, Yezîd ve Adi bin Misafîr'e olan sevgisini, hem bunlara hem de İblis'e takdis haline dönüştürmüştür. *el-Celve Lieshabil Halva, Mihakkül İman* ve Hidayetul Ashab kitaplarını telif ettikten sonra M. 1246'da

ölen Şeyh Hasan'ın adı bazı Yezîd fırkaları tarafından kelimei şehadetle zikredilir.

• Şeyh Fahreddin: Şeyh Hasan'ın kardeşidir. Dinî işler ve fetva başkanlığı kendisi ile sülalesine hasredilmiştir.

• Şeyh Fahreddin'in oğlu Şerefuddin Muhammed: Selçuklu Sultanı İzzeddin'e giderken yolda öldürülmüştür (M. 1257).

• Şerefuddin Muhammed Oğlu Zeyneddin Yusuf: Mısır'a gidip ilim öğrenirken H. 725 yılında Kahire'deki Adevî Tekkesi'nde ölmüştür.

• Moğollara, Selçuklulara ve Fâtimîlere karşı savaşmışlar, onlardan gördükleri baskı sonucu fırkalarında gizlilik başlamıştır. Bu sırada Şeyh Zeyneddin Ebu'l-Mehasin ortaya çıkmıştır. Adi Ebu'l-Berekat'ın kardeşinin soyundan olan Zeyneddin, Yezîdilerin Şam bölgesi emiri oldu. Ancak taraftarlarının çoğalmasıyla tehlikesinin arttığını gören Şeyfuddevle Kalavun, onu tutuklayarak ölünceye kadar hapsetti.

• Kendisinden sonra gelen oğlu İzzeddin de Şam'ı merkez edindi. Emiru'l-Umera lakabıyla ün yaptı. Bir Emevî ayaklanması düzenlemek isteyince tutuklandı ve babası gibi o da hapiste öldü (H. 731).

O zamanın hükümdarlarının tenkillerine rağmen Yezîdilik devam etti. Irak'ın Şeyhan bölgesi önemli merkezleri olma özelliğini sürdürdü. Bu fırkanın en bariz alametlerinden biri sırrı saklamak da fırka mensupları arasında baş köşeye oturdu.

• Fırkanın en son Başkanı Prens BaYezîd Emevî, 1969 yılında Bağdad'ta Yezîdî Dava Bürosu açma izni aldı. Halen bu büro Reşid Caddesi'nde faaliyet göstermektedir. Büronun amacı Emevî Yezidî fırkasının arapcılığını diriltmek; özet olarak Kavmiyetçilik davasına güçlendirmektir. Sloganları: "Emevî Kavmiyetçiliği, Yezîdîlik Akidesi."

• Son Başkanları da Şeyhan Emiri Prens Tahsin bin Said'dir.

• Bu fırkanın geçirdiği dönemleri dörde ayırmak mümkün:

a) Birinci Dönem: Emevî yanlısı siyasî bir hareket idi. Muaviye'nin Oğlu Yezîd'i sevmekle noktalanırdı.

b) İkinci Dönem: Bu hareket Şeyh Adiy bin Müsafîr el-Emevî zamanında Adevî tarikatı haline dönüştü.

c) Üçüncü Dönem: Şeyh Hasan 6 yıl süre ile inzivaya çekildikten sonra, telif ettiği birkaç kitapla birlikte İslâm dinine muhalif bir şekilde ortaya çıkıverdi. Yezidîlik başka bir aşamaya geldi.

d) Dördüncü Dönem: İslâm'dan tamamen ayrılıp okuma yazmayı haram gördüler ve mezheplerine bozuk ve bâtıl inançları soktular. Şu anda da sapık bir konumdadırlar.

Temel düşünce ve inançları

• Yezidîlerin inançlarının temeli Kerbelâ Savaşı'na kadar gider. Bu savaşta Yezîd bin Muaviye, Hüseyn bin Ali (r.a.)'yi öldürmüştü. Burada hareket eden

KAPAK DÜZENİ: YAZIEVİ